

קול התאחדותינו

יו"ר ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בגשיאאות כ"ק פון רבינו הגה"ק שר"י ט"א

בני ברק יצ"ו

וספרתם לכם ממחרת השבת

תוכן הענינים

ב	לקח טוב
ג	תורה ותפילה
ד	דבש תפלים - לקישות תפלים
ו	קדוש יא"צ"ד
ז	בשפת צדיקים - לשון חכמים
ח	פרשאות לחכמה - דורש טוב
ט	שבחי רפ"ק
י	פנינת קרת
יא	חוקים להורווק
יב	פשיב בהלכה
יג	לשכת הסת"ם
יד	הילולא רבא
טו	נועם שבת
טז	פשוטון פלכים

אגות פרק ג

לשמך בכל עת

מינה לא תזיץ

צו יעדע צייט א ישועה

להכנסת מודעות, מול טוב, הנצחת שם, לעי"פ
להר"ר אלטר אשר אנשיל אילאוויטש הי"ד

052.7648437

כל הזכויות שמורות ©

שבע השבועות של ספירת העומר מבטאים המה את הקשר החזק שבין חג הפסח שלפניהם לחג השבועות הדל לאחריהם.

בספרן של צדיקים האריכו שכל אלו הימים מהיום הראשון של פסח עד חג השבועות הרי המה יומא טוב"א אריכתא, שהיום טוב של פסח נחשבת כיום טוב הראשון של חג זה, וחג השבועות נחשב כיום טוב האחרון של החג, וכל הימים שביניהם הרי הם ימי חולו של מועד.

ובך כתב הגה"ק בעל קדושת לוי זי"ע (לשבועות) בשם הארי החי זי"ע וקדם להם הרבינו בחיי זי"ע, הכותב בספרו "כד הקמח" (ערך עצרת): **"שמעת ימי הפסח שממנו אנו מונים שבעה שבועות ויום החמישים של מתן תורה אחריהם, והימים הספורים באמצע הם כחולו של מועד בין הראשון והשמיני, ועל כן קוראים חז"ל לחג השבועות "עצרת" כשמיני של חג, שקראו הכתוב כן"**.

הרבה דיו נשפכה בספרי הקדושים שימי הספירה המה ימים של התעלות והתקדמות בעבודת ה', כאשר כל יום צריכין להיות מוסיף וחול"ך סופ"ר ומונ"ה ויש מן המפרשים אשר פירשו כי "וספרתם היא מלשון ספיר ויהלום" לאמר שמצוה זו הרי בכוחה ובסגולתה להבהיק ולהזהיר אצל בני ישראל בתורה ובמצוות.

וזהו מה שאמרו חז"ל (מנחות סח:) שספירה זו צריך להיות לכל אחד ואחד וכל חד מינן צריך לראות את עצמו ענינו האישי הנוגע לציפור נפשו,

הכל הולך אחר החתום, עתה בעמדינו בעיצומו של ימי הספירה שהם הכנה דרבה לקראת חג מתן תורתנו הבעל"ט, הזמן גרמא להשלים את ימי הספירה כדבעי, ולהתכונן כראוי לקראת חג מתן תורתנו, וכנודע דברי הבני יששכר (מאמרי חודש אייר - מאמר ג') ז"ל: **"ע"כ צונו הש"י לספור קודם מתן תורה מ"ט ימים מנין ל"ב טו"ב, אין טוב אלא תורה כמ"ש כי לקח טוב נתתי לכם... על כן יומא הדין [ל"ג בעומר] טו"ב ימים למתן תורה אשר מתחיל להתנוצץ האור כי טוב בתורה... ובוה תבין מנהג ישראל תורה הוא להדליק נרות ומאורות ביום זה, לכבוד האור כי טוב שמתחיל להתנוצץ ביום זה היקר ל"ג בעומר טו"ב ימים קודם מתן תורה"**.

יהוד"ה אתה יודוך אחיך

מריחוק מקום וקירוב לב, נישא ונשגר ברכת מזל טוב, קדם מעלת כבוד ידידינו היקר והנעלה, מופלג בכל מידה ומעלה, ברוך הכשרון, בהכשר ויתרון, לא ישובת למענינו יומם ולילה להרבות פעלים, ידיד נאמן למען קהילתנו ומוסדותינו, מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו, מגדיל עשות בהתמסרות עצומה למענינו, הלא הוא

הלא הוא ידידינו החשוב והמפואר
מזה"ד
יהודה דוד
רובינשטיין
הי"ד
מגדולי תומכי מוסדותינו הק'

לראש אגודת אירוס' מנ' לנצ"ח כסא"א

הבה"ח המו"מ בתו"ש כמר בנימין גי"ז
עב"ג הכל"ה החשובה שתתח' בת מחו' החשוב והנכבד
הרה"ג ר' שמואל צבי פריינד שליט"א
ר"מ בישיבה שער יששכר דינוב דינוב

וצרופה כזה ברכתנו המרובה, ברגשי הודאה וחיבה, שיזכה לרב תענוג ונחת,
מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה,
ובשכר זאת יתברך בכרכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקרה והערבה, אסירי התודה והברכה

חפאקא ראסל

בשם הנהלת מוסדות סאטמאר
בני ברק יצ"ו

ליקוטים יקרים, מפי סופרים וספרים, ע"ד מוסר וחסידות נאמרים

וכן אי' בחינה זו בהרבה ספח"ק, וכדמאמרא משמ"י דהר"ק מהר"מ מקאברין ולח"ה י"ח קורין לה מרה שחורה, ואני קורא לה פריקת עול כלומר דע"י העצבות גורם האדם בעצמו לייאש עצמו, וליפול עוד רח"ל

מחצית הראשון צריך לעסוק ביגיעת התורה בלבד

בחודש הראשון בארבעה עשר לחודש בין הערבים פסח לה. רצ"ל דהכתוב מלמד אותנו איך נעבוד השי"ת בהדרגה, דהיינו בהיות האדם קודם חצי שנותיו, ולזה רמז "ארבעה עשר לחודש" קודם חצי חודש, "בין הערבים" שאין האדם יכול לקבל אור הקדושה ולתקן את מעשיו לגמרי, ועדיין הוא בין הערבים בין צללי ערב (עי' רש"י שמות יב.) שעדיין התגברות היצר על האדם, "פסח לה", פירוש, שצריך לתקן אז בפיו פה-סח (עי' פנ"ח שער חג המצות פ"ו) שהפה ישיח וידבר תמיד בתורתו הקדושה, לה' לשמו, ולעסוק בעניני הלימוד היטב, כגמרא ופוסקים ומפרשי הש"ס.

נועם אלימלך

"לרצונכם תזבחו" לזבח הרצון ותאווות המאוסות

וכי תזבחו זבח תודה לה' לרצונכם תזבחו. איתא בגמרא (סנהדרין מג.) "כל הזוכה את יצירו וכו' מעלה עליו הכתוב כאילו כיבדו להקב"ה בשני עולמים" וכו'. והנה, מבואר שבאלו המצות, אשר היצר כרוך אחריו בתאוות, צריך האדם לבטל כח התאוה עד שלא יהיה לו רצון לזה, וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל (בשמונה פרקים פ"ו) דמצות "שמעיות" שאינם לפי השכל צריך האדם לומר: אפשי בכשר חזיר ומה אעשה אבי שבשמים גזר עלי' (תו"כ קדושים כ. כו.) אבל במצות "שכליות", כמו להזהר מנגילה וניאוף צריך האדם לשבור תאוותיו שלא יהיה לו רצון כלל לדבר תאוה, כי באמת השכל מחייב מצוה זו להרחיק מנגול וניאוף, רק היצר בתאוותיו מכניס בו רוח שמות, כמאמר חז"ל (פסח ג.) אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שמות, "וצריך לשבור תאוות עד כדי שיחא בשכלו מואם בהתאוות".

וזהו שאמר הכתוב: וכי תזבחו זבח תודה לה', היינו שתמנעו מן העבירות ותזבחו את היצר לה' בשביל מצות ה'. ולא רק זו, היינו מצד מצות ה' בלבד, אלא: לרצונכם תזבחו, שתהא העבירה מאוס אצלכם מרצונכם, מלבד המצות לא תעשה, שמרצונכם תמאסו בהתאוות.

דברי חיים

להתקרב לעם לקרבם לעבושה"י, אך 'לא יטמא בעמיו'

ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו. הדקדוקים ידועים, שהיה לו לומר 'בני אהרן הכהנים', וגם כפל הלשון "אמור ואמרת". ודרשת רז"ל ידועה (יבמות קיד. הובאה ברש"י) "ונראה, דהנה יש שני מיני בני אדם, האחד עובד את ה' בכל לבבו ומובדל מבני אדם, ואדרבא מתקומט עמהם שאינם הולכים בדרך הישר, ומלעיגים עליו, ואינו חפץ להתחבר עמהם ולהדריכם בדרך הישר, וזה לא טוב עשה בזה, כמו שכתוב בשולחן ערוך אורח חיים (רמ"א סי' א' ס"א) ולא יתבייש מפני בני אדם המלעיגים עליו, ועל כל פנים לא יתקומט עמהם (ב"י שם, מ"א ס"ב) ויש בני אדם האזהבים להתחבר עם בני אדם ולהתנאות בעיניהם, וזה האדם צריך שמירה גדולה לעבודת השי"ת שלא יבוא ח"ו לידי פניות, או ח"ו להניח עבודת השי"ת שלא לעשותו בשביל המלעיגים עליו". וזהו הרמז: "אמור אל הכהנים" אלו עובדי ה' (ראה רש"י שמות נט. ל: "כל לשון כהן, פועל עובד") "בני אהרן" שיהיו מתלמידיו של אהרן (שהתלמידים קרויים בנים" ספרי דברים, לד.) אוהב שלום ורודף שלום אוהב את חבריו ומקרבן לתורה (אבות א. יב.) רצה לומר שלא יהיה נבדל מבני אדם ולא יתקומט עמהם, אלא אדרבה, יתחבר עמהם ויקרבם לעבודת ה'. ואחר שהזהיר שיהיו מתלמידיו של אהרן, צריך אזהרה אחרת, וזה: "ואמרת אליהם לנפש לא יטמא" שלא יטמא את נפשו רוחו ונשמתו ח"ו בפניות (או ליפול מעבודתו כנ"ל) בגלל התחברותו "בעמיו" וכאמור.

אורח חיים

לזכר התשובה ממרה שחורה. שעצבות, עבודה זרה

ויאמר ה' אל משה וגו' לנפש לא יטמא בעמיו וגו'. יאמר, היות כי כן ריבן של קצת בני אדם, כי יקרה להם מקרה הטא ועון ח"ו אזי ירכו עצבותם כל הימים, ובאמת זה דרכם כסל למו, ובוודאי שצריך חרטה במרירות גדול על הטא ועון, אך זה בשעה וקצת מיום, ואחר זה יבטח בשם ה' וישען באלקינו כי ירבה לסלוח, וירחק העצבות כי זהו טומאה רבה וגורם פילוק השכינה והארה כידוע, והעבודה זרה תקרא בשם 'עצבים' (הושע יז.) שמעציבין עובדיהם. וזהו: 'לנפש לא יטמא' בטומאת העצבות, 'בעמיו' בעת שהוא בכביית הקדושה ועמיו ואולא (ראה פסחים כו.) כמו שכתבתי בדרך הקדום (עיי' ש"ד א"י לנפש), אך ככה יתנהג: 'כי אם לשאר' השארת הקדושה שנשאר בו, 'חקרוב אליו' יראה להתקרב לה'.

נועם מגדים

לִפְנֵי יָדַי גְּבוּהוֹת אֵינֵנִי
בְּהִנָּה וְהַפִּילָה עֲפוּדֵי עוֹלָמִים
הַצְרִיכִים חִיּוּק כָּל הַיָּמִים

תורה ותפילה

זהרורי אורה
מספרים הקדושים
בפרשה יפה נדרשים

תפילה

ישים חשקו ואהבתו לתפילה ועבודת ה', ואל יחלל כח החושק ומתאוה לעניניו הכלי עולם חולף עובר

לא יטמא בעל בעמיו להחלו כו'. כי מעת קומו של אדם בבוקר נפשו מתגעגעת ומתאוות ומצפה לעת התפילה לקיים כמה מצוות התלוין בה ציצית ותפילין וקריאת שמע ותפילה וקידוש שמו וכו'. כמו אדם התאב מאוד לאכול אף שידוע בודאי שלאחר זמן מה יהיה לו מה לאכול, מכל מקום מתאוה ומצפה מתי יגיע הזמן, כי יכאב לבו עד מלאת רצונו באכילתו. ופשיטא שכן צריך להיות במצוות ותפילה שיוכאב לבו ויתאוה וישתוקק לזמנה לדבק אז בקונו ולגרום לו נחת רוח בעבודה. ופשיטא בעת התפילה שמוגיע מרוב האהבה לביטול המציאות שמתבטלים כל אבריו וחישיו וכל כוחיו. וכמו שכתוב בשולחן ערוך אורח חיים סימן צ"ח סעיף א' וזה לשונו, המתפלל צריך שיכוון כו' ויסיר כל המחשבות הטורדות אותו עד שתשאר מהשבתו וכונתו זכה בתפילתו וכו' וכך היו עושים הבירים ואנשי מעשה שהיו מתבודדים ומכוונים בתפילתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות ולהתגברות כח השכלי עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה כו' עכ"ל.

ותדעו אחיי ורעיי כי הנה אלה הרשעים ושלו עולם הבוערים בלבבם לכל מיני התאוות ועבירות רעות בחמדה עזה וחזקה אילו היו רוצים להכנס לקדושה היו יכולין להכנס ממש כמו כן שיהשק ויתלהב ויתאוה ויהפוך בלחבי יקודי אש לאהבת ה' ותורתו ומצוותיו. כי את זה לעומת זה וגו'. וכפי אשר נראה כוחו בקליפה מהתאוה המופלגת והחמדה עזה. כן היה כוחו בקדושה לאהבת ה' מה שאדם אחר שלא נברא בכח הזה להיות אהבה עזה תקוע בלבבו לדבר מן הדברים לא היה יכול להגיע כלל למדרגה עליונה כזו. ועל זה אמר ריש לקיש (בבא מציעא פ"ד) התם רבי קרו לי הכא רבי קרו לי כו' (עיי"ש).

ולזה ירמוז הכתוב 'לא יטמא בעל בעמיו להחלו'. שלא יטמא בחינת ה' בעל' בעם ישראל להחלו להתחזק ח"ו בתאוות ואהבות ההפכיות הכלי עולם הזה או עוד בעבירות ואז יתחלל בחינת הבעל להקרא בעל מדות רעות. לא כן. כי אדרבה להתחזק באהבת ומדות ה' יתברך ואז יקרא לו 'בעל תורה ובעל מצוות' כי בידו כח וגבורה לשלוט על כוחות הרעים והיצר הרע, וכל תאוות אחרים נחלשים לפניו. ואז לא יתחלל ח"ו בחינת הבעל אדרבה יתעלה למעלה.

באר מים חיים (ועיי"ע שם באריכות דה"ק)

תורה

מחצית הראשון של חיי צריך להקדיש ליגיעת התורה

בחודש הראשון בארבעה עשר לחודש בין הערבים פסח לח'. רצ"ל דהכתוב מלמד אותנו איך נעבוד הש"ת בחדרנה, דהיינו בהיות האדם קודם חצי שנותיו, ולזה רמז "ארבעה עשר לחודש" קודם חצי חודש, 'בין הערבים' שאז אין האדם יכול לקבל אור הקדושה ולתקן את מעשיו לגמרי, ועדיין הוא בין הערבים בין צללי ערב (עיי' רש"י שמות יב, ו) שעדיין התגברות היצר על האדם, "פסח לח'", פירוש, שצריך לתקן אז בפיו פה-סח (עיי' פת"ח שער חג המצות פ"ו) שהפה ישיה וידבר תמיד בתורתו הקדושה, לח' לשמו, ולעסוק בעניני הלימוד הטוב, בגמרא ופוסקים ומפרשי הש"פ.

נעים אלימלך

בזכות התורה זוכין לשפע פרנסה דקדושה אף בזמן הזה

ביום השבת יערכנו. והוא עדות כי השפע יורד בשבת על כל ימי המעשה וכי השפע יורד מבהמ"ק לכל המקומות וכי בני שנבחרו נפשותיהם ממושיכים השפע לכל הברואים. לכן צוה הקב"ה שבני י"ב לחם בשלחן הקודש. והענין הוא דכתי' לחם פנים לפני. דבאמת הקב"ה זן ומפרנס לכל הברואים. אבל יש כמה דברים וסיבות קרובות ורחוקות ויש מקבלין את פרנסותיהם בבחי' אהור כלאחר יד. ובני רצה הקב"ה שיקבלו השפע פנים בפנים כו'. ובני זכו לזה בכח התורה דכתי' פנים בפנים דיבר ה' עמכם. פי' ההנהגה לבני היא בבחי' פנים בפנים. וי"ב לחם הם נגד י"ב שבטים. כי יש לכל שבט סדר ודרך מיוחד בתורה כו'. והקב"ה בתורה מסר לבני כל ההנהגה. ואפי' עתה שחרב בהמ"ק מ"מ ע"י התורה יכולין למשוך השפע בקדושה. ואותא במשנה ג' שאכלו על שלחן א' ואמרו עליו ד"ת כאילו אכלו משלחנו של מקום דכתי' זה השלחן אשר לפני ה'. א"כ ע"י התורה זוכין לבחי' לחם הפנים. שהוא פנימיות השפע. להפוך מזבחי מותם בלי מקום שאין בו חיות פנימיות. ועיי' שאמרו עליו ד"ת מקבלין שפע פנימיות. ופי' אמרו עליו (ד"ת) הוא להיות התורה עיקר ועולה על השלחן בענין שאמרו תורתן קבע ומלאכתן עראי זו וזו נתקיימה בידן. שע"י שהתורה עיקר ממושיכין פנימיות גם בשפע הפרנסה כנ"ל.

שפת אמת

דבשי תמרים

פנינים יקרים, מלאך הפרוה שרים, רבותינו הקדושים עצי התמרים

היו מבדילים ביניהם לבין אלקיכם, ואמנם בעת נתברר כי נשא השעיר עליו את כל עוונותם שוב אין כאן מסך המבדיל, ע"כ בזכות ולקחתם לכם ביום הראשון הרי אני נגלה לכם ראשון בלי מסך המבדיל, כי אני פורע לכם מן הראשון הוא היצחק שרו של עישו שנא' ויצא הראשון אדמוני מלא עון אשר יאדימו כתולע.

(ייטב לב)

☆

אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו. וברש"י להזהיר גדולים על הקטנים, הענין

שהוא אזהרה לאיש אשר הולך בגדולות ונפלאות לעסוק תמיד במלאכת שמים במעשה מרכבה, וכל דרכיו ומעשיו חמה בדרך הנסתר בלתי נגלה לכל, ולפעמים ימצא שיעשה דבר שינגד לחוקי השו"ע בחשבו בדעתו לאשר שהוא עוסק במלאכת שמים קה"ק ובכל עת הוא בגדולת המוחין אינו מודקק לדיני השו"ע כמו בעניני ק"ש ותפילה ושאר ענינים אשר יסיר מדרכי השו"ע, והרי אלו באזהרה לשמור מזה שכל יוזו מדיני השו"ע אף זיו כל שהוא, וזה ירמוז כאן להזהיר גדולים על

(קדושת יו"ט)

זכרון תרועה. ובמסורה אין זכרון לראשונים אין זכרון לחכם עם הכסיל, יתבאר עפ"משי"כ השלי"ה שתקיעה רומז לקול פשוט אין בו עקמומיות כי האדם נולד צדיק חלק אלקי ממועל, אא"כ כשחוטא עושה שברי שברים בנפשו ורוחו ונשמתו ובקדושה דלעילא, ואח"כ כששב גנוח יילולי יילול על חטאותיו ועוונותיו ופשעיו אשר עברו ושב ומתחרט ומתוודה באמת ובלב שלם, והיינו תרועה רוע התרועעה פור התפוררה הארץ זה הגוף, אז חוזר לכשרותו שהוא תקיעה קול פשוט ע"כ, והיינו זכרון תרועה שנקרא יום תרועה, ולמה אין זכרון לראשונים

תקיעה שברים, לפי שאין זכרון לחכם, היינו שנולד חכם ואח"כ התחבר עם הכסיל למלך זקן וכסיל, אין זכרון לו כי טוב ממנו הנפל, אך אח"כ כששב יש לו יתרון.

(ישמח משה)

☆

ולקחתם לכם ביום הראשון ביום הדר וכו'. ובמדרש איתא בזכות ולקחתם לכם ביום הראשון הרי אני נגלה לכם ראשון ופורע לכם מן הראשון זה עישו שנא' ויצא הראשון אדמוני, הכוונה ע"ד מאמרם ז"ל גלוי וידוע לפנך שרצוננו לעשות

רצונך ומי מעבך שאור שבעיסה היצחק שיעבוד מלכותו וכו', וזה מעם של שעיר המשתלח ונשא השעיר עליו את כל עוונותם כי הוא הגורם, וכהא דאיתא במדרש אותו חימה שנתמלא על ישראל החזר על מצרים שהם הגורמים להחטיא אותנו, כדכתיב וירעו אותנו המצרים שעשו אותנו רעים וחטאים, והנה כתיב אם עוונותיכם

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותיה"ק עצי התמרים

הזוכר האמת כי אין ידו משגת מעצמו כלום, רק 'מידו ית' הכל, ומידו נתנו לו', רק הוא מקבל שכר המצוות

שור או כשב או עז כי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה'. ובמדרש (ויק"ר כז-ב) ורוח הקודש אומרת מי הקדימני ואשלם, מי קילס לפני עד שלא נתתי לו נשמה, מי מל לשמי עד שלא נתתי לו בן זכר וכו', מי הפריש לפני קרבן עד שלא נתתי לו בהמה, שור או כשב או עז. ולכאורה יפלא והלא אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, ומה יש לו לעשות האם יעשה מזוהה בלא בית או מעקה בלי גג וכו', שמעתי בשם מרן הייטב לב זיע"א כי יש לומר כי אינו נכנס בסוג מי הקדימני ואשלם, אלא זה אשר בדעתו יחשוב שמגיע לו שכרו משלם על מעשיו הטובים שעשה ופעל, כי בלבבו לא יבין אשר הוא בעצמו לעולם לא הי' מסוגל לקיים מצוות ה', וכעונש על מחשבתו זאת, הקב"ה נוטל ממנו שכר מצוותיו שעשה, בעבור שכן הוא האמת שבלתי עזרתו יתברך לא הי' ביכלתו לעשות בעצמו כלום, משא"כ מי שהוא שפל בעיני עצמו, וידע ומכיר האמת שכל מצוותיו שעשה הכל הוא מוכחו ית, ואשר בלתי עזרתו יתברך שמו לא היה מסוגל לעשות כלום, זה אינו נכנס בסוג מי הקדימני ואשלם, והקב"ה משלם לו שכרו משלם על מעשיו הטובים שעשה, מכיון שידע ומכיר האמת כי הכל הוא מוכחו ית ושואן מגיע לו שכר על קיום מצוותיו, עכדה"ק.

עטרת יהושע (פרשת לך דף ע"א)

הקטנים, עפ"משי"כ בגמ' דבר גדול מעשה מרכבה דבר קטן הויות דאביי ורבא, וזה אמרו להזהיר גדולים היינו המקובלים שעוסקים במעשה מרכבה, על הקטנים שאל יסורו מהויות דאביי רבא ודיני השו"ע לשמור ולעשות ולקיים ככל האמור בו.

וספרתם לכם ממחרת
השבת מיום הביאכם
את עומר התנופה
שבע שבתות תמימות
תהינה עד ממחרת
השבת השביעית
תספרו חמשים יום
והקרבתם מנחה
חדשה לה' יש לבאר
הכוונה עפ"י הישג
משה לפרש המדרש
חביב קרבנו של אהרן
לפני הקב"ה כקרבנו
של נשיאים, כי באמת
אין לך אדם מישראל
שאין לו שעה שחושק
לעשות רצון קונו ונותן
לב לשוב, אלא שאין

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותיה"ק עצי התמרים

תפילתנו אשר מהרה יבנה המקדש, ושם נעשה לפניו קרבנות חובותינו, ועי"ז יהיו כל ימינו שבת ומועדים

דבר אל בני ישראל לאמר בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון וזכרון תרועה מקרא קדש: כל מלאכת עבודה לא תעשו והקרבתם אשה לה'. שמעתי בשם הגאון הקדוש בעל 'שמחה משה' ז"ל עפ"י הירושלמי בריש פרק מקום שנהגו, שלכאורה אסור בעשיית מלאכה בכל יום מפני המקריבין התמידין, ותי' שהתורה התירה בפירוש כדכתיב 'ואספת דגנך' ולפי"ז נמצא שלעתיד לבוא שיהיה 'עמדו זרים ורעו צאנכם' יהיה אסור בעשיית מלאכה, וזהו יום שכולו שבת עכ"ל ק, וזה פי' הנ"ל בחדש השביעי באחד לחדש יהי לכם שבתון וכו' מקרא קדש, היינו שבכל מועד ושבת צריכים להתפלל שנוכה מהרה שיהיו כל ימינו שבת ומועדים. ועי' מקרא קדש' דהיינו ביאת המשיח, יהיה 'כל מלאכת עבודה לא תעשו' מפני 'והקרבתם אשה לה' שע"י הקרבנות יהיה יו"ט ואסור בעשיית מלאכה.

יד כהן (ע' ל"ג אות ק"ו)

איתרכי מאומרו בני
אהרן וא"כ צ"ב
הכפל אמור ואמרת,
ואפ"ל בהקדם מ"ש
באגרא דכלה בשם
רבינו הקי מלובלין
כי האיש הנלבב
אשר יתאספו אליו
בני ישראל לשמוע
דברי תורה מפיו,
מוזמין לו השי"ת
שכליות בתורה, ואין
זה בזכותו כי אם
בזכות האנשים
הנאספים, כמו
שהבורא מוזמין
לעשיר הון רב
לפרנס עניים, והוא

אינו רק כנבאי צדקה בנזירת היוצר ע"כ, ומעתה י"ל כי מאחר שהכתוב אמור אל הכהנים בני אהרן בא להזכיר את הכהנים הגדולים על בני אהרן הקטנים ללמדם ולחנכם הדרך ילכו בה והמעשה אשר יעשו, ע"כ נאמרו בו שני אמירות בכפליים, לרמז כי ע"י שילמדו הגדולים עם הקטנים וידריכו אותם בדרכי ה', ישיפיע הקב"ה עליהם אמירה והשפעה בכפליים בשכליות התורה בזכות התלמידים אשר הם לומדים עמם.

(ברך משה)

וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהינה עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום. ובמדרש אימתי הן תמימות בזמן שעושיין רצונו של מקום, ויתבאר עפ"י דברי המדרש עה"פ ויהי כי יראו המילדות את האלקים וגוי וייטב אלקים למיילדות וגוי מהו שכר היראה תורה, והנה התורה הקי נקראת תמימה ככתוב תורת ה' תמימה, וכאשר האדם זוכה לעסוק בתורה ולהתדבק עצמו בתורה הרי הוא נקרא תמים, וכן מצינו בנח שנאמר בו נח איש צדיק תמים, וא"כ זכה למדרגה זו כי את האלקים התהלך נח ס"ת חכם כמבואר בבהע"ט, וכיון שעסק נח בחכמת התורה הרי דבק את עצמו בתורת ה' תמימה, ועי"ז זכה למדרגת תמים, וזה שדרש במדרש אימתי הן תמימות היינו איך יזכה האדם להיות תמים, בזמן שעושיין רצונו של מקום שיש לו יראת ה' כל היום, כי כאשר האדם זוכה ליראת שמים, הרי שכר היראה הוא תורה והוא זוכה להיות תמים.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

חסידות כחסידות בתחלתו, ואחר שעה נתקרה וחזרה לקדמותו, אבל הבני עליה אצלם כל שעה ושעה כראשונה, שבכל עת נדמה לו כאילו מעתה מתחיל לעבוד להשי"ת, ואין אצלו אמצע וסוף רק תמיד התחלה, והנה קרבן הנשיאים שהיתה לחנוכה הבית בודאי היה בהתלהבות גדול בראותם כבוד ה' מלא את המשכן והיה חנוכה ראשונה, ובודאי היה חביב מאד לפני הקב"ה, ועי"ז אמר במדרש כי גם קרבן אהרן שהיה בכל יום פעמיים, חביב לפני השי"ת כקרבן נשיאים, שכן דרך בני עליה כל שעה ושעה אצלם כשעה ראשונה ע"כ, והנה כתב הרא"ה טעם למצאת ספירת העומר להראות גודל החביבות וההשתוקקות של ישראל אל החג הקי זמן מתן תורתנו, עד שמרוב השתוקקות אנו מונים הימים והשבועות כאדם שמשתוקק לדבר חשוב, וקצרה רוחו מלצפות עד שיזכה לאותו דבר, והוא מונה הימים שכבר עברו, ועפ"י יתפרש הכתוב תספרו חמשים יום, כמ"ש הרא"ה שבכל ימי הספירה יהיה עיקר המכוון על יום החמשים, אמנם יש לחוש כ"א יהיה במחשבתם במשך כל ימי הספירה יום החמשים, הרי יצטננו מהתלהבותם ובהגיע יום החמשים כבר לא תוסיף לבעור בלכם רשפי אש שלחבת קה כבראשונה, לזאת הזהיר הכתוב והקרבתם מנחה חדשה לה', שיהיה מצוה זו כחדשה בעיניכם מדי יום, ואז תהיה לכם ההתלהבות וההשתוקקות כבתחלה.

(דברי יוא"ל)

אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיה. וברש"י אמור ואמרת להזהיר הגדולים על הקטנים, אולם מבואר בתורת כהנים דאזהרת הקטנים

קדוש אמ"ר

ר'קוטי אַלְתֵּרִים פֿאַרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ע
פֿספּר "אַפֿרי יואל" אַשר אַךּ זה יצא לאורה

פרשה זו דמייני צאקור טומאת המת, לא תהא נוהגת לעמיד לצוא, כאשר הצטיינו ה' שיהיה אז ובלע המות לנצח (ישעיה דה), וא"כ תחסר לנו מנוח זו ממנין תרי"ג, ובעל כרחך שיהיה עלינו לעסוק בפרשה זו, ויעלה לנו העסק בתורה כאילו קיימנו צפועל. (דברי יואל)

אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו. רבי אומר: אומר אני כהנים חסורים לשמות יין לעולם, אבל מה אעשה שמקנמו קלקלמו (תענית יו). אבל טומאת כהנים נוהגת גם בזמן הזה, דכשיצנה בית המקדש ימלאו כהנים הראויים לעבודה. ואף שטעם זה שייך גם לגבי שמיית יין, מכל מקום כיון שנתארך הגלות כל כך לא רצו להחמיר. והנה אמרו (תנחומה): לעמיד יהיו כל ישראל כהנים; נמצא שאז יהיו כהנים שאינם מבני אהרן, אבל עכשיו כל הכהנים הם בני אהרן. וזהו אמור אל הכהנים בני אהרן, להראות שמדברין ממנו שקודם ביאת המשיח, שהכהנים עדיין אינם רק הבני אהרן, והאמת הוא שטומאת מת תנהג גם לעתיד, כדאמרו (פסחין פא): הגם שיהיה אז ובלע המות לנצח זה רק בישראל, אבל בהאומות לא; וכמו ששאר מנות כהונה ינהגו לעתיד, כמו כן לנפש לא יטמא צעמיו גם כן ינהג, רק הרבותא הוא דאפילו בזמן החורבן שאיסור שמיית יין בטל, איסור טומאה לא בטל, משום צמחה יצנה המקדש. ולזה כפל אמור ואמרת, על זמן שביית המקדש קיים, וגם על הזמן שאין קיים, שאז ג"כ נוהג לאו של לנפש לא יטמא צעמיו. (תלמודי תורה)

אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו. הגדרים וסייגים שהוסיפו תמיד בכל הדורות הם קיום כל התורה, כי אם אין גדר וסייג אי אפשר שלא יגעו צמחה ענמה לעבור עליה, דכחצו (ספרים): יפרוש אדם מנ"ט שערי היתר, כדי שלא יצא לשער אחד של איסור;

אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו. בפרשה זו ישנם שני מנות לכהנים, שלא יטמאו למת, ושמונה עליהם להטמא לשבעה קרובים. והנה בשתי מנות אלו יש מקום ליצר הרע להסיתו לעבור עליהם, ויציא לו ראיות כי מנוח לו להתעסק בקצורת המת, ששכרו הרבה מאוד, ולאידך גיסא יצא היצר הרע אליו צערמותו ויאמר לו כי קדוש הוא לאלקיו, ולא נאה לו להטמא למתים אפילו אם הם קרובים. לפיכך הוצרכה לכתוב שני אמירות אמור ואמרת, שיש בהם אזהרה כפולה, להזהיר את הכהנים שלא יפלו ברשת היצר, אלא יתבוננו בדעתם להבחין בין מנוח לעבירה. (דברי יואל)

אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו. בעל הטורים ציאר כפל הלשון: 'אמור אל הכהנים' קאי על כל הפרשה הנוכחת בפרשת קדושים, שבה נצטוו ישראל להיות קדושים, ועתה נצטוו בני אהרן להזהיר את העם על כל דיני הטומאות, כי הם מורי התורה, ועליהם להדריך את העם, ואחר כך כתיב 'ואמרת אליהם', הם מנות שהכהנים צלצד חייבים לשמור; וזה נראה, דבא לרמוז כפול האמירה על ענין אחד, כי האזהרה הזו להבדיל את ישראל מן החטא נוגעת אליהם, שאם ימנעו מלהוכיחם יהיו כל עונות ישראל קרויים על שם המנהיגים כהני ה', כדאמרו (שבת מד): כל מי שאפשר למחות באנשי עירו ולא מיחה, נחפס על אנשי עירו; וזהו ואמרת אליהם, שאליהם הדבר נוגע, ומפרש והולך לנפש לא יטמא צעמיו, שלא יטמא הכהן נפשו על ידי מעשה עמיו, שיכשלו בצעירות בהעדר תוכחה. (דברי יואל)

אמנם בטומאת כהנים אין שייך זה גדר וסייג, כי אי אפשר לומר זה שיפדוש משערי היתר שלא יבוא לשער אסור, דבמקום שהוא מותר ליטמא אינו ראוי לפרוש ולא ליטמא, כדאמרו (זבחים ק): מעשה ציוסף הכהן שמתה אשתו בערב פסח, ולא רצה ליטמא, וגמנו אחיו הכהנים וטימאוהו בעל כרחו; ואם כן כיון שאין זה גדרים וסייגים, קרוב הדבר מאוד לעבור על גוף המזבח, לזה הוצרך להזהיר את הכהנים באזהרה כפולה אמור ואמרת, כיון שאין שייך בהם גדרים וסייגים. (חדושי תורה)

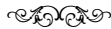

אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא ישבא בעמיו. בחז"ל נמלאו סתירות הרבה אי קברי נדיקים מטמאים או לאו, וק"ו הישמת משה (שמיני ד"ה וזאל) הכריע: שמעטס הדין אין מטמאים, כי צמיתתן נקראו חיים, אך הכרעה זו אין דעמינו דעת האנושי מקפת אותה, כי אני ה' חוקר לב, ולכן אין לנו להתנהג צוה כלל; והנה אמרו (וזה"ק פנחס ר"ו): שנסמות נדב ואציהוא נכנסו צנחנס; והנה אמרו (וזה"ק מש"א ק): פנחס הוא אליהו; וזהו אמור אל הכהנים בני אהרן, רמז צוה על אליהו שכלולות צו נשמות נדב ואציהוא, שעל ידיהם הוא בן אהרן, ואמרת אליהם 'לנפש' דייקא, אף לנפשות הנדיקים לא יטמא, אמנם תנאי הוא הדבר צעמיו דייקא, שזהו צומן שאליהו הוא בעולם הזה, אזי הוא מוחר שלא יטמא אף לנדיקים, אבל צומן שאינו צומן עמיו כי לקח אותו ה', והוא עומד ומשמש צמחצ של מעלה ומקריב קרבנות בכל יום, אזי הוא מותר להתעסק בנדיקים אחר מיתתם, כדאמרו (ילקוט משלי תתקמ"ד): כשמת רבי עקיבא טיפל אליהו בקבורתו; ולכן כפל אמור ואמרת, דנחזיון צוה כי דוקא אליהם אל הכהנים הללו בני אהרן יאמר דבר זה, אבל אין ניתן לגלות הדבר בעולם הזה, כדי שלא יבואו ללמוד מכאן אל מקום אחר שיטמאו הכהנים לנדיקים, כי צוה"ז אין להתנהג צוה. (דברי יואל)

אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא ישבא בעמיו. באמת נסיון גדול הוא שישמור

האדם עצמו לצל יפול ממדריגתו צעת שהוא מדריך אחרים, כי יש שעושים דברים שלא דת בטענה כי באמצעות זאת יעלה בידם לתקן ולהעלות אחרים, ובתוהוה זו עולה ביד היצר להמשיכם אחריו ולהטותם מדרך הישר, וכאשר נראה היום עד כמה גברו דרכי היצר ופיתוייו על המנהיגים, שטוענים כי ראונו לתקן את אחרים, ובאמתלאות כאלו הם מחפשים על כל דבר פשע שעושים, עד שנמשכים אחריהם לגמרי. וזהו אמור אל הכהנים בני אהרן, הם מנהיגי ישראל שעליהם מוטלת הנהגת העם להורותם דרכי ה', ובגלל כן עלולים הם מאוד להכשל בפיתויי היצר, בטענה כי כוונתם לשמים למשוך לב העם לעבודת ה', לזאת הזהיר לנפש לא יטמא צעמיו, אלא יחזיקו צמעוהם לבלי נטות ימין ושמאל מדרך התורה. (דברי יואל)

אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא ישבא בעמיו. להזהיר גדולים על הקטנים (רש"י). שואלין ודורשין בהלכות הפסח שלשים יום קודם החג, ונוהגים לתת מעות לעניים לקנות חטים לפסח (ש"ע א"ח תכט). לכאורה מה שייכות יש זה לזה. הרב הקדוש רבי מאיר מפרימישלאן ביאר: בא ללמד דכל הדורשים לעם ה' בהלכות פסח, שלא די צוה לצד לומר לפניהם דברי תורה ולהגיד להם הלכות, אלא צריכין לדרוש ולהזהירם גם שלא ישכחו מלדאוג עבור צרכי העניים; והנה אמרו (סוכה כח): קטן שבתלמידי הלל לא הניח דבר גדול וקטן, דבר גדול זהו מעשה מרכבה, דבר קטן זהו היות דאבי ורצא; ואפשר דהעסק בדברי תורה והלכות כגון: מנה לי צידך וכשרות וטרפות, לזה יקרא דבר גדול, והעסק צעניי הליכות עולם הגשמי, כגון: קידוש מעות לעניים, הרי הוא בערכם כדברים קטנים. וזהו אמור אל הכהנים, הן המורי דרך לישראל המלמדים אותם דרכי ה', ועוד ואמרת אליהם, שתי אמירות הללו למה, כדי להזהיר גדולים על הקטנים, שזו אזהרה להגדולים שידברו ויזהירו את ישראל גם על הדברים קטנים. או אפשר הכוונה להזהיר על הדברים הקטנים כהדברים הגדולים, על שניהם גם יחד. (דרכות השמות)

סיפורי צדיקים, גביאור הפסוקים הפלאים זו ונוגה פפיקים

כי כל איש אשר בו מום לא יקרב

הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן נודע בקרב החסידים לאיש צדיק וקדוש ובעל מופת, אולם לעומת זאת סבל מאוד מעדת המתנגדים לדרך החסידות באמרם "עד מתי מעקם עלינו ר' מאיר זה את הפסוקים ומוציאם מפשוטו של מקרא", פעם אחת בשב"ק פר' אמור קם איש אחד ממתנגדיו ונסע לעיר פרעמישלאן לשבות את השבת במחיצת ר' מאיר'ל וחסידיו וחשב דכאשר יתחיל לומר דברי תורה יעשה ממנו חוכא ואיטלולא, בדרך כלל נהג ר' מאיר מפרעמישלאן לומר דברי תורה בכל השלש סעודות, אך הפעם לא השמיע הצדיק דברי תורה לא בסעודת ליל שב"ק ולא בסעודת היום והי' הדבר לפלא בעיני החסידים, בסעודה שלישית פנה הרה"ק ר' מאיר'ל לעבר החסידים ושאל מי מכם יכול לפרש את הפסוק בפרשתן "כי כל איש אשר בו מום לא יקרב", ענה אותו המתנגד שבא כדי לקטרג על הצדיק, מה שאלה יש כאן הלא פסוק זה תינוקת של בית רבן יודעים לפרשו, ותוך כדי דיבור מיהר האיש לפרש את דברי הכתוב כפשוטו וכלשונו, ענה לו ר' מאיר, לא כן הוא הפירוש האמיתי הטה נא אזהר ושמע איך מפרש מאיר פסוק זה: "כי כל איש" כל מי שחושב את עצמו לאיש, מושלם בכל, "אשר בו מום" זה סימן שיש בו מומים רבים, "לא יקרב" ואין לו התקרבות לא עם הקב"ה ולא עם אנשים.

ואשה גרושה מאישה לא יקחו כי קדוש הוא לאלוקיו

זה כמה שנים שעברו היה בארץ איטליה אשה גבירה עשירה אחת שהייתה נישאת לאחד שהבית דין כופין אותו להוציא (לגרש) לטובת האשה מחמת ממון ופטרה ואחר כך נשאה עיניה בכחן אחד וכל חכמי איטליה אסרוהו לישא גרושה

זאת, והכהן הבלעיל ההוא הלך לחפש היתר בחוקי העכו"ם והלך בטל שרגא מגוי לגוי ומשרי המלוכה לשרי המלוכה ומלומדיהם עד שבא הדבר לשרים גדולים היושבים ראשונה במלכות קונסיסטוריום בעיר וויען ונשאו ונתנו כל המלומדים, וצדקו בעיניהם טענת הכהן באומרו כי הדעת נותנת לצידו כי כתיב אשה גרושה מאישה לא יקחו, והטעם הוא כי זה בזיון לכהן המקודש לה', שיאמרו הבריות פלוני הוציאה מביתו והוא ישאנה, אבל אשה שהיא גירשה את בעלה, אין זה בזיון לכהן, ומה שנמצא בש"ס ופוסקים נגד זה – טען הכהן – הוא המצאת וחומרת חכמים שאין ראוי לשמוע להם בזה. והוחלט פסק שמותר לו לישאנה, אך יען שצריך הקיר"ה (הקיסר ירום הודו) לחתום בחתימת ידו הגדולה, וכשבא הדבר לפניו אמר אין ראוי לחתוך הדין בלי שאלת חכם אחד מחכמי הדת ההוא שאינו מהרבנים אולי ימצא תירוץ על קושיא זו. וימן ה' אז בוויען אחד מחכמי הזמן החדשים המתפלספים וכבר מת, (תהיה מיתתו כפרה על כל עונותיו), ברם זכור אותו לטוב בדבר הזה, וזאת היתה תשובתו כשנעיין בפשטות הקרא לא נמצא בדתינו שום אופן שיפרדו הזיווג זה מזה אלא באם הבעל אינו חפץ בה ולא תמצא היא חן בעיניו אבל בהיפוך שהיא אינה חפצה בו ואפילו הוא מוכה שחין לא מצינו בשום מקרא שיהיה יכולת להתירה לעלמא, רק היא המצאה מחכמי ישראל, ועתה ממה נפשך אם האשה והכהן הזה סומכים על חכמי ישראל הם אמרו גם זו אסורה לכהן, ואם נניח הפסוק כפשוטו ואינם רוצים לסמוך על דברי חכמים, אם כן אינה מגורשת ועודנה אדוקה בבעלה הראשון. וישרו דבריו בעיני הקיסר יר"ה והשרים, ולא נישאת לכהן ולא נתחללו.

(שו"ת חתם סופר אה"ע ח"ב סי' קע"ד)

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו משרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים וגו'. י"ל בדרך הלצה, מוסר השכל לאלו הראשים המיוחסים מגזע הכהנים, לכל ידמו בנפשם כי ביחוס לבד סגי, וזהו אינו אמת, רק דייקא צריכין לעבוד הש"י וללמוד תורה בנגלה ונסתר. והנה אמרו חז"ל (פסוק כח ע"א) דבר גדול מעשה מרכבה, ודבר קטן היות דאביי ורבא. וזהו אמור אל הכהנים בני אהרן, שאף שהמה בני אהרן זרע מיוחס, עם כל זה יזהרו מאוד בנפשם על גדולים וקטנים שהמה מעשה מרכבה והיות דאביי ורבא, שהוא נגלה ונסתר.

עטרת ישועה

'ביום ההוא' יאכל לא תותירו ממנו עד בוקר אני ה'. יש לפרש על דרך צחות, על פי דברי רבותינו ז"ל (סוטה פ"ח ע"ב) האומר מה נאכל למחר הרי זה מקטני אמונה, ולכן נסמך 'אני ה', ללאו ד'לא תותירו', כי לזה צריך להיות מאמין בהש"י הן ומפרנס לכל, ולא להיות דואג דאגת מחר, והבן.

ישמח משה

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו

Main Office: 16 Garfield Road | Monroe, NY 10950 | Tel. 845.774.4040

במאזן ואתכנסו להילולא דבר יוחאי

צריכת
שולחן המדוד

— סעודת ל'ג בעומר ומלוה מלכה רבתי —

ליל ל"ג בעומר

מוצ"ש"ק בהר הבעל'ט • בשעה 11:30

בהיכלי בית מדרשינו הגדול

סעודה רבתי לכבוד היום יחי' מוכן לכל הקהל הקודש

ביחד עם מחזה דוד ורגיש

בחדר עם מרחב רחב ונעים
מעמד החזא לאקעם

לפרדיו צאן קדשים תלמידי מוסדותיו הק' מדבבי ניו יארק רבתי

ד"ר נטרת ראש

ע"י קמח ראשט
ב"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מקומות מסוברים יהי מוכנים להבעלי שצחה חורי ילדי התאלאקע ובניהם היקרים

תורתו מעל לזה היא מאד עניינית הוא ימליץ טוב בעדים אדוננו בר יחזק

הנהלת הקהילה

מעמד ההדלקה רבתי

תקנים אלה למחצה במקדחות אלפים ורכבות לכבוד והצא האלק רשבי

ביום ל'ג בעומר בשעה 6:45 ארצה

פרפראות לחכמה

מאמרים נחמדים, ע"ד דרוש מיוסדים, כפתור ופרה משוקדים

והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו שמן המשחה. וי"ל עפ"י מ' שאמרו חז"ל (וימא י"ט). "והכהן הגדול מאחיו" צריך להיות גדול מאחיו בה' דברים בכח בנוי בעושר בחכמה ובשנים, וכתב בעה"ט שדרשינו "הגדול" ה' גדול בה' דברים יהיה גדול מאחיו, לכאורה יקשה מנ"ל שאלו הם הה' דברים של גדולת הכה"ג אולי נוציא אחד מהם ונכניס במקומו גובה קומה כמו שמצינו שנשתבח

שאלו המלך בזה שהיה משכמו ומעלה גבה מכל העם, אמנם איתא בילקוט שמעוני (תהלים מ"ה תש"ט) ששון ששון מחברך, כשבאין למשחו והיו מכניסין כהנים ומעמידין לצד ונותנין שמן המשחה באמצע והשמן רץ מעצמו ונוצק על ראשו של כהן גדול, שנאמר על כן מושך אלהים שמן ששון, שמכין ששמן המשחה היה יורד עליו אם היה קצור היה מאריך, והשתא יובן שפיר למה הדגיש הכתוב "אשר יוצק על ראשו שמן" כדי שלא נאמר שאחד מהדברים שבה"ג גדול מאחיו הוא גובה קומה, דמאחר שהכתוב מדבר מכה"ג שנמשך בשמן המשחה ואם היה קצר היה מאריך ע"י השמן מוכח שגובה קומה אינו מן הה' דברים שבה"ג גדול מאחיו.

(שני המאורות)

☆

לאביו ולאמו לא יטמא והקשו המפר' למה אצל כהן הדיוט כתיב אמו תחילה, דכתיב כי אם לשארו הקרוב אליו לאמו ולאביו וכו', ואילו גבי כהן גדול כתב אביו תחילה, דכתיב "לאביו ולאמו לא יטמא", אכן י"ל ע"פ מה

שכתבו התוס' (כתובות פ"ג) מיתה שכיחא בנשים משום שרוב פעמים מסתכנת בלידה, וכדאיתא (שבת ל"א) על שלש עבירות נשים מתות בשעת לידתן על שאינן זהירות בנדה בחלה ובהדלקת הנר, והנה ברש"י (וימא מ"ו) איתא וז"ל: ראיתי בתלמוד ירושלמי כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה אשה צנועה ראויה לצאת ממנה כהן גדול הלבוש משבצות זהב, והשתא מובן דבכהן הדיוט כתב אמו מקודם כיון

דמיתה שכיחא בנשים משום דרוב פעמים מסתכנות בלידה, אמנם אשה שבנה כהן גדול סימן שהיא צנועה ואז אין מתסכנת בשעת לידה ממילא אין מיתה שכיחא אצלה לכן לא נאמר בו "אמו" תחילה.

(לב אריה)

☆

ושם אמו שלומית בת דברי למטה דן. וקשה מה בא הכתוב לאשמייען יחוסו, וי"ל דהנה כאן נאמר "ויניחחו במשמר לפרוש להם על פי ה'" ופירש"י שבמקלל לא ידעו אם חייב מיתה או לא וקשה למה לא ידעו אם חייב מיתה או לא ע"י שהענין פלט אותו כמו דכתיב בחטא בנות מדין "והוקע אותם לה' נגד השמש" ואיתא בילק"ש (במדבר כ"ה) שהענין פלטה אותם והיו יודעים שהוא במיתה, ועל כן בא הכתוב כמשיב ושם אמו שלומית בת דברי למטה דן משום ששבט דן ממילא נפלט מן הענין לפי שפסל מיכה היה עמהם ולכן לא ידעו אם המגדף הוא במיתה או לא ולא היו יכולים לדעת ע"י הענין.

(אור יקרות)

דורש טוב

ולקחתם לכם ביום הראשון וגו', במדרש ולקחתם לכם ביום הראשון, לכפר על מעשה ראשון. דהיינו חטא של אדם הראשון. ותמוה מה ענין אדם הראשון שיתכפר ע"י לקיחת לולב ומיניו בסוכות.

ונראה ליישב דהנה איתא במסכת בסוכה (דף ל') דקרא דלכם אתי לאשמייען 'שלכם יהא ולא של גזל', והקשו התוס' שם למה לי קרא, תיפוק ליה דהוי מצוה הבאה בעבירה. ומותרים העולם דצריך קרא היכי דגזל מנכרי ולמ"ד 'גזל גוי מותר' ואפ"ה בלולב אסור, דכתיב לכם, (ע"י במ"א ס"י תרל"ז סק"ג בשם הראי"ם).

והנה איתא פלוגתא בכ"מ בבא מציעא (דף פ"ו) 'כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשך ואל כליל לא תתן', חד אמר רעך ולא של גוי, דהיינו דמשל גוי מותר ליתן לכליו, וחד אמר רעך ולא של הקדש' דבשל הקדש אסור אפי' לאכול. וא"י שם דפליגי בפלוגתא אי גזל גוי אסור או לא, דלמ"ד גזל גוי מותר אין צריך פסוק דמותר לתת לכליו דהא אפי' לגזול מותר, ועל כרחך דקרא אתי לאשמייען 'ולא של הקדש', אבל למ"ד גזל גוי אסור, צריך קרא לגופי' רעך ולא משל גוי. ואיתא במדרש דאדם הראשון יש לו תי' על שאכל מעין הדעת לפי שנאמר 'ויניחחו בגן עדן לעבדה ולשמרה' שהי' כמו פועל בכרם דמותר לאכול. אבל אם נאמר רעך ולא של הקדש' א"כ חטא אדה"ר דשל הקדש הי'.

והשתא אתי שפיר מונת המדרש, 'ולקחתם לכם' ולא מן הגזול. וקשה למה לי 'לכם', פשיטא שאי אפשר לקחת משל גזל דהוי מצוה הבאה בעבירה, אלא בהכרח צ"ל כמ"ד 'גזל נכרי מותר' וקרא אתי לאשמייען 'לכם', דבלולב אסור אפי' בכהאי גוונא. ומיון דמשמע דגזל נכרי אסור, הלא על כרחך דדרשינו רעך ולא של הקדש, דאי למעוטי גוי פשיטא דהא אסור בכל גוונא כנ"ל, וא"כ חטא אדם הראשון בעין הדעת דהא קרא אתי לאשמייען 'לכם' ולא של הקדש' דאסור לאכול כלל, ושפיר צריך לכפר על מעשה ראשון, והבן.

דברי יהונתן

כפילות הלשון 'אמור ואמרת'

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אֲמַר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֶהֱרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לִנְפֹשׁ לֹא יִשְׁמָא בְּעַמּוּי: (פרק בא פסוק א)

אמר ואמרת. להזהיר גדולים על הקטנים. לשון רש"י, מדברי רבותינו (וישנות קיד), והאזהרה הזאת לומר שלא נסיעו בטומאות הקטנים בידיהם. וזאלו בזה אזהרות רבות בתורה כפי מדדן רבותינו (ספ) בדם ובשרצים וטומאה. ומהם, נלמוד לכל איסורין שבתורה, שלא נסיעו בזה מהם שיעברו עליו הקטנים. אבל אם יעשו הם לדעת ענאן, אין חט מלפני עיניהם להפרישם. וטעם הכתוב על פי מדדן, אמור אל הכהנים ותחזור ותאמר אליהם, שלא יטמאו. ורבי האזהרות שיהיו כל בני אהרן נשמרים מזה גם הקטנים. ואמר רבי אברהם בדרך הפשט, אמור אל הכהנים הפרשה הנזכרת למעלה, כי הם מורי התורה והמזהירים את העם. ואמרת להם המצות שהם כלדם חייבים לשמרה. ואינו נכון. ועל דעתי בפשט הכתוב, טעם אמור כמו בדבר. אמרי האזינה ה' (תהלים ה ז), דברי. וכן אמרי אמת (משלי כב כא). וכן כי היא שמעה את כל אמרי ה' (יהושע כד כז). וכתבי בל אל פרעה ודברת אליו (שמות ט ח) כמו ואמרת. וידבר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו הנותרים קחו את הנחמה (לעיל י יב). כמו ויאמר. וכן במקומות הרבה "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם". והוא נאמר בפרשיות אשר יצא להזהיר להם משה, או לחומר הענין, או להיותם מורגלים לחטוא בהנהגה, וכן יאמר "אמור אל הכהנים ואמרת אליהם", וכמוהו כה אמר ה' אלתי ישראל הלך ואמרת אל דקדקו מלך יהודה, ואמרת אליו כה אמר ה' וגו' (ירמיהו לו ז), שטעמו דבר אל דקדקו, וכן ותאמר האשה התקועית אל המלך ותפול על פניה ארצה ותשתחו ותאמר הוסיעה המלך (יד ד), כמו ותדבר האשה אל המלך ותאמר הוסיעה המלך. והנה טעם אמור אל הכהנים ואמרת אליהם, כטעם דבר אל הכהנים ואמרת אליהם, דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם, וענינו דבר אל העם בשמי ותאמר להם ככה כענין בל אל פרעה ואמרת אליו (שמות יב כו). ורבים יאמרו כי טעם "דבר אל בני ישראל" כטעם קריאה, דבר אל בני ישראל שיתאספו אליך, ותאמר אליהם ככה וכן אמור אל הכהנים שיקבצו וישמעו.

מעשה הש"ב

ותאמר לו כך וכך, ודיבור הכוונה על דיבור כללי, שידבר עם ראובן, אבל פרטי הדיבור מה לדבר הרי הוא אמירה. כמו שמצינו הרבה פעמים בתורה 'דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם', הדיבור הוא דיבור כללי, שידבר עם ישראל, ואמירה הוא עצם הדיבור שרוצה לומר להם. ובוה מפרש רבינו כפל הלשון 'אמור ואמרת', אמור כאילו נאמר 'דבר' אל הכהנים, ואמרת אליהם, הכוונה על הדין שאסור להטמאות. ורבינו מביא כמה פסוקים שאנו מוצאים שכתוב אמירה, והכוונה על דיבור. וכן מצינו להיפך שכתוב 'דבר', והכוונה על אמירה.

מביא שלשה פסוקים שכתוב בהם לשון אמירה, אבל הכוונה על דיבור, דהרי שם לא נזכר אמירה פרטית, והרי הוא דיבור כללי.

כאן הוא להיפך, כתוב 'דבר' והכוונה על אמירה, דכיון שנאמר בא אל פרעה, כוונתו שילך אל פרעה וידבר אתו, ולכן 'דברת אליו', כאילו נאמר ואמרת אליו פרטי הדיבור.

שכיון שפירש הכתוב מה לומר להם, הרי הוא כאילו נאמר לשון אמירה. וכן הביא רבינו עוד ראיות לזה.

פירוש לכן נאמר כאן 'אמור ואמרת', כמו שנאמר 'דבר אל הכהנים ואמרת אליהם', כיון שרצה להוסיף חומר באזהרת הטומאה, כמו ש"כ רבינו לעיל שזרבה באזהרה, ללמוד שאף הקטנים נזהרים בזה.

רבים מפרשים 'אמור אל הכהנים', הכוונה שיתקבצו וישמעו. ואמרת אליהם, היינו עצם האמירה של לנפש לא ישמא בעמיו.

דעת רבינו שאזהרה זו היא שאסור לטמאות הקטנים 'בידים', אבל אם הוא מטמא בעצמו, אין אנו מצוים להפרישו. כמו שאמרנו קטן אוכל נבלות אין ביד מצוין להפרישו. ונאמר הציווי בג' מקומות בדם בשרצים ובטומאה, ומהם למידין לכל איסורי התורה, שאסור לסייע לקטן לעבור על איסור. ולכאורה שלשה כתובים הבאים כאחד אין מלמד, ואין אפשר ללמוד מהם לכל איסורי התורה, מבוואר בגמרא (יבמות טז) שצריכים לכתוב כל אחת ואחת, ואין ללמוד זה מזה, שאין ללמוד מדם דאיסורו כרת. ואין ללמוד משרצים שאסור במשהו. ואין ללמוד מטומאת כהנים כיון שנוהג רק בכהנים. ולכן שפיר מלמדים לכל איסורי התורה.

הנה לשון רש"י להזהיר גדולים על הקטנים, ובפשטות הכוונה אמור – להזהיר הגדולים, ואמרת – להזהיר הקטנים. אמנם רבינו מפרש באופן אחר.

רבינו מפרש בדעת רש"י, אמור ואמרת שניהם קאי על הכהנים, שתרבה להזהירם שלא יטמאו, ורביי האזהרות לכהנים, משמעותו ששום כהן לא יטמא, ולכן נכלל בזה שגם הקטנים נזהרים בזה.

האבן עזרא מפרש אמור אל הכהנים – פרשת קדושים שנאמרה לפי כן, וצריכים הכהנים לדעת אותה, כיון שרוב גופי תורה תלויים בה, והכהנים מורים ההלכות לישראל. ואמרת אליהם – את המצוות השייכות רק לכהנים האמורות בפרשה זו. וטעם איננו נכון, שאין לחלק פסוק לשנים, שחלק הראשון קאי על פרשת קדושים, וחלק שני על פרשת אמור (דברי יואל עמוד טז).

דעת רבינו שדיבור הרי הוא דיבור כללי, ואמירה, הכוונה על אמירה פרטית. כמו שאומרים לך אל ראובן ודבר אליו,

סיכום השיטות	אמור	ואמרת	הערות
רש"י	להזהיר הגדולים	להזהיר הקטנים	
רבינו מפרש ברש"י	קאי על הכהנים,	קאי על הכהנים,	ונכלל בזה גם הקטנים
אבן עזרא	פרשת קדושים	טומאת כהנים	ואינו נכון משום שאין לחלק פסוק לשנים
רבינו	כאילו נאמר 'דבר', דיבור כללי.	אמירה פרטית	לנפש לא יטמא בעמיו
רבים מפרשים	הכוונה קריאה שיתקבצו	עצם הדיבור	לנפש לא יטמא בעמיו

דעת רבינו שבימים טובים החיוב להתפלל מדאורייתא

דָּבָר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי ה' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדֵי: אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה' מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם: (פרק כג - ב, ד)

... והזכיר השבת במועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קדש, שגם הוא יום מועד נקרא אותו מקרא קדש. ואח"כ הבדיל שאר המועדות ממנו. ואמר אשר תקראו אותם במועדם, כלומר באי יום מן השבוע שיגיעו בו, כי השבת קבוע הוא, ביומו יצוא לא נטעד לקרוא אותו במועדו. ועל דעת רבותינו 'אשר תקראו אותם במועדם', רמז לעצורים, שתקראו אחס להם מועדים.

וטעם 'מקראי קדש'. שיהיו ביום הזה כולם קרואים ונאספים לקדש אותו. כי מזהו הלא על ישראל להקבץ צבית האלקים ביום מועד לקדש היום בפרהסיא בתפלה והלל לא-ל בנסות נקיה. ולעשות אותו יום משתה, כמו שנאמר בקבלה (נחמיה ח י) לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאזינונו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם. והנה 'מקרא קדש', מלשון קדוה העלה (במדבר א טו)^א, אחרי כן יאכלו הקרואים (ש"א ט יג), וכן על כל מכוה הר ציון ועל מקראיה (ישעיה ד ה), המקומות שנקראים שם שיתקבצו בהם קרוי העדה^ב...

מועשה הש"ב

בתוקעין ותקיעת שופר יותר מן המברכין (תפילה). כיצד ואם יש לאדם אפשרות לילך לאחת מן שתי עיירות, באחת תוקעין ובשופר, ואינם יודעים להתפלל ובאחת מברכין וולא תוקעין, לפי שאין השופר מצוי שם, הולכין למקום שתוקעין וולא מתפללים, ואין הולכין למקום שמברכין וולא תוקעין. ומקשה הגמרא. פשוטא, הא (התקיעות) דאורייתא הא (התפילה) דרבנן, עיי"ש. ומבואר בגמרא שהתפילה בראש השנה הוא רק מדרבנן.

ואפשר ליישב דעת רבינו שרק כשיש סיבה להתאסף בשביל דבר אחר, כגון אמירת הלל בימים טובים, או תקיעת שופר בראש השנה, או מצוה של תשובה ביוה"כ, אז יש מצוה מן התורה להתפלל. ולכן דעת רבינו שבעת צרה התפילה מה"ת, שכיון שנאספים לעשות תשובה, אז התפילה מה"ת. אבל להתאסף בשביל תפילה לבד, ליכא מצוה מן התורה. ולכן בימות החול שאין סיבה אחרת להתאסף, ליכא מצוה מה"ת להתפלל.

וכן מוכח מלשון רבינו שבכל מקום שנאמר 'מקרא קדש', ויש מצוה מן התורה להתפלל, יש עוד סיבה אחרת בשביל להתאסף. כמו שמפרש כאן 'בתפילה והלל', ובוה כלול כל הימים טובים שאומרים הלל. ובראש השנה ויום הכפורים שאין אומרים הלל כתב רבינו (לקמן פרק כג פסוק כד) טעם אחר שנאמר 'מקרא קדש', וז"ל 'יולא פירש הכתוב טעם המצוה הזאת, למה התרוקש, ולמה נצטרך זכרון לפני השם ביום הזה יותר משאר הימים, ולמה יצוה להיותו מקרא קדש כלל. אבל מפני שהוא בחדשו של יום הכפורים בראש החדש, נראה שבו יהיה דין לפניו יתברך כי בם ידין עמים, בראש השנה ישב לכסא שופט צדק, ואחרי כן בעשרת הימים ישא לפשע עבדיו".

ולפי"ז א"ש מה דאמר הגמרא שהתפילה בראש השנה הוא מדרבנן, שהרי הגמרא מיייר במקום שמתפללין ואין תוקעין, דאלמלא היה גם תוקעים עם שופר, בוודאי היה צריכים להתפלל שם. כיון שאז התפילה מה"ת, ורק כשנאספים רק בשביל להתפלל התפילה באמת רק מדרבנן.

^א רבינו מפרש כוונת הכתוב 'מקראי קדש', מלשון 'קראי העדה', שיהיו ביום הזה כולם קרואים ונאספים לקדש אותו, כי מצוה להקבץ בבית ה' ביום מועד לקדש היום בפרהסיא בתפלה והלל. ומבואר בדברי רבינו דאיכא מצוה מן התורה להקבץ בבית ה' להתפלל ולומר הלל בימים טובים.

והנה ידוע מחלוקת הרמב"ם ורבינו (בספר המצוות) האם החיוב להתפלל מדאורייתא או מדרבנן. דעת הרמב"ם דתפילה דאורייתא דכתיב 'ועבדת את ה' אלקיכם', ומפי השמועה למדנו שעבודה זו היא תפילה, שנאמר ולעבדו בכל לבבכם, אמרו חכמים איזה עבודה שכלב זו תפלה. אמנם דעת רבינו דתפילה היא מדרבנן, ורק בעת צרה התפילה מדאורייתא, וזהו כענין שנאמר (במדבר יט) 'וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורך אתכם והרעתם בחצוצרות ונזכרתם לפני ה'".

אמנם לפי האמור כאן דעת רבינו, דאיח"נ בימות החול ליכא מצוה מה"ת להתפלל. אמנם בימים טובים איכא מצוה מה"ת להתפלל. וכן מבואר להדיא בבית יוסף (ארי"ח סימן תפז) ובפמ"ג (משב"ז סימן תצ ס"ק ב) וז"ל הפמ"ג 'והנה טעם מקרא קדש עיין בית יוסף (סימן תפז) בשם הרמב"ם ז"ל פרשת אמור דתפלה בחול דרבנן. וביו"ט יש לומר תפלה דין תורה להקבץ בית ה' לקדש היום בתפילה בפרהסיא".

אמנם לכאורה צ"ב מנ"ל לרבינו ש'מקראי קדש' הכוונה שבימים טובים יש מצוה להקבץ בבית ה' ולהתפלל שם ולומר הלל. הרי חז"ל דורשים 'מקראי קדש', שבת דין קובעים מתי יהיה ראשי חודשים ומועדים, שע"י קידוש החדש נקבע זמנם של המועדים. אפשר לומר דהנה כתוב כאן ב' פעמים 'מקראי קדש'. בפסוק ב'. 'אשר תקראו אתם מקראי קדש'. ובפסוק ד'. 'אלה מועדי ה' מקראי קדש'. והוקשה לרבינו למה כתוב עו"פ (בפסוק ד') 'מקראי קדש' לכן מפרש רבינו ש'מקראי קדש' השני, הוא מלשון 'קראי העדה'. שבימים הזה כולם קרואים ונאספים לקדש אותו, כי מצוה להקבץ לקדש היום בפרהסיא בתפילה והלל.

^ב לכאורה קשה לפי דעת רבינו שהתפילה בימים טובים מצוה מן התורה. ממה דאיתא בגמרא (ראש השנה לד') 'ומצוה

כולל בוקר
סעי' בת המדרש
כוכבי אור
בית משה דסאמא

לענין מוה"ר יוסף מרדכי ב"ר אבימלך ע"ה

דפ"ד

לא יכבה בלילה נרה

נר ארזן נעלה בחימל ה' בקרב קהל קדושים, כבודות אברכים יקרים אשר לבי כנישואתם
המשכיסים, ושעת מעתם מעדימים לעמק דברי תורה באורב מלי פגרים, וגם לרבות כולל
ערב שבת לעשות הכנה ורבה לקראת שבת סליחא, בכור הלסטר נגיד בצוואת חזא, ועל זה
ידוע לנו כעת ספור האשה החשובה, אשר דורות ישרים ומבורכים ובהם לחקים, מאיר תורה
וגבולות המרים, כולם אדומים וברורים, רודפי צדק וחסי כנענים, אשר נעם הלימודי חסד
נ"ר לרנלם, ובהם לשיבה טובה, לראות בינו ובני בניו עסקים בבורה ופצות
ה"ת האה"ת המשכלת בכל הרביה, ויחללו בשערים מעשה

מדת חי' ברכה בת ר' משה ע"ה

שש"ח בשיבה טובה ביום א' אמור, ד' אייר העבר - תנצנ"ח

אשת חיל עטרת בעלה

הרבני החסיד ר' יוסף מרדכי כהנא ע"ה

סמאני ביהו"ש של כ"ק ספר רביה"ק בעל כרך משה וי"ע מיסים מקום

אשר לענין נדיים והכללים המוטענים לתפארה בית מדרשו

כולל בוקר • כולל ערב שבת

בגדבת לבו הטוב של נבדם פערין כולליו

הרכיני הנגיד הנבחר שר הצדקות, המפורסם בצדקות פודינו

לכל פעולות הקדוש כמסלולת סאמאני ברחבי תבל

מוה"ר יוסף מרדכי כהנא הי"ד

כאשר אנוני אנוני תחננוני ק אנוני תחננוני

כרית תחננוני כות שערות לכל המשפחה הכבודות חיו

ובסיוחה לפעני ידועינו אביו של פערין כולליו, הרבני

הנגיד הנערץ כפי כל, שמו הטוב הולך לפניו בכל פינות

ומסגרות, מקבל כל אחד בספר פנים יפות, כש"ת

מוה"ר אברהם שלמה כהנא הי"ד

חבר תהלות קהלוני הקדושה

הקדוש יום אנוני כרך שאר אבלי עין דודעלים

ספר ר' כהנא דרשא למכור כל דשא את שברכום, ולא חישבו לראות עד כל ישיבם ואף שיה חסד יושבם כל
ישיבם, כמחללים, וידוע זה ידוע, ופערין וישען עליו רב ביטח ונחלת, כבודות שמו ונחלת מקלא,
אודי יום ושעת חיים כנענים ע"ש בני בניו כנענים שחללים, וסודות הארורים של לימוד ודודות
ורבים ידוע לחיד לנשמה כנען חסידים ע"ש כבודו לבני עין דודעלים, כבודות האורב כב"א.

הנהלת הכולל

חוקים להוראתם

הלכות ידונים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת בראורים וטעמים שונים

נ"צ ע"י הרב הנאון דומ"ץ דקהלתנו שלישי"א

ברכת חמשת מיני דגן

חמשת מיני דגן שהם חטים, שעורים, כוסמין, שיבולת שועל, ושיפון | יש אופנים שברכתם המוציא | ויש אופנים שברכתם אדמה.

כשעשאה פת

ה' מיני דגן שעשו ממנו פת מברכים עליהם המוציא, ולאחריהם ברכת המזון.

ש"ע (סי' ר"ח סעי' א'), כיון שהם חשובים יותר משאר דברים הגדלים בקרקע, קבעו חז"ל לבדק עליהם ברכה מיוחדת כשאלכלם בצורה חשובה שעשה מהם פת.

כשעשאה עוגה או תבשיל

כשעשה מהם מיני מאפה [עוגות וכדו'] או שעשה מהם תבשיל, מברך עליהם בורא מיני מזונות, ולאחריהם מעין שלש.

והטעם שקבעו עליהם ברכה מיוחדת כתב הטור כיון שהם מז' המינים שנשתבחה בהן ארץ ישראל, ומעלה יתירה יש להם כי עליהם חייה האדם לכן כשעשה מהם פת שדרך בני אדם לקבוע סעודתו עליהם מברך המוציא ובזהמ"ז, וכשעשה מהם מיני מאפה או תבשיל שאין הדרך לקבוע סעודה מברך מזונות ועל המחיה.

אכילתם חי

האוכל את הדגן כמות שהוא, דהיינו שאוכלים חי בלא בישול, מברך בורא פרי האדמה.

גמ' (ב"ב א') הכוסם את החיטה מברך האדמה, וכן נפסק בש"ע (סי' ר"ח סעי' ד'), אלא לדגמ' אינו מבואר באיזה ענין כוססו, דהיינו האם כוססו חי לגמרי או כוססו לאחר אפיה או קליה, בדפשות כסיסה כשהוא חי היה בדיון לבדק שהכל, וכפי שמצינו בגמ' (ב"ב א') ובש"ע (סי' ר"ב סעי' ט"ז) להכוסם פלפלין וביצים מברך שהכל, לאין דרך

אכילתם כד, ועוד טעם לבדק על שהכל לאפילו אם היה דרך לאוכלן חיים, עדיין הם טובים מבוסלים או קלויים יותר מחיים, ומחמת כן היה דיון לבדק שהכל, כמו פירות שטובים מבוסלים יותר מחיים, אם אוכלם חיים מברך שהכל, ומצינו בראשונים בזה, דברש"י (ד"ה הכוסם) כתב "כמות שהיא", וכן מבואר בתוס' (ד"ה הכוסם) לאיירי באוכלו חי, וכן בתוס' רי"ד, אלא לדרך ביאור אמאי ברכתו האדמה, ובתוס' רי"ד (ב"ב א') הקשה כן מאי שנא מפירות שטובים מבוסלים, ותי' דמיני זרעים חשיבי, ולכן אף שאין דרכן בברך האדמה, וכן תי' בבבב"א (ב"ב א') (סי' ר"ב סעי' י"ב ד"ה ואם) על קושיא זו, ובריטב"א (ב"ב א') כתב כיון דיש אנשים שאוכלים כד, לכן מברכים האדמה, אולם במאירי בית הבחירה (ב"ב א') כתב חטים ושעורים שאין דרך לכססן כשהן חיים מברך שהכל מאחר שאין דרך לאכלן, וכ"כ בראשון לאינו (סס) וז"ל הכוסם את החטה מברך עליה בפה, דוקא מבוסלת או קלוי אבל חי מברך שהכל, וכמו שמסר כלל דייגא הרמב"ם דירקות שדרכן לאכול שלוקין כו' חיי מברך עליהן בתחלה שהכל כו' כגון כרוב כו' בשלן או שלקו מברך בפה ע"כ הרי חידושי דייגא אפילו כרוב כו' דמשכחת לה שיהיו נאכלים ע"י הדחק לרעב אעפ"כ כיון שדרכן ליאכל מבוסלין ברכתן תחלה שהכל, ומכאן אתה למד דק"ו הוא לאורז וחטים לאין דרך ליאכל חי כל עיקר דלא מברכין עליו חי אלא שהכל, וראיתי להרא"ש והתוס' שסוברין דה"ה חטין חיים דמברכין עליהם בפה, ופסקה מרן בשלחנו הטור ולא הביא בב"י סברת חולק בזה, ולא ידענא טעמייהו, גם מדברי גאון משמע דדוקא בחטי קלי הוא דמברכין בפה ע"כ, ובאבהעו"ז מיישב הקושיא דרך לאוכלן מבוסל, דכל ענין שינו דרך נחתין דרגא אחת ולא שתיים, ולכן בפירות אדמה מברכים שהכל, אבל בדגן מבוסלים

מזכרים מזונות לא נחתין שני דרגות ולומר לברך שהכל, ובמגן גיבורים (שלישי גיבורים סק"ה) תמה עליו, וכן בתהל"ד (סק"ד) הקשה להרי בפירות גם נחתין שני דרגות ומזכרים שהכל במקום העץ.

ובדעת הרמב"ם (פי"ג ה"ב) יס לזון, שהוא כתב אכל דגן שלוק כמו שהוא מברך לפניו בורא פרי האדמה, אכל קמח מברך לפניו שהכל, ובתחילת דבריו משמע בדגן דוקא שלוק מברך האדמה אכל חי לא, ובסוף דבריו משמע דוקא קמח מברך שהכל אכל כשהוא עדיין דגן מברך האדמה בכל ענין, ומאני מחלוקת המפרשים בפירוש הרמב"ם, דברבינו מנוח ובמרכבת המשנה (ס"ט) ובביאור הגר"א (בש"ע) ובמשנ"ב (ביאור"ל ס"ט) למדו לשלוק דוקא וחי מברך שהכל, אולם הכס"מ למד דמברך האדמה, והא נקט שלוק לרבותא לאפילו שלוק אינו מברך מזונות.

ובש"ע פסק להדיא לאפילו חי מברך האדמה, ואריך לתרץ טעם הדבר, כפי שכתבנו לעיל, וכ"כ להדיא בביאור"ל (ס"ט).

דגן קלוי

מיני דגן קלויים בתנור, מברך בורא פרי אדמה.

בגמ' (ס"ט) כוסם חטה מברך האדמה, ואם עשה דייסא הלכה כרז כהנא דברכתו מזונות, ולהלן יבאר למעשה באיזה ענין ברכתו מזונות, וכן פסק בש"ע (ס"ט) אוכלו בין חי ובין קלוי מברך האדמה, אוכלו מבוסל מברך מזונות ו[להלן] יתבאר פרטי הדיון, ובטעם החילוק בין כוסם חיטים שלימים שברכתם אדמה, לבין עשה מהם תבשיל שברכתם מזונות, איכא באחרונים ב' טעמים, בתר"י כתבו ומוזכר בב"י דחשיבות של ה' מיני דגן אינו אלא כשאוכלם כדרך אכילתם דהיינו שעשה מהם פת או תבשיל כשהם קלופים, אכל כשהם שלמים אין דרך אכילתם כך, וכן כתב בשו"ע"ר בסבה"נ (פ"א ה"ח) ללא נשתבחה אר"י באכילה כזו כשהם שלמים, ובלבדו כתב דחשיבות ה' מינים אינו אלא כשהם מזינים ומשביעים והיינו כשעשה מהם תבשיל, משא"כ כשאכלם בעין, ובמשנ"ב (סק"ג) כ' דכשהם שלמים אינם חשובים למזון, והנה בשעורים שלימים כשאוכלם חי בלא אפי' או ביסול, דעת הרמ"א בסעי' ד' דמברך שהכל, דהם אינם ראויים לאכילה כי אם ע"י הדחק, ובס' ברכת הבית (שער י"ט) כתב בדמנינו אף בחיטים כשאוכלם חי אינו מברך עליהם כי אם שהכל, כיון דבדמנינו אין החיטים נאכלים

חיים, אלא ע"י הדחק, וכשאינו נהנה מהם אינו מברך עליהם כלל, להוי כאוכל לרפואה שאם אינו נהנה ממנו אינו מברך עליהם, ובאמת בדמנינו אין אוכלים כלל חיטים ושעורים חיים, אלא אפויים או מבוסלים.

ונכון שלא יאכלנו אלא בתוך הסעודה.

שו"ע (ס"ט) בשם התוס' (כ"ז. ד"ה הבוסם) דנסתפקו האם לברך מעין שלש כיון שמין דגן הוא, ואף ד"על המחיה" אינו יכול לומר לאינו מין מזון, יאמר "על האדמה ועל פרי האדמה", וכיון דלא מאינו שתיקנו נוסח זה לכן נשאר הדבר בספק.

ואף אם יאכל מזהם פחות משיעור כזית.

עדיון לא יאכל מכלל ספק כיון דכל גרעין של חטה נחשב כ"כזית" דספק היא שמה יתחייב בברכה אחרונה אף בפחות משיעור כדמבאר בס' ר"י, וא"ל לומר בזה להוי ספק ספיקא ספק אחד שמה מחויב בברכה, וספק אחר ע"ש בברכה, להרי על ע"ש בברכה עדיון מספקין איזה נוסח ברכה לר"ד לומר.

ואם אוכל גם מיני מזונות כשיעור חיוב ברכה אחרונה, וגם מין שברכתו האחרונה בורא נפשות, כתבו בעולת תמיד, ובפ' החיים, דמברך לאחריהם ברכת על המחיה ובזרז נפשות ופוטרי את החטה, אולם בקצות השולחן (סי' מ"ח ס"ק ל"ג) כתב דלא מהני ע"ש זו כיון דהספק היא לברך על האדמה ועל פרי האדמה, ונוסח זה הרי אינו אומר, ואין ע"ש אלא לאוכלו בסעודה.

ואם אכל מזהם שלא בתוך הסעודה יברך לאחריהם בורא נפשות.

דהתוס' (כ"ז. ד"ה הבוסם) נסתפקו שמה יס לברך לאחריהם ברכת מעין שלש דלע"פ שברכתם הראשונה אדמה, מ"מ כיון שמין דגן הוא אפשר שצריך לברך מעין ג', ואף ד"על המחיה" אינו יכול לומר כיון שאינו מין מזון, יאמר "על האדמה ועל פרי האדמה", כמו שאומרים "על העץ ועל פרי העץ", אלא כיון דלא מאינו שתיקנו נוסח זה לכן נשאר הדבר בספק, ולכן הביא בש"ע (סי' ר"ח סעי' ג') דלא יאכלנו אלא בתוך הסעודה, אלא דהמ"א פסק דכיון דמעיקר הדיון ברכתו בורא נפשות לכן כשאכלו שלא בתוך הסעודה יברך בורא נפשות.

ואם אוכל מזהם כשאינם שלימים, יכול לאכול מזהם פחות מכשיעור.

לאז אין שייך בהם ספק בריה.

חטה תפוחה, [שלוה, פאפ"ט וויה"ט, שוג"ר קריס"פ]

חטה תפוחה הנעשית מגרעיני חטה קלופים שנתפחו ע"י חום, וכן פריכיות חטה שהם גרעיני חטה דבוקים יחד, ברכתם בורא פרי אדמה ובורא נפשות.

כיון שהגרעינים לא נתבטלו כלל ורק נתפחו ע"י חום ואינו חשיב ביטול, נחשב כחולל דגן חי שברכתה אדמה.

ונכון שלא לאכלם אלא בתוך הסעודה.

כנ"ל, ואף פחות משיעור הרי הוא בכלל הספק כיון דכל גרעין של "חטה" נחשב ל"כריה" וספק הוא שמא נתחייב בצרכה אחרונה.

והאוכלו בתוך הסעודה אם אוכלו למטרת תענוג, מברך לפניו ברכה ראשונה, ואם אוכלו למזון ולשביעה אינו מברך,

דאם אוכלם לתענוג דינם כדברים שאינם צאים בתוך הסעודה ולא נפטרו בצרכת המוציא.

וקטנים יש להקל לאוכלם אף שלא בתוך הסעודה ויברכו אחריהם בורא נפשות.

הגרש"ז אולמאן זצ"ל, הגרמ"ש קליין שליט"א, דיך לכרך כמה ספיקות, א. דיך לך שברכתם בורא נפשות כנ"ל, ב. ואפילו אי ברכתם מעין ג' יס פוסקים הסוברים דאם בירך בורא נפשות על מאכל שברכתו מעין ג' יאל, ולכן לקטנים יס להקל.

מיני דגן מבושלים שלימים

מיני דגן מבושלים שלימים עם הקליפה ולא נתמעכו בשעת הבישול, ברכתם בורא פרי האדמה. כדמבאר לעיל בהערה.

מיני דגן מבושלים שלימים ונתמעכו

גרעיני דגן שבישולם שלימים בקליפתם ונתמעכו יפה בשעת הבישול ברכתן בורא מיני מזונות.

כן מבאר בחוס' (ד"ה הבוסס), ובצ"י משמע שכן גס דעת הרמ"ש, ובמשנ"ב (סס) בשם המ"א (סק"צ) והלבזש (סעי' ד') ופמ"ג (א"א סס), וזהו בין כשישלים כשהם שלמים, ובין כשישלים עם קליפתו, לאפילו נתבטל עם הקליפה ונשאר עליו הקליפה, אלא שנתמעך בחטו, וכן מבאר

בפמ"ג דנתמעכו מדרך מזונות אפילו כשנתבטל בקליפתו, דאי נתבטל בלא קליפתו זה בכלל כתשן, אלא דאם בישלן עם קליפתו כתב בשעה"כ (סקי"ח) דבעינן שיתמעכו היטב, אבל אם נתמעכו רק במקלח ולא נשאר שרימים יס ספק בדבר, אולם בשו"ת אג"מ (ח"ד סי' מ"ח) תמה על המשנ"ב שהעתיק דברי המ"א, דהמ"א כתב כן לפי הגי' בשו"ע שכתבו "שחלקן" וזהו ביטול עד שנתמעכו, אבל לפי הגי' במשנ"ב "שחלקן" וכתשן הכוונה שהסיר הקליפה, א"כ מהיכן ידעינן שנתמעכו לחוד ע"כ, אולם יס ליישב דהמ"א הביא ראייה גס מסעי' ז' לגבי אורז דנתמעך לחוד מועיל.

אלא דעדיין מינו אחרונים דלעתס דבטוסף לנתמעכו בעינן שיהיו נדבוקו, כפי שמבאר במחלה"ש וכן הוא בצ"ר (סק"ב) וצדה"ח (דני ברכת מיני מזונות אות א') ובערוה"ש (סעי' ט"ז), אולם במשנ"ב (סס) מבאר דנתמעכו לחוד מועיל לכרך מזונות.

ואם נתמעכו רק מעט בשעת הבישול, נכון שלא לאוכלם אלא בתוך הסעודה.

דבשעה"כ (סקי"ח) כתב דבעינן זה ספק הוא, אלא דהוא נוטה דברכתו מזונות.

מיני דגן מבושלים שלימים בלא קליפתם

גרעיני דגן שבישולם שלימים בלא קליפתם ונתדבקו זה לזה [ולא נתמעכו], ברכתן בורא מיני מזונות.

כרמב"ם (סס) ובשו"ע (סס) איתא "שכתשן" מדרך מזונות, ובמ"א למד להכוונה שהסיר קליפתו, וכן מבאר בכס"מ (סס), ובפשטות הכוונה אף בלא נתמעכו כלל ולא נתדבקו, אולם בדרינו יונה כתב "שמעינן שלא ידבק על הדיוסא אלא כשנתשן החטים ונדבקו ונעשו ענין חביץ קדירה", ומשמע דבעינן דוקא נדבקו, ובפמ"ג (א"א ב) נשאר בספק בדבריו, אלא דמסיק דאם נדבק קלת מדרך מזונות, ובמשנ"ב (סק"ד) וכן בשעה"כ (סקי"ח) למד בדברי הרבינו יונה דבעינן שידבקו, ובפשטות היינו שידבקו ממש, וכן נקט סס, וכל זה בשיטלם בלא קליפתם, דאם בישלם עם קליפתו לא מהני דיבוקם וברכתם אדמה.

ואם לא נדבקו בעת הבישול, נכון שלא לאוכלם אלא בתוך הסעודה.

משנ"ב (ס"ט ט"ו) כיון דאף ללהרמב"ם כפי ביאור המ"א ברכתם מזונות, אולם לפי תלמידי רבינו יונה ברכתם

האדמה, וכן לפי העוללות אפרים (דן י"א המובא בשעה"ס סק"ט) בלעת הרמב"ם, ודעתו לכתשן הכוונה שנתמעך ונתרחב איך ואיך, וכן דעת הח"א (כלל נד ה) דברכתם אדמה, לכן יאכל בתוך הסעודה.

ואם בשעה שהסירו קליפתם ליטשום היטב והוסרו גם מקצת מהגרעין, נוהגים לברך עליהם מזונות.

משנ"ב (ס"ק ט"ו) בשם הגר"ח לאנזאר, ומסיק להנחה לבדך מזונות אין למחות בידו, וכן הוא בערוך השולחן (סעי' ט"ו) וז"ל כתשן כל כך עד שהוסרה קליפתו וגם מעט האוכל הוסר הרבה כמו שהיו כותשין את הגאנעלאך או כפער"ל גרופיץ שלנו שטוחנים השעורים בריחים ואינם נטחנים לפרורים דקים כמו גרופיץ, אלא שכל שעורה נכתשת ע"י האבן עד שהוסרה ממנה קליפתה, וגם מעט השעורה הוסר הרבה כידוע ולכן ברכתן מזונות ע"כ, והם גריסים [גריסי פניה] שברכתם מזונות.

מיני דגן שאינם שלימים מבושלים

אם חילקו את הגרעינים לשנים או יותר ובישולם כך, ברכתם בורא מיני מזונות אף שלא נתמעכו ולא נדבקו.

בגמ' (ס) דייסא שעשוי כעין חביץ קדירה, דהיינו שעשויה מחטים שנשכרו, ברכתו מזונות, וכן הוא ברמב"ם (פ"ג ה"ד מהל' ברכות) הדגן שחלקו או כתשו ובשלו בקדירה, נקרא מעשה קדירה ומבדך מזונות, ובש"ע (ס) סעי' ב' ה' מיני דגן ששלקו או כתשו מבדך מזונות, ובמשנ"ב (ס"ג) ביאר בשם הבית דוד (סי' תקל"ב) ויד אפרים ומאמר מרדכי (ס"ב) והגר"א שצריך לומר בש"ע "שחילקו" במקום ששלקו, והכוונה שאם חילקו לשנים או יותר ובישלו מבדך מזונות, וזה כלל שנתמעכו בשעת הבישול.

תערובת דגן

אם חלק מהגריסים נחלקו לשנים או נדבקו ביחד, וחלק מהם לא נחלקו או נדבקו הולכים אחר הרוב.
ח"א (ס).

גרונאלע

תערובת של פתיתי שיבולת שועל עם פירות יבשים

הנקרא "גרונאלע", ברכתו בורא פרי אדמה.

דהשיבולת שועל היא הרוב ושאר הפירות הם מיעוט ומברכים על הרוב, וברכתו אדמה כיון שפתיתי השיבולת שועל אינם עובדים קום בישול אלא קליה ונחשבים כדגן חי, כן הובא במדריך הכשרות שכל ה"גרונאלע" המיוארים בהשגחת הד"ץ נעשו ע"י קליה.

ואם היו שרשים במים או בחלב, אם היו זמן מועט והפתיתים עדיין עומדים שלימים ונפרדים, ברכתם אדמה. כנ"ל.

ואם היו זמן רב במים עד שנתרכבו ונדבקו יחד או שנתבשלו ברכתם מזונות. כלן חטים שנתבשלו ונדבקו.

גריסים [גערשט"ן] מבושלים

תבשיל גריסים [גערשט"ן], אם הגריסים שלימים ולא נתמעכו ולא נדבקו בבישול, נכון לאוכלו רק בתוך הסעודה, או שיפטרנו שיאכל שני מאכלים אחרים שברכתם מזונות ואדמה, ואם הגריסים נתמעכו או נדבקו [ומצוי כשנתבשלו זמן ממושך במרק או טצולנט], ברכתם מזונות.

וכמו בחיטים שלימים כנ"ל, ויפטור בין בברכה ראשונה ובין בברכה אחרונה, וכשהגריסים המעורבים במרק הם כמות חשובה אף שאינם הרוב מבדך רק מזונות על המרק, ולבני ברכה אחרונה אם אכל שיעור כזית תוך ד' מינוט מהגריסים לחוד מבדך על המחיה, ואם לא אכל כזית בתוך זמן זה מהגריסים לחוד רק בציורף שאר המרק מבדך בורא נפשות.

וגריסים המצויים בזמנינו, יש מהם [גריסי פניה, פער"ל] שברכתם מזונות בכל ענין.

שבעת הסרת קליפתם הוסרו גם מקלת מהגרעין ונעשו קטנים ממה שהיו בתחילה, וברכתם מזונות על אף שלא נדבקו, כפי שמוכח לעיל.

פתיתי שיבולת שועל מבושלים [קוואקע"ר]

גרעיני דגן מבושלים שנחלקו לשנים או יותר כדמצוי במין הנקרא קוואקע"ר, בורג"ל ועוד, שמבשלים אותם, ברכתם מזונות.

אפילו אם לא נדבקו, כנ"ל בגרעינים שנחלקו.

וְהָ בֵּרַךְ אֶת אֲבֹרָהּם בְּכָל

באותות הזקרה וחיכה, נשגר כזה ברכת מזל טבא, קדם מעלת כבוד ידידינו ומכובדינו האי גברא יקירא, רודף צדקה וחסד תדירא, לבו ער וחם לכל דבר שבקדושה, ביד רחבה ובמידה גדושה, מסור בלב ונפש חפצה למענינו, מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו, בכואו תמיד לעזרת מוסדותינו וקהילותינו הק' בארה"ק, עומד לימין קדשו של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א, זה ברך את אברהם"ם ככל, על כל מכיריו נערץ ומהולל, נדיב ושוע לפרט ולכלל, איש חמודות רב תבונות, שמו הטוב מהללים בשפתי רננות, בנש"ק

הרבני הנגיד הנכבד והמפואר, מיכאל בלל תיא
מז"ה

אברהם יהושע גלאניץ

הי"ו
חבר הנהלת קהילותינו הק' בקרית יואל יע"א
ומראשי הנהלת מוסדות יטב לב בארה"ק

לרגל שמחת הולדתו שתחי'
בסימן טוב ובמזל טוב

והכרחה אחת ביותרת הכבוד, לברך ברכת מז"ט בהדך זהוה, לעטרת זקנים בני בנים
אביו הרה"ג ר' ישכר דוב הכהן גלאניץ שליט"א, מכאדיוכ
חזונו הרה"ה ר' שמואל הכהן פריעדמאן שליט"א, משב"ק

וזאת הכרחה, יוסף ה' עליך אלף פעמים ככה, וזכות פעליך הכבירים לפרט ולכלל,
יעמוד לך על כל צעד ושעל, ותזכה לראות ולרוות מכל יו"ה רב תענוג ונחת, בנים
ובני בנים כגפן פורחת, ויתאחדו אצלך תורה וגדולה במקום אחת, וכל טוב סלה.

החותמים למען שמו ברגשי ששון ושמחה, אסירי התודה וההערכה
הנהלת מוסדות סאטמאר בארה"ק
ירושלים - בני ברק - בית שמש

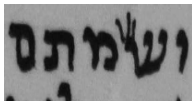

לְקַטְלָהֶם בְּכָבוֹד בְּעֵינֵי הָעַלְתָּ כְּלָיִם
לְקַדְצָתָם וְיִשְׁטַח הַבְּרָעַל־ט

הלכה ברורה

מכתלי הלשכה

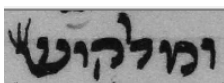
ב' ע"ל ושמ"ת. פסולה. מפני שהוא דומה
לאות סמ"ך. משום שהיא עגולה בצד שמאל,
וכן שמושבה קצרה.

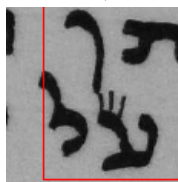
ר' ע"ל אשר. כשרה. ואינה נעשית לאות
ה"א, כיון שהנקודה למעלה.

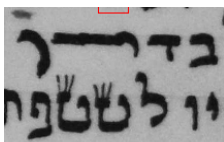
ו' ע"ל ומולקושי. שאלת תינוק. כיון
שדומה מעט לאות יו"ד, וכיון שהרגל מעט יותר
מקולמוס, מהני ש"ת.

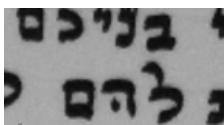
התג' ע"ל הע' נוגע ברגל ע"ל הר.
פסולה משום חסרון מוקף גייל, אבל מותר
לגרוור הנגיעה. ואין בזה משום חק תוכות,
ולא משום שלא כסדרן.

ך' ע"ל בדרך. פסולה. כיון שאין צורתה
עליה.

ל' ע"ל להם, שאלת תינוק. כיון שספק
אם צורתה עליה.

לשכת הסתם כהלכתה

חובב ראדומין 8 ב"ב | 0548562976

לחמם אוכל בתנור שבחזקת טריפה

וכן לחמם אוכל כשר בעראפלאן

כשבאותו תנור מחממים גם בשר טריפה.

הנמצא בבית מלון לזמן מועט, ואין שם אלא תנור שנבלע בבליעות
איסור, ורוצה לחמם שם את האוכל שלו, יש לעטוף היטב המאכל
הכשר, ואז ליכא איסור לחמם בתנור טריפה. ואבל אין להתיר
בקביעות א'.

וכן נוהגים כשנוסעים בעראפלאן שמחממים האוכל הכשר בתנור
טרף, ע"י שמכסים האוכל היטב שלא יכנס בליעות וזיעה של איסור.
אמנם בעראפלאן עדיף טפי, דשם גם האוכל הטרפה מכסים היטב,
נמצא שאין בתנור כלל זיעה של איסור ב'.

א

כתב בתשובות והנהגות (ח"ב סימן שפ) שאלה: נמצא בבית מלון או
בעראפלאן, ומחמם אוכל שלו בכלי מכוסה היטב בתוך תנור
טרפה מהו. הנה ברמ"א (יו"ד סימן קח ס"א) נראה שאם מכוסה היטב
אין זיעה כלכלי, דאין בליעה מכלי לכלי בלא רוטב מותר. אבל
לדעתי לכתחילה אין להתיר בקביעות, דחיישינן שמא היום
ישתמש בכלי סתום ולמחר בפתוח. ועל כן אין להתיר אלא
באקראי. ואפילו הקדירה עם הבשר מכוסה בכיסוי סתום נוסף
אין להתיר בקביעות. ובעצם אף הרמ"א שמתיר לכתחילה היינו
בשתי קדירות סתומין (עיי' בסוף סימן קח). אבל כשאחד סתום ואחד
פתוח אפשר דמתיר רק בדיעבד. עיי' היטב בדבריו בסימן קח,
ועיי' בש"ך שם שמביא מהרמ"א בתו"ח דלכתחילה טוב להחמיר,
היינו גם בכלי מכוסה, עיי"ש.

ואם כן לכתחילה נכון לזהר בזה. ובפרט כשהעכו"ם מכניסו
לתנור דאף שנותנו מכוסה היטב ומחזירו מכוסה היטב, מ"מ
לכתחילה נכון לזהר בזה, ולא למסור לעכו"ם שאינו מדקדק,
דשם פתח וסתמו, אף שמדינא אין חוששין, דאחזוקי איסורא
לא מחזקינן. ובפרט בדבר חריף ששם האיסור משום ריחא חמיר
טובא, ובפתוח האיסור חמיר מדינא וכמבואר בשו"ע שם.

מיהו כשאין לו דרך אחרת לחמם את האוכל ונמצא בבית מלון
לזמן מועט וסותם היטב שאין זיעה נכנס, אין אני רואה מקום
לאסור בשעת הדחק לחמם. וכ"ש בשעה שאין שם קדירה של
גוי, ואין כלל חשש בריחא ורק משום זיעה. ולכן בקדירה שלו
שסתום לגמרי נראה שבשעת הדחק מותר

ב

וכתב שם, ולכן נהגו להתיר גם בנסיעה בעראפלאן שמחמם אוכל
כשר הסתום לגמרי בתנור של טריפה. וכפי הנראה בלאו הכי אין
שם זיעה, שלא מחממין גם תוך מעט לעת אלא בכלי סתומים
שאין זיעה וגם הכלי טריפה סתומין, ואין חשש זיעה וריחא,
ואי"ש טפי דמותר לאכול הבשר אף שחיממו אותו בתנור אלקטרי
שמשמשים בו לטריפה מפני שסתום וכמו שנתבאר. לפיכך נראה
שאין לחשוש בזה.

קהל יטב לב דסאטמאר ומוסדותי בארה"ק ת"י

מזל טוב וגדיא יא"ה

ברנשי ידידות ובאותות הערכה, נשוע בזה פס של ברכה, אל מע"כ ידידי וידיד פסדותינו, הרבני היקר והנעלה, שפגל בכל פגדה ומעלה, אהוב לשפסם ולאנשים, תומך עליהם למען החזקות פסדותינו הקדושים, פרכה צדקה וחסד לכל דורשים ומבקשים, פריחוק מקום מצדותו פרוסה עבלי, מועיל פשות בהתמסרותו העצמה למען כל קדשיו

הרבני הנגיד הנכבד, רודצו"ח

מזה"ר **יואל עפשטיין** הי"ו

חבר הנהלת קהילתנו הק' בקרית יואל יע"א

לזכ השפחה שבכיתו, רון שיר ושכח על שפנו
באירוסיו בנו החשוב והנעלה נ"ו
לשל טוב כשועטו"מ

וצפונה ברעניו הפרכה, בהודאה וחובה, שייכה לרב תענוג ונחת, פנתך אושר ועשור והרחבת הדעת, ומשיך לעפנד למען פסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך בכרכאן דנפשא.

המברכס ברנשי הוקרה והערכה,
אסירי התודה והברכה

הנהלת קהילות ומוסדות
סאטמאר בארה"ק
ירושלים • בני ברק • בית שמש

נמסר לנו ע"י הוועד להוצאת
ספרי כ"ק מדרשו שלמה א'
ותשובה להם

עומד על הפרק

פתחורין של כ"ק מדרין דבינו הגה"ק שליט"א על פרקי אגדות

◆ משנה א' ◆

ית"ש, וזוהי ואין אתה צא לידי עבירה, להתרפות
מעשיית המצוות ומעשים טובים.

◆

מאין באת.

אפ"ל על פי מה שכתב א"י זללה"ה בחפלה למשה
(ההלם מט כ) לפרש הכתוב תבא עד דור אבותיו עד
נצח לא יראו אור, כי כתב האור החיים הקדוש (נמדבר
טו א) דכל זמן שלא הגיע פגם החטא עד השורש
בהאבות הקדושים אינו נכרת לנצח, מה שאין כן אם
ח"ו מגיע עד שם, שוב אין לו תקוה. וזהו תבא עד
דור אבותיו, ר"ל אם רעתם תבא עד שורשם בהאבות,
היינו דור אחר דור למפרע עד האבות, אזי עד נצח
לא יראו אור, עכ"ד.

וזהו דע מאין באת, היינו שצריך להתבונן שיש לו
שורש עליון בהאבות הקדושים, וזוהי אין אתה צא לידי
עבירה, כדי שלא יגיע הפגם בהשורש חס ושלום.

◆

מאין באת וכו' ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון.

דקדקו המפרשים בכפל הלשון דין וחשבון. ויתבאר
בהקדם מה שכתב השל"ה הקדוש (פ' בחקותי) על
הפסוק וזכרתי את צריתי יעקב ואף את צריתי יצחק
ואף את צריתי אברהם אזכור והאריך אזכור, ולכאורה
קשה הא פסוק זה הוא של נחמה ואין הפסיק בזה
בתוך הקללות, אך י"ל כי אף זה הוא מתוכחת מוסר,
כי אינו דומה רשע בן רשע החוטא, לרשע בן נדיק
שראה אביו מתנהג בחסידות, וכן אינו דומה מי שהוא
דר במקום מכוער למי שדר במקום תורה, ולזה אמר
אזכור לך את הדברים האלה שאתה מורע אבות
הקדושים, וגם האריך אזכור כי נחתי לך ארץ ישראל
שאיררה מחכים (בבא בתרא קנח:), ובכל זאת לא הלכתי
בדרך טובה, ועל כן יגדל העונש, עכ"ד.

ועל דרך זה צריך כל אדם להתבונן בזה לפי בחינתו,

דע מאין באת, ולאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד
ליתן דין וחשבון.

יתבאר על פי מה שכתב בקדושת לוי (פ' עקב) על
הפסוק ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי
אם ליראה, כי האדם צריך להיות ענו בכל דרכיו ובכל
מעשיו, ושמא תאמר בעצדות ה' גם כן יהיה ענו, חס
ושלום לומר כן, אדרבה האדם צריך לומר שהשי"ת יש
לו תענוג מן המצוות שלי שאני עושה, כי בזה חס
ושלום האדם יהיה ענו במצוות ה' ויאמר מה מעשי
חשובים אלל ה', יתבטל מעשיות המצוות וזהו כפירה
ח"ו. וזהו ועתה ישראל מ"ה, היינו מדת הענוה, כמו
שאמר (שמות טו ח) ונחנו מה, ה' אלהיך שואל מעמך,
שתהיה ענו ושפל רוח, כי אם, פ"י מלבד, ליראה את
ה' אלהיך, כלומר מלבד צמה שנוגע ליראת ה' אסור
לך להיות ענו, עכ"ד.

אמנם כבר האריך א"י זללה"ה בייטב לב (פ' נח) שלזה
צריך להיות חכם להתבונן איך להשתמש בשתי הפכיים,
לאחוז במדת הענוה רק צמה שנוגע בענייני עולם הזה,
וההיפוך להתנשא במדת הגאווה צמה שנוגע לעצמות
ה', אבל הכסיל משתמש תמיד במדה אחת, ע"ש
באורך.

וזוהי יתבאר המשנה שצא להזהיר על דבר זה, שצריך
שיזכור פחיתותו מאין באת מטפה סרוחה ולאן אתה
הולך למקום עפר רמה ותולעה, אמנם לעומת זה
במקום הנוגע למצוות ה' אז יכיר חשיבותו לפני ה',
וזהו לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך
מלכי המלכים הקב"ה, שמוה נראה מעלת האדם
מוצא היצורים, שהוא עתיד ליתן דין וחשבון על כל
מעשיו מפני שיש לו דעת ושלל לבחור בטוב ולמאוס
ברע, מה שאין כן שאר הנבראים דומם נומח חי לא
יתנו דין וחשבון על מעשיהם משום שאין להם שלל
ובחירה. ולזה הקדים ואמר ד"ע מאין באת וכו', כי
בכדי שיתבאר ויתבונן בשתי הפכיים צריך לזה חכמה
ודעת, איך להשתמש בכל מדה כפי הצורך בה לעבודתו

דין וחשבון

י"פ על פי מה שכתבו חכמי האמת (חסד לאברהם מעין ד נהר לה) בפסוק (תהלים נ טו) ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי, כי הרשע כשהוא עוסק בתורה, הקליפות תובעת ואומרת תורתו ותפלתו של פלוני משלנו היא, וטולת השפע הבא מחמתו, אמנם על ידי כח התשובה יתקן הכל ויחזור ויקח כל השפע שנטלו מחמתו ויעלו לרית נוחות לה, עכ"ד.

ובזה יתפרש מה שאמר דין וחשבון, כי דין הוא על מעשה העבירות, וחשבון הוא על כל המצוות שנאצדו הימנו מחמת שלא שב בתשובה שלימה, שגם על זה יקבל עונש אם חלילה הוסיף כח בהקליפות

להחזיק בדרך התורה כפי אשר ראה אצל אבותיו ורבותיו שהיו יראים ושלמים מדקדקים בקלה כבתורה, ונשותיהן הלכו בלבושי נגיעות על דרך ישראל סבא, שאם יקל ממה שראה אצל הוריו, יגדל עונשו פי כמה באשר נתגדל ונתחנך אצל יראי ה' וחושבי שמו, ולמה עוז דרכיהם ולא הלך בדרך טובים.

ובזה יבואר מאמר המשנה, דע מאין באת, היינו שתבונן בהאבות שלך מדור הקודם שהיו מתנהגים בתמימות וביראת שמים בכל דבר, כי על זה אתה עתיד ליתן ד"ן וחשבון, דין על ע"ס המעשים, וחשבון בהעריך מעשיך נגד מעשה אבותיך, ובכן נריך לזיכר מאד שלא ינטה כלום ממסורת האבות, אלא ימשיך בדרכיהם הטובים להיות מעשיו לתפארת אבותיו.

◆ משנה ב' ◆

בנועם מגדים (פ' נזעים) בשם אביו ז"ל, לפרש הכתוב אם יהיה נדחק בקצה השמים משם יקבץ ה' אלהיך ומשם יקחך, כי גם העצירה שהיא נדחת ואינה קרובה לפרגוד, אם יש בה קצת כוונה לשמים, ה' ברחמיו ירצהו, וכמו שהמליץ מרן הצעש"ט הקדוש זי"ע ודיבר טוב על ישראל, שכל מה שעושים, סוף מעשה הוא לה', גם העושה והאונאה הכל למען ה', שיוכל להחזיק בניו לתורה ויכבד השבת ויעשה נדקה. וזהו אם יהיה נדחק בקצ"ה השמיים, פי' אם צפוף וקצה אף מחשבה קלה יגיע ממנו לשמים, אזי משם יקבץ ה' אלהיך, עכ"ד. וא"ו זללה"ה בעצי חיים (פ' נזעים) כתב דקל וחומר מזה לאדם המבקש מה' פרנסתו בהיתר ולא באיסור, ודאי שאין זה נקרא צורך גשמי לצד, כיון שכל עיקר נחיצת פרנסתו הוא רק כדי שיוכל לקיים מצותיו של הקב"ה, עכ"ד.

ובזה יתבאר המשנה שנים שיושצין ויש צינה"ס דברי תורה, היינו הגם שהם יושצין ועוסקים במילי דעלמא לצורך פרנסה להביא טרף לצינם, מכל מקום אם יש צינה"ס, היינו בתוך מעשיהם בפנימיות כוונתם צורך דברי תורה ומצות ה', שכינה שרויה בצינה"ס, שגם זה מקרי צורך שמים.

הוי מתפלל בשלומה של מלכות.

יבואר על פי מה דאיתא בזהר הקדוש (תחומה דף קלע): ביחודא עילאה שמע ישראל יש כ"ה אמות, וביחודא תתאה ברוך שם יש כ"ד אמות, ולעתיד יהיה גם בברוך שם כ"ה אמות כמו בשמע ישראל, ויהיו שניהם יחד חמשים אמות, בסוד (שמות נ יב) ויפן כ"ה וכ"ה. ובאגרא דפרקא (אות קיא) כתב לאמר, שלעתיד יאמרו וברוך שם ברא"ו, ובה יושלם חמשים אמות, עכ"ד. וא"ו זללה"ה בקדושת יו"ט (פ' בחקותי) פירש בזה הכתוב, ואשכח מנ"ת עולכס, שלעתיד לא יהיה עוד פסוקי היחוד בקבלת עול מלכות שמים של מ"ט אותיות, רק יהא נשלם בחמשים אותיות, עכ"ד.

ולזה אמר הוי מתפלל בשלומה של מלכות, היינו להתפלל על הגאולה, שאז יהיה קבלת עול מלכות שמים בשלימות בחמשים אותיות.

שנים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה, שכינה שרויה ביניהם.

יש לבאר הלשון ויש צינה"ס דברי תורה, דלכאורה היה לו לומר ועוסקין בתורה. וי"ל על פי מה שכתב

◆ משנה ג' ◆

מתגבר כח היצר הרע, ועל דרך שאחז"ל (ברכות נב). מלי כריסיה זני צישי, אמנם התורה הקדושה הוא מתשת כח היצר הרע, כמאמרם (סוכה נב): אם אבן הוא נימות, ולכן נריך לומר דברי תורה בשעת האכילה,

שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו מזבחי מתים.

נל"פ בהקדם להסביר התועלת צמה שהזהיר המשנה לומר דברי תורה בשעת האכילה, דהנה צעת האכילה

כדי להחיש כח היצירה והנה איתא במס' ברכות (דף ה.) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, נאחו מוטב ואם לאו יעסוק בחורה וכו', ואם לאו יזכור לו יום המיתה. הרי שבשני ענפים אלו יכול לבטל כח היצירה, או על ידי לימוד התורה או על ידי הזכרת יום המיתה.

ובזה יתבאר המשנה שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה, הרי יתעורר היצר הרע בשעת האכילה, ומן ההכרח להם להזכיר לעצמם את יום המיתה כדי להכניע את יצרם הרע, והוא כאילו אכלו מוצאי מחים, רחמנו שמחשבתם הוא תמיד על יום המיתה, כדי שיוכלו לזכות את יצרם.

שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו מזבחית מתים. יצואר על פי מה דמתאמר משמיה דהר"ק מבארדיטשוב זללה"ה (הוצא בספר פתגמין קדישין אות כא) שעתידין בתי ישראל הכשרים שיקבעו בארץ ישראל, והלא הדברים קל וחומר, ומה בתי כנסיות המיוחדים רק לכמה שעות ביום לתורה ולתפלה, אמרו חכמים (מגילה כט.) עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבצבל שיקבעו בארץ ישראל, על אחת כמה וכמה בתי ישראל אשר התנהגו בחוכם בקדושה ובטהרה, וקיימו שם מצוות ומעשים טובים, ונעשה בהם נחת רוח להצורא ית"ש כל היום וכל הלילה, ודאי שעתידין להקבע בארץ ישראל, עכ"ד.

ואשכחנא בזה פתרי להא דאיתא בגמרא (כחצות קי'): כל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה, וכל הדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלוה. וכבר האריכו בזה המפרשים למענייתם לתרץ הלא מצינו כמה גדולי עולם תנאים ואמוראים ראשונים ואחרונים שדרו

בחוץ לארץ, ועיין מה שהאריך בזה כ"ק מרן דו"ו זללה"ה בספה"ק ויואל משה (מאמר א סימן יג ומאמר ב סימן קד). ולדרכינו י"ל על פי מה שכתב המהרש"א (ברכות ה.) שגם בחוץ לארץ יש לבתי כנסיות דין ארץ ישראל על שם העמיד שעתידין להקבע בארץ ישראל, עכ"ד. ולפי זה נמצא שגם בתי ישראל הכשרים יש להם בחוץ לארץ דין ארץ ישראל על שם העמיד, ואם כן הרי שייך שגם הדר בחוץ לארץ נחשב לו כאילו הוא דר בארץ ישראל.

אמנם לזה צריך שכל הנהגתו בציטו תהיה בקדושה ובטהרה כל היום וכל הלילה, שגם עסקו בדברים הגשמיים באכילה ושתייה והשיחה עם בניו ובנותיו וכדומה יהיה כצויה לשם שמים וכמבואר בשו"ע (או"ח סי' רלג), וצריך לומר דברי תורה על השולחן כשהוא מיסב על סעודתו כדי שיהיה אכילתו בקדושה, וימלא ההודמנות כשבניו סמוכים על שולחנו להשריש בקרב לבם אהבת תורה ויראת שמים, וזוהי יהא נעשה בציטו נחת רוח להצורא ית"ש כל היום וכל הלילה, ועמיד הבית להיות נקבע בארץ ישראל, מה שאין כן אם הוא משוקע בתאוות הגשמי ועוסק בדברים בטלים בשעת אכילתו, אז הבית הוא דירה גשמי לצורך הגאחו בלבד ואינו עמיד להקבע בארץ ישראל, וגם בזמן הזה אין לו דין דירת ארץ ישראל.

וזהו ביאור דברי המשנה, שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה, והוא מחמת שהם משוקעים בתאוות האכילה ואינם עושים כל מעשיהם לשם שמים, כאילו אכלו מוצאי מחים, ופירש הברטנורא תקרובת עבודה זרה. דמכיון שהם דרים בחוץ לארץ, דומה להם כמי שאין להם אלוה ח"ו וכאילו מאכלם הוא זבחי מחים.

◆ משנה ד' ◆

המהלך בדרך יחידי הרי זה מתחייב בנפשו.

י"ל עפ"י שכתב הרמב"ם (מורה נבוכים ח"ג פנ"א) ההשגחה היא בסיבת הדביקות, ומי שהוא לבדו בדרך יחיד ובוטח בו תמיד, מושגח מאתו תמיד בעינא פקיתא וישמרהו ויגילהו מכל צרה וצוקה, אבל האיש אשר תפנה מחשבתו מה' קצת עתים, תמעט ההשגחה בעת ההוא. והחסידי מהר"י יעב"ץ צביאורו עמ"ס אבות במשנה זו, אסמכוה אקרא (דברים לא יז) ואמר על כי אין אלוה בקרבי מצאנוי הרעות האלה, דהיינו כיון שאומר אין אלוה בקרבי, והוא סר מן הדביקות

בה' תמיד, מצאנוי הרעות האלה, שסר ממנו השגחת יוצרו, עכ"ד.

ולזה אמר המהלך בדרך יחיד, שחושב שהוא יחידי בעולם, ואינו לבדו ובטוח בה', הרי זה מתחייב בנפשו, שבמחשבה זו יוסר ההשגחה תמידי ח"ו.

המהלך בדרך יחידי הרי זה מתחייב בנפשו. י"ל על פי מה שכתב בקדושת לוי (ליקוטים למסכת אבות) לפרש המשנה (לעיל פ"ב מ"ב) אל תפרוש מן הציבור ואל

תאמין בעצמך עד יום מותך, כי אמרו חז"ל (להלן פ"ה מ"א) המוכה את הרבים אין חטא בא על ידו, וזהו אל תפרוש מן הציבור לומר אעבוד את ה' לבדי ולא אשפיע לאחרים, כי אל תאמין שתשאר תמיד במדרגה זו כשאתה בעצמך לבדך ולא זכית את הרבים, מה שאין כן אם תזכה את הרבים אז השי"ת משמרך מן החטא, עכ"ד.

ובזה יתבאר אומרו המהלך בדרך יחידי, על דרך דאיתא בגמרא (קידושין ב:) שהתורה נקראת דרך דכתיב (שמות יח ב) והודעת להם את הדרך ילכו בה. והמהלך בדרך עסק התורה ומצוות, יחידי שאינו מוכה לאחרים, הרי זה מתחייב בנפשו, שנחסר לו השמירה מה' שלא יכשל בחטא חס ושלוש.

המהלך בדרך יחידי הרי זה מתחייב בנפשו.

י"ל המכוון על פי מה שכתב הרמ"ע מפאנו בעשרה מאמרות (מאמר חקור דין ח"ג פ"ד) מליצה ישרה בעד בני ישראל לכפר עליהם על כל דבר פשע, משום דק"ל דיני שומרים (שמות כג יד) אם צעלו עמו לא

ישלם, והנה בני ישראל צריכין לשמור את הנשמה אשר הפקד בידם לצל יפגם על ידי חטא ועון, כמו שאמרו חז"ל (מ"ה ל:) נשמה שנתן בך טהורה היא, אם אתה משמרה בטהרה מוטב, ואם לאו הריני נוטלה ממך. אך מאחר שהקצ"ה שוכן בחור בני ישראל ושומרם ומגילם בכל עת ובכל שעה, אם כן אף שחטאו הוי ליה שמירה בצעלים ופטור מהעונש החמור ומועיל התשובה, עכ"ד.

אמנם יש לומר שמליצה זו ניתן להאמר רק אם בני ישראל מתנהגים בשלוש ובאחדות, שאז הקצ"ה משרה שכינתו בחובינו, כדאיתא במדרש (תנחומא נצט"ס א) כשבני ישראל הן אגודים ובאחדות מקבלין פני השכינה. והוי שמירה בצעלים ומתקבל תשובתם לרצון, מה שאין כן אם חלילה יש מחלוקת ביניהם, גורמין חלילה להסתלקות השכינה, ולא שיך מליצה זו דהוי שמירה בצעלים, דהא הצעלים אינו אמתו.

ובזה יבואר אומרו המהלך בדרך יחידי, שאינו מתנהג באחדות ובשלוש עם כל ישראל, הרי זה מתחייב בנפשו, דליכא הפטור דפשעיה בצעלים לפטור אותו מעונש, כי השכינה מסתלקת מ"ו ממנו ולא הוי צעליו עמו.

◆ משנה ה' ◆

דף ק"א: וברש"י (ריש פרשת חקת) שהשטן ואומות העולם משיבין על החקים מה שבני ישראל מקיימים במצוות ה'. הרי שאומות העולם אינן יכולים לקיים החקים מה שאינם מציינים טעמים. וזהו הדיל נייני תם, הן בני יעקב איש תם (בראשית כה כז), חקים להורותם, כי רק בני ישראל הם מקיימים החקים, והתועלת בזה אשר יעשה אותם האדם וחי, כי בזה יסתמו פי המקטריגים ויזכו להכתב בספר החיים, שבזכות קיום החקים הקצ"ה מצמיח לנו ישועה גם מצלי שום טעם.

והנה י"ל שהחוקים שאין השכל מחייב לקיימם כי אם מצד חיוב התורה, זה נקרא עול תורה, אבל המשפטים והמנוחות שהשכל מחייב לקיימם, אינם לעול ולמשא, שהרי קיומם ועשייתם הוא בצרכן.

ובזה יתפרש המשנה, כל המקבל עליו ע"ל תורה, פי שהוא מקיים החוקים, מעבירין ממנו עול מלכות, היינו עול מלכות של מעלה, אשר מלך במשפט יעמיד ארץ, דאז אין זוכה צדין אלא כשיש טעם בדבר, כי על ידי קיום החקים יזכה צדין אף בלי טעם.

כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות.

יתבאר על פי מה שהציא בבני יששכר (תשרי מאמר ג אות ד) בשם הרה"ק הרבי ר' זושא זללה"ה לפרש הכתוב (תהלים פ"א ד) תקעו בחודש שופר בכנס ליום חגיגו, כי חוק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב. דהנה מלך במשפט יעמיד ארץ, וכאשר השי"ת רוצה להושיע את ישראל, שאלים המקטריגים מה טעם יש בדבר כיון שאין להם זכות חס ושלוש, אזי אומר השי"ת כיון שישראל מקיימים מצוות שהם חקים בלא טעם, משפט צדק הוא מדה כנגד מדה לזכותם ולהושיעם מצלי טעם. וזה שאמר תקעו בחודש שופר, לקיים מצוות ה', כי חוק לישראל הוא, חקה מצלי טעם, והוא הנעשה משפט לאלהי יעקב, דכיון שמקיימים ישראל חקה מצלי טעם אזי המשפט הוא גם כן שיושעו מצלי טעם, עכ"ד.

ובזה אמרתי לפרש החרוז (בפיטו נמאה נפשי המיוחס להאבן עזרא) הדיל נייני תם חקים להורותם אשר יעשה אותם האדם וחי. והוא על פי המבואר בגמרא (יומא

זה' ברך את אברה"ם

ברגשי שמחה, נשגר כוס של ברכה, בברכת מז"ט בשיר ושבחה,
למע"כ ידידינו הנכבד והנעלה, נודע לטהילה, תוך נדיבי עם סגולה,
אחד הוא אברה"ם במידת החסד, מגדולי תומכי מוסדותינו הקדושים
בכל עת תמיד, בכל עת בא בעזרתנו, קוראים אליו אברה"ם ויאמר הנני

הרבני הנגיד הנכבד והמרום

מוה"ד אברהם מאיער הי"ד

וזוגתו החשובה תחי'

ארץ אירוס פתחאל"ט פשט"ו"ח

הכלה החשובה והמהוללה תחי' עב"ג הבה"ח המו"מ בתוי"ש

כמו אליעזר דוד נ"י

בן מוה"ר החשוב מוה"ד נחמן שלאגער הי"ד

נכד ידידינו הנכבד והמרום רודצו"ח

מוה"ד אהרן משה שלאגער הי"ד

והברכה את ביותרת הכבוד, בהדר והוד, לעטרת זקנים בני בנים
אביו ידידינו הרבני הנכבד הנעלה והמרום

הרה"ח ר' יואל צבי מאיער הי"ד

וזוגתו החשובה תחי'

יה"ר שתזכו לראות ולרוות רב תענוג ונחת ממנו ומכל יוצאי
חלצכם, ותזכו להמשיך במעשי צדקה וחסד לאורך כל ימי חייכם,
ואלקא דמאיר יענכם, להניח ברכה אל תוך בתיכם.

פאפרכי פתחאל וקל לזכר

מאיר נפתלי מרדכי פער

פשט פתחאל מוסדות פארפ"ק

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורי קודש יקרים
מצדיקים קדושים וטהורים, בעלי ההילולא זי"ע

י' אייר

הגה"ק רבי הלל
מקאלאמי זי"ע

ואלה תולדות

נולד בשנת תקע"ה
לאביו ר' ברוך בענדיט
ז"ל ליכטנשטיין מגזע
השל"ה הק' ולאמו האשה
הצדקנית מרת ליבא ע"ה
מגזע רבינו מרדכי יפה
בעל הלבושים זי"ע
עשרים וששה דורות
למעלה בקודש ישבו על
כסא הוראה זה אחר זה,
והאירו העולם בצדקתם.

כבר במעלליו
יתנבר נער, ומיד נראו בו
סימני טהרה, אביו ז"ל
חנכו וחכמו כל אשר הי'
בידו לעשות כדי לקיים
ולמדתם אותם את בניכם
בלמדו אתו תנ"ך ואגדות
הש"ס כל מדרשי חז"ל
פירוש כל התפילות,
וספרי מוסר, והוא עצמו
הוסיף מדלי' חומרות
וסייגים אשר מצא בספרי
מוסר, ופ"א אמר כי בילדותו הי' בקי בכל תלמוד בבלי.

כאשר ראה אביו שכבר מוכשר לקבל תורה ויראה הביאו
לפני מרן החת"ס זי"ע אשר מיד ראה בו שלאילנא רברבא
יתעביד, ויסופר שפע"א כאשר נשאל מרן החת"ס עליו ועל חבריו
ש"ב הנקרא בשמו שלמד אתו בחברותא, הי"ה הרב הגה"צ ר' הלל
פאלאק אבד"ק סאסרעגען זלה"ה השיב קודש "הילולים לד",
ששני "הלל" קדושים המה.

כשהי' בישיבתו של החת"ס הי' אוכל חתיכת לחם בבוקר
ובזה למד י"ד שעות ובערב אכל עוד חתיכת לחם, ואפילו אז לא
הי' נהנה מאכילתו כי הי' מהרהר אז בדברי תורה, ולפעמים אכל
את הלחם שבערב בבוקר מרוב חשקת התורה.

ימי ההילולא

י' אייר

- עלי הכהן הגדול - ב"א תת"ע
- רבינו יצחק אלפסי ב"ר יעקב (רי"ף) - ד"א תתס"ד
- רבי מאיר מרגליות ב"ר צבי הירש (תלמיד הבעש"ט, מאיר נתיבים) - תקנ"ג
- רבי וסף תאומים ב"ר מאיר (פר מגדים) - תקנ"ב
- רבי משה מזויהל ב"ר יחיאל מיכל מזולאטשוב - תקצ"א
- רבי עזריאל גרין אב"ד מונקאטש ב"ר שמעון (תלמיד החוזה נחלת עזריאל) - תר"א
- רבי שמואל מקאמינקא ב"ר משה אהרן - תר"א
- רבי יצחק אייזיק יהודה יחיאל מקאמארנא ב"ר אלכסנדר - תרל"ד
- רבי דוד מואלנא ב"ר מרדכי מטשערנובל - תרמ"ב
- רבי הלל ליכטנשטיין מקאלאמיא ב"ר ברוך בענדיט (עת לעשות) - תרנ"א

י"א אייר

- רבי נפתלי צבי מראפשיץ ב"ר מנחם מענדל (זרע קודש) - תקפ"ז
- רבי יצחק מראדוויל ב"ר יחיאל מיכל מזולאטשוב - תקצ"ה
- רבי יהודה צבי מסטרעטין ב"ר שמואל זנוויל - תר"ד
- רבי חיים יהודה ב"ר שלמה קלוגער - תרי"ח

י"ב אייר

- רבי (אברהם משה) זרח איידליץ ב"ר מאיר (אור לשרים) - תקט"ז
- רבי ישעי' מואנוב (צוואת הבעש"ט) - תקנ"ד
- רבי יהודה צבי מואלינא ב"ר ישכר בעריש - תרס"ט

מגדל רבקותו
בלימודו לא הלך אל כל
השיעורים שלמד רבו
החת"ס ופע"א הוכיחו רבו
על זה ואמר לו שעוד
יתחרט על מה שהחסיר
שיעורו, ומני אז מעולם לא
ביטול שיעור רבו, ואפילו
על שיחת חולין של רבו הי'
מעייין מה הי' כוונתו של
רבו בזה, וכל שיחותיו הי'
חרותים על לבו, וכשהי'
אומר דבר משמו הי' עומד
באימה ובידארה.

כך עלה מעלות
רמות בדרכי התורה וכפי
שמעיד עליו רבו במכתב
קודש וז"ל... הוא אחד
מיוחד ממופלאי בני
ישיבתינו מלא על כל
גדולתו בגמ' ופוסקים
ראשונים ואחרונים עכ"ל.

האיש מקדש

כאשר הגיע לפרק
האשה מקדש נשתדך
בעצת מורו החת"ס עם בת
איש ירא וחרד לדבר ד'
מוקיר רבנן הנגיד מ"ה

דוב בן קלונימוס זלה"ה מעיר גאלאנטע, ונתן לו נדוניא ומזונות
על שולחנו יותר מהבסתתו.

בעת ישבו בגאלענטע אחרי חתונתו ממש לא חזר לביתו כל
השבוע אלא הי' לן בביהמ"ד על סך תבן בלא כר וכסת, ולא הלך
לישון עד אשר הי' בכוחו לעמוד על רגליו, ורק בש"ק הי' ישן מעט
במטה בביתו בכל ליל שישי למד כל הלילה, וכל חצות הלילה הי'
מקונן עם תלמידיו על גלות השכינה.

על כס הרבנות

תיכף אחר נישואיו ישב בעיר גאלאנטא ונתקבצו אליו

ימי ההילולא

י"ב אייר

- רבי (אברהם משה) זרח איידליץ ב"ר מאיר (אור לשרים) - תקט"ו
- רבי ישעי' מואנוב (צוואת הבש"ט) - תקנ"ד
- רבי יהודה צבי מודאלינא ב"ר ישכר בעריש - תרס"ט

י"ג אייר

- רבי פנחס קצינעלנבוין מאוסטיילא ב"ר יוסף

י"ד אייר

- רבי שמואל מוקארו (תלמיד העי"א) ב"ר אברהם ישעי' - תקפ"פ
- רבי יהודה לייב מואלקילקוב ב"ר משה - תקפ"ו
- רבי ראובן הורוויץ מודעמבין ב"ר אליעזר מדיקוב - תרל"ט
- רבי יהודה צבי מסטרעטין ב"ר אורי מורוהטין - תרס"ז
- רבי אליהו חיים מייזל אבד"ק לאדז ב"ר משה - תרע"ב

ט"ו אייר

- רבי ארי' לייב אב"ד קראקא ב"ר זכריה מענדל - תל"א
- רבי נתנאל ווייל ב"ר ידידיה טיאה (קרנ נתנאל) - תקכ"ט
- רבי חיים מאיר יחיאל ממאגליניצא ב"ר אבי עזרא זעליג - תר"ט

עדרים לילמוד תורה ויראה ומדי שבת בשבתו למד עם בעלי בתים חכמה ומוסר י"ג שנים ישב שם על התורה ועבודה ביגיעה ובמס"נ.

בשנת תר"י שלח אליו כתב רבנות מק"ק מארגערטין, ואף כי הי' מתושבי המקום אחד המיוחד מתלמידי החת"ס ה"ה הגאון ר' אהרן צבי שוסבורג זלה"ה בעל שו"ת מהרי"א"ן הוא הי' הראשון שהשתדל שיבוא לכהן שם ברבנות ועליו סמכו בני הקהילה ולא שלחו אפי' שליחים לתהות על קנקנו.

אחר כמה שנים שישב שם באו שליחים מקלונבורג שיבוא לכהן בעירם ואכן נסע לשם אבל לא ארכו לו הימים שם, כי הי' לו רדיפות

ועלילות שוא אצל המלכות, והוצרך לברוח משם, באותו לילה חלם חלום שזקן אחד נגלה אליו ופניו מאירות כפני אלוקים ובירך אותו לך ונגדלה שמך והי' ברכה הברכות מסורות בידך, ויקץ משנתו ושמת מאוד אמנם לא ידע מי המברך רק צורתו הי' חרות על לבו, ובבוקר נסע לעיר גראסווארדיין בלי משען ומשענה, וחיש מהר התאספו נכבדי העיר הזאת ועשו כל השתדלות לסעדו ותמכו, ונסעו משם לעיר מארגערטין מקום מושבו מתחילה שיחזירו אותם לשם כי לא הי' להם רב משעזבם, ואכן החזירו עטרה ליושנה ונתקבל שנית לאב"ד במארגערטן.

בעת ישובו שם ירד ריעו כאח לו הגאון ר' אהרן צבי הנ"ל מנכסיו והצטער מאוד, ושמע כי בעיר סיקס נתפנה מקום הרבנות נסע משם לבקש את בני הקהילה שיקחו את ר' אהרן צבי לרב ואב"ד ענו לו ואמרו כי אם הוא רוצה לבוא אליהם הרי כסא כבודו מוכן לפניו וישתדל שיקבלו את ר' אהרן צבי למלא מקמו, ובבואו לביתו אמר לבני קהילתו הדברים הנ"ל ושאל אותם אם הם מסכימים לעשות החליפין, אף כי אוהב אותם הוא מוכן לעזוב אותם לטובת ריעו, ויענו כל העם יחדיו שהם מסכימים והלכו כולם בראש האב"ד אל בית ר' אהרן צבי ונענו לו מזל טוב, והוא נסע לסיקס לכהן פאר שם.

אח"כ נתקבל לכהן בעיר קאלעמיי, ועל שם העיר הזאת נקרא בתפוצות ישראל ר' הלל קאלאמייער זי"ע, בכל עיר ועיר שכיח ברבנות דרש דרשות נלהבות, בכל שבת קודש אחה"צ

דרש לפני העם את המעשה אשר יעשון שעות ארוכות, ועמד בכל פרצה שנפרצה, ואכן פעל ועשה גדולות ונצורות בכל מקום בואו, ולא רק במקומו שכיח דרש דרשות ופעל נצורות אלא כמעט מבכל מקומות מושבות בני ישראל קראו אותו שיבא לעזור לבני ישראל ותיקן תקנות בישראל והתקנות שידורו רבותינו במהאלאוין הוא הי' הכותב וגם הי' באסיפה בפעסט בעת יסדו הקאנגרעס אם כי הי' אז רב בפולין עכ"ז בא לשם אולי יוכל לעזור ואמר להם גר ותושב אנכי עמכם.

התמדתו בתורה

כאמור הי' דבוק בתורת ד' עד כדי מסירות נפש, ובליילה לא הי' לו שמן למאור הי' לומד לאור הלבנה, ועי"ז הי' לו חולי עיניים עד כי חשך עולם בעדו, ונסע לויען אל הרופאים והזהירו אותו שלא ילמוד עוד ולא יעיין בספר, ובבואו אל ביתו הצטער מאד על זה ולא שמר דבריהם ונשא ק"ו ומה כשאני מקיים והגית בו יומם ולילה כך, שאין לו מאור עיניו, אם אבטל חלילה תורת ד' עאכ"ז שלא אראה אור כל ימי, ולפלא שנתחזק אור עיניו ביתר שאת ומני אז עד יום מותו אפי' בתי עיניים לא הי' לו.

גם בלימוד הנסתר, הסתיר ידיעותיו, ועפ"י רוב אמר המפורשים מביאים בשם הזוהר ועד יום מותו הי' כמעין הנובע לחדש חידושים כמעין המתגבר ואף כימיו אחרונים אשר עיניו כבדו מזוקן בניו ונכדיו כתבו חידושיהו הוא אמר והם כתבו.

בצל רבו הק' מצאנו זי"ע

אחרי שבתו שנית במארגערטן חשק לנסוע אל צדיקי הדור ואחר שיקול הדעת אמר הלא כתיב ובחרת בחיים נסע אל הרה"ק בעל דברי חיים זי"ע לצאנו, ובעת ההוא לא הי' עוד מסילת הברזל ונסע על העגלה ובכל עיר ועיר אשר עמד שם הלך לביהכ"ס ודרש להם תוכחת מוסר כדרכו כל הימים, וחזק אם יש להם מקוה ומלמדים ושאר דברים אשר צריכים בעיר, וכמה תלאות מצא אותו בדרך עד שביום ה' בערב ירדו הסוס אל מקום טיט ורפש, והמים להם חומה ולא יכלו לצאת, פתאום בא איש אחד והוציאם משם ונעלם, ויהי לנס, ויהי כבואו לצאנו מיד כשנכנס לחדר

הצדיק נרעש ונפחד, כי הכירו שהוא האיש הזקן אשר בירך אותם בקלויזנבורג בעת אשר ברח שם כנ"ל, אח"כ אמר לו הרה"ק מצאנו אבל הוצאתי אתכם מהסכנה, וראה כי רוח הקודש מדברת מתוך גרונו, כי לא סיפר לו הנס שקרא אותו בדרך.

מסופר שהרה"ק מצאנו אמר לו שהיות שהוא אומר דרשות ומעורר לב ישראל לאביהם שבשמים שיעורר גם אותו ויגיד לו מוסר, ואמר להרה"ק מצאנו שאין לו זכר לחורבן, ועוד כמה הערות אמר בעת שהותו שם והתלמידים רצו לפגוע בו על כי מתחכם על רבם, אבל הרה"ק מצאנו גער בהם ואמר שכל כוונותיו לשמים, פ"א אמר הרה"ק מצאנו שאוסר להדהר אחרי והמהרהר אחרי כאילו מהרהר אחר השכינה.

אחרית ימי

כמה שבועות לפני פטירתו בחצות הלילה כאשר חלה חליו אשר מת בה צוה לקרות ראשי הקהילה, והוא הי' שוכב על מטתו ודרש לפניו דברי כיבושין, איך להתנהג אחר פטירתו, שלא ינטו מדרך התורה, וסיים כל אשר ישנה פניו ישונה, והשומע תבוא עליו ברכה וכולם געו בכי מרוב התעוררות, ואחר בי' שעות הלכו לביתם.

באשמורות הבוקר צוה לקרות לפניו בניו ובנותיו, ואמר להם האספו ואברך אתכם לפני מותי, ובירך לכל אחד ואחד, וצוה להניח אותו על הרצפה ממש ולעשות לו ארבע מיתות בית דין, וכן עשו לו, אח"כ צוה להניחו על מטתו ונרדם לכמה מינוטין והקיץ ואמר דעו נא רבותי שיש למעלה שתי כתות אחת אומרת שהגיע קיצו וצריכים אותי לבי"ד של מעלה, ואחת אומרת שלא הגיע קיצו וצריכים אותי בעוה"ז ואיני יודע בבירור על כמה זמן "אחרי קדושים" כן סיים ואח"כ הוטב לו וקם ממטתו ועבד עבודתו בקודש כמקודם.

וכמה ימים לפני פטירתו לא פסק פומי' מגירסא וחזר על כל לימוד שלמד בחייו, ובשנת תרנ"א ליל י' אייר אור ליום ב' אחרי קדושים אמר להעומדים סביבו שעוד ו' שעות יהי' זמן המוגבל וכן הי', והתפללו תפילת שחרית בדביקות נפלאה ואחר התפילה הביאו לפניו יין ובירך ברכה ראשונה, ואמר לחיים להעומדים שם, ואחר כך אמר תורה וצוה תיכף לכותבם, ובשעה הו' נאסף אל עמו וכבוד גדול עשו לו במותו.

מורשתו הרוחנית

השאיר אחריו הרבה ספרים וכתבי ידות ספר משכיל אל דל ד' חלקים מדרשותיו אשר אמר, אבקת רוכל ב' חלקים מקרי דרדק, ושו"ת בית הלל וספר עת לעשות באידיש ספר מוסר השכל מלא חכמה, ולפלא שעל מצבת קבורתו אמר לחרות בעמח"ס עת לעשות.

פ"א נסע הנגיד המפורסם הצדיק ר' משה ארי' פריינד זצ"ל ראש הקהל סיגעט להרה"ק ר' יהושע מבעלז ז"ע וכאשר עבר עיר קאלמייא נכנס אל הרה"ק, והרה"ק נתן לו ספר עת לעשות שיתנהו להרה"ק מבעלז, ר' משה ארי' חשב מה יאמר לו הרה"ק

כשיתן לו ספר בלשון אידיש, אבל עשה רצון צדיק ומסר לו הספר, בשבת בבוקר נכנס הרה"ק מבעלז מאוחר לביהמ"ד, ר' משה ארי' הלך לחדר הצדיק והסתכל מה עושה שם עמד והשתומם וראה איך שעוסק בספר עת לעשות, ואמר לו הרה"ק: "איך פריי מיך זייער וואס איך האט מיר געברענגט דעם ספר, ווייל דאס וואס אונז זאגן אין די אלע יארן דאס שרייבט ער דא אין ספר", וספרו לו שאביו השר שלום מבעלז ז"ע הי' מדייק שלא לקנות ספרים ממחברים חדשים, כשיצא ספר החתם סופר, אמר לו שיכול לקנות, וכל היחוס של ספרים ישנים שהמחברים למדו תורה לשמה והחתם סופר גם למד תורה לשמה, וסיים הרה"ק מבעלז שעל זה שמח שהביא לו ספר זה שגם הוא למד תורה לשמה.

י' אייר

הגה"ק רבי יוסף תאומים זי"ע [ה"פרי מגדים"]

תולדותיו

נולד בשנת תפ"ז בעיר לבוב (לעמבערג) לאביו הג"ר מאיר שהי' מגיד ומוכיח בעיר לבוב בעמח"ס ברכת יוסף ועוד, ולאמו הצדקנית שהיתה בזיו"ש אשת הרה"ק הרבי ר' בער המגיד ממעזריטש זי"ע, – רוב תורתו קיבל מאביו שהי' עני מאד, וגידלו ולימדו תורה מתוך הדחק גדול,

האיש מקדש

בהגיע לפרקו נשא את בתו של הרבני הנכבד ר' אליקים מעיר קאמארנא, אחרי חתונתו ישב שם בקאמארנא אצל חותנו על תורה ועבודה, ולמד תורה מתוך הדחק, ומתוך דחקות הוצרך להיות מלמד תינוקות, כמו שמספר בעצמו בהקדמתו לספרו פרי מגדים או"ח בזה"ל. ואני הדל והצעיר יוסף, מלמד תינוקת הייתי בלבוב, (כפי הנראה חזר ללבוב) והעמדתני מעט תלמידים תהלי חשובים, מתלמידיו הידועים הוא הג"ר שמחה אב"ד בובריקא אשר לימים נעשה לתלמיד של האחים הקדושים ר' אלימלך ור' זושא, וגם חתם את עצמו בהקדמה לספר פרי מגדים לזי"ד ברוב ענוותנותו "מקרי דרדקי", אולם החזיק אותו שם כתי"ח ובקי בהוראה, ופני אליו עם שאלות שונות, (עיין במשבצות זהב הל' פסח סי' תס"ז: מעשה הי' בק"ק קאמארנא, שעשו לחמים עגולים שקורין "קניידלעך" ממצה טחינה, ולשו עם שומן אווז ומלח ופלפלין בלי מים כלל, וטגנו בשומן וכו' ומצאו באחת מהן חטה נתרככה, ושאלו אותי מהו הדין של המאכל והכלים בפסח וכו'),

הוי גולה למקום תורה

לאחר כמה שנים קיבל עליו להיות נע ונד מארצו ומעירו לקיים הוי גולה למקום תורה ועבר לברלין, וקבע ישיבתו באכסניא של תורה, בבית הגביר האלוף ביהודה לתורה ולתעודה, מו"ה דניאל יפה ז"ל, שהי' ביתו בית ועד לחכמים ובעין יפה הספיק להם כל צרכם ושמה מצאו מנוח לכף רגלם, וישבו בבית

מדרשו שהי' לה אוצר הספרים גדולה, ועסקו בתורה וחברו ספרים בכל מקצועות התורה, ובבית זה למד תורה ביחד עם הגאון ר' ישראל מזאמושץ בעמדה"ס נצח ישראל, ושם חיבר והוציא לאור ספרו "פרי מגדים" על יו"ד ומוזכר שם בהקדמה את ר' דניאל ואשתו שהיתה גם היא נוהגת כבוד גדול בתלמידי חכמים, והפמ"ג מוזכרו עוד כמה פעמים לשבח עיין בהקדמה לספרו "נטריקון" וז"ל: גם בזמנינו, זה הגביר הקצין כבוד הר"ר דניאל יפה, יפה אמר ויפה עשה, גם לי הכניס בבית מדרשו כמה שנים ולמדתי מה שאהבה נפשי בספרים רבים אשר יש שם, והמניח כתר תורה על ראש נדיב כזה לא משתבש,

על כס הרבנות

בשנת תקל"ז נפטר עליו אביו אז נקרא ללבוב למלאות מקומו כדרשן ומוכיח בקהלה זו, והי' שם שבע שנים עד שנת תקמ"א אשר אז עלה לכהן כרבה של פראנקפורט-דאדר, ושמה כיהן עד הסתלקות, ושם גם מנוחתו כבוד,

עצה טובה

הגאון ר' מאיר ווייל זצ"ל בנסעו לברלין לקבל את עול הרבנות דשם, בא לקבל את ברכתו של הפמ"ג, אמר לו הפמ"ג בזה"ל אף שכת"ה אינו שואל עצה ממני עכ"ז לא אכחד תחת לשוני ואומר את אשר ידעתי ויוכל להיות אשר כבודו לא ישמע לי אני אעשה את שלי ואחזה לו דעת, כאשר יבוא לברלין ויתחיל לנהג ברבנות שמה, יעשה את עצמו כבטלן וכאלו איננו בקי בטוב העולם, ואז יוכל לישב בהתמדה על התורה והעבודה, ואם לא כן יעשה רק חכמתו בחזן תרונה, כי שמו כבר מפורסם לחכם גדול, אז לא לבד אשר יטורדו אותו ויבטלוהו מלימוד תורה"ק, אך גם ישלילו ממנו פנאי להתפלל במנוחה, כי עיר גדולה היא, ואין חכם כבעל הנסיון, כי אני הייתי דיון בלבוב והייתי שם בדחקות גדול ואמרתי לאשתי הלא פרנסתי דחוקה וטרדותי עלו למעלה ראש, ולא אוכל להגות כחפצי, ע"כ אעזוב את משמרתי ואסע לברלין לקבוע מושבי בבית המדרש של ר' דניאל יפה והוא ישלח הספקה גם לך, והסכימה לדברי, ונסעתי לברלין ושם בביהמ"ד חברתי כמעט כל ספריי, אך בימים הראשונים לבואי כאשר הקול יצא כי גברא רבה אתא, באו לפני לדין כפעם בפעם, ומאד הוטב בעיניהם פסקי, ונהרו אלי עוד דינים ומשפטים, וכאשר ראיתי שמטרידים אותי עד מאד ולא ליה באתי, לכאן גמרתי בלבי לעשות עצמי כבטלן וכן עשיתי, וכאשר באו לפני לדין שנית את טעמי ושאלתי וחדר ושאלתי את הבע"ד איזה פעמים על טענותיהם, וכאשר שנו ושלשו את דבריהם נלאו והלכו להם, באמרם בלעג מה שאנשי פולין יכולים לגסס גוזמאות לקרוא לבטלן כזה חכם ונבון, וכן עשיתי הרבה פעמים, ומאז הי' לי מנוחה ולמדתי בהתמדה גדולה וחברתי שם כל ספריי, ע"כ יעשה גם כ"ת כמוני וישיב לו בזה ובבא, עם כי בראשונה יוכל לצמוח לו מזה עגמת נפש, כי יאמר מה לנו רב כזה, אולם אח"כ כשיראו חכמתו והתמדתו ויראת כי שם ד' נקרא עליו ויראו ממנו,

יסופר שפ"א הי' הפרמ"ג בעיר שגר בה אז הרה"ק מרן בעל

ישמח משה זי"ע בימי חורפו, והלך היש"מ לקבל פניו ולדבר עמו בד"ת, ושאלו באיזה ספרים יעסוק שמרבים באדם בקיאות, והשיבו ספר הרא"ם על פרש"י היא כלל גדול בתורה ועל ידו יכולים לבא לבקיאות רב, והובא גם באגרתו הראשונה שבריש פמ"ג לאיר"ח וז"ל ראה נא הרא"ם שהאיר עיני כל ישראל בחיבורו על פרש"י עה"ת.

מורשתו הרוחנית

ברכתו של הרה"ק ר' מנחם מנדל רובין זי"ע, אב"ד לינסק (אבי הרה"ק ר' נפתלי מראפשיץ זי"ע) "שספרו לא יסור מעל שלחן של כל רב ומורה הוראה בישראל", נתקיים במילואה, כי אכן שמו של הפמ"ג היא בין גדולי הפוסקים, ואין לך מורה הוראה בישראל שלא יהי' בקי בפרי מגדים, ולא יחסר בבית שום רב ומו"ץ, - חיבר טו"ב ספרים, ומהם "פורת יוסף" עמ"ס יבמות וכתובות, "גנת וורדים" - כללים וכו', "תיבת גמא" על התורה, "נועם מגדים" דינים ומנהגים בעניני תפילה, "ראש יוסף" על מסכת חולין, "המגיד" דרושים עה"ת ופרקי אבות והספדים, דרשות על שבת ויו"ט, "אם לבינה" שרשים בלשון הקודש ארמית, ועל כולם היא חיבורו הנודע, על נושאי כלי השו"ע ושעל שמה נקרא בפי כל "פרי מגדים", יסופר כי לפני שחיבר ספר פרי מגדים על יו"ד למד עם תלמידו הנ"ל הג"ר שמחה אב"ד בובריקא עשרים שנה בעיון עצום כל יום אחר עלות השחר מסכת חולין, ועוד יסופר כי בהיותו עוד מלמד בקאמרנא החזיקו אותו הבעלי בתים בהצטרפותו באכילה וכדו', פ"א השתדא לבוא לסעודת הצהרים, וכראות הבע"ב שלא בא, שלח אליו בתו הקטנה לקרות, כשהגיעה הילדה לביהמ"ד ראתה איך שהוא הולך בבית המדרש הילך והילך אחוז בשרעפיו בהתלהבות עצומה, ולא הרגיש איך שנכנסה לביהמ"ד, ואפי' כשקראה בשמו לא שמע, הלכה מהר וקראה את אביה, שגם הוא נתפעל מהמחזה, בערב כאשר שב לאכסניא שאל אותו לפשר מעשהו, ענה לו הנה אנכי חיברתי חיבור על שו"ע או"ח וחזרתי על כל החיבור לראות אם לא טעיתי באיזה מקום, ואמר לו הבע"ב שבתו לא רצתה להפריע אותו מהלימוד, בידך אותה באריכות ימים, ואכן נתקיים ברכתו של אותו צדיק והאריכה ימים קרוב למאה שנים. ידוע העובדא שכשהוציא הספר פמ"ג והלך להפיצם לא נתקבל מקודם בין הלומדים, הציעו לו כמה חסידים שילך להרה"ק ר' מיכל המגיד מולאטשוב זי"ע, וכן עשה, וכאשר הגיע אל המגיד כיברו מאד, ושטח לפניו את בקשתו שהיות שהוא יגע הרבה שנים עד שחיבר את ספרו וכעת אין היא מתקבל בין הלומדים, ועיין המגיד בהספר ואמר לו "שהכריו ברקיע שיוכה לקבוע הלכה כמותו על שלומד בטהרה לשם אל עולם, ומאז התחילו לקנותו, ובפי תלמידי הרה"ק בעל התניא הי' מרגל"י דבריו של רבם "קא מכריו ברקיע הלכה כפרי מגדים", עיין בשו"ת דברי חיים מהגה"ק מצאנו זי"ע סימן כ"ב וז"ל...הן אמת שדברי הפרי מגדים בכל מקום קילורין לעינים, ודבריו מתלהבים בקדושה נפלאה וחריצות בפלפול וסברא ובקיאות, ומי בדור הזה לספר שבחו עכ"ל.

ואלה תולדות יצחק

רבינו הרי"ף פוסק הראשון של תקופת ה"ראשונים" נולד בסוף תקופת הגאונים בשנת ד' אלפים תשע"ג לפ"ג בעיר "קלעה חמאן" (היום נשארו ממנה רק שרידי חרבות) אשר במדינת אלדזשיר, ולכן הוא נקרא לפעמים הקלעי, הי' תלמידו של רבנו חננאל ורבנו נסים גאון, אחר כך התיישב במארוקו בעיר "פאס", ומכאן כנויו "אלפסי, או רי"ף רי"ת ר' יצחק פאסי, והרביץ שם תורה לעדרים, בפאס ישב הרי"ף עד ד"א תתמ"ח וכבר הגיע לשנות החמש ושבעים, ואולם קמו עליו מלשינים שהלשינו עליו למלכות (סדר הדורות, ולא כתוב שם איזה מלשינות) והוכרח לברוח לספרד, מקודם ישב בקורדובה חרשים מועטים, ומשם עבר לעיר אליסאנה ששימש כבר מאתיים שנה למרכז רוחני ליהודי ספרד.

נשיאותו

באותו זמן כיהן שם באליסאנה כראש הישיבה ונשיא העיר רבי יצחק בר יהודה י' גיאת, כעבור זמן מועט בשנת תתמ"ט נפטר רי"ף גיאת אז מילא הרי"ף את מקומו, גם שם בספרד העמיד תלמידים הרבה בין גדולי תלמידיו רבי ברוך אלבעלי, רבי יהודה הלוי, רבנו יוסף י' מיגאש הנקרא הרי" מיגאש, הרי" מיגאש בא אליו ללמוד תורה כשהי' נער בן י"ב שנים וארבע עשרה שנים למד אצלו ורבו הרי"ף חיבבו מאד, וכתב עליו "אפילו בדורו של משה לא אישתכח כמותיה בחכמה ובבינה", ושמעו של הרי"ף הי' הולך וגדול והי' נחשב לגדול חכמי התלמוד בספרד, ורש"י הי' אז גדול חכמי התלמוד בצרפת (פי' רש"י שסביב הרי"ף הוא לא מרשיי עצמו אם כי רבו ככלו ליקוט הוא מדברי רש"י על ש"ס, עיין ביד מלאכי, ובשם הגדולים וחלק גדולים – מערכת ש אות לה). כיון שנחשב לגדול הדור הרבו לפנות אליו בשאלות מכל קהלות ספרד ואפריקא, והגיעו אלינו ממנו תשובות רבות למאות, חלק ניכר מהן נכתב בשבתו בפאס, רובן ככולן נכתבו ערבית, ורובן ככולן תורגמו ללח"ק ויצאו לאור עולם, עיין בשם הגדולים (שם) שכותב והרב העטור ובעל התרומות ושאר פוסקים מייתו תשובות הרי"ף, ואני הצעיר ראה ראיתי קובץ תשרי הרי"ף, כתב יד... ועתה עלו על מזבח הדפוס, עכ"ל.

מורשתו הרוחנית

אולם שמו הגדול נודע ע"י חיבורו הגדול הרי"ף, המכונה "תלמוד קטן", המבאר כל ההלכות שהוזכר בש"ס, רק מה שנוגע בזמן הזה, דהיינו הספר מקיף את שלשת סדרי התלמוד הנהגים למעשה גם בזמן הזה: מועד נשים ונזיקין, אבל גם בסדרים אלה השמיט פרקים שלמים שערכם לא שייך בזמן הזה, כגון ממסכת פסחים השמיט את הפרקים ה-ט שבחם ידובר על הקרבת הפסח וכל הדינים הקשורים בו, וכדו', ומצד אחר הציא את ההלכות

סיפר הגאון בעל אבני נזר זצ"ל שפ"א נכנס אצל חותנו הרה"ק השרף מקאצק זי"ע, להציע לפניו איזה ישוב על איזה קשיא והי' שם גם איזה ישוב על הפמ"ג, ומצא שם שיושב שם זקן אחד בעל צורה ולא הכירו אותו כי אין פעם לא הי' בקאצק, והזקן הקשיב לדברי פלפלו שהציע לפני חותנו, וכאשר יצא הי' עדיין הזקן ישב שם, וכאשר נכנס עוד פעם גלה לו חותנו שהזקן הי' הפמ"ג ויען כי טרח עצמו לישב בדבריו זכה לראותו בהקיץ ממש, – הרה"ק המגיד מטשערנאביל זי"ע בא פ"א לאיזה עיר והי' שם אנשים שרצו לבחון ולראות אם החסידים לומדים והציעו לפניו איזה קשיא בדברי הפמ"ג, אמר להם שישאירו הפמ"ג אצלו ויעיין בזה, בבוקר אמר להם פשט ונתיישב דברי הפמ"ג, וראו שזה ממש כנתניתן מסיני, א"ח מצאו עוד קשיא באו אליו עוד פעם שיתרץ להם את זה אבל הוא כבר לא רצה, והפצירו אותו מאד, אמר להם, שיש ספרים שהדפיסו שהמחבר רק ציין לעצמו ואח"כ הדפיסו מזה ספר, וקשה לתפוס תמיד מה הי' כוונתו, אך כיון שבאתם אלי רק להלעיג, לא רציתי שתחשבו שהחסידים לא לומדים, הייתי מוכרח להוריד עצמי להיכלול של הפמ"ג ושם הוא בעצמו אמר לי הפשט, אבל לא כל יום מתחשק לי לעשות דברים כאלו,

אשכנתי דרבי

נפטר ביום ד' י' אייר תקנ"ב, אכן רוב סופרי הדורות כתבו שד' אייר נפטר ומקורם היא מספר "מצבת קברות הרבנים ואנשי שם" שמביא נוסח מצבתו פ"ט הרב הגאון הגדול מוה"ר יוסף אב"ד דקהלתינו בן הגאון מו' מאיר ז"ל בעל המחבר פורת יוסף, גינת וורדים, פרי מגדים על יורה דעה, תבת גמא, שושנת העמקים, ופרי מגדים על אורח חיים-כולל שני חיבורים אשל אברהם ומשכבות זהב, מלבד ספרים הרבה בכתב, נפטר ונקבר יום ד' אייר תקנ"ב, אולם בספר "המגיד" להפמ"ג (ה' לונדון) מביא מהר"י י. י. ו. שמברר שזה לא נכון, כי אם מעיינים בנוסחאות המצבות המובאים בספר "מצבת קברות הרבנים" לפראנקפורט, יש שינוי קל בין הנוסח המצבה של הפמ"ג ובין שאר נוסחאות, כי בכל המצבות נזכר מועד הפטירה ביום השבוע וביום החודש, לדוגמא בנוסח מצבת בעל "קרבן ראשית" כתוב פ"ט וכו' הרב הגאון הגדול מוה"ר יהודה ליב מרגליות וכו' נפטר ביום ו' עש"ק כ"ב סיון תקע"א, וכן כולם, ומדוע במצבת הפמ"ג לא הוזכר רק יום החודש ולא יום השבוע, וכותב הנ"ל שאלקים אנה לידו פנקס קהלת פרנקפורט בכת"י, ובעמוד קס"ב כתוב: "היום יום ה' י"א אייר תקנ"ב התאספו האלופים פו"מ קהלתינו וכו' החתומים למטה וכו', כאשר שביום אתמול בע"ה נפטר והלך לעולמו הרב הגאון אב"ד קהלתינו ז"ל ושבק חיים לנו ולכ"י וכו' ידאגו שם ראשי הקהלה לציון להורות", ועל פי זה נתברר לנו שיום ד' הנוכח במצבה הכוונה ליום השבוע דווקא וחסר תיבת יו"ד או אפשר לומר שהי' יו"ד רק המדפיס חשב שהוא ק' כזה וקאי על הד' שמקודם.

שני עדים "ראובן בן יעקב" "איעזר בן גלעד", ולמה נקט ב' שמות אלו בדוקא, אלא יש לבאר מכיון שבגט מחמינן מלשון ערבי, יהיו קרובים זה לזה גם בקורבה של רביעי ברביעי, (כמבואר בסדר הגט אבהע"ז סי' קנ"ד בשם המהר"ל), לכן נקט ב' שמות אלו דוקא, שלא היה ביניהם קורבה של רביעי ברביעי, שהרי איעזר בן גלעד בן מכיר בן מנשה בן יוסף בן יעקב, כבר היה קרוב לראובן בן יעקב יותר מרביעי ברביעי (גדולי הדורות).

מדותיו

עיין בשיטה מקובצת (ב"ק דף צב:) וז"ל: וכתב תלמיד אחד מתלמידי ה"ר יוסף הלוי ז"ל אבן מיגש, וז"ל מועתק מלשון ערבי, אמרו בסוף החובל, בירא דשתית מיניה לא תרמי ביה קלא, פירוש הבור ששתית ממנו לא תשליך בו אבן או דבר אחר, כלומר לא תגלגל בו ולא תגמול אותו רע, אחר שנתהנית ממנו, וזה על דרך משל לשאר הדברים, שמי שבא לאדם ממנו איזו תועלת או נהנה ממנו, אין ראוי לו לעשות שום מעשה שיבא לו נזק ממנו, וכבר הביאו שם בגמ' על ענין משלים ופסוקים מענין מכות מצרים וגלו הסבה שנעשו קצתם על ידי אהרן ע"ה, וספר רבינו ז"ל על רבו הריא"ף ז"ל שאירע לו ענין זה עם איש אחד, ולא רצה לזון אותו כלל, כדי שלא ידון אותו במה שיבא לו הזיק ממנו, ונמנע זה מניעה גמורה, וזה שהוא ז"ל (הרי"ף) חלה ונכנס אצל אדם אחד במרחץ שהיה לו ביתו, ונתנה מהמרחץ הנזכר, אחר כך זימן אותו שישב אצלו עד שיבריא, וכבר אותו הרבה ועשה עמו טובה והבריא, ובהמשך הזמן על האיש ההוא מטה ידו וירד מנכסיו... ונתחייב לתת ממון לבעלי חובות, וירד עד שהוצרך למכור המרחץ הנזכר, ולשום אותו לבעלי חובותיו, ואמר רבינו יצחק ז"ל לא אדון ולא אורה במרחץ הזה לא במכר ולא בשומא ולא בשום דבר המתחייב בו לפי שנתהנית ממנו, – ומסיים שם התלמיד – ואם היה זה בדומם שאין לו הרגשה, כל שכן וקל וחומר בני אדם המרגישים בהזיק ובתועלת, שיהיה זה שנוי לעשותו, והעושהו יוצא משורת המוסר ודרך ארץ, ע"כ ע"ש.

ובא השמש

לפני פטירתו הועיד הרי"ף את תלמידו הגדול הרי" מנגאש למלא את מקומו, אף שבנו ר' יעקב ה' תלמיד חכם גדול, והשיב נשמתו הטהורה זקן ובא בימים ביום י' אייר ד' אלפים תתס"ג בהיותו בן צדי"ק שנים לחייו, וזה אשר חרתו על מצבת קבורתו אשר בעיר אליסנא (הובא בש"ס מסכת ברכות לפני התחלת הרי"ף בשם ספר 'דרך תמים') רבי משה אבן עזרא חצב על מצבת קברו את החרוזים אלו: כתבו בעט ברזל עלי שמיר – שבר אשר היה לזכרון, יכלו ימות עולם ויתחדש – אבלו לכל יבוא לדור אחרון, אמרו בקבר זה מקור חכמה – נקבר ועולם בא בעורון, יוס נצלה נומה וחליתיה – תורה והורידה עדי גרון, באו בני ציון ובמרירות – עליו תילילו בשברון, כי חק ספור ובכות עלי מקום – בו נקברו לחות וארון. ואחר החרוזים אלו כתוב זה הלשון: "נקבר בקבר זה ראש הראשים, ואלוף הקדושים, ומחכים הישישים, וחכם חרישים, וקדשי הקדשים, הנזר המצנפת, האות והמופת, יחיד

הנהוגת בזמן הזה מדברי קדשים וטהרות וסדרם בשם מיוחד "הלכות קטנות", הלכות ס"ת, מזוזה, תפילין, שעיקרן במסכת מנחות, לרוב מביא לשון הגמ' ומשמיט המשא מתן של הסוגי', וכן משמיט דעת האמורא שלא נפסק כמותו.

פוסק הדורות

כל גדולי עולם קיבלו את דבריו ללא סייג, ידוע הדבר, כי הרמב"ם רגיל היה ללמד לתלמידיו את הספר ההלכות של הרי"ף, וכן כותב עליו הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות וז"ל: וההלכות אשר עשה רבנו הגדול רבי יצחק ז"ל הספיקו בעד כל ההלכות והחיבורים ההם... מפני שהם כוללים את כל הפסקים והדינים שצריך אליהם בזמננו זה... ואין תפיסה עליו בהם אלא בהלכות מועטות, לא יגיעו עד עשר בשום פנים, עכ"ל, וכמוש"כ הראב"ד (בספרו תמים דעים סימן ק"ז) וז"ל: "יש לי לעצם עיני ולסגור דלתי פי וללכת אחריו ימין ולשמאל...", וכן חושב אותו מרן הבית יוסף כראשון בין שלשת עמודי הוראה ה"ה הרי"ף הרמב"ם והרא"ש שבית ישראל נשאן עליהם ושעל פיהם הוא מכריע ההלכה בשולחן ערוך, המאירי מכנה "גדול הפוסקים", גם רבנו מנחם בן זרח (בהקדמתו לספרו צדה לדרך) כתב עליו "כי ילאה אדם לחבר ספר כמוהו וזלת זה שהשכינה שורה עליו...", והרמב"ן כתב עליו "כל הפרוש ממנו פורש מן החיים", וז"ל השם הגדולים (בערכו): ור"י בעל התוס' היה אומר כי ודאי רוח הקודש שרתה על הרי"ף כשחיבר ההלכות, ואני ראיתי קונטרס מרבינו יעקב ממרו"ש (מבעלי התוס', הכ') שהיה שואל שאלות מן השמים דינים שהיה מסתפק בהם ומשיבים לו, ופעם אחת שאל בפרט דין אחד אם הלכה כהרי"ף או כחולקים והשיבו לו מן השמים שודאי הלכה כהרי"ף דחשיב טובא וקראו עליו ויזרע יצחק ויגדל האיש וילך הלך וגדל עד כי גדל מאד ע"כ, עכ"ל החיד"א, ועיין שם שמבא שהרבה גאוני הדורות עשו פי' להלכות הרי"ף כמו הרא"ה, הריטב"א, רבינו תם, הר"ן, נמוקי יוסף, רשב"ם, בעל העטור, ועוד, וז"ל, בסוף מסכת נדה נדפס "סימני כל הדינים הנמצאים ברב אלפסי" שחיברו רבי יהושע בועז וצ"ל בעל 'השלטי גבורים' על הרי"ף, ספר זה הוא רב תועלת, שם מחלק כל הלכות הרי"ף בסדר הלכות הרמב"ם ומציין מקומו ברי"ף, ועיין בשם הגדולים (ערך מ אות נט) שהרמ"ע מפאנו ז"ע הוציא ספר בשם "אלפסי זוטא" קצור רב אלפס שאין בו שום שקלא וטריא (גם זו הקשורה עם ההלכה) רק אותה המימרא שהיא ההלכה, והוא ספר נחמד בלשון וסדר צח וברור כלשון הרי"ף, וכמה דינים הוסיף מדעתו הרחבה בדברים מועטים מובלעים בתוך דיני הש"ס, וכמה הלכות מקדשים שבתוך הש"ס מסדר מועד בגמ' דהרי"ף השמיטן, הרב ז"ל כתבינהו להלכותיהן בלשון ברור כנעם שיח הרי"ף, עכ"ל החיד"א.

ויטמנה

דבר נפלא אביא כאן, איך שבין השיטין ברי"ף טמונים הלכות, וכמו שראיתי לרבי צבי מילכזאהן אב"ד פולנסק שהעיר בזה, הנה ברי"ף סו"פ המגרש הביא נוסח גט כריתות ונחתמו שם

העולם ומלואו, ממזרח שמש ועד מבואו, שר התורה מקור הבינות, ושמעו הולך בכל המדינות. הרב הגדול, מחסה עוז ומגדול, אלופינו, ורוח אפינו, כוכב נשפינו, ואור עפעפינו, הצדיק העניו, אשר כמוהו לא היה לפניו, מר רב יצחק אלפסי זצ"ל נוד עדן. נכסף אל קדושו, ושבא אל אלקים נפשו, ביום ג' בשבת עשרה ימים לחודש אייר שנת ד"א תתס"ג ליציירה. – יום עברה היום ההוא, יום צרה, יום חושך ואפילה, יום ענן וערפל, יום קדרו שחקים ואורותם, ושק הושם כסותם, הכוכבים אפלו, והגבעות התקלקלו, וכל ישראל נבהלו. עלה לשיבה עליונה, למנוחה שאננה, זקן ושבע ימים, לובש מלבוש מעללים, ושם גדול כשם הגדולים, לתת לו מהלכים, בין השרפים והמלאכים, במרומי שמים יהל אורו. בסתר עליון היה מגורו, ובצל שדי יושר נכחו, וזיו השכינה ילך נכחו, תורתו תהי מבטחו, ובהקיצתו היא תשיחו, יעמוד לגורלו, ובבנין בית זבולו, יעלה דרך גבולו, כי"ד ונאמר אמן". והרב רבי יהודה הלוי ז"ל (תלמידו) ראש המשוררים חקק על קברו שלש שורות אלו: הרים ביום סיני לך רעש – כי מלאכי האל בך פגשו, וכתבו תורה בלחות לך – וצבי כתריה לך חבשו, לא עצרו כח נבונים לעמוד – לולא תבנות ממך דרשו. – עיין בליקוטי שו"ת חת"ם על חו"מ סימן ה' שלמד הלכות מטבח מצבת קודש איש האלקים הרי"ף זצ"ל.

ז"ל שם הגדולים (בערכו של הרי"ף) ובזמן פטירת הרי"ף יש קצת חילוף ובס' קורא הדורות מביא הדברים ולא יעיר כי הם דברי מתחלפים ע"ש דף ז' ע"א ועי' בתשב"ץ ח"א סי' ע"ב, עכ"ל, הנה עיין שם בברכות לפני הרי"ף שמביא וז"ל: בענין פטירת הרי"ף ז"ל נפלה מבוכה גדולה בין החכמים חוקרי קדמוניות, כי הנה לנוסח הס' דרך תמים הכתוב כאן נפטר ביום ג' בשבת בעשרה ימים לחדש אייר ד' אלפים תתס"ג, ובאלפס דפוס ראשון (קושטנטינא) בסופו כתבו וז"ל נגנו ארון הקדש הרב הגדול ראש גלת אריאל רבינו יצחק אלפסי ז"ל שנפטר ביום שבת אחד עשר יום לחודש אייר בעיר אלודינא שנת ד"א תתס"ג ליציירה, אבל זה וזה לא יתכן כי ראש חדש אייר לא יחול לעולם באחד מימי אד"ו ולנוסח 'דרך תמים' היה צריך שיחול אז ר"ח אייר ביום ראשון, ולנוסח הרי"ף ד"ק היה צריך שיחול ביום רביעי וזה אי אפשר, ובאמתה הי' קביעת שנת תתס"ג בש"ה ור"ח אייר חל אז בשבת, והנה בספר קבלת הראב"ד והיוחסין כתבו שמת בניסן ולא באייר, וכן מובא בס' סדר הדורות (במקום אחד, הכ'), והיותר נכונה נראה נוסחת התשב"ץ ח"א סימן ע"ב שכתב וז"ל: ונפטר הרי"ף ביום ג' בשבת בעשרה ימים לירח סיון שנת ד"א תתס"ג, והוא היה בן תשעים שנה עכ"ל, ונחסא ז' מסכמת עם הקביעות הנ"ל, וע"כ נראה כי האמת אתה, אולם הרב המאירי בפתחה למס' אבות

י' אייר

הגה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע

צור קודש מחצבתו

הרה"ק רבי דוד מטאלנא נולד בשנת תקס"ח והוא בן השישי

מהמגיד מטשערנאביל (שכידוע שהי' לו שמונה בנים קדושים וטהורים מצוקי ארץ) הרה"ק רבי ברוך ממעזבוז זי"ע הי' אצל המגיד מטשערנאביל בעת לידתו של הרה"ק רבי דוד ורצה לראות את התינוק, והמגיד לקח אותו לחדר התינוק שיוכל לראותו, וכשנכנסו שמעו את התינוק פועה אמר הרבי ר' ברוך "ער קוויטשעט ווי א חכם" ויצא מחדרו.

במעלליו ניכר הנער

כבר בילדותו נראה בו סימני גדלות והי' לו השגה בענינים גבוהים, וסיפר אחיו המגיד הק' מטריסק זי"ע כי בהיותם ילדים קטנים היו ישנים במטה אחד בחדר של "תיקון חצות" של אביהם הק', וצוה עליהם אביהם שיכסו את ראשם בשמיכה כי לא רצה שיראו את מעשיו, ופעם נפל הכיסוי מעל פניהם והמה ראו את אביהם מתקן נשמות.

הרה"ק ר' דוד הי' ידוע בגודל אהבתו את בני ישראל והי' מקרבם לאביהם שבשמים, דרכו הק' הי' מושרש בו כבר בילדותו, כמסופר כי פעם לקחו אביו הק' על אחד מנשיותיו הק' (כי הי' מרבה בנשיות כידוע), ופעם בחורף נפל העגלה בבויץ ולא יכלו להמשיך בנשיותם, ישבו המגיד הק' ובטו בעגלה ופתאום אמר הרב המגיד איני יכול לעזור לך הא לך את הרובל ואל תבוא אלי בתביעות, ופשר הדברים הסביר האב לבטו כי יהודי אחד בעל עבירה בא פעם אליו לבקש ממנו דרך תשובה ונתן לו לפדיון רובל א', וכשבא לעולם האמת שלחוהו לעולם התחתון לכפר על חטאיו, ועתה בא אליו שסייע לו והוכיח כי נתן לו רובל ע"כ החזיר לו הרובל ואמר מה שאמר, ענה הבן היניק לאביו דהוא הי' נוהג אחרת דהי' נכנס לבויץ כדי לעזור ליהודי, חי"ך הרב המגיד ואמר לו דהוא דדרכו (של רבי דוד) שונה מדרכו אבל אם יש את נפשו לעזור ליהודים שיקבל זאת על עצמו, ואמר הבן שכן הוא מקבל על עצמו לעזור ליהודים, ומיד יצא העגלה מהבויץ והמשיכו בדרכם.

בשנת תקפ"א כשהי' בן י"ג התחתן עם ב"ג הצדקנית בת הרה"ק רבי ישראל אברהם מטשארני - אוסטראה בן הרה"ק ר' זושא ובן הרה"ק רבי וועלויל מטשארני - אוסטראה, (הרה"ק ר' ישראל אברהם נפטר בגיל צעיר ולא הי' בהחתונה של בתו).

דוד מלך ישראל

אחר פטירת אביו הק' שהה עוד בטשערנאביל תחת מרותו של אחיו הרה"ק רבי אהרן זי"ע, לאחר מכן נקרא לעיר וואסילקוב עי' תושבי העיר ושם החל להתנהג באדמו"ריות, ולאחר הרבה שנים עבר משם לעיר טאלנא. שהתגורר שם עד פטירתו (מלבד שנה וחצי ששהה בגאליציה), העיר טאלנא (שהיתה מכונה בפי החסידים תל - נאה) השוכנת בעמק והרים סביב לה בה הקים הרה"ק את חצירו המפוארת, שהי' בו ביהמ"ד גדול ומפואר וכל החצר הי' נראה כעיריה קטנה, והי' לו עשרות גבאים וממונים על כל דבר, (הי' איש אחד ממונה ליתן הפלפלין על הדגים של הרה"ק שאכל בסעודה של שב"ק), ורבים נהו אליו להתברך

כִּי לוֹ נָאָה כִּי לוֹ יֵאָה

מהררי ציון קדמא קדישא, נשגו ברכותינו בנהודא נפישא, יקר תפארת גדולתו, נביע ביום שמוחתו, להעלות על גס בהדרתו, ראש וראשון לכל קדשי בית חיינו, בכל רחבי תבל להחיותנו, בכל מדינה ומדינה אשר מניע דבר מלכינו, הוא הגבר הקים עולה, עושה גדולות ונצורות בעיר תהילה, להעמיד קהילותנו על תילה, מדוא פני המלך הושבים ראשונה, ליסין ב"ק מרן רבינו הגדול שליט"א בכל עת ועונה, לעזור בתבונה, עוסד על המשמרת, לבנות בית ה' לתפארת, ה"ה

ידידינו עוז הטפסר המרומם
איש ירושלים

מוה"ר

אברהם יהושע הכהן גלאנין

ה"י

מראשי וועד קרן הבנין דקהלתינו ומיסדותינו

לרגל שמחת הולדת בתו שתחי'

בסימן שוב ובמזל שוב

ובכן נרים ונשא קולנו, מעומק לבנו, שיוכה לכל חברות האמורות בתורה, נחת דקדושה מכל יוצ"ח בשמחה ואור, בנים ובני בנים עסקים בתורה ובמצוות, חיי ארובי ומוזני רוויח בל קצבות, תורה וגדולה, יתאחדו על שולחנו לתהילה, עדי נוכח לקבל פני משיח צדקינו ומלכינו בראשני בב"א.

המברכס בחוקרת והעריכה

וועד קרן הבנין

פע"ח"ק ירושלים תיכב"א

ממנו או לקבל עצה ותושי', המשכילים מצאו עילה לצער את החסידים ואת רבם והרבו עליו הלשנות לפני השלטון, והשלטון שלחו לטאלאנא אנשים חרש שהיו יהודים - מוסרים כדי לשמוע אצל הרב דברים שיוכלו להעיד נגדו והם באו אליו ובקשו ממנו שיתן להם עצה שיוכלו להתחמק מלשרת בצבא (ידוע שהי' נותן עצות שונות כדי להנצל מצבא יש שאמר לעשות עצמו כמשוגע או לבעל מום וכו'), והם נכנסו אליו והרה"ק לא הכיר עלילותיהם, והי' אז לפניו מדרש רבה והתיישב לעיין במדרש ולפי זה יתן להם תשובה, ונפתח המדרש בדיוק בענין של דינא דמלכותא דינא ועל פי זה ענה להם שאין להם להתחמק מצבא, ואז הודו לו כי הם באו למצוא עלילה כמורד בהשלטון, ועתה נתגלה להם כי הדברים בהיפך כי הוא מצוה לקיים דינא דמלכותא, והי' לנס, והרה"ק צוה לבניו אחריו שירבו ללמוד מדרש כי עי"ז ניצל מהלשנה חמורה.

נעים זמירות

דרכו של הרה"ק רבי דוד הי' להרבות בשירה וזמרה בתפילותיו הקדושות ובעת עריכת שלחנותי' הטהורים, ובכלל הי' שריו במחיצתו שמחה ועליצה רבה, הי' לו חזנים ומנגנים שהיו מלחינים לפניו ניגונים עבור השלחנות בשבתות וימים טובים, והיו החסידים מנגנים ורוקדים אצל שלחנותי' הק' שעות ארוכות בשמחה רבה, הי' לו מנגן אחד חסיד ויר"ש שהי' נקרא בשם יוס'ל טאלנער והי' מלחין ניגונים ערבים ועלזים עושים רושם בלב החסידים ואמרו החסידים כי ניגוניו היפים עשה במחיצת רבו הק', והיתה על ידי השפעתו, ולאחר פטירת רבו עבר לראחמסטריבקה, ואמרו כי מאז סר מניגוניו היופיו והחן.

כה רבה הי' אצלו הענין של שירה וזמרה כי חסידיו קנו בשבילו שעונים שהיו משמיעים ניגונים עריבים בכל שעה, והיו השעונים מסודרים שלא יפריעו אחד להשני שלא יתערבו הקולות, והי' מקשיב לקול הנגינה היוצא מהשעונים.

פיו יהגה חכמה

דרכו בקודש הי' להרבות בדברי חכמה ודברי צחות, אבל מאוד עמקו מחשבותיו כמו שאמר פעם: איך האב קיינמאל ניט געזאגט קיין ווערטל, קיינמאל ניט געטרונקען בראנפן און קיין מאל ניט געשמעקט טאבאק, והי' פעם במסיבה אחת ואמר דבר צחות ענה אחד שלא הי' מחסידיו דהרבי אמר ווערטל, שמע הרה"ק את הדברים פתח ואמר: כתיב ויברך דוד את ד' כלומר שדוד המלך בירך ושיבח את הש"ת - ברם - לעיני כל הקהל - נראו הדברים - ויאמר דוד - כאילו אמר אמירה בעלמא ודיבר צחות.

הרה"ק נסע פעם להעיר באלטא לקדש שם בית החיים, ובהיותו שם על הבית עולם, נכשל לפתע משמשו ונפל מלא קומתו ארצה, וענה הרה"ק דמקום טוב בחר לו, ולפלא כי לימים נסע הגבאי לבלאטא ונפטר שם וקברוהו בדיוק באותו מקום.

פעם סיפרו לפניו כי אחד מחסידיו הרים יד על חסיד מחצר אחר וקרא אותו הרה"ק והוכיחו על מעשהו שהוא כמעשי עשוי, ענה לו החסיד דאמר אותו ריקא דרבו הוא חד בדרא והרי הוא בזיון לכבודו, ענה לו הרה"ק דגם אם אני רק תרי בדרא כדאי לך לנסוע אלי ולמנות מחסיד.

פעם נכנס אליו חסיד חשוב לקבל ממנו ברכת פרידה במצושה"ק לאחר ששבת שבתו במחיצת הצדיק והתבסס מזיו קדושתו, פנה אליו הרה"ק ושאלו מיט וואס פארסטו אהיים, ענה לו החסיד דהומין מקום בעגלת הנוסעים, אמר לו הרה"ק מיט דעם זעלבן גיי וואס דו ביזט געקומען פארסט צוריק, והבין החסיד כי כוונת רבו הי' שיתבונן במה נתעלה בהסתופפו בצילו, ואם יש לו יותר מטען רוחני ממה שהי' לו לפני נסיעתו אליו.

פעם בא אצלו חסיד אחד ושאלו כדת מה לעשות שפריץ אחד הי' חייב לו כסף וכששילם לו חובו נתן לו יותר כסף, והוא מפתח שיוודע הדבר להפריץ ושאלתו בפיו אם יחזיר הכסף להפריץ ענה הרה"ק דהפריץ אינו מתפלל שמו"ע ואין לו זמן לחשוב שיוודע לו שנתן לו יותר כסף ממה שמגיע לו, אך למעשה צויה עליו להחזיר הכסף.

פועל ישועות

גדול הי' כחו לפעול ישועות ולרפאות חולים וגם לרבות חולי רוח משוגעים שהביאו אליו והיו חוזרים לביתם שפויים בדעתם כאחד אדם, ומסופר כי אמר הרה"ק למשוגע אחד דשניהם ביחד יכולים להביא לכך שכל העולם ירצו אחריו, ולתמיהתו הסביר לו כי דרך העולם כי אנשים שפויים רצים אחרי המשוגעים לראות את מעשיהם הזרים, וא"כ אם נלך יחדיו אזי אחריו ירצו כל השפויים ואחרי הלא רצים כל המשוגעים ונמצא שכל העולם רץ אחריו.

פעם בא איש עם בנו ובכה על שגעון שנכנס בבנו כי הוא עשוי מזוכית ויש לו לפחד לשבת על כסא וכדו' או שיתקרב אליו פן ישבר, ואמר לו הרה"ק שישבו אליו לשעה קלה, בינתיים אמר בחכמתו לשנים ממשמשו שאחד יקח כלי זכוכית בידו ויסתתר בפנית החדר, ומהשני ביקש כי כאשר יחזור הבחור המשוגע יתפוס בו בחזקה ויושיבו על כסא, וברגע שיתיישב הבחור המשמש האחר ישבור את כלי הזכוכית, וכאשר באו האב והבן בחזרה עשו כן המשמשים כאשר צויה עליהם רבם, והבחור נבהל מאוד כי חשב שאכן הוא נשבר, והרגיעו הרה"ק דהזכוכית נשבר ואין לו לחשוש מכלום, והבחור חזר לביתו כאחד האדם.

פעם הגיע לטאלאנא חסיד אחד בבכ"י כי בנו קיבל כרטיס אדום בפריזיב"י שהי' צו גיוס לצבא שלא הי' כמעט שום אפשרות שיוכל להתחמק, ואמר לו הרה"ק מאכט מען איהם ווייס והלא לא הבין כוונת רבו והלך לבנו יחידו הרה"ק ר' מרדכי, ושאלו שיסביר לו דברי אביו, וענה לו שכוונת אביו הי' שיעצב הכרטיס בצבע לבן וכן עשה, ולתמיהת כל בני המשפחה נשכח כל הענין ולא נקרא עוד לשרת בצבא.

במעלליו יתנכר נער, וכבר משחר נעוריו הי' מפורסם לחכם מחוסם ופיקח גדול, כמו שאמר לימים הרה"ק מריזין ז"ע שמי שרוצה להכיר את חכם הדור ילך ויסתכל בפני הרב מראפשיץ, וז"ל של רביה"ק ז"ע בספה"ק ויואל משה מאמר א סימן קע"ח: ומרן הקדוש "אבי החכמים" זלה"ה מראפשיץ בספה"ק זרע קודש וכו' עיי"ש, וגם על מצבתו נחרת "יחיד בדורו בחכמת אלקות", מסופר כשהי' ילד קטן התארח פ"א אצל אביו רב אחד, והשתעשע עם הילד, אמר לו הרב אתן לך זהוב אחד ואמרו נא איפוא נמצא אלקים, ענה לו הילד בחכמה אתן לכם שני זהובים ואמרו לי היכן לא נמצא הבורא... כשמלאו לו שבע שנים, לא נמצא בעיירה לינסק שום מלמד שהי' בידו ללמוד עם הילד החריף, באותם הימים נקלע לינסק עובר אורח צעיר שנפגש עם אביו ר' מנחם מענדל, ור"מ התפעל מאד מן החריפות והבקיאות שגילה האורח, ועיכבו שם בביתו כמלמד לבנו ר"נ, ואותו אורח לא הי' אלא חסיד אחד מן הרה"ק הרבי אלימלך ז"ע שע"פ הורתו צוה אותו לחפש מלומדות, הודות לצעיר זה, והכן התמסר המלמד עם תלמידו זה, והחל לחדוד לפני ולפנים של היכל החסידות, כשנעשה בר-מצוה לקחו אביו אל הרה"ק הרבי אלימלך מליזענסק ז"ע להניח לו תפילין, ואמר אח"כ הרה"ק מראפשיץ "שקישרו אז בכל העולמות".

רבותיו

תורת הנגלה למד אצל דודו הגאון הגדול ר' משולם איגרא מטיסמניץ זצ"ל (שהי' חתן זקינו הגה"ק ר' איציקל האמבורגער זצ"ל), חמש שנים למד שם ביחד עם הגאונים האדירים בעל החו"ד והגאון בעל הנתיבות, ועוד, זצ"ל, וסיים שם הש"ס ג' פעמים, ומילא כריסו בש"ס ופוסקים ונעשה לגאון גדול, ובכל פעם שפגשו הגאון בעל הישועות יעקב זצ"ל שאלו מאין בא לגאון כמותו לידבק בחסידים, תורת הנסתר למד אצל הרה"ק מבארדיטשוב ז"ע עיין בספר "חמדה גנוזה" שמביא שדרה"ק מציאנו סיפר "כשהייתי אברך באו לידי ספרי קבלה, ודמיתי אז שאוכל ללמוד בהם וגם נפשי חשקה ללמוד, ונסעתי לראפשיץ לשאול את פי מו"ר, והשיב לי הן אמת שאתה צריך ללמוד את זאת, אבל הלא לא תבין, בוא ואלמד עמך הראשי פרקים, ומאין אנכי יודע, אני למדתי אצל הבארדיטשאווער, והבארדיטשאווער למד אצל הרבי ר' בער ז"ל, והרבי ר' בער למד אצל הבעל שם טוב ז"ל, והבעש"ט למד מפי אחי' השילוני ומפי אליהו, שהם למדו מפי משה רבינו ע"ה על הר סיני, הוא מסר לי הראשי פרקים ואמר לי כיצד ללמוד מאז אני לומד קבלה", עיי"ש באריכות,

מגיל ט"ו התחמם לאורו של הרה"ק רבי אלימלך ז"ע, אשר אמר עליו שיש לו גילוי אליהו מתי שרוצה, אח"כ נסע להרה"ק המגיד מקאזניץ ז"ע שהי' אומר שרבי אלימלך בא לאחר פטירתו להרה"ק מראפשיץ ללמוד את ספרו נועם אלימלך, שנה שלימה ישב אצל הרה"ק ר' מרדכי מנעשכין ז"ע, דרכו הי' לנסוע ולבקר בהיכלם של הרבה צדיקי דורו, ואמרו עליו תלמידיו שנסע לר"ב צדיקים כמנין עשה לך "רבי", אך כשהגיע ללובלין דבק

בסוף ימיו בתולדות שנת תרל"ז נפטר בנו יחידו (אחרי שכמה ילדים נפטרו תיכף אחר לידתם) הרה"ק ר' מרדכי ואז החליט לעזוב את מדינת רוסיה ולנסוע לגאליציע, הגה"ק גאב"ד ירושלים הרמ"א פריינד ז"ע סיפר כי אז נסע הרה"ק רבי דוד על פני כל רומני ובכל מקום הגיעו נתאספו אלפים לחזות בפני הק ולקבל ברכתו, וגם הרה"ק מנאסיד ז"ע שהי' אז אברך יצא לקראתו בין ההמונים, וכשהרה"ק רבי דוד הגיע וכולם הצטופפו להושיט לו ידם, אולם הרה"ק נעץ עיניו למרחוק ולתמימה כל צוה לקרב אליו האברך הצעיר ה"ה הרה"ק מנאסיד וכאשר הגיע אליו הושיט לו ידיו וברכו בקול רם, פון היינט און וועסטו זיין א פועל ישועות, ומיד המשיך בנסיעתו, וברכתו נתקיימה במילואה.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

בגאליציה התעכב בעיר לעמבערג למשך שבועה שבועות וזמן רב הי' בעיר בראד וגם הלך אז לבקר את הרה"ק מסאדיגורא, בשנת תר"מ בערך חזר לעיר טאלנא ואז הי' הרבה שינויים בסדר הנתהגות, ביום הקדוש תרמ"ב הי' דבר פלא כי הרה"ק מעולם לא עלה לתורה בקריאת פרשת אחרי מות, באמרו כי באים אליו אנשים עם כל מיני פחדים ולו יש פחד מאחרי מות, וביה"ק הנ"ל לפתע כשקראו חסיד אחד לעלות לתורה עלה הרה"ק ובירך ברכת התורה, ונבהלו כל החסידים מהדבר, ולאחר חצי שנה הביט כולם פשר הדבר כאשר נפטר בשבוע של פרשת אחרי מות ויהי לפלא.

בשבת האחרונה לחייו קרא לכל חסידיו מכל המדינה שיבואו להסתופף בצילו, וביום "א"ר שנת תרמ"ב בספירת נצח שבנצח נצח"ו אראלים את המצוקים ועלתה נשמתו השמימה, וקהל צאן מרעיתו ביכו אותו מרה (והחסיד הנ"ל יוסל טאלנער קפץ לתוך הקבר וצעק בבכי רב כי גם הוא רוצה ללכת לתוך הבור ביחד עם רבו הק').

י"א אייר

הגה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ ז"ע
[זרע קודש]

מתולדותיו

נולד לאביו ר' מנחם מענדל אב"ד לינסק ולאמו בת הגה"ק ר' איציקל האמבורגער זצ"ל בחג השבועות שנת תק"כ יום פטירת מרן הבעל שם טוב הקדוש ז"ע, תלמידו הרה"ק מציאנו ז"ע אמר פ"א רמו על רבו ובא השמש של הבעש"ט"ק וזרח השמש של רבו הרה"ק מראפשיץ, צדיקי דורו אמרו עליו כי נשמתו היא מן מצות סוכה, ואכן כן הי' דרכו שהי' עוסק כל השנה במצות סוכה, יום אחד הי' נועץ יתר בסוכה, יום אחד הי' לומד מסכת סוכה, ולפעמים סיבב דיבור עד שבא לדבר מסוכה.

עצמו בהרה"ק החוזה מלובלין זי"ע שחיבב אותו מכל תלמידיו, והחזיקו כתלמיד חבר, גם ה' תלמידו של הרה"ק הרבי ר' מענדלע מרימנוב זי"ע.

על כס הרבנות

כשרצו עיר ראפשיץ לקבל עליהם רב ואב"ד, נסע להרה"ק הרבי ר' מענדל מרימנוב זי"ע לשאול עצתו את מי למנות, והתעכבו שם על שב"ק, בעת סעודת רעוא דרעוין התחיל הר"ר מענדלע לדבר אודות הרבנות בראפשיץ, פתאום יצא קול בזה"ל "ווען ר' נפתלי דוקלער (כך קראו אותו שה' גר שם אצל חתנו) זאל וועלן אוועק לייגן וויין געשעפט, וואלט גלייך געווען איס אויף צונעמען", והואיל שכבר היתה לילה, צוה הרר"מ לברך תיכף ברהמ"ז ולהדליק נרות, וחקר ודרש האם מישח מן הקהל אמר זאת, והתברר שאף אחד מן המסובים שה' שם אמר זאת, אמר הרר"מ אם כן נראה שהיא כרווא משמא, והורה להם לנסוע לדוקלא ולקבל את ר' נפתלי לאב"ד, כשנפטר אביו שה' אב"ד לינסק, נתנו עיניהם עליו ראשי הקהילה דשם שיבוא למלא את מקום אביו, ובראשם הרה"ק ר' יחזקאל פנעט זי"ע, אבל ה' שם התנגדות גדול על זה, והרה"ק ר' יחזקאל פנעט הרעיש עולמות על זה, וכתב הרבה מכתבים לצדיקי דורו שיבאו לעזרתו, ואכן לבסוף גבר ידו, וכולם הודו והמליכו אותו עליהם, אבל קהילת ראפשיץ התנגדו מאד לבל ינטוש אותם כי קשה עליהם פרידתו, ולבסוף בקשו ק"ק לינסק שלינסק יהי עד שחברה יחדיו עם ראפשיץ וגם עליהם יכהן כרב ואב"ד, וכן היה שכיהן על ב' עיירות יחדיו.

ומילין לצד עילאה ימלל

מובא בשם הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפסא זי"ע, שהגיד על הכתוב (דברי הימים א כ"ט ז) ויברך דוד את ה' לעיני הקהל ויאמר דוד וגו', היינו שדוד המלך ע"ה ה' כל דיבוריו קודש, גבוה מעל גבוה, ואף מה שה' נראה לדברי חול, ה' באמת דברי שיר ושבחה להשי"ת רק היו מלובשים בדברי חול, וע"כ נדמה בעיני רבים לדברים בעלמא, וזה ויברך דוד את ה', שבאמת כל דברי דוד ה' לברך את ה', ולדבקה בו בכל עת ורגע, אמנם לעיני הקהל ויאמר דוד, רצה לומר שלפשוטי העם ה' נדמה לויאמר דוד, כאילו אמירתו ה' אמירה בעלמא ודברי חול, עכתד"ה, במדה זו נהג הרה"ק מראפשיץ שידוע שה' דרכו לדבר הרבה שיחת חולין של ת"ח והרבה מילתא דבדיחותא שלפשוטי עם ה' נראה כסתם מילתא דבדיחותא אבל המבין הבין שכל דיבוריו ה' קודש וכוונתו ויחזרים גדולים עשה בהם, וז"ל הרה"ק מקאמארנע זי"ע בספ"ה זוהר חי: וכך ראיתי למורי רבי רבינו הקדוש מו"ה נפתלי הנ"ל, שבכל דבריו היו יחודים שכליות נפלאות, עד שהייתי מרעיד עליהם, פ"א עמדתו אחריו, ולא ראה אותו, והי' יושב בעש"ק בעת שרצה לילך למרחץ, והי' מדבר עם אשתו בסיפורים, והבנתי שמדבר בכוונת רחיצת מים חמין ומקוה, והייתי

מרעיד האיד יהי זה בכח אנושי להלביש ענינים כאלה בסיפורי מעשיות ודיבורים, והרגיש והחזיר ראשו אלי ושתק, והי' מספר עד שגמר הענין, כל היחודים וכוונת מים חמין ומקוה וכו' עכ"ל,

לפעמים כיון בדבריו איזה רוח הקודש, מסופר שפ"א אמר לו רבו הרה"ק ה"חווה" מלובלין שלא יאמר מילתא דבדיחותא, אמר לרבו רק אם יבטיח לו רבינו שבל יאריך בשמו"ע, (שידוע שדרכו של ה"חווה" להתפלל במתינות ולעומת זה מנהגו של הרה"ק מראפשיץ להתפלל במהירות, מסופר שפעם אחת התפלל הרה"ק מראפשיץ לפני העמוד במנין של החוזה, על כן נסה להתפלל במתינות, ויהי כאשר גמרו להתפלל, פנה אליו רבו, ואמר לו: ראפשיצער רב וואס האט איר זיך געאיילט אזוי מיט די דאווענען, ענה לו: א מאכל וואס מען האט ליב, עסט מען שנעל, ענה לו החוזה: איך האב עס איך נישט פיינט, אין דאך עס איך שטאט, השיב ע"ז הרה"ק מראפשיץ: אייערס איז דאך הייס, און אז מען עסט הייס, קען מען זיך אפבריען? פ"א עמד ה"חווה" שמ"ע באריכות, כאשר פסע, ראה שהעומדים שם שוחקים, הבין שהרה"ק מראפשיץ אמר איזה מילתא דבדיחותא, שאלם לשמחה מה זו עושה, ענו שר' נפתלי אמר שהרבי הזכיר את עצמו באמצע שמו"ע מהחטונה שלו, אמר החוזה נפתלי הלא הבטחת לי שלא תאמר מילתא דבדיחותא, ענה הלא הרבי אמר לי שלא יאריך בשמו"ע, אח"כ אמר החוזה שנפתלי השיב לראות, כי באמצע שמו"ע בא אלי איזה נשמה שאתן לה תיקון, והנשמה אמר לי שהוא ה' הכלי וזמר בהחטונה שלי, והזכירה לי את הניגון שנגן אז, ונתת לי תיקון, ויש אשר פעל איזה ישועה בדבריו, פ"א בא לפניו איזה שאלה על עוף, ופסק כשר, והתחילו התלמידים לפלפל עמו שהעוף טריפה, אך הוא בשלו והתוכח עמהם בסברות חדשות לחזק את דבריו, ופסק ואמר: אני פוסק כשר ואחרי דברי לא ישנו, ובתוך כך בא לפניו אדם עם פתקא שהי' לו רפואה על איזה חולי, ענה הרה"ק מראפשיץ ואמר: כעת בא לפני שאלה על עוף שהי' בו חולי כזה והכשרתי, הרי שיכולים לחיות בחולי זה, וא"כ בוודאי יהי' לך רפואה שלימה.

עבודתו

תלמידו הרה"ק מצאנו זי"ע אמר "הכרתי שלשה צדיקים שהי' כאדם הראשון קודם החטא, ואחד מהם הרה"ק הוקן מראפשיץ", ידוע שהרה"ק מצאנו כשהי' מזכיר את רבו הרה"ק מראפשיץ ה' מכנהו "דער אלטער רב" או "דער הייליגער רב", ואילו את הרה"ק מוידטשוב זי"ע שנסע אליו לאחר פטירתו רבו מראפשיץ כינה בשם "דער רבי", והתפלאל מאד על זה הלא להרה"ק מראפשיץ ה' דבוק וקשור כל ימיו קראו רק "רב" ואילו להרה"ק מוידטשוב שהי' אצלו רק שנתיים ימים קורא "רבי", ושאלוהו על זה, ענה, שהרה"ק מוידטשוב שאפ' שאין חקר לתבינתו וקדושתו השיג אותו קצת, לכך קראו רבי, ואילו את הרה"ק מראפשיץ לא התחיל להשיג, ע"כ מתבייש לקרוא אותו רבי, אבל כדיבוריו כך מעשיו כל עבודתו ה' בהצנע לכת ובהסתר לבל יודע מעשיו, ולקח בשביל זה משמש טפס כדי שלא יבין את

(עין בספר "חכמה מאין" שבזמנם היו הבעל-בתים שוכרים אנשים פשוטים כשומרי לילה, שישתובבו סביב לביתם וישמרו מפני גניבות, פ"א הלך הרה"ק מראפשיץ באישון ליל לבית המדרש, ומצא שומר לילה עומד על משמרתו, שאלו עבור מי אתה שומר, ענה הלה עבור גביר פלוני, ומיד שאל את הרבי ובשביל מי הרבי שומר שמסתובב בשעה כזו... אמר הרה"ק מראפשיץ דין אהני לי משמש כזה אני צריך שלא יבין מאומה, ולקחו למשמש שלו)

מסופר שפ"א יצא אל החצר בחורף, והביאו עצי הסקה וביקעו, ובחצר היו פזורים השבבים והקיסמים שנשרו מן הביקע, ולא אספום, התרגו מאד ואמר: הנה אני רואה כבר לאן הולך כל הכסף, זה עולה כסף, ולא אוספים את הקיסמים להכניסם לבית, ולא הביט בשל מה הכעס על פחים קטנים קיסמים שנשרו, למחרת היום ירד שלג, בט של הרה"ק מראפשיץ, הרה"ק מדיוקוב, יצא החוצה, ולפתע ראה את המנעלים של אביו הק' בחצר, הבין שהוא ערך גלגול שלג, נטל את המנעלים, ושאל את אביו: הא, מה זה עושה בחוץ, אמר לו אביו: מה הרעש, אם "תופסים" האבא הזקן צריכים כך לשמוח, ואז הבינו מדוע כעס על הקיסמים העץ החדים, שהפרעו לו לערוך את הגלגול שלג.

קולו זימר

את יסודות החסידות הציב על שמחה ונגינה, תפילתו היתה בהתלהבות וספק קף על קף ובריקוד, בכל הדומנות ביקש לצאת בריקודין של מצוה ולהרבות בשמחה, הי' נודע כבעל תפילה ובעל קול ערב מאד, וחבור הרבה ניונים, והרבה ניונים עשה בנסיעותיו להרבי מלובלין זי"ע, ורבים מניגוניו נשתמרו לדורות הבאים עד היום הזה, והרבה מניגוניו שרו אבותינו ורבותינו זי"ע.

אחרית ימיו

לעת זקנתו הפסיק פתאום מלדבר שום דבר ממש כאלם, והי' מזה צער גדול לב"ב ולמקדויו, כי בעת שהי' צריך לאיזה דבר לא הי' יכולים לשמשו כראוי כי לא ידעו מה הוא צריך בדיוק, וכדו, פ"א נכנס אליו בט הרה"ק ר' אברהם חיים מלינסק (שמילא את מקום אביו בלינסק) ואמר לו: אבי יקרי לפי ראות עיני אני רואה שאתה יכול לדבר, רק שאין אתה רוצה לדבר, אמר לי מה היא הסיבה שאינך רוצה לדבר, פתח את פיו ואמר: "בני, מיום עמדי על דעתי לא דברתי שום דבר גדול או קטן בלי יחוד, ועכשיו לעת זקנתי נחלש מוחי, ואין אני יכול לכוון בדיבורי הכוונות והיחודים, אמרתי טוב לי לבלום פי מלדבר בלי יחודים".

זמן קצר לפני פטירתו סיפר סיפור, פ"א עבר את העיירה ואכאוו שאינו אלא כפר גדול, ובה בסך הכל עשרה יהודים, ראיתי

שיש שם בית הכנסת ובית עלמין, שאלתי את יהודי זאכאוו, למה לכם בית המדרש ובית הקברות גם יחד, ממה נפשך, אם יש לכם בית עלמין וכשימות אחד מכם לא יהי' לכם מנין, למה לכם בית הכנסת, ילדה קטנה עמדה שם ואמרה: בית הקברות דרוש לו רק בשביל אורחים זרים, ושיבח הרה"ק מראפשיץ את חכמתה, אמנם יש אנשים רבים שמוטב להם מטעמים של "תיקון" למות שלא במקום מושבתם", החסידים צחקו למשמע הלצה זו, ואיש לא חשב כי הלצה זו אינו הלצה אלא הוא כיוון אותה כלפי עצמו, לאחר זמן קצר, עבר את העיר לאנצחות ליד הבית העלמין, ואמר "דא שמעקט זייער שיין", והנה פתאום תקפה אותו חולשה, עיין בספר חכמה מאין שמביא שנחלה מאד וגסס כמה ימים, ובנו הרה"ק מדיוקוב לא הי' יכול לראות צערו של אביו, ואמרו עמו תפילת "נשמת" ועוד תפילות, עד שהגיע הרה"ק בעל הבני יששכר זי"ע ואמר "שירת הים", וכשהגיע לפסוק האחרון והי' ה' למלך על כל הארץ וגו' יצאה נשמתו בטהרה ונסתלק לגנוי מרומים, ביום י"א אייר שנת תקפ"ז, ואמר הבני יששכר כי שורש נשמתו הי' מהשירה, ושם בלנצחות מנו"כ. על מצבתו נדרת "יחיד בדורו בחכמת אלקות וביתר שבחים אין לו רשות כי כן נצטוונו מפיו".

מספריו נדפסו הספר הקדוש "זרע קודש", עה"ת והמועדים, וספר "אילה שלוחה" עה"ת ובסופו "לקוטי מהר"ם" מאביו הגה"ק מלינסק וספר קטן "אמרי שפר" לקט חדרות.

מ"ו אייר

הגה"ק רבי חיים מאיר יחיאל ממאגלניצא זי"ע

ואלה תולדות

נולד לערך שנת תקמ"ט לאביו הרה"ק ר' אבי עזרא זעליג אבד"ק גרעניץ, ולאמו הצדקנית המפורסמת מרת פערל בת הרה"ק המגיד הק' מקאזניץ זי"ע, ע"י ברכתו של הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע, לאחר סבל רב שלא נתקיימה אצלה ילדיה שנעדרו בילדותם, ואבי' הרה"ק המגיד זי"ע הי' תמיד מבקש מאת צדיקי הדור עבור בתו שיתקיימה ולדותיה, פ"א נודמן הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע לקאזניץ וביקש המגיד ממנו שיכרך את בתו, אמר הרה"ק מבארדיטשוב אל המגיד שיתן לו את מנורת חנוכה שלו, והוסיף לומר: יאמין לי כבודו שאיני עובר על 'לא תחמוד'..., ונתן לו המגיד את המנורה, נטל הרה"ק מבארדיטשוב את המנורה ואמר "הריני נותן מנורה זו 'זרשה געשאנק' לחתונת נכדו אשר יולד לבתו, ועד יום חתונת הנני מפקד זה אצל כבודו, ורשאי להשתמש בה", והחזיר את המנורה להמגיד, וברכת צדיק עשתה רושם ובתו של המגיד נפקדה בבן זכר ונקרא שמו בישראל 'מאיר' ע"פ ציוו של הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע באמרו "שהוא עתיד להיות מאיר לכל העולם בתורתו", וכסגולה לאריכות ימים הוסיפו לו את השם 'חיים' מלפניו, והשם 'יחיאל' מלאחריו, ונקרא חיים מאיר יחיאל.

מילדותו נתגדל ונתחנך על ברכי זקינו שהתמסר לחנכו ה"ה הרה"ק המגיד זי"ע שחיבבו אותו מאוד וממש לא זוהו מתוך ידו כמו שהוא מעיד בעצמו בהסכמתו לספר "עבודת ישראל" של זקינו, שכותב וז"ל: "כי חיבר יתירה נודעת לי מכבוד אא"ז נ"ע וצללה"ה, ונשה עלי עוז ידידות אהבתו, כאומן את היונק נשאני באברתו, גדלני על ברכיו, והייתי יום יום שעשועיו, והשקה אותי מים חיים, ה' ברוחו אלי פי שנים, ינקתי דבש חכמתו, וגילה עיני במאור תורתו, בנגלה ונסתר האציל עלי רוח מבינתו",

וכבר בשחר טל ילדותו ניצנצו בו סימני טהרה של גדולות נוצר, והרבה מגדולותיו וגילויו המופלאים יסופר, בהיותו כבן חמש שנים פרץ פ"א בבכי לפני זקינו ואמר: מדוע לזקני יש רבי, וכן לאבי, אף אני רוצה ברכי... שאלוהו מנין לו שלזקני יש רבי, ענה, שהוא רואה בכל לילה, כיצד זקינו יושב לפני זקן אחד כתלמיד לפני רבו, ומכך הוא מבין שהלה הוא הרבי שלו, על כך הגיד המגיד, "בני זקן זה הוא הבעש"ט הק', וכשתגדל הרי גם אתה תלמד אצלו, השיב הילד: אני רוצה ב"רבי" שכבר נפטר מהעולם... תפלתו היתה בהתלהבות ובכוונה גדולה כאדם זקן ורגיל, פ"א בהיותו רק כבן 7 שנה בעמדו בתפלה ליד הקיר בהתלהבות ובדביקות, פגע יתד שה' תקוע במצחו ודם ניגר על פניו, אולם מרוב דביקותו בתפלתו לא הרגיש כלל בדבר, בבית זקינו התיידד עם הרה"ק ר' יצחק מאיר מגור זי"ע בעל חידושי הרי"ם שנתגדל ונתחנך בבית זקינו, ולמדו ביחד כששניהם הצטיינו בהתמדתם ובחריפות מוחם, ואהבה גדולה שררה ביניהם מאז, החידושי הרי"ם סיפר עליו, כי מנעוריו הצטיין במידותיו הנעלות, וסיפר שפ"א אמר להם המגיד הק' דבר תורה, וה"שרף" קלט אותם לפני החידושי הרי"ם, וה"שרף" חשש שמא על ידי כך פגע בכבוד חבירו, על כן פרץ בבכי וביקש ממנו שישלח לו על העלבון שגרם לו, בהיותו עוד ילד קטן חלה במחלה קשה וחרדו מאד לחייו, שלח זקינו הק' שליח מיוחד להרבי מלובלין זי"ע, כאשר קרא 'החווה' זי"ע את שמו בקוויטל נענה ואמר "אני רואה שהוא ימלא מקומו של זקנו המגיד", ואכן לאחר שהבריא לקחו המגיד מלובלין לאות תודה, החווה הק' השתעשע עמו והראה לו אותות של חיבה.

באהלי צדיקים

עם כי ה' דבוק מאד בזקינו הק' הרבה גם לנסוע להסתופף אצל הרה"ק החווה מלובלין זי"ע, ורגיל ה' לומר: "בכל פעם שאני חוזר מלובלין נדמה לי שקבלתי הפעם כ"כ הרבה בחסידות שתספיק לי לעשר שנים, אבל משבא אני אל ביתי ורק מציג את כף רגלי על סף ביתי, מתעורר בי החשק לשוב מיד מלובלין", בקשרי אמיצים ה' קשור אל הרה"ק היהודי הק' מפשיסחא זי"ע שהכיר את גדלותו וחיבבו אותו מאד כשה' עוד נער בבית זקינו הק', לאחד הסתלקותם של שלשה רועיו, זקנו הק', החווה הק', והיהודי הק' – תקע"ד תקע"ה – התחיל לנסוע אל הרה"ק מאפטא

זי"ע בעל "אהוב ישראל", והערך מאד את רבו זה ודבק בו בכל נימי נפשו, וכל נסיעה אליו ה' נחשב בעיניו כמוצא שלל רב, רגיל ה' לומר בכל פעם בלכתו אל רבו זה: אילו ה' מזדמן לפני איזה ענין להרוויח בו אלפי דינרי זהב לא ה' עולה על לבי לבטל נסיעתי אליו, גם הרה"ק מאפטא העריך אותו מאד, הרה"ק רבי שמעון דייטש מוזשעליחוב זי"ע כתב פ"א אל הרה"ק אבד"ק גרעניץ זי"ע – אביו של ה"שרף" – בכהאי לישנא: הייתי באפטא וראיתי שהרבי מעריך מאד את בנו, והוא רוצה לגדל ולנשא אותו על כל העולם, (עיין לקמן מה שאמר עליו בענין מנהיגות) כשביקר דודו הרה"ק ר' משה אליקים בריעה מקאזאניץ זי"ע באפטא, שאלו אם הוא מכיר את בן אחותו ה"שרף", והרה"ק מקאזאניץ הרבה לספר עליו הדוד, נענה הרה"ק מאפטא ואמר "דע לך שלאחר כל השבחים ששיבחת אותו, עדיין אינך מכיר אותו כלל וכלל", גם הרבה לנסוע לשאר צדיקי הדור, הרה"ק הרבי ר' הערש מרימובוב, הרה"ק ר' ירחמיאל מפרשיסחא – בנו של היהודי הק', הרה"ק ר' מאיר מפרמישלאן, הרה"ק ר' יחזקאל מקאזמיר, זי"ע, אך ה' קשור מאד אל הרה"ק מרוזין והרה"ק השר שלו מבעלו זי"ע, וכשנפטרה אמו הצדקנית אמר בהספדה: תזכרי את הצדיקים שאני דבוק בהם, ישראל בן חוה (מרוזין) שלום בן רבקה העניא (מבעלו).

במקום גדולתו שם אתה מוצא 'ענוותנותו'

כשהגיע לפרקו נשא לאשה האשה הצדקנית – שזקינו המגיד הק' העיד עלי שיש לה רוח הקודש – בתו של הרה"ק ר' אלעזר מליוונסק בן הרה"ק הרבי אלימלך זי"ע, אחרי נישואיו ישב ועסק בתורה וחסידות סמוך על שלחן חותנו, ועלה ונתעלה בתורה וחסידות עד שנעשה גדול בתורה ויראה, ושמו הטוב הלך לפניו, וכעבור כמה שנים נתקבל לרב בגריצה, ולאחר מכן במאגליניצא, וכבר אז, בהיותו עדיין צעיר לימים, נמנה על גדולי הדור, ודבריו נתקבלו בחדרת קודש בכל רחבי פולין, שמו נודע לתהלה כנאון אדיר, ופנו אליו בשאלות ותשובות.

עם כל גדולתו שנמנה בין גדולי הדור כמו שכתב הוא בעצמו באחת מתשובותיו "גם לי תהלה לאל יש יד ושם בין הגדולים", ה' שפל ברך בענוה יתירה, כדברי בנו הרה"ק ר' אלימלך מגראדיסק זי"ע בספרו "דברי אלימלך" (לפורים) וז"ל: שמעתי מאמורי"ר זצ"ל שאמר ברוב ענוותנותו, כאשר אני מסתכל בהתורה, מוצא אנכי עצמי קצת, אבל כאשר אני מסתכל בהצדיקים הקדושים אשר בארץ המה, אני מוצא עצמי לשום ערך נגדם, וזהו: 'אשא עיני אל ההרים' אל האבות והצדיקים הגדולים, תמה אני 'מאין יבוא עזרי', כי מה אני כאשר אני מסתכל בצדיקים, ההרים הגדולים, אמנם 'עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ', הלא מיד בבריאת עולמו עלה בריצו הפשוט שיהיו צדיקים אשר ראשם מגיע השמימה, ואת הארץ מדרגות קטנים ונמוכים, אשר מכולם יקבל השי"ת תענוג ושעשוע, אם כן גם אנוכי לא נופל מהם, והבן, עכ"ל, פ"א בא לפניו איש אחד והתנצל א"ע לפניו על

הגיאיות והתנשאות שיש בו ושאל ממנו עצה איך לשבר מדה זו, והשיב לו בזה"ל: כששואלין עצה על דבר אחד צריכים לפנות ולשאל את מי שיש לו ידיעה ובקי באותו דבר אבל אני אינני בקי ואיני יודע מה היא גיאיות ואיך אפשר להתנשאות ואיך תשאל ממנו עצה בדבר זה.

אחרית ימיו

כל ימיו הי' משתוקק לשהות לפחות שבת אחת בארזה"ק, ולזכות להתפלל ליד כותל המערבי, והי' אומר: "בטוח אני שהייתי פועל הרבה בתפלה ליד הכותל", אך כחצי שנה לפני פטירתו הירבה לדבר מאי, פ"א סיפר למקורביו: והנה אני עולה להיכל המשיח, דפקתי על הדלת, פתח לי ונכנסתי לפניו, ונפגשתי עם היהודי הקי' זי"ע, כאשר ראה אותי תמה ושאל: מאיר, מה מעשיך כאן, כ"כ מוקדם – שחשב שאני כבר לאחר פטירתי – שמעוני מאירל – אמר לי – את כולט סובכו בערמה, אף כי הנני עקשן אבל אינני קפדן, אבל אתה מאירל האם גם אותך פיתו, הרי אתה כן קפדן, ולכן הנני מודיעך מראש שאל תסמוך על הבטחות, אמרתי לו שעדיין לא נפטרתי מהעוה"ז, אז פנה אלי ואמר לי: אתה, עדיין יש לך עצה, סע לארץ ישראל ושם תצליח במה שאני לא הצלחתי, והוסיף ואמר, מאירל אל תעמוד כאן בחיבוק ידים, מהר ורד למטה ועשה משהו, ואמר ה"שרף", הוא רוצה שאני אסע לא"י ואכונן שם את היהודים שהוא כיוון, כי מי שמכונס בחו"ל מוכרח להסתלק מן העולם כמו שקרה להיהודי הקי' כידוע, והוא יעץ לי לכונס בא"י כדי שאשאר בחיים, אבל מי יכול לנסוע דרך רחוקה כזאת, ואפשר שלא יתנו לי לנסוע מן השמים, ומלבד זאת צריכים מוקדם לקיים מה שכתוב ז'בערת הרע מקרבך, ואח"כ הוסיף ואמר: הנני מוכן לנסוע אבל איני רוצה לנסוע לבדי, רק בשעה שהק"ה יעלה את כולם יחד, אני בכל זאת רוצה לישכב "לעבד דעם הייליגן זידישי זכרוננו לברכה",

כל אותו חורף דשנת תר"ט הכין עצמו לעלות למרום, קודם חג הפסח ביקר אצלו הרה"ק ר' יעקב דוד מאמשינוב זי"ע סיפר לו ה"שרף": ראיתי את מורי ורבי ועוד צדיקים, אמר לי מורי: הנך מתכבד לשאת דרשה בפרשת 'אמור' כאן בגן עדן, ומאז נחלה מאד, כשהגיע סיפור זה לאזני החסידים ציפו בחרדה לימי הפסח שיעברו בשלום כי בפסח קוראים את חלק מפרשת אמור, לאחר שעבר הפסח בשלום היו מצפים שיעבור בשלום השבוע שבו קוראים את הפרשה הזאת, בשבת פרשת קדושים באו למאגלניצא לבקר הרה"ק ר' משה מלעלוב, והרה"ק ר' משה מפשעברדורש, זי"ע, וכאשר ראו שגברה עליו המחלה אחר הרופא המומחה הרה"ק ר' חיים דוד מפיעטרכוב זי"ע הנודע בשמו "הדאקטאר הצדיק ברנארד", ונכנס אליו לבקר, ויצא לעם ואמר שירבו בתפלה ובתחנונים כי יש לו רגעים ספורים ונעשה רעש ובכייה רבה, וביום ט"ו אייר תר"ט עלה בסערה השמימה, בשעת הלילה הכניסו את הארון לביהמ"ד, ראשון למספידים הי' הרה"ק ר' משה מלעלוב זי"ע, שהרים קולו בבכי וצווח, "גדולה הבושה שלא יכולנו בתפילתנו לקיים צדיק כזה בתוכנו", ובבית החיים הספיד אותו הרה"ק ר' נתן דוד משידלאווצי זי"ע, הוא הזכיר את הדרשה שיכבדו אותו לדרוש בשמים, ואמר: "יתן ד' שיהי דורש טוב לעמו".

עין רואה

פ"א אמר לאחד מגדולי הרבנים שהסתופף בצילו: "ידעתי שהנך נוסע אלי, וכן כל אחד ואחד מחסידיו, מיד בצאתו לדרך לנסוע אלי, יודע אני ואני שומרו ומצילו מפגעי הדרך (תולדות הנפלאות), פ"א אמר לאחד מחסידיו "ידך לך כמו שאתה מיטיב לראות דרך חלון דך וצולו, כן אני מביט ורואה בתוך נשמות ישראל", בראש חודש אלול תקפ"ח הי' בקאזניץ אצל דודו הרה"ק ר' משה'לע זי"ע, ואחר שבת נסע לביתו, וביום ד' לאחר צאתו מהמקוה אמר לחתנו אמור לחמותך שתראה להכין עגלה ואסע לקאזניץ, כי חדי הק' ר' משה'לע נחלה מאד, והלך ואמר לה, וצווחה הרבנית, מה זאת, זה שני ימים שבאת, ועדיין לא שלמתי שכר עגלה, ואמר לה הרה"ק שישע עתה דרך ראדום ושם היו לו גבירים שישלמו עבורו, ושכרו עגלה ובאו ערב שב"ק בבוקר לקאזניץ, וטרם שנכנס אל העיר שמע קול העיר חזמה בבכיות ויללות, אמר לחתנו הנ"ל ניסע תכף על ציון המגיד, וכאשר בא לאהל המגיד פגע באמו הצדיקת ע"ה שיצאה מאהל המגיד, ואמרה לו, בני אין לך מה לילך ולהתפלל, כי אני הייתי שם ולא ענה לי אבי דבר, אמר אף שיש לסמוך על דבריה, אע"פ כן כיון שבאתי הלום אכנס, ונכנס ושהה שם זמן מה, ויצא ואמר נושא,

פסח שני ~ ימי הספירה (ג)

הקטלוג קודש פסח וקדושי צדק, תולד קדושת חילום וסגולה

וספירה בחי' עשיית ושבועות כנגד יוהכ"פ.

(בית אברהם)

עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום ר"ל כשלא עשה תשובה ולא העיר אי"ע תיכף בתחילת ספירת העומר אל יאמר שאין לי עוד תקוה אלא עד ממחרת השבת השביעית תספרו ר"ל כל זמן שיש אפי' יום אחד מהספירה תספרו ר"ל תוכל להאיר ביום זה כל החמשים בתשובה.

(עבודת ישראל)

שבע שבועות תמימות תהינה לכה"פ השבתות יהיו תמימות, כולם קודש לה' השבתות של ימי הספירה שיש בהם תוס' הארה כל שבת הוא כב' שבתות ועליהם נאמר אלמלי שמרו בני' שבת אחת מיד נגאלין ובמק"א נאמר שתי שבתות והיינו שבת של ימי הספירה חשובה כב' כל שבת מאלו השבתות יש להם מדה אחרת שכל מי שיש לו לב מבין ומרגיש בכל שבת טעם אחר.

(בית אברהם)

ואיש כי ימכור בית מושב, הוא הלשון החוטא בברית הלשון אשר היא מסובבת חומר ואין לו התיקון כ"א בתורה כמבואר בערכין ותקוני' תלוי בימי ספירה שבין פסח לעצרת וביום העצרת הוא היובל שבו יתוקנו כל בני תורה ויקנו בו שלימות, והיתה גאולה עד תום שנת ממכרו עד שיקבל תמימות שנה שהוא עומד שכל שנה ושנה מקבל תמימתו בימים האלה כדכתי' תמימות תהינה ימים תהיה גאולתו ר"ל ידע בנפשו כי הוא גואל ימים עליונים שנפגמו ואם לא יגאל ר"ל אזי ח"ו יקום לצמיחות לקונה אותו הוא היצה"ר הלוחם עליה עיר ההיא הקטנה ולא יצא ביוכל ביום מית' כשיקבלו כל בני תורה תמימותם, הוא בחוץ יעמד ר"ע מהאי כיספוא.

(חתם סופר)

וחמישים יום שבין פסח לעצרת הם שבת של כל השנה כי ימים הללו הוכנו לקבלת התורה כי בכל יום מימים אלו, הוכנו להכנס במ"ט שערי קדושה ואם בימם אלו משימים לב לשוב אל ה' בכל לבבם ונפשם, מכינים לעצמם ליכנס לשערי קדושה למ"ט שערי קדושה.

(קומץ המנחה)

ירבה קצת בשמחה ביום פסח שני כי קדוש היום (מורה באצבע להחיד"א סימן כ' אות רכ"ב). וילמוד ביום זה עניני פסח שני (של"ה, הובא בכה"ח סי' תכ"ט סק"ו) והטעם משום דאמרין בסנהדרין (דף ק"א) כל הקורא פסוק בזמנו מביא טובה לעולם שנאמר ודבר בעתו מה טוב, ועיין עוד באשל אברהם (סימן קל"א) שיש נהגין ללמוד פרשת פסח שני והלכותיה ולומר הלל זכר למקדש.

מנהג חסידים ואנשי מעשה לאכול מצה ביום פסח שני (שער יששכר מאמר פסחא ועי'א) ובספר זכרון יהודא כתב שהגה"ק בעל אמרי א"ש וכן חותנו הגה"ק ר' דוד דייטש זללה"ה נהגו לאכול מצה בליל ט"ז אייר שהרי אכילת בשר הפסח שני היה בלילה יעו"ש, וכן נהג רבינו ז"ל שנטל ידיו לסעודה ביום י"ד ובליל ט"ז ואכל מצה בתוך הסעודה.

שמעתי מכ"ק מרן שר התורה בעל האבני נזר (שליט"א) מסאכאטשאוו שהעיר על מנהג העולם שאוכלים מצה בפסח שני ביום ואמאי אין אוכלין בלילה שאז היתה זמן אכילת מצה אם מקריבין את הפסח ונרחק ליישב ואני אמרתי שאפשר הטעם הוא משום דבאמת יש חשש בל תוסיף שאכל מצה באמצע השנה אך שלא בזמנו בעי' כוונה ומעתה זה דוקא כשאוכלין ביום אבל בליל י"ד שאז הוא זמנו אם אוכלין את הפסח וידועין דברי הירושלמי בנבנה המקדש בין ראשון לשני מקריבין פסח שני א"כ הוי ליל י"ד אייר בגדר זמנו ושוב לא בעי' כוונה ואיבא חשש בל תוסיף.

(כלי חמדה עה"ח פרשת ואתחנן דף כ"ו מודפ"ס ד"ה וכד"א,

ועי' שו"ת דברי ישראל ח"א סי' ק"ל בענין זה)

המנהג שאין אומרים תחנון בפסח שני ובאמת זה לא הוזכר בשו"ע, אבל האחרונים הוסיפו יום זה (עי' פר"ח סימן קל"א סק"ו, וכנה"ג שם הגב"י סק"ב וסידור העובד"ץ לחודש אייר), ויש שנהגו שלא לומר תחנון גם בט"ז אייר הובא בשע"ת שם יעו"ש) אבל אא"א ולמנצח אומרים (אחרונים שם).

פסח וימי הספירה הם שורש לכל ימות השנה ובדרך שאדם הולך בהם, מוליכין אותו כל ימי השנה.

(נהר שלום)

כמו ר"ה עשיית ויוה"כ כמ"כ פסח הוא בחי' ר"ה,

יהוה יתן את ברכת אברהם

באותות הוקרה והודאה, נברך בזה מעומקא דליבאה, ברכת מזלא טבא וגדיא יאה, קדם מעלת כבוד ידידינו היקר המהולל בתשבחות, רב תבונות ונעים הליכות, מסור בלב ובנפש חפצה למענינו, עומד תמיד לימין מוסדותינו, מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו, אר"י שבחבורה, משליך עצמו מנגד לבוא בעזרת קהילתנו המעטידה, ה"ה

הרב אברהם יואל קעפפער

שליט"א

וויליאמסבורג יע"א

לרגל אירוסים בתו הכלה שתחי'
למזל טוב ובשעטו"מ

עב"ג הבה"ח המו"מ בתוי"ש כמר משה דוד גי"ו
בן מחו' החשוב והנכבד
הרב יואל אלי' גליק הי"ו מאנסי

יה"ר שיזכה לראות ולדוות ממנו ומכל יוצ"ח רב תענוג ונחת דקדושה,
במידה מרובה וגדושה, מתוך בריות גופא ונהורא נפישא,
אושר ועושר והרחבת הדעת, רב ברכות ושובע שמחות,
תמיד בכל עת, וכל טוב סלה.

החותמים למען שמו ברגשי תודה והערכה

הנהלת הקהילה

פה בני ברק יצ"ו

נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על עניני שבת

תנו שבח ושיירה. לאל אשר שבת כרא. ולנו בו נתן תורה

שבת יומא דאורייתא (ב)

מעלת עסק התורה בשבת (המשך) ◇ סגולות ותיקוני הלימוד בשבת

חומר ביטול תורה בשבת ◇ ושנתם לכניך

והרעים עליו כל ימות השבוע, יד' בשבת נדמה לו על מים רבים, כמו אילן הגדל על מים רבים ויש לו שפע רב, כן ישמה בשבת בחלקו ולא ידאג, וכו'.

(סידור עולת תמיד)

ראיה מההוספות בקריאה'ת דיש להוסיף בתורה בכאופ' בשבתות ובימים טובים חייב אדם לעסוק בתורה מחצית היום ומפני כך כשתיקנו לקרות בשבת ובימים טובים נתנו רשות להוסיף עולין לקרות בתורה נוספין על העולין לדובר היום כרצונם ולא נתנו קצבה לדבר ואפילו יעלו אלף שפיר דמי, כי קדוש היום לעסק התורה וכיון שהוא משום עסק התורה משמע ודאי דכל מה שירבו להוסיף עולים א"כ ריבוי עסק התורה ואפילו שיקראו במה שכבר קראו אחרים ומעם גדול יש בדבר והוא דקיי"ל תלמוד תורה אין לו שיעור ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד.

(שו"ת יגנת ורדים (מגדולי מצרים נפ' תע"ב), א"ח כלל ב סימן כג)

דעה חכמה לנפשך - שמור שבת קדשך

וכן הוא (כפ"ח שער הלימוד) וז"ל 'כן דעה חכמה לנפשך' הנאמר בקרא (משלי יד, יד) גימ' שב"ת, שלא ניתן שבת לישראל אלא ללמוד תורה ע"ש, וכו'. הרי מבואר בדבריהם השתנות יום השבת בעסק עבודת ה' מימי החול. ואצל הכסיל הזה כאז כן עתה כאשר בימי החול אינו נותן על לבו שעכ"פ עתה עת התגלות קדושת שמו ית' יוסיף אומץ בעבודתו לעבדו עבודה תמה עבודה מאהבה כראוי ליום קדוש כזה, ואדרבה לאשר שהוא יום במל מלאכה עתה עת פנוי לו לשיח שיחה במילה ולהרבות בדברי הבאי בין יושבי קרנות.

(סידורו של שבת - ח"א שורש א עקב ג עלה א)

לימוד התורה בשבת וגודל מעלתה

'שמור לקדשו - בתורה', ולא רק בשביתה ממלאכה

"שמור את יום השבת לקדשו כאשר צוך ה' אלקיך" (דברים ה, יב) באותו האופן שצוין במרה, כי אמנם כשצוין שם על השבת, הודיע שלא יספיק שתקדשהו במה שתשובות בו ממלאכה, אבל שתעסוק בו בתורה ובמצוות, כאמרו (שם בפרשה) 'ודישר בעיניו תעשה והאזנת למצוותיו'.

(ספרות - דברים ה"ב)

"עיקר תורה ותפלה בשבת"

ומה שנאמר גבי שבת צוה ה' לעשות, וגבי משכן כתיב אשר צוה ה' לאמר. וכן הקשה בעל המורים. נראה, כי אף על פי שבמשכן שהיו עוסקים במצות מעשיות, דהיינו במלאכת המשכן אף על פי כן תקנו עולם הדיבור וזהו אשר צוה ה' לאמר. ובשבת שאין עושין מלאכה רק מצות בדיבור כגון תורה ותפילה, כי עיקר תורה ותפלה בשבת אף על פי כן מתקנין עולם המעשה. וזהו אשר צוה ה' לעשות, כלומר תיקון עולם העשיה.

(קדושת לוי - פרשת ויקהל בד"ה אלה הדברים)

יעסוק בתורה במנוחה כאילו כל מלאכתו עשויה

קול ה' על המים, הקול מכריז בכל יום בחר חורב מעלבונה של תורה שנקרא מים, ובשבת צריך להזהיר על התורה לרוב אנשים שאינם פנויים בכל השבוע ללמוד תורה, אל הכבוד הרעים ה' על מים רבים, אף שד' שולח לאדם איזה דאגה

השבת והשפעת התורה בשבת מצד קדושת היום

לכו"ע בשבת ניתנה תורה לישראל (שבת פא:), מפני שהיו ישראל במצרים שקועים במ"ט שערי זמאמה, ולא היו יכולים לקבל את התורה רק ע"י גודל קדושת השבת שהיא מתנת א', שבה נותנים לישראל נשמתין חדתין אשר אינן משוקעות בתאות החומריות כי אם בתענוג עליון, וע"י השבת אתייהו ואתפרשו מסמ"א, ואז השפיע להם הקב"ה מאורו העליון כדי שישתארו ביהודא דנהירו קדישא, וצמצם כביכול ב"ה א"ע להשרות שכינתו בתוכנו.

(תורת אמת, סלאנים - שבת אות ב)

בשבת נתנה תורה, השב"ק מכין התורה של כל השבוע

הכל מודים שבשבת ניתנה תורה לישראל (שבת פא:). היינו בכל שבת נותן הקב"ה התורה לישראל, ולא בשבת בלבד, אלא בכל יום וכו'. ובאמת עיקר נתינת התורה, היא מה שאנו מקבלין עלינו בכל יום קדושתו של הקב"ה ואורו וחיותו של הקב"ה, ואנו עושים בכל יום מצות של הקב"ה, זהו קבלת התורה בכל יום מחדש, וההכנה לזה הוא יום השבת וכו'. ובשבת שאין בו בירורים כתיב וכיום השביעי תשבות, שאין בו שום מלאכה רק לייחד עצמו להשי"ת, ולשמוח בקדושת השבת, מעין עוה"ב יום שבת מנוחה, וזהו קבלת התורה.

(בית אהרן, קארלין - פרשת יתרו דף סא ט"ז א)

ביון דש"ק יומא דנשמתא' לכן הוא יומא דאורייתא

ובין לרבנן ובין לר' יוסי קבלת התורה ביום השבת, וזה מפני כי הקבלה יותר ראויה ביום השבת, וזה מפני שהוא יום שבאה בו הברכה מעליונים לתחתונים דכתיב (בראשית א) ויברך אלהים את יום השביעי וגו'. הרי יום השביעי מוכן שתבא הברכה מעליונים לתחתונים ומפני זה הוא מוכן שתבא התורה מן עליונים לתחתונים גם כן שאין לך יותר מן התורה שכולה ברכה ואין לך יום שראוי שתבא לעולם רק יום השבת שהוא יום מיוחד להנגעת הברכה אל התחתונים. ועוד כי יום השבת הוא קדוש ונבדל מן הגשמי במה שאין בו מלאכה וכמו שהתבאר למעלה, ולפיכך ראוי שתנתן בו התורה שהיא שכל גמור מופשט מן הגשמי, ומכל שכן כי יום השבת הוא השלמת העולם ונתינת התורה לעולם הוא השלמת העולם.

(תפארת ישראל, למהר"ל - פרק כז)

הראיה ששובת לשם ה' הוא כשעוסק בתורה בש"ק

וביום השביעי יהיה לכם קודש, הויה ממשית, והיא עסק התורה הקדושה כנודע, כי לא נתנו שבתות לישראל אלא לשיעסקו בהם בתורה, ולכן קד"ש בגימטריא דברי תורה.

השבת תועלתו גדול אל התורה

השבת הוא תועלתו גדול אל התורה כי המנוחה והמרגוע שימצא בו האדם גורם שיהא לכו פנוי לתלמוד תורה ואור החכמה והשכל נתוספו ביום הזה אבל אותם שאינם בני תורה הם מוכנים יותר לעבירה ביום זה לפי שהם במילים ממלאכה וקובעים עצמם במושב לצים ולעגו השאננים והיו שאמר הכתוב לא תבערו אש בכל מושבותיכם וגו' הוהיר שלא יבערו אש המחלוקת בכל מושבת הלצים שלהם ביום השבת הואיל והן פנויים ממלאכה על כן ראוי להמשיך את העם אל בתי כנסיות ואל בתי מדרשות לשמוע תורה מפי החכם הדורש בריבים.

(ספר החיים, לאחי המהר"ל - פרנסה וכלכלה סוף פ"ו)

'שבת יעשה כולו תורה' (תנר"ב א)

עוסק בתורה בשבת נחשב כעוסק בתורה כל השבוע

בהגיע יום השבת קודש נתברר, שאף שהאדם עשה ויעשה מלאכה כל ששה ימים, שבת יעשה כולו תורה (תנ"כ פ"א). שבוודאי אין הכוונה על עצם יום השבת בלבד, שילמוד בכל היום כולו. שאין זה באפשרות שנוצרך גם לתפלות ולסעודות. וגם מה בכך שיום אחד ישב בכולו על התורה ויעשה מלאכה כל הששה ימים שלפניו ושלאחריו בהפסק גדול כזה. דאיתי הביטול דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטליה ח"ו. אך זה הוא כח השבת שעושה גם המלאכות וההפסק של הששה ימים תורה. וכחו זה הוא ממה שניתנה בו התורה ממש.

(שבט משה, לבלן - פ' יתרו שנת תרע"א)

שילמודו דורות הבאים

חייב גדול על כל אחד מישראל לעסוק בשבת תורה ויותר יגדל החיוב על מי שעוסק במשא ומתן כל השבוע, ולכן צויה הקב"ה למשרע"ה לעשות קהילות בכל שבת אף עפ"י שעסקו כל השבוע בתורה, אמנם יהיה בזה תועלת לדורות הבאים שאף שבכל ימות החול יעסקו בצרכיהם, שיעסקו לכל הפחות יום אחד בשבוע בתורה"ק שילמודו, קל והומר ממשרע"ה ואנשי דורו שעסקו בכל השבוע בתורה אעפ"כ עשו קהילות בשבת, מכל שכן אנחנו שאין לנו פנאי לעסוק בתורה בכל ימות החול בוודאי צריכים אנו לעשות קהילות בשבת לעסוק בתורה. ומובן היטב המדרש שצויה ה' למשרע"ה לעשות קהילות וללמוד עמהם הלכות שבת כי שאר הלכות יוכלו ללמוד בחול והכוונה שילמודו דורות הבאים וילמודו איסור דחירת וכל הדינים ביום השבת וכו'.

לפ"ז מי שמקיים מה שלומד בשב"ק הוא מקדש את יום השבת כי הוא משפיע קדושה וטהרה לכל ימי השבוע, וז"כ המשייר מקדושה לאבדלתא משבל לחול זהו מנוחלי עוה"ב. והוהירנו התורה וזכור את יום השבת לקדשו ע"י שתזכור ותקיים בכל השבוע מה שלמדת בשבת יתעלה ויתקדש יום השבת עי"ז וכו'.

באופן כי היות לכם השבת אינה רק שביתה ממלאכה, אבל יהיה לכם שבת לה' – להתעסק בו לשם שמיו בתורתו. כי אם תשבתו גם מעסק התורה אינו שבת לשם ה', רק שבת לכם לנוח בו בגופכם.

(עין הדעת טוב, להח"ו – פרשת ויקהל)

עונג שבת מסוגל להשגת פנימיות התורה

רבי יוחנן (ורכי שמעון בן לקיש) מעייני בספרא דאגדתא בשבתא, (גיטין ס), והיו מעיינין בשבת בדבר אגדה שמושכת הלב מפני עונג שבת וקדושת היום מסייעת להשכיל ולהבין בחכמה הנעלמה קודש קדשים היא ואמר רצונך להכיר את מי שאמר והיה העולם עסוק באגדה ואין זה סיפורי מעשיות (כלומר, הנמצאים בגמ' ומדרשים) שנקראו אגדה, (אלא הכנה אל החכמה הנעלמה).

(הדושי העיני' – גיטין דף ס ע"א)

אשרי חלקם

אשרי חלקם של כל אלו העוסקים בתורה וביום השבת יותר משאר הימים.

(תרגום הוה"ק פרשת שלח לך)

כתב במועשה רוקח (פתיחה למשניות מע"ג) מסכת שבת יש בו כ"ד פרקים כנגד כ"ד שעות של יום השבת, עי"ש. והוא בא ללמד את האדם כינה על חיוב של לימוד התורה בכ"ד שעות של יום השבת, ואותן כ"ד פרקים משפיעים קדושה על איש הישראלי בכ"ד שעות של יום השבת.

(לב אחי)

מגולות ותיקוני הלימוד בשבת

לימוד התורה בשבת תיקון על גזל השכינה

מאן דגרע מעונג שבת, כאלו גזל ליה שכינתיה דאיהו שבת בת יחידה, ודא גרם דאתגזל מיינה בגלותא, הדא הוא דכתיב "ובפשעיהם שולחה אמכם", ומדוע התשובה על זה, "והשיב את הגולה אשר גזל" דיהויר שכינתא לאתרה, ע"י עסק התורה, ובמצות עשה ולא תעשה.

(תקוני דור – דף נט ע"ב)

להשלים נשמתו ביום זה

לא נתנו שבתות וי"ט אלא לעסוק בדברי תורה, והא ע"ד שכתבנו, שיש לו לאדם להתדמות בשבת זו לשבת העתידה, וידוע כל העוסק בתורה לשמה, מסל מעצמו כל עניני עסקי עולם הזה, רק כל מחשבתו ומגמתו להתבונן לחכמת התורה האלקית, ולרוב התפשטות החומר בשעת עסק התורה והעיון נדמה למלאך ה' צבאות, כדכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו, כי מלאך ה' צבאות הוא, ובמסכתא קידושין הראני תלמידי חכמים שבבבל, א"ל דומין למלאכי השרת, וזה לרוב התפשטות החומר בשעת עסק התורה, והנה זה מעין עולם הבא שאין בו עניני גופני, וצדיקים יושבים

ועטרתיהן בראשיהן ונהנין מזיו השכינה, והיא ההשגה בדברים אשר נפלאו מהם, כל עוד היו במסגר נפשם, והנה השבת דוגמת העולם ההוא, לזה צריך להשלים נשמתו ביום זה, והשלימות הוא העסק בתורה לשמה, ואז ידו' נדמה למלאך ה' צבאות, ועליו נאמר ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר כך אתפאר.

(מטה משה – שבת סי' תע)

תורה שלומדין בשבת אין בה שכחה

בשבת נתגלה זה שורש התורה ומושה רבינו ע"ה, כמו שנאמר מזמור שיר ליום השבת ראשי תיבות למש"ה. והתורה שלומדין בשבת אין בה שכחה.

(שפת אמת – פרשת תשא שנת תרסב)

לא יזכר טובו ויפיו של השבת

רק בעסק מלאכת הנפש בתלמוד תורה

זהו שנאמר כנסת ישראל יהיה בן זוגך, ר"ל כשיהיו ישראל בכנופיה ואגודה אחת ויהיה שלום ביניהם, ולא יתעסק ביום זה בדברי ריבות ומחלוקות, ואז בלי ספק יהיה פנויים לעסוק בתורה, ואז יודונו לשבת זה ע"י התורה וצור תעודה בלימודם, ואז יהיה לשבת זה מציאות בפועל, לא בשכיתה לבד, וכמו שנאמר לעשות את השבת, כי לא יזכר טובו ויפיו כי אם בקום ועשה, לא בשכיתה לבד, שזה נקרא מציאות חסר שאין בו שום מציאות, אך עיקר מציאות הוא בפועל, והוא לעסוק במלאכת הנפש בת"ת ואז יזכה לנחלת יעקב נדלה בלי מצרים.

(עוללות אפרים, לבעל כלי יקר – ח"ב מאמר רסט)

בשבת מצליחים יותר בתורה

אמרו רבותינו ז"ל (ירושלמי, שבת עה). 'לא נתנו שבתות לישראל אלא לעסוק בהם בתורה', והיינו כי ישראל יש בהם כח לבנות בנין רוחני ועליוני על ידי עסק התורה, ולכן נקראו בנאים, וכמו שאמרו חז"ל על פסוק וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך, וזה הבנין שבונים אותו על ידי עסק התורה הוא נעשה בחלק עולם הבא, ולכן בשבת שהוא מעין עולם הבא צריך להרכות בו בעסק התורה, כי אז יצליחו בו יותר בבנין הרוחני וכו'. ולכן מאחר שנעשה בנין רוחני ועליוני בשבת מן עסק התורה, נאסר בשבת בנין הגשמי החמרי לגמרי, ולכן שנו במשנה הבונה מכלל מ"ל מלאכות האסורים בשבת, כי הבנין הוא אב מלאכה.

(בן איש חי – שנה ב פרשת שמות בהקדמה)

ללמוד לכבוד הנשמה יתירה

דרש מהר"ר שלמה שפירא זצ"ל שטוב שילמוד בשבת משום שיש לו נשמה יתירה, אפילו עם הארץ שאינו יודע לקרוא בספר, מכל מקום טוב הוא שיראה בספר, משום דבאותה שעה לא חמא, וגם המחשבה מצטרפת למעשה. (לקט ישר – א"ח עמוד 118)

ע"י לימוד בשבת אין עונשין על ביטולה שבחול

לא נתנו שבתות
אלא לעסוק בתורה,
וידוע מה שפי
הקדמונים עה"פ כי
אקה מועד אני משרים
אשפוט, שמי שמאבד
הזמן ואינו עוסק בתורה
בשבתות ובמועדים,
ענוש יענש גם על ימי
החול, ואין לו מקום
פמור באומרו שהיה

מרוד על המהרה ועל הכלכלה, שהרי שבתות ומועדים יוכיחו
כי אין בפיהו נכונות.

(פלא יועץ - ערך שבת)

הלימוד ביום שבת יהיה לו תירון למעלה...

מי שעוסק בכל ימי החול לפרנסתו ובשבת עוסק כל היום
בתורה ותפלה, יש לו תירון למה לא למד כל השבוע, מושם
שצריך לעבוד בשביל לפרנס עצמו ובני ביתו, וסימן לדבר
שבשבת כל היום עוסק בתורה מפני שיש לו פנאי שלא עובד,
אבל מי שלא לומד בשבת או צריך ליתן חשבון לא רק על
שבת אלא על כל השבוע למה אינו לומד, שאין לו התירון
שאין לו פנאי ללמוד דאם כן למה בשבת שיש לו פנאי אינו
לומד.

(דברי מאיר, מהחידושי הר"ם - פ' בהר)

תורה בשבת שזה אלף פעמים כפול

כתבו המקובלים ז"ל, דגדול הפועל הנעשה מעסק התורה
ביום שבת, אלף פעמים יותר מן הנעשה מעסק התורה של ימי
החול.

(בן איש חי - שנה ב' ריש פ' שמות)

בשבת זוכה כל אחד לקבל חלקו בתורה

דכל ברכאין דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין, ובפרט
נחמא דאורייתא בסוד (עמוד ה, יא) לא רעב ללחם ולא צמא
למים כי אם לשמוע דבר ד', שאז בשבת נשפע לכל אחד
מישראל שפע קודש הן בגשמיות הן ברוחניות התורה, ומקבל
העושרין שקבלו מהר סיני ונסתלקו ע"י אותו המעשה שנשברו
הלוחות, ובשבת חוזרין העושרין (ע"י שבת פה), ועי"ז זוכה כל
אחד לחלקו בתורה הניתן לו מסיני, כמו שכתב האלשיך
הקדוש פרשת יתרו שבשעת מתן תורה חילקה השכינה הק'
לכל אחד מישראל שהיו ושעתידין להיות עד סוף כל הדורות
חלקו שעתיד לחדש בתורה עי"ש, וכו'.

(שפת אמת, ברעאן - פרשת בראשית אופן יו)

שבת בשבת עניני שבת קודש בפרשת השבוע

בשבת מתקן תפילות כל השבוע, ובקדושת כתר עולים כולם למעלה

ביום השבת יערכנו. בכל תפלה יש ברור גיצוץ חדשים, רק
ביום השבת יערכנו, ר"ל התפלות של כל השבוע אינם
עולים רק ביום השבת יערכנו הכהן לפני ה', הכהן העובד
עבודה במוסף יום השבת, בקדושת כתר עולין כל התפלות,
כמבואר בכתבים, ושמעתי זה ממורי, והבן.

כתונת פסים - להרה"ק בעל תולדות יעקב יוסף זי"ע

יכולין ללמוד בכל אופן שהוא

ראיתי להרב
יעב"ץ בסידורו,
שתלמיד חכם העוסק
בעיון בשבת מחלל
השבת, ומייתי ראייה
ממה שאמרו פרק כל
כתבי (שבת ק"ט) רבי
זירא כי הוה חזי זוזי
דרבנן, אמר לא
תחלוניה, עיין שם
בפנים, ועם האדון
סליחה, שכוונת הש"ס

היא שע"י כן היו נמנעים מלכבד השבת, אבל התלמיד חכם
המקנע שבת באכילה ושתיה, וקודם חצות עד שלא יסעוד או
אחר שסעד, ויכל לעיין ולפלפל, הם כי לא להזכיר שהוא מחלל
שבת ח"ו, ואין ראייה כלל מהש"ס, וכן בעיה"ק ירושלם ת"ו
לימים ראשונים בישיבת הרב "פרי חדש" אבותינו סיפרו לנו
שהיו מפלפלים בעומקא דדינא בערב, וכן ראיתי שנדחו אחריו
ראשי ישיבה הנזכרים הרבנים ז"ל וכו'. ואולם אם התלמיד
חכם ביום שבת אינו רוצה לטרוח בעיון, ולומד מידי דרשא
או גירסא וכיוצא, שפיר דמי, וכן הוא מנהג רוב התלמידי
חכמים בכל המקומות שעברתי.

(מחזיק ברכה, להחיד"א - סי' רפט סק"ו)

[וכ"כ להחיד"א בשו"ת תורה לשמה סי' קי, ובפ"ק החיים סי' רפט
סקט"ו, ובשו"ת מנחת אלעזר ח"ד סי' מה]

ללמוד בקול מפני מלאכי השרת המקשיבים

"היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני", רבי
נתן בשם ר' אחא אמר, למלך שכעס על עבדיו, וחבשן בבית
קולין, מה עשה המלך נמל כל צדקתין שלו ועבדיו, והלך
לשמוע מה היו הן אומרים, שמע שהיו אומרים, "אדונינו
המלך, הוא שבחנו, הוא חיינו, אל נחסר לאדונינו המלך
לעולם", אמר להם בני הגביות קולכם, כדי שישמעו חברים
שעל גביכם.

כך אע"פ שישראל עסקין במלאכתן כל ששת ימים, וביום
השבת משכימים ובאים לבית הכנסת, וקורין קריאת שמע,
ועוברין לפני התיבה, וקורין בתורה ומפטירין בנביא, והקב"ה
אומר להם בני הגביות קולכם, כדי שישמעו חברים שעל
גביכם, ואין חברים אלא מלאכי השרת.

(מדרש רבה - שיר השירים ח"ו)

לימוד התורה בשבת מקרב הגאולה

הקשה במור (פ' רצב) הטעם שכל תפלה מתפלות השבת
קודש מתחלת בנוסח שונה מחברתה, בערבית 'אתה קדשת',

שבת בשבת

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

יקדש השבת כ"כ שיהא ניכר בכל המקומות

וביום השביעי שבת שבתון וכו' שבת היא לד' בכל מושבותיכם, י"ל שתקדש עצמך כ"כ שע"י השבת שאתה שומר למטה תקן את השבת העליון שיהא שבת שבות שלם, שבת היא לד' בכל מושבותיכם פי' בכל מקום שאתם יושבים יהא ניכר ונראה הקדושה והאור של השבת הן בבית והן בחוץ בכל מקום יאיר ויהיר האור של השבת קודש בכה קדושתכם הגדולה.

נעם אלימלך

שכן צריכין ביום שבת לעסוק בתורה ובאזהרת שבת בכדי שיוכה לבגדי שבת ולאבות ותולדות כמו שזכרתי ולהיפוך ח"ו אם הוא מחלל שבת ונבראים מלאכי חבלה המחבלים את נפשו ועליהם מרמו שבת וינפש וזי אבדה נפש וחייב על כל אב מלאכ"א ומלאכ"א שנברא בעוה"ר.

(שער המלך - ר"ה שער ד סוף פ"ב)

חייב עונג שבת מצד דניתנה בו תורה

ושמרו בני' את השנת לעשות את השבת וגו' (שמות לא טו). בתרגום יונתן 'למעבד תפנוקי שבתא'. נראה לענ"ד לכאור לפימ"ש השל"ה אהא דאי בש"ס (פסחים סח:) הכל מודים בשבת דבעינן נמי לכס, מ"ט וקראת לשבת עונג. וכ' השל"ה דמעמא דמילתא כדאמרינן התם, הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכס, מ"ט יום שניתנה בו תורה הוא, וכן שבת דבשבת ניתנה תורה לישראל. מבואר מזה חידוש גדול. דחייב עונג שבת הוא מצד דניתנה בו תורה.

ועוד חידוש אע"ג דשבת קביעא וקיימא, מ"מ יש בו צד קדושה שבאה מחמת ישראל, שמחמתו חייב עונג שבת, דהרי מה שניתנה תורה בשבת היא ע"י שהוסף משה יום אחד מדעתו, ומתן תורה שבו גורם ג"כ קדושת שבת, כמבואר בשל"ה, נמצא דיש לישראל ג"כ חלק בקדושת שבת וכו'. לעשות את השבת. שהם עושים גוף השבת, דכמו בקבלת התורה קדשו ישראל את השבת בגרימתם שמתן תורה היה מחמתם, כך תמיד בעסק התורה מוסיפין חיל בקדושת יום השבת.

(ארץ צבי, קאזאנליב - פרשת תשא)

עיקר עונג וקידוש שבת הוא עסק התורה בשבת

בהיות האדם פנוי ביום ההוא מכל עסקיו תתחזק נפשו בו ותחיה. והוא שאמרו ז"ל כי שתי נפשות יש לו לאדם בשבת. לפי שמתוך השבת ירחיב לבו ללמוד ולהבין, מה שלא יבין בשאר הימים לפי מרדתו בס, וביום השבת נמצא לבו פנוי וזמן פנוי להתעסק בלמוד עד שידע שמו של הקב"ה ודרכיו. הוא שאמר הכתוב שבת לה' אלקיך, ואמרו הם ז"ל חציו לה. וזהו עיקר קדוש היום, שקדשו השם כמו שכתוב ויקדש אותו, שאין קדוש אלא על הדרך הזה ובענין זה. ושבת היא

ובשחרית וישמח משה, ובמנחה 'אתה אחד, משה"כ ביר"ט כל התפלות מתחילות 'אתה בחרתנו, ותירץ בטור (בשם הקדמונים) שיש ג' סוגי שבתות בכלל ישראל. א' שבת בראשית' שהוא אות וברית בין הקב"ה וישראל, וזהו 'אתה קדשת' ב' שבת קבלת התורה' כמ"ש הכל מודים בשבת ניתנה תורה, וזהו וישמח משה במתנת חלקו, משה

קיבל תורה. ג' שבת הגאולה' יום שכולו שבת, וזה 'אתה אחד ושמך אחד, שיהי ה' אחד ושמו אחד. וזה שאמרו 'אלמלי שמרו הב' שבתות הראשונות' שבת ותורה, יזכו לשבת הג', ומיד היו נגאלים.

(מהר"ם מלובלין ז"ל)

יום מסוגל להבין הלימודים

יום השבת הוא יום מוכן ומוזמן ללמוד בו, שיש לו סגולה מצד יתרון הנפש שבאדם בשבת, להועיל לכל מבקש תורה. (דרישה - א"ח סי' תל)

לימוד בשבת סגולה להצלחה להבין ולהשכיל בתורה

ויש לומר שקצת מזה הוא בכל שבת, שהנפשות בהכרח מזוככות ומרגישות יותר מבימי החול. וזה שאיתא (תבא"ד פ' א') שבת יעשה כולו תורה, ששבת מסוגל לפקוד עינים עורות להרגיש כוונת התורה. ויש לומר שזהו ענין נר של שבת המאיר את העינים. ואפשר שמטעם זה היא מצות קריאת התורה שבת ואומר אליכם בעת ההיא לאמר.

(שם משמאל - פרשת דברים שנת תרעה)

המלאכים הק' שנבראו מתורה בש"ק מסייעין אותו בחול

ודע שיש חלק מלאכים לשבת, שבהתורה ובמצות שמירת שבת אשר ברא אלקים לעשות כראוי הוא בורא מלאכים קדושים ונכבדים יקרים מאלה שנבראים בימי החול וכו', לכן מי שהוא מרוד בעסקיו כל ימות החול שאינו יכול לעסוק בתורה ובמק"ט עכ"פ תהא עונתו מושבת לשבת ללמוד ולשמור שבת כראוי בכל הלכותיה ואם לא הוליד כל ימות החול יוליד ויברא בשבת מלאכים קדושים והמה ישפיעו לו על כל יומיו דחול דמהווא יומא מתברכין כל שית יומין וכו', וכין

שבת בשבת

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

בכל עת תמיד צריך להיות בשב"ק בשמחה רבה

כל מלאכה לא תעשו שבת הוא לה' בכל מושבותיכם, נ"ל דמובא בס' בוצינא דנהורא פעם אחת נתארח אצל הרה"ק ר' ברוך ממעזיבז' זללה"ה איש חשוב ונכבד שבא מעיה"ק וחשיבתו היתה ניכרת בפני הרבי ר' ברוך זללה"ה כי הי' מקרבו ביותר ובלייל שבת הי' יושב אל שולחן הרב, והאיש הזה הי' מן אותם המתאבלים תמיד על ציון וירושלים כאשר דרכם להיות תמיד ביגון ואנחה, וכאשר אמר הרב כל מקדש אוהבי ה' המחכים בבנין אריאל הביט הרב אל האורח וראה אותו דואג ונאנח כדרכו בחול, הפסיק הרב הק' הר"ר ברוכ"ל ז"ל את הניגון מהזמר וגער בו - "אוהבי ה' המחכים בבנין אריאל - ביום השבת שישו ושמחו" - ואח"כ חזר לומר בניגון הרגיל.

ע"כ תמצית הדברים שיהי' אדם בשבת בשמחה, והקרא הנ"ל כל מלאכה לא תעשו לללמד בא אותנו שלא לעשות מלאכה בשבת אבל אינם יוצאים ידי חבותם בזה לבד, רק ישמרו את השבת בחדוה ובשמחה, וזו שבת היא לה' בכל מושבותיכם ר"ל אשר גם תשתדלו בכל המצבים, שביום השבת יהי' מקום לה' להשרות שכינתו ביניכם, וזאת אפשר רק ע"י שמחה כי אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה.

זכור ושמור

דמקדשת לישראל כדכתיב לדעת כי אני ה' מקדישכם. לא שהקידוש ההוא בשביתה המלאכה, שאם כן לא היתה עבודת קרבן מותרת בשבת ולא המילה, אף כי לא היתה המצוה באה על זה. ולא שהקידוש גם כן בתיקון הסעודה שאם כן לא היה יום הכיפורים שהוא קדוש ה' מונע האכילה. אם כן אין קדושו כי אם לדרוש בו את ה', והוא שאמר לדעת כי אני ה' מקדישכם. ולפיכך צריכים כל ישראל ללמוד התורה ביום השבת, כי כן נתנה להם התורה ביום הזה כמו שהעידה הקבלה על זה, ובהו ישיגו בו תקון הנפש.

(מלמד התלמידים, לרבי יעקב חותק ר"ש אבן תימן - פרשת יתרו)

שבת גורמת לידע מתיקות התורה

לקראת שבת לכו ונלכה כי היא מקור הברכה סוף מעשה במחשבה תחלה. עפ"י בסדורו של שבת (ח"א שורש א ענף ב עלה ט-ט) מזה שנצטוו ישראל על שבת במרה (סנהדרין 11), היינו שידעו מתיקות התורה, למען יכספו לקבל התורה ע"י.ש. והנה כתב רש"י (ויקרא כו, א) אם בחקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה, הרי דעם התורה נקרא הליכה. וזה שאומרים לקראת שבת לכו, אז ונלכה, כלומר אז נעסוק בתורה, שנדע מתיקות התורה, כי הלא היא מקור הברכה, על דרך שכתב האלשיך (דברים יא, כו) שהתורה נקראת ברכה. ושבת מקור התורה, שעל ידה היה קבלת התורה, כי היא מראש מקדם נסוכה, כלומר קודם קבלת התורה מצות שבת נסוכה במה שהודיעם.

(י"טב לב - פרשת בראשית כ"ה במדרש חוה)

דעתו צלולה לעסוק בתורה

הנה בימות החול אף בלילות תמיד חושב מחשבות וזממיו לבו הולכים תמיד בתחבולות חדשות ושונות האיד לדרויה בעסקיו והאיד לעשותם, אכן ביום השבת קודש שאו מוסר מלבו כל אלו המחשבות לגמרי ונדמה לו כאלו כל מלאכתו

נעשה, אז דעתו צלולה ונפשו רחבה לעסוק בתורה הקדושה ובהלכות כמצוה עלינו.

(קדושת יום טוב - סיום הש"ס)

אם אין לומדים בשבת גורם ויבא עמלק ח"ו

הקשה מהרש"א, דבשבת (ק"ה) מבואר דעמלק בא עבור חילול שבת, ובבכורות (ה) אמרו 'רפידים' שריפו ידם מדברי תורה לכך בא עמלק. ולי נראה לתרץ עפ"י מש"כ הטור א"ח (פי רפה) כי שבת ניתן להשלמות התורה, וכשיצאו ללקוט לא היה פנאי להשלמות התורה וריפו ידם מדברי תורה, לכך ויבא עמלק, ושניהם בסוג א' עולין, העולה

מזה מוסר, שצריך להשלים התורה בשבת, ואם לאו ח"ו ויבא עמלק.

(תולדות יעקב יוסף - פרשת יתרו אות ח)

תורה בשבת הוא ביטול קליפת עמלק

עיקר ביטול כוחו של עמלק תלוי בלימוד התורה בשבת, כי בכח לימוד התורה בשבת זוכים לנחלה בלי מוצרים בצד הקדושה, וכשזה קם זה נופל, ומתבטל כוחו של עמלק שהולך ומתפשט בלי מוצרים מצד הקליפה.

(ברך משה - פ' זכור עמוד עג)

המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות. ואמרו 'מעבירין משמע אפילו בהיותנו עבדים בגלות, אעפ"כ אין לך אדם שאין לו שעה שמתעורר לו קצת גאולה בנפש שיוכל לקבל עליו עול מלכות שמים. וכמו"כ בכלל בודאי מי שמקבל עול תורה כראוי מסייע לגאולה, ומעבירין ממנו ומכחו עול מלכות, וכמו"כ בעול דרך ארץ, הגם מי שצריך לעבוד על פרנסתו, מ"מ נתן לנו השי"ת מצות השבת שהוא יום מנוחה, וכדאיתא שבת יעשה כולו תורה, וכל סודר צריך להיות מקבל

חומר ביטול תורה בשבת

חומר ביטול תורה בשבת

כל האוכל ושותה ביום השבת יותר משנצטוו עליו בענין שנמשך מזה ביטול תורה, מועלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו, כי איבד נפש אחת, ר"ל הנשמה היתירה שנתן בו כדי ללמוד וללמד ביום השבת ביתר שאת וביתר עז מבשאר הימים. וזהו שדרשו שם י"נפשי (שמות לא יז) ווי אבדה נפש, ר"ל, ווי לאותן הבריות שמאבדין הנפש, כי מתוך שאוכלים ושותין הרבה מאוד יותר מן הראוי, מבטלין התורה אשר על זה נתנה לנו נשמה יתירה בשבת, והרי הם כאילו איבדו הנפש הזאת, הואיל והיא יושבת אצלו במילה ממלאכה מלאכת השמים אשר על זה נתנה, וקל להבין.

(ש"ה הק' - מסכת סוכה נר מצוה אות מה)

מי שאינו מאבד חזמן יש עת לכל

החי יתן אל לבו כי כל השבוע מרוד בעסקיו, ולפחות ביום שבת קודש ילמוד, ולא יוציא כל השבת במיול ואכילה ושתיה ושינה, ואמרו רבותינו זכרונם לברכה כי לא נתנו שבתות וימים טובים אלא ללמוד תורה, ומי שאינו מאבד חזמן יש עת לכל.

(מורה באצבע, להחיד"א - סי' ד אות קנ)

שבת בשבת עניני שבת קודש בפרשת השבוע

קדושת מצות עונג שבת, וח"ו לצער עצמו בשעדיין אין אכילתו כראוי לשמים

וספרתם לכם ממהרת השבת. ידוע רמזה לנו תורה"ק את רום מעלת המענג את השב"ק אשר כל דבר ודבר אפילו מצרכי הגופניות והגשמיות, כשאדם עושה אותה לכבוד עונג שבת הוא עולה במעלת הק' ביתר שאת ויתר עז, ואדרבה שהיא חיובא דאורייתא, שמחויב וצריך האדם בכל מה דאפשר, להתאמץ להרבות לעצמו נחת רוח ולהתענג בתענוגים והנאות בש"ק בכל מה דאפשר, כל המרבה בעונג שבת ה"ז משובח, הן באכילה והן בשתיה והן בשינה לכבוד עונג ש"ק, ואפילו עדיין אין יד שכלו מגעת להיות כל תענוגיו והנאותיו צלולים וזכים לש"ש עם כל הכוונות והיחודים התלויים בה, ולא מפני זה ימנע עצמו ח"ו מלהיות נהנה ומתענג בש"ק, כי זאת מה שנהנה ומתענג זאת בעצמו היא מצוה גדולה ונוראה עד אין שיעור ותכלית כידוע, ולא כאכילות ושתיים ושינויות דחול יתחשבו אכילות ושתיים ושינויות דש"ק, כי בששת ימי המעשה אם אין ידו משגת להיות פועל במאכלו ומשתהו וכיוצא בו, כדבר המלך ודתו, אזי מהראוי ומחויב הוא למעט בתענוגו ורק להשתמש מהן מן ההכרח והצורך לחיותו ולקיומו, אבל בש"ק לא כן הוא, רק כל המרבה בהנאות ותענוגים לכבוד עונג שבת כקטן כגדול ואפילו העניי שבעניים ח"ו משובח ומפואר, וזה רמז אמרי תורה"ק וספרתם לכם היינו התאמצות הבהירות בהנאתכם ותענוגיו הגופניות הנקראים בשם לכם כידוע, שיהיו כ"כ צלולים וזכים לש"ש דווקא, ובכל הכוונות והיחודים התלויים בהם, וזה לשון וספרתם - כספיר את תהי' ממהרת השבת - היינו בחול בששת ימי המעשה, אמנם בש"ק אפילו מי שאין יד שכלו משגת לכוון בכוונות ויחודים הראויים לכוון וללייחד בהם עכ"ז לא מפני זה ימנע ח"ו במאכלים ומשתיות ותענוגים לנוח בו ולשמוח בתענוג אכול ושתו לכבוד ש"ק, כי זה בעצמו מצוה גדולה ונוראה עד אין שיעור וערך ושכר הרבה מאד.

פתגמין קדישין - ליקוטים מהרה"ק מבארדיטשוב זי"ע

עול תורה ביום השבת, ובכח זה מעבירין מומנו עול דרך ארץ בימי המעשה.

(שפת אמת - פרשת תולדות שנת תרמח)

תורתו מתברכת

בירושלמי (שבת פ"א ה"ז) לא ניתנו שבתות אלא לעסוק בהם בדברי תורה. הענין בזה, כי הגם שמצוה לענג את השבת במאכל ובמשתה, מכל מקום האיש הנלבב יודע שאין לך תענוג גדול בעולם יותר מתלמוד תורה, והוא מקיים עונג שבת על ידי לימוד התורה. ולא עוד אלא כיון ששבת קודש הוא מקור הברכה, וכל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין (וזה"ק יתרו דף פ"ה), על כן כל מי שעוסק בתורה בשבת תורתו מתברכת, וזוכה לשפע חכמה ובינה ודעת להבין ולהשכיל חכמת התורה במדה מרובה.

(ברך משה - פ' וסר ע"ז ע"ב)

השפעה על כל השבוע

במדרש (ב"ר פ"א ס"א) ברכת ה' היא

תעשיר (משלי י, כב) זו השבת. הכוונה על דרך מאמרם (נדרים מא.) אין עני אלא בדעת, כי בשבת קודש נשפע עשירות בחכמה בתבונה ובדעת, ובכח זה יוכל האדם לעסוק בתורה ועבודה בכל ששת ימי המעשה ביראה ואהבה ובשמחה.

(ברך משה - פרשת בהר ע"ז ר"ח)

בשבת מראה שרצונו ללמוד בכל השבוע

‘כי אקח מועד אני מישרים אשפוט’. כאשר יקח הקב"ה חשבון מהאדם, היאך מילא עתותיו ביום מועד, כשלא הי' מרוד בעסקיו, בזה ישפוט אם אמת הוא אומר, שרק משום כן אינו עוסק בתורה בשביל מירדתו.

(שמחת הגל, להוד"א - שמשות)

גורל החיוב של לימוד התורה ביום שבת

והנה הכתוב אומר, בכל דרכיך דעהו הוא יישר אורחותיך, והכוונה, שבכל פעולותיו שעושה בעסקיו ובעניניו יכין שרוצה להשתכר כדי שיהיה לו במה להיות ויוכל לעבוד את השם יתברך בלימוד התורה ובקיום המצוות, וממילא הושב לו השם יתברך לכל דרכיו שהם ישרים ותמימים, ומקבל שכר עבור כולם. וכל זה דוקא אם בעת שנשאר לו פנאי ללימוד, או ביום שבת שהוא בודאי בטל ממלאכתו, הוא רץ ללימוד התורה. לא כן אם אפילו בעת שנשאר לו פנאי הוא עוסק במייל ובדברים בטלים, או לא די שהוא מפסיד אלו השעות גופא, אלא הוא מפסיד כל פעולותיו של כל ימות השבוע... היוצא מדברינו, שצריך האדם להתחזק בכל כחו שלא ילך אצלו יום השבת לעניני ריק אלא חוץ מסעודות שבת ושינה לפי מה שהוא צריך לבריאותו יראה לעסוק בתורה ועבודה, ואז על ידי זה גם ששת ימי החול יהיו חשובין אצלו עבודת הש"י, וכן נפסק באו"ח סימן רצ"א דפועלים ובעלי בתים שאינם עוסקים בתורה בימות החול עליהם החיוב יותר לעסוק בתורה מאלו שעוסקים בתורה כל ימות השבוע.

(שם עולם, להח"ח - חלק א פרק ה)

שלא לבטל מתורה בשבת, וכשאינו לומד יאמר תהלים

גם ראינו לעורר לבב העם אשר נגע ה' בלבם, אשר בכל יום שבי"ק לא יהיו בטלים ח"ו, רק יתאספו כולם לביהכנ"ס בצהריים לאמירת תהלים וזמירות דוד המלך ע"ה בציבור בנעימות, וזכות המצוה תעמוד להם להשיב בבני חיי ומוזני ולהריק להם שפע ברכה וטובה.

יום ב' ער"ה חשון שנת תשנ"ח קוד"ש (תרל) לפ"ק פה לובלין - נאום שניאור זלמן חופ"ק הג"ל ובעל תורת חסד אביד לובלין.

(קובץ שפתי צדיקים - חלק יא עמוד לד)

ושננתם לבניך

לשנן ולהחזיר הלימודים עם התינוקות

תינוקות לא קורין בתחילה בשבת (מה שלא קראו מימיהם), אלא שוננין בראשון (אם קראו פעם ראשונה לפני השבת, שוננין אותו בשבת אע"פ שהיא חורף ראשונה, ר"ן).

(מדרם לו)

הטעם שיחזרו ולא לימוד ראשון, שלא יבטל מעונג שבת

טעם הדבר, שהאבות לבם נוקפם עליהם בקריאה ראשונה, ופונים לילך להם לעשות להם צוות, ומתיאשים שלא לפנות למצות עונג שבת, אם בשחרית לסעודת שחרית, אם בערב לסעודת המנחה, שהרי שלש סעודות אדם חייב לסעוד בשבת, או שמא מתוך שבשבת אוכלין ושותין הרבה יש להם בזה וסת, ומורח הלמוד בהגדה ראשונה קשה להם.

ומכל מקום שוננין הן מה שכבר למדו, אפילו בראשון, ר"ל בחזרה ראשונה, שמכיון שלמדוהו אין מורה יתר בחזרה אף בראשונה, ואין לב אבות על בנים בענינה, וכל שכן בשניה ושלישית.

(המאר - נדרים לו)

זהירות שהלימוד יהיה בדרך תענוג ולא דרך מירחא

ואין צ"ל ושת"ח לא ימריד עצמו בלימוד הגמרא בעומק (דלא בשל"ה), שגם זה נחשב לחילול שבת, וגמרא ערוכה היא (שבת קי"א), רבי זירא מהדר אוזוי זווי (וזנות וזנות) דרבנן, ואמר ליה, במטותא מנייכו, לא תחלוניה וכו', וכן שני חכמים (נדרים לו): אין קורין עם התינוקות בתחילה (ודינו מה שלא למדו עדיין) וכו'. מיהא שמעינן בהדיא דחשו למורה האבות והבנים יחדו, גם בלימוד תורה החמור, שלא יעסקו בו בשבת כיגיעה בדרך שעוסקין בחול, אלא צריך להבדיל יום השבת בכל דבר, שאפילו הלימוד הקדוש צריך להיות תענוג, ולא יהא כמשא כבד ועבודה קשה וכו', כי סתם שני תלמידי חכמים העוסקין בתורה רגילין להעמיק ולפלפל בחריפות, נמצא כבוד שבת נשכח מאדור שנוהגים בו מנהג חול, (וזה דאיכא למהדר דילמא מימשכא שמעתייהו), זה אמת וברור.

(עב"ץ בסדורו - ח"א עמודי שמים בית נד קביעת מדרש אות ח)

אב לבן יודיע וינהגו ביום השבת

קדושים תהיו וגו', הענין ב' מיני קדושה ופרישות, א' לפרוש מן העולם ותאותיו, להכין עצמו לקבל עומ"ש תורה ומצוה וכו', ופרישה כזו היא מקובלת מאבות לבנים ע"ד (משל א.ח) שמע בני מוסר אביך ואל תמוש תורת אבך, ושוב יעסוק בתורה ויקבל מלכות שמים ותורתו ומצותיו, ושוב אח"כ יבא אל הפרישה הב' לעשות נדרים שלא יגע באיסורים וכו', וזהו מוגדרי זקנים וחכמים.

וכל אלו מוסרים אבות לבנים וגדרי זקנים להעם, הוא ביום ש"ק, יום פנוי יפנו אבות לבניהם, כמשחז"ל (נדרים לו): והחכמים יקהלו בו קהלות ברכים לדרוש. ומש"ה טרם התחיל מצות ה' שגופי תורה תלויין בה, אמר תחלה קדושים תהיו, פרישה שכלית הממעטת כל תאוה וממרק אכילה שבמעיו. ואמר על זה איש אמו ואביו תיראו, לשמוע מוסר אב ותורת אב הנהוג מאבות הראשונים, אב לבן יודיע וינהגו ביום ש"ק, וזהו ואת שבתותי תשמורו.

(חתם סופר - ריש פ קדושים)

להשגיה על הילדים

לא תניחו בנים קטנים בין הגדולים, כי בעוה"ר הדור פרוץ ולומדים אותם תפלות ודברי הבאי, ובפרט בשבת וי"ט תתנו השגחה יתירה על בניכם לבלתי תחברו עם ילדים חצופים, כי מואד צריך שמירה לזה.

(הנהגות מבעל דרך החיים - אות 1)

עיקר השבת להדריך בניו לתורה

הגם דכתיב (ישעי' נח, ג) וקראת לשבת עונג, שיהיה אוכל מעדנים וידיה מחזק את גופו, אשר עובד כל ימי השבוע, אבל עיקר שבת הוא לעבוד ה' ולהדריך את בניו לתורה, גם מי שטרוד בכל ימי השבוע במלאכה, כאשר אמר ישעיה הנביא (סו, כג) והיה מידי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות לך, הרמוז שיהיו עוסקים בשבת קודש בתורה ומוסר.

ואשר ע"ז מרמז הדלקת נר של שבת, אשר הנשים מצוות עליהם, והם בסכנה בשעת לידתן, מי שלא היה נזדרז בהדלקת הנר (שבת פ"ב, ו), כי האם היא עיקר הסיבה לגדל בניה לתורה. וע"כ בשעת מתן תורה הקדים הקב"ה כה תאמר לבית יעקב (שמות יט, ג) אלו הם הנשים (שמור' כה, ב), כי התינוק שומע ומאמין לדברי אמו, דכתיב (ישעי' סו, ג) כאיש אשר אמו תנחמונו, אם היא מדברת על לב תינוק עושה רושם.

(מטה נפתלי - ח"א דוש כז)

לנסות הבנים

לכל הפחות בכל שב"ק תשתדלו לנסות את בניכם ולהעמידו על כור הבחינה מכל מה שלמד בימי השבוע שעבר, דבר זה יהיה לכם חוק ולא יעבור, ויעלה בזכרונכם כי כן הייתי נוהג עמכם בימי ילדותיכם.

(הכנה דרבה, לערעה"ב - אות טז)

טהורים יירשנה וקדשוה / לעשי צדיקים

מתפללים ותן חלקנו, כי 'עיקר חכמתו השיג רק ממה שלמד בשבת'

סיפר אבי זצ"ל, שרבו הרה"ק בעל דברי יחזקאל משיניאווה ז"ל, היה רגיל לומר, כי 'עיקר חכמתו השיג רק ממה שלמד בשבת', ועל זה מתפללים בשבת, ותן חלקנו בתורתך, כי החלק בתורה אשר כל אחד מישראל יכול להשיג, תלוי לפי מדרגת הנשמה יתירה שלו בשבת, והנשמה יתירה של כל אחד ואחד היא לפי הכנתו אליה בששת ימי החול.

(באר יעקב חיים, קיצשו"ע - ח"א עמוד קיז ס"ק קעב)

שורש מנהג אשכנז לעשות הסעודה קודם קריאת התורה ומוסף כדי שיעבור היום בעסקי תורה ומצוה

חיוב על כל או"א לישב ולעסוק בתורה ויראה ביום ש"ק, כל או"א לפי מדרגתו, אפילו ספרי אשכנז המדברים בדברי תורה ויראה, והנה נפרצה פירצה בעוה"ר באיזה אנשים שהם מלאים שמחה אם יכולים לגמור תפלת שחרית, קריאת התורה ומוסף בשבת מיד בבוקר בפעם אחת, ונשאר להם אח"כ זמן פנוי עד הצהרים לדברי חול ודברים בטלים, ובודאי אם היו עוסקים כל היום בתורה ולא הוה פסיק פומייהו מגירסא, כמו שכתוב אות היא ביני וביניכם, בודאי היה טוב מזה להתפלל הכל בידך ולא לחצות ולאבד הזמן בהליכה וחזרה, אבל קדמונינו ז"ל ידעו והבינו היטב מה שתקנו, שטוב להתפלל תפלת שחרית לעצמה ולילך לביתם לאכול קצת, ולבוא עוד הפעם לקריאת התורה ותפלת מוסף, וע"ז זה עובר חצי היום בעסקי מצוה ולא בהפוכם.

(קונטרס דרשה מפוארה, מהגה"ק ר"צ דושינסקי ז"ל אדר תרעו בגלאנטא)

התורה הוא עיקר עונג שבת, ויזמשך גם לימות החול

פעם נשאל הגאון ז"ל מדוע אינו מרבה לישון בשבת קודש, הלא איתא שינה בשבת תענוג, והשיב דכיון שקראו תענוג, אין ראוי להרבות בו, כדוגמת חוקי הטבע שבאכילת מרקחת שעשויה לתענוג, לא יאכל אדם ממנה הרבה, רק מלא כף קטנה, ה"ה לענין שינה בשבת. איתא בספה"ק לפרש הנוטריקון של שב"ת שינה ב'שבת ת'ענוג, דקאי על לימוד התורה, ושינה הוא מלשון ושגנתם, דלימוד התורה הוא התענוג הגדול ביותר ביום השבת.

וכן מרגלא הוי בפומיה של הגר"א זצלה"ה, שבשבת מצוה להתענג באכילה ושת' ומצוה ללמוד, וטוב יותר שירבה בלימודו מבאכילה ושתיה, שהרגל הלימוד יעשה טבע אצלו וילמוד גם בחול, והלימוד תמיד מצוה הוא, ואכילת שבת תגרוור לו תאות אכילה, גם כן אף בחול. (והגם דכנראה בפשטות היתה כוננו ז"ל בדרך צחות, ברם שיחת חולין דת"ח צריכה לימוד, וטובא גניז בגויהו וכנ"ל מכל דברי הספה"ק בגדול סגולת והשפעת עסק התורה ביום השב"ק).

(גביעי הכסף - דף כט ע"ב, דברי אליהו)

אפילו נישט שמועס'ן אין לערנען

הגאון רבי מאיר אריק אמר: 'שבת וויל איך אפילו נישט שמועס'ן אין לערנען, שבת קען איך מער מקבל זיין', כוונתו שרצה רק ללמוד ולא לשיח עם שום אדם אף בדברי תורה.

(שיח זקנים - ח"א עמוד שמח)

תורה בשבת תרי"ג פעמים כפול

שמע מהחפץ חיים כאשר הי' אצלו בשבת חשבון זה, שקולה שבת כנגד כל התורה כולה, לכן כל מצוה שעושים בשבת שוה תרי"ג, ולפי חשבון הגר"א שכל אות בדברי תורה ובלמוד התורה מצוה בפ"ע, א"כ כשעושים זאת בשבת כופלים כל אות שש מאות ושלוש עשרה פעמים, א"כ כשאדם יושב ולומד בשבת הרי אין סוף למצוות שיכול להוסיף ליכותו.

(לב אליהו (לאפיאן ז"ל), מעשים והנהגות עמוד פו)

ניתן לך את ברכת אברהם

אורה ושמחה תעטפנו, לשגר ברכתינו, למע"כ ידידינו וידיד כל חל
בכל עת קוראים אליו אברהם"ם אברה"ם ויאמר הנני, אר"י שבחבורה
רודף צדקה וחסד לפרט ולכלל, עומד על כל צעד ושעל לימינינו
האר"י גברא יקירא, ראשון למקראי קודש, רב הפעולה וכביר המעש
משמא זכה לבוא בעזרת מוסדותינו וקהילתינו הק' כמלאך המושע

הלא הוא הרבני הנגיד הנעלה והנכבד, אחד הוא אברהם במידת החסד
מסוד בלרע למען הרחבת גבולי קדשינו בהתמסרות רבה ואמנה
עומד לימין כל מן רבינו הגדול שליטא בכל עת ועונה

אברהם יהושע הכהן גלאניץ

הוא הגבר אשר יום ולילה לא ישיבת חשיכה כאורה
למען שגשוג ופריחת מוסדותינו וקהילתינו הק' והמעטירה
מרחוק מקום בצדו פרוסה ברוח מסורה, מדע לתורה ולתפארה

לרגל שמחת הולדת בתו שתחיי בסימן טוב ובמזל טוב

ושגורה ברכותינו, ותערב לפני ה' עתירתנו, שיזכה
לראות ולרוות מכל יוצ"ח רב תענוג ונחת, תורה
וגדולה במקום אחת, וימשיך בפעליו הברוכים
בהרחבת גבולי הקדושה, מתוך אושר ועושר
והרחבת הדעת עם כל ברכאן דנפישא

כד יחדיו מקוריו השמים בשמחתו,
ומברכים בגשמי הדאגה והערכה לעומתו

יצחק אייזיק
ווייס

בשם ועד קרן הבנין
בית היטך לבנות

יחזקאל
ראטטער

בשם תהלת הציסדית
פה בני ברק יצו

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור אצל כ"ק האדמו"ר מוויזניץ מאנסי שליט"א בביתו בעיר מאנסי יע"א

יום ב' דחוד"מ פסח תשע"ח לפ"ק

דער חכם צבי (סי' קס"ז) זאגט דאך מ'זאל נישט האלטן יו"ט שני [שאין תלוי אם דעתו לחזור, אלא תלוי במקומו שנמצא שם אז].¹

און דער תניא נעמט עס אהן אזוי להלכה (בשר"ע הרב מהדר"ת סעי' ח', ועי' בס' תצ"ו סעי' י"א שמביא ש' החכם צבי לגבי בן חו"ל בא"י ואח"כ מביא ש' החולקים).

האדמו"ר מוויזניץ: און סוכות?

רבינו: אויף סוכות בין איך יא געווען, כ'בין געווען אום תשכ"ז אויף אלע ימים טובים ווייל כ'האב נאך געוואוינט דארט. און שפעטער בין איך געווען נאכאמאל, ווען מיין עלטסטע טאכטער איז געבוירן, דעמאלטס בין איך געווען

רבינו נסע לעיר מאנסי לבקר את האדמו"ר מוויזניץ מאנסי לרגל עלותו על כס האדמו"רות למלא מקום אביו האדמו"ר התורת מרדכי מוויזניץ ז"ל ביום ער"ח ניסן ה'תש"א.

האדמו"ר מוויזניץ: א גוטן מועד, ברוכים הבאים, ספעציעל געקומען פון קרית יואל?
רבינו: כ'בין ספעציעל געקומען, אבער נישט פון קרית יואל.

כ'קום פון וויליאמסבורג כ'האט געזאגט א דרשה אין ביחמ"ד דארט לכבוד יו"ט, שוין אסאך יארן אזוי, במילא קום איך פון דארט.
אבער איך בין ספעציעל געקומען אהער.

האדמו"ר מוויזניץ: דער רבי האט מיך אויסגעכאפט... כ'האב אינזון געהאט קודם צו גיין ולבקר אצל רבינו, ס'איז געווען אהנגעצויגענע טעג פאר יו"ט, במילא איז נאך נישט אויסגעקומען... אבער דער רבי האט מיך מקדים געווען.

הציג האדמו"ר מוויזניץ את בניו ונכדיו

והראה על ב"א הרב ר' חיים מאיר האגער הי"ד

בנו של אחיו הר"צ ר' פנחס שלום ז"ל רב דק"ק וויזניץ ב"פ

ואמר: ער איז געווען כסדר ביי מיין טאטן, זיך געטריי אפגעגעבן, ממש יום ולילה לא ישובות.

ושאל האדמו"ר מוויזניץ: מ'איז געווען איינמאל אויף פסח אין ארץ ישראל?

רבינו: ניין, איך בין נישט געפארן, וועגן דעם צווייטן טאג יו"ט [יו"ט שני של גלות] כ'האב מיך נישט געוואלט אריינלאזן אין די הלכה.

¹ ו"ל החכם צבי: "לא מיבעיא בתפילות וברכות וקריאת ספר תורה שאין חומרות בעצם, שהרי אם בא להמיר לכוך ולהתפלל תפילות המועדים בזמן שאינו מועד עבירה הוא בידו, אלא אפילו במלאכה מותרים הם וכו', שאסורים היו לעשות יותר מיום אחד משום כל תוסית, עיי"ש. ובחתם סופר (חיידושים עמ"ס פסחים נ"א) כתב ע"ז: ואפשר להשמר מזה, יוצא למדבר, ויעשה קצת מלאכה, כדי שלא יהיה כמוסית, עכ"ל.

וכמוהו וכמוה פוסקים חולקים עליו וכו' בהדיא בשו"ת אבקת רוכל מהב"י, וכן בנו בשאלת יעב"ץ (ח"א סי' קס"ח) גמגם בדבריו, וכתבו לנהוג להומרא בב' המקומות שבן א"י בחו"ל מניח תפילין בצנעה בלי ברכה, ומתפלל תפילת חול, ואינו עושה מלאכות, ובליל יו"ט שני בפסח אומר ההגדה בלי ברכה ואוכל מצה ומרור.

ויש לציין למה שכ' בס' דרכי חיים ושלום (אות תקנ"ד) בהג"ה, בשם כ"ק המנחת אלעזר ממונקאטש ז"ל, שמכונה מקומוות בראשונים משמע שאחר החורבן יש לנהוג גם בארץ ישראל יו"ט שני, ומאריך בזה, ומסיים שאף שאין לשנות ממנהג אבותינו, אמנם משבחה מנהג החסידים בא"י שמונעים עצמם ממלאכה ביו"ט שני, אמנם בספרי הפוסקים הביאו דברי החכם צבי כצירוף וסניף להקל כשיש ספיקא דדינא.

עלינו' אז ער האט גענומען פון דארט, דאס האב איך געהערט פון מיין טאטן ז"ל. אז מ'האט געזאגט צוויי מאל עלינו, איין מאל נאך שחרית,³ און איינמאל זאגט מען נאך מוסף.

אינטערעסאנט איז, דער ייטב לב האט דאך נישט געדאווענט אין די שוהל, נאר ביי זיך אין ביהמ"ד, און דאך האט ער נישט משנה געווען פונעם מנהג המקום און מ'האט געזאגט דארט אויך עלינו נאך שחרית, ער אליינס האט טאקע נישט געוואלט מיטזאגן, פלעגט ער ארויס גיין פון ביהמ"ד בשעת ווען מ'האט געזאגט עלינו, ס'איז געווען אזוי יעדער האט געוואוסט אז נאכ'ן יום, גייט ער ארויס פון ביהמ"ד, אבער דער עולם האט געזאגט.⁴

אגב, יש לציין שבפעם הראשונה שהבניסו תפילה זו אשר חיברה הקדוש רבי אליעזר אוכרי זצ"ל בעל הרהורים היתה בשנת תק"ה שהדפיס אותו הגאון ר' יעקב עמדין בסידורו "עמודי שמים" שהדפיס בעצמו באלטונא וסידר את הפיוט שם (בדף של"א ע"ב) בסדר הלילה, והוסיף שם הקדמה קצרה בזה"ל: "זמר לעורר הנפש לאהבת השי"ת היה רגיל בו אמ"ה (אבי מורי הרב) ז"ל בייחוד בלילה", ובסידור "קול יעקב" עם כוונות הארז"ל הדוע בשם סידורו של רבי יעקב קאפיל (סלאוויטא עפ"י קארין תקס"ז) מובא תפילה זו לפני קבלת שבת.

וכן כ' הקדוש רבי חיים פאלאג'י זצ"ל בספרו כף החיים (סימן ט אות ה) וז"ל: "ופיוט אדון עולם שיבחוהו רבנן למי שאומרו דווכה לכמה מעלות טובות, אך שמעתי מפי מגיד אמת דהבאים בסוד ה' אין אומרים אותו, כי אם פיוט ידיד נפש דמוסד עפ"י הקבלה", עכ"ל.

עיון בס' עשר צחצחות (משרת ג אות כ) הטעם לפי שאמירת עלינו משבר הקליפות ומכניעם שלא יתאוו בשפע היורד מאצליות, וקריאת התורה הוא הפסקה בין שחרית למוסף, ע"כ נהגו הצ"ח רמ"מ מקאסוב ז"ל לומר עלינו תיכף אחר שחרית, עכ"ל. ועיי' בספה"ק אהבת שלום (פר' שלח) בהערות למטה שמזכיר הנהגה זו, ע"ש.

והטעם של רוב העולם הנוהגים שאין אומרים 'עלינו אחר תפילת שחרית, הוא עפ"י המבואר בדברי הב"ח (סי' ק"ב) שאמירת עלינו לשם היא תקנה לומר תפילה ביציאה מבית הכנסת דייקא, ולא אחר גמר התפילה, ולפי"ז מבארים האחרונים את מנהג החתם סופר שלא לומר עלינו לשבח לאחר מנחה בערב שבת, מכיון שלא יוצאים מבית הכנסת עד לאחר ערבית, והיוו גם בדברי המשנ"ב (שם סק"ה) ש"בבתי כנסיות גדולות שמתפללין תפילת מעריב סמוך למנחה אין אומרים עלינו אחר גמר תפלת מנחה דעלינו שיאמרו אחר תפלת מעריב קאי גם אמנחה", כי מכיון שעלינו לשבח היא תפילה שנתקנה לומר כשיוצאים מבית הכנסת, לכן אם מתפללים שתי תפילות בזה אחר זה בלא יציאה מבית הכנסת די לומר עלינו לשבח בסיום התפילה השניה, לפני שיוצאים מבית הכנסת.

אויף יום כיפור און די ערשטע טעג סוכות, נאכדעם בין איך טאקע אהיים געפארן, כ'האב נישט געוואלט זיין די צווייטע טעג דארט (מטעם הנ"ל).

האדמו"ר מוויזניץ: דער טאטע האט אויך נישט געוואלט פארן אויף יו"ט שני, ווען ער איז יא געווען האט ער זיך פארשפארט, ער איז נישט געגאנגען ארויס דאווענען, נישט געגאנגען אפילו אין מקוה, דעם סדר האט ער געפירט דארטן אויף די טאראסע ביים זיידן, ער האט צוגעמאכט אלעם קיינער זאל גארנישט זעהן, דער זיידע [האדמו"ר האמרי חיים ז"ל] איז ארויס געקומען פון אינעווייניג, ער האט געפרעגט צו ער מעג יא שטיין דא ביי די מיהר... ער האט געוואלט זעהן ווי אזוי ער פירט דעם סדר.

רבינו: דעמאלטס ווען איך בין דארט געווען אויף ראש השנה, האט ער געפירט מיש אויף די גאס, פארנט פון ביהמ"ד דארט.

האדמו"ר מוויזניץ: דאס איז געווען ראש השנה תשכ"ז. **רבינו:** יא, ראש השנה אויפדערנאכט. **האדמו"ר מוויזניץ:** תשכ"ח האט ער אויך דארט געפירט. ראש השנה האט ער געפירט סיי ביינאכט און סיי נעילת החג.

רבינו: הושענא רבא האט ער אויך געפירט מיש. **האדמו"ר מוויזניץ מאנסי:** אין סיגוט איז נישט געווען קיין מיש הושענא רבא?

רבינו: אין סיגוט איז נישט געווען צופיל צייט הושענא רבא צו קיין מיש, מ'האט געענדגט זייער שפעט. דער הושענא רבא מיש איז זייער קורץ (כי עוד מעט ופנה יום).

האדמו"ר מוויזניץ: אין סיגוט האט מען גענומען דריי זאכן פון וויזניץ, דאס איז ריכטיג?

רבינו: אזוי זאגט מען, אז עטליכע זאכן האט דער ייטב לב גענומען פון קאסובער און וויזניצער חסידים וואס האבן געוואוינט דארט.

ידיד נפש פאר הודו, זאגט מען אז ס'קומט פון דארט.²

2 מן הענין לציין שאכן היה נפוץ שהמנהג הקדום בסיגוט היה לומר 'מומור לדוד' לפני הודו, עיון בהלשון המובא בס' לקט קמח החדש (שם מ"ט) וז"ל: יש מנהג לומר קודם הודו מומור לדוד - חסידי צאנז סיגוט, ויש אומרים הפיוט ידיד נפש - וויזניץ... ע"ש.

ועי' בסידור תפלה לדוד (בשמש) טעם על אמירת ידיד נפש קודם הודו, לפי שביצירה השם הוא הוי', וראשי החרוזים של ידיד נפש הוא שם הוי', עיי"ש. ועי' בדרכי חיים ושלום (אות קכ"ז) שדייקא לא אמרו מומור לדוד או ידיד נפש כי עפ"י קבלה אין להפסיק בין קדיש להודו.

האדמו"ר מוויזניץ: און 'מזמור לדוד' זאגן דריי מאל ביי שלוש סעודות?
רבינו: דאס האב איך נישט געהערט פון מיין טאטן, אבער אזוי איז דא וואס זאגן, פון אייער טאטן האב איך אזוי געהערט.⁵
 אבער ס'קען זיין אז דאס קומט נאך פונעם ישמח משה, ווייל דער ליסקא רב האט זיך אויך אזוי געפירט.⁶

ועיי' בשו"ת קו"מ (ח"ב סימן לא) שמביא שהיה מריבה בעיר טשערנאוויץ על מנהג וויזניץ, שדן שם על דבר הריב אשר נתהווה בבית הכנסת החבורת "תלמוד תורה" דפ"ק טשערנאוויץ אודות אמירת עלינו לשבח אחר תפילת שחרית של שבת, אשר אנשים אחדים מתי מספר רוצים להתהיג כעת בבית הכנסת הנ"ל לומר עלינו גם בשחרית של שבת, ורוב גדול מהמתפללים שם מתנגדים לזה בכל תוקף, באומרים כי בכל בתי הכנסיות בשערינו קרוב לשמונים כן ירבו אין אומרים עלינו בשבת רק במוסף, ודבר זה הסיב מחלוקת עצומה ושני הצדדים הגישו תעצומותיהם לפני בצירוף הבד"צ דפה לשמוע דעת תורה בזה"...

5
 הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב ז"ל בספה"ק מנחם ציון (פר אמור) מאריך לבאר שיש מדרגות ושערים שונים לכל יהודי ויהודי להכנס בהם לפום דרגה דיליה ויש שלש אמות שבע כפולות וי"ב מנהגים וכל זה מרמז על דרגותיו של היהודי בעבודת ה', והוא ממשיך וכותב ועל כן כאשר חפץ ה' בנו להוציאנו מכור הברזל תועבת מצרים הביאנו אל המדבר מקום פנוי ומוכן לקבלת התורה, והנחילנו שבעה מועדים שהם פסח שבועות ר"ה ויה"ב סוכות שמני עצרת, ושבת הוא הכולל שבהן, וע"כ אנחנו נוהגין לומר בשבת ג' פ"מ מזמור לדוד ה' רועי' נגד השלש אמות, וכל מזמור חולקין לארבעה חלקים שיש בין הכל שנים עשר נגד ה"ב פשוטות... ואל יפלא בעיניכם על אמרי דברים אלו שיש לי טעם כמוס על זה עכ"ל שם והדברים נפלאים.

וראה באגרתו המפורסמת של הרה"ק המראה יחזקאל זצ"ל בספרו שו"ת מראה יחזקאל (סי קד) מש"ב אודות הרה"ק מרימנוב ז"ל והנהגותיו ושם הביא את הרעיון הנ"ל וביארו ע"ש היטב.

וע"ע בספר חקל יצחק להרה"ק מספינקא ז"ל (פר שמעי) שביאר ענין אמירת "מזמור לדוד" ג' פעמים בס"ג, ע"ש.

ועיי' בספה"ק בני יששכר (מאמרי השבתות מאמר ה את יז) וזלש"ק: אומרים בשבת מזמור לדוד ד' רועי לא אחסר והוא ג' ככוונת הארז"ל ובפרט בסעודה שלישית מנהג הנהוג מצדיקי עולם לאומרו, ובכמה מקומות אומרים אותו אז ג' פעמים, ומבאר טעם על אמירת מזמור זו ג' פעמים שהיא על פי מה שהביא הקדוש מהר"ש מאוסטריפאלא זצוק"ל בשם ספר הפליאה... ע"כ אומרים זה הזמר ובפרט בסעודה שלישית המנהג לאומרו ג' פעמים שהוא קרוב לזמן החזרת רשעים לגיהנם, ואתה תבין הדברים האלה ברצונך, עכ"ל שם.

6
 כן הוא בס' דרכי הישר והטוב (דף מג:) שכן נהג הרה"ק מליסקא שכל דרכיו היו עפ"י מנהגי מרן הישמח משה ז"ל.

עקסטערע כלים אויף אחרון של פסח דאס קומט אויך פון וויזניצער חסידים.⁷
האדמו"ר מוויזניץ: אין וויזניץ אליין איז עס בטל געווארן. אונז האבן מיר עס נישט.
רבינו: פארוואס?
האדמו"ר מוויזניץ: די דריטע רביצין פונעם אהבת ישראל האט עס נישט געקענט דערהייבן.
רבינו: ס'איז דאך אבער געווען כלים פון פריער, מ'האט נישט געדארפט קויפן נייע כלים.

ועיי' בס' דרכי חיים (מנהגים אות ע"א) שכן נהג הרה"ק מצאנז ז"ל, וכן עיין בס' אוהל מועד מהרה"ק רפ"ח מראזלא ז"ל שהמנהג בקאמארנא לומר ג' פעמים מזמור לדוד בס"ג, וביו"ט שחל להיות בשבת אומרים פע"א.

7
 ויש להעתיק מה שסיפר מרן שליט"א בהודמנות אחרת: ווען דער זיידע ז"ל דער ייטב לב איז געקומען פון גאליציע קיין מארמאראש קיין סיגעט, און אין מארמאראש זענען געווען קאסובער חסידים, אין קאסוב האט מען זיך געפירט צו האבן אנדערע כלים אויף אחרון של פסח (שבהם בשלו את הקיידלעך וכדו שיעשים עם מזה משה), אין צאנז האט מען נישט געהאט, און דער ייטב לב האט אויך נישט געהאט קיין עקסטערע כלים - וואו ער איז געווען אין גאליציע, אין גארלין און אין דראהביטש האט ער נישט געהאט עקסטערע כלים - אבער ווען ער איז געקומען קיין סיגעט האט ער געהייסן מ'זאל מאכן אנדערע כלים, האט מען איהם געפרעגט, פארוואס? האט דער ייטב לב געזאגט, דאדיין אין שטאט זענען דא חסידישע אידן וואס האבן אזא חומרא, כווייל נישט אז זיי זאלן זיין פרומער פון זייער רב.

ויש לציין דהנה היו צדיקים שהשתמשו בכלים מיוחדים באחרון של פסח, כי אז המנהג לאכול געברקאטס, ולא השתמשו בכלים רגילים של ימי הפסח, והוא מפני שהקפידו שיעברו שנים עשר חודש שלימים על הכלים לפני שישתמשו בהם עוד הפעם בפסח הבאה, ובשנה מעוברת לא הקפידו על זה.

וכן כ' בס' דרכי חיים ושלום (אות תקע"ב) ובס' מנהגי קרלין, וכ"כ בס' אוהב שלום (חלק המנהגים עמ' פ) שהרה"ק ר"ש מוקאצין נהג שאף באחרון של פסח לא אכל מצה שרויה משום שהקפידו שיעברו שנים עשר חודש שלימים על הכלים, אך בפסח שקודם שנת העיבור לא חששו והיו אוכלים שרויה באחרון של פסח. אולם רוב הצדיקים לא הקפידו על זה כלל וכפי שהעיד המעדני שמואל (סי קז סכ"א) ובטעם הדבר על פי מש"כ בשו"ת מהר"א הלוי (ח"א סי' ל"א) משם זקינו החכם צבי (סי עה) דגם אם חסר איזה ימים ג' כ' מיקרי ישן י"ב חודש, וכבר נתייבש והוי כעפרא בעלמא וכ"כ בברכת הפסח ובסמא דחיי".

אולם היו צדיקים שבכל זאת החמירו על עצמם ושלפני הפסח היו מכשירים את כל כלי הפסח עיי' בס' ילקוט אוהב ישראל (אות מ"ד), וכ"ה מנהג סקווירא.

האדמו"ר מוויזניץ: צו קויפן איז נישט געווען קיין פראבלעם, נאר מסתמא איז די מירחא געווען דאס איינזיג האבן...

ושאל האדמו"ר מוויזניץ: דער טאטע (רבינו הברך משה ד"ל) דא אין אמעריקא האט געהאט עקסטערע כלים?

רבינו: ניין, מיין טאטע נישט.

האדמו"ר מוויזניץ: די מנהגים פון פסח איז אזוי אנדערש פון איינעם צום צווייטן, אין סקווירא איז זייער שארף, די מיטמוכער דארף מען אויפקאכן און אויסרוימען.

רבינו: די שארפסטע איז געווען אין פרעמישלאן, מ'האט געזאגט אז דארט האט מען אנגעטוהן זאקן פאר די קעצלעך.⁸

א' הנוכחים: מ'ווייסט נישט היינט, דעמאלטס איז געווען וואס האבן געהאט קעצלעך אין שטוב.

רבינו: מ'האט גע'כשר'ט די קלאמקע פון די מידה.⁹

האדמו"ר מוויזניץ: גע'כשר'ט מוזש? ביי אונז האט מען דאס נאר גוט אפגעוואשן.

רבינו: ניין, וואשן מסתמא וואשט יעדער, דארט האט מען עס גע'כשר'ט...

מ'זאגט אז רבי פינחס'ל קאריצער האט אויך זייער מחמיר געווען אום פסח, זייער גרויסע חומרות.¹⁰

8

כן מקובל בבית באבוב שכן נהגו להחמיר בקאמינקא בענין החתולים שהיו מסתובבין בחצר הרה"ק, ואגב עיין בתולדות המהר"ל דיסקין ז"ל שכביתו גם היו נוהגין להלביש את רגלי החתולים בפסח.

9

בס"י ג' אורות (משיבת הד"ש מבעלזא זי"ע) מובא שהרה"ק מפרמישלאן ז"ל הר' נהג בחומרות גדולות בחג הפסח, והיו מוגעילין אפי' ידות הדלתות לפני הפסח. והרה"ק מהר"ש מבעלזא ז"ל אמר על זה בבדיחותא: דבשו"ע (סי' תמ"ב ס"א) כ' המחבר נהגו לגרר הכסאות והכתלים שנגע בהם חמץ, ויש להם על מה שיוסמוכו עכ"ל המחבר. ואמר שהרה"ק ר' מאיר לומד פשט של "ויש להם על מה שיוסמוכו" שגם יד הדלת שסומכין עליו כשפותחין אותן, גם זה נוהגין להכשיר, ודפח"ח.

10

עיין בספר אמרי פנחס (עמ' קס) דיש להחמיר בפסח בכל החומרות, כי בחנית פסח הוא ביטול עבודה זרה כדאיתא בוהר (ח"ב עמ' קס) דעיקר ביעור חמץ הוא ביעור ע"ז, לכך נאמר בראשיתו (מלכים ב' כב, כב) שביער את כל העבודה זרה, ונאמר (שם) כי לא נעשה כפסח הזה וגו', ולכך נסמך אלהי מוסבה לא תעשה לך (שמות דה"ו) לפסוק את חג המצות תשמור (שם דה"ו) ואלמלא היו כל ישראל שורפין את החמץ בכונה זו לבער הע"ז היה גלול יותר קל, ע"ב.

וכן ידוע מזה שאמר הרה"ק ר' פנחס מקאריין (מובא באש"י פנחס) שאע"פ שבצוותא הריב"ש והדיר הבעשטה"ק שבדורות האחרונים לא ירבו

האדמו"ר מוויזניץ: אבער ס'איז נאך מסתמא נישט געווען קיין פסח'דיגע קאך דעמאלטס.

רבינו: ניין. דער באבובער רב רבי שלמה (הראשון) איז געווען ביים גביר ר' שמעון וואלף ראטשילד, און ער האט אים געוויזן אז ער האט א דירה עקסטער אויף פסח, גאנץ פסח איז ער נאר אין די דירה, ער גייט נישט אריין בכלל אין די חמץ'דיגע דירה, און דער באבובער רב איז גארנישט נתפעל געווארן. האט מען אים געפרעגט דערויף, האט ער געזאגט, ווען דאס וואלט געווען א חומרא וואס מ'דארף נודג זיין וואלט ווען דער זיידע דער דברי חיים דאס אויך געהאט, אז דער זיידע האט נישט געהאט די חומרא, מסתמא איז עס נישט אזוי וויכטיג.¹¹

בחומרות ובדקדוקים יתירות כיון שמביא את האדם לידי עצבות ומרה שחורה, מ"מ לענין שבת ולענין פסח הורה להרבות בחומרות יתירות.

עיין בס' "לקט שכחה ופאה" (טאנער ד"ל) שכותב: שמעתי מפה קדוש של אדמו"ר רבי ישראל מוויז'ן שסיפר איך שאביו הצדיק רבי שלום שבנא ז"ל היה אצל הרה"ק רבי פנחס מקאריין ז"ל קודם פסח, ומצא את הצדיק רבי פנחס שעמד על הספסל נקה הפאליציס מכל מין חמץ וכו' ואז דיברו ביניהם, עיי"ש.

11

עיי' בס' שיר המעלות לשלמה (עמ' ק"ז) פעם הזמין הגדיב ושוע המפורסם ר' שמעון וואלף ראטשילד את רבינו (הרה"ק רבי שלמה מאבוב ז"ל) לבקר בביתו, הראה לו את ארמונו, והוליכו גם לבית מיוחד שהיה לו על חג הפסח, ובתוכו כל הכלים והמכשירים הנצרכים לחג, הבית הזה היה סגור במשך השנה ונפתח רק בערבי פסחים עד מוצאי אחרון של פסח, רבינו עבר בשתיקה על פני הבנין ההוא לא שיבח ודעריצו, ולא הראה שום התפעלות או קורת רוח. שאל לו הבארון, האם אין דעת הרב נוחה מכית הזה, והלא אין דרך בטוח גדול מזה להשמר ממשוה חמץ, השיב לו רבנו ואמר:

הנה נתגדלתי ונתחנכתי בבית זקני הקדוש מוצאנו, שאף שלא היה עשיר כמעלתו, עם כל זה כשהיה הדבר נוגע למצוה לא היה כסף נחשב אצלו, ובכן אם היה ענין הגון ונכון לבנות בית לפסח לצורך שמירה מעולה, היה זקני עושה כן, אלא יאיון וישמעו נא כבודו הסבר הענין.

רבנותו ז"ל אומרים (פסחים לה.) כל דגן שאינו בא לידי חמץ אין יוצאין בו ידי חובת מצה, וכן אמרו (שם מ.) מצוה ללנות שנאמר ושמרתם את המצות, לא לא דבעי לתיתה שימור למאי. ועיין גם ירושלמי (פסחים פ"ב ח"ד) דרובוכי: פסולה למצה, עין א"צ שימור.

הרי שמצוה היא לאדם להכנס לידי אופן שתהא המצה עלולה להתחמץ, והוא יגדל ויתגבר וינצח את כח החימוץ, כי אז ניכר יתרון האור מן החושך ושורש הדבר, כי הנה חמץ ושאר רומז ליצר הרע כאומרים ז"ל (ברכות יז) שאור שבעיסה מעכב, ופי' רש"י יצר הרע שבלבנו המחמיצנו, ובפסח מוטל עלינו להכניע את החמץ הרומז ליצר הרע, ואם כן הלא אומרים רז"ל (ויטא פה) היכי דמי בעל תשובה באותה אשה באותו פרק ובאותו מקום.

מ'האט נישט גענוצט קיין זילבער אין צאנז פסח, נאר גלאז.¹⁴

באמת דער חכם צבי האט זיך אויך אזוי געפירט, דער יעב"ץ ברענגט אזוי, ווייל ער האט געוואלט זעהן דעם וויין, כי יתן בכוס עינו, אליץ א הידור אין די ד' כוסות.¹⁵

ינחם העם, פי' פון ינחמו ממשעיהם הרשעים לעשות תשובה באמת, בראותם מלחמה, היינו מלחמת היצר, וכדי שתהא התשובה בשלימות ושבו מצרימה, כי התשובה צריכה להיות באותו מקום שהמאז כדאיא בגמרא (יומא פו.), אבל הקב"ה לא רצה שישבו עוד למקום טומאה זו, עכ"ד. וזה שאמר ופרעה הקריב, ואיתא במדרש (שמו"ד פ"א ס"ח) שהקריב את ישראל לתשובה. וכשראה הקב"ה גדול תשובתם לשוב תשובה אמיתית, עד שבשביל כך רצונם לשוב למצרים כדי שתהא התשובה באותו מקום, הביא הקב"ה את ארץ מצרים לשם, וזהו והנה מצרי"ם נוסע אחריהם, שנעקר כל ארץ מצרים אחריהם, ויצעקו בני ישראל אל ה', שעשו תשובה כראוי, עכ"ד. ועל פי זה יש ליתן טעם לשבח על מנהגו של מרן הדברי חיים זללה"ה שבערב פסח ערך שולחנו הטהור בבית מדרשו ואכלו חמץ, ובליל התקדש החג ערך את הסדר במקום ההוא, ויש לומר המונה בזה דהנה חמץ רומז על היצ"ה, ועל כן במנהגו רמז שבאותו מקום שאוכלים חמץ, היינו שנכשלו ח"ו באיזה חטא ועון, באותו מקום אוכלים מצה, ועושים תשובה, כי התשובה צריך להיות באותו מקום, עכ"ה ק.

14

עיי' בס' דרכי חיים (אות פ"ה) שכתב שהרה"ק מצאנז היה נוהג לשתות ד' הכוסות בב' לילות של פסח בכוסות של זכוכית ולא בכלי כסף, (על אף שמוזכר בתוס"ח (כלל קי"ד ס"ט אות י"א) שכלי זכוכית חסר כבוד, וזו הנהגתו חסידותו וזו כסף הוא בדרגה ב' להשיבות) וטעמו עמו ע"כ.

ועיי' בהגדת בית ראפשיץ שמוזכר בשם זקני חסידים שאמרו טעם דאיתא בגמ' נדרים (נ.) אמרה ליה בת קיסר וכו', והעולה שם דיין שמונה בכלי כסף וזהב מתקלקל, ולכן היות שביליל הסדר היין מונח בכוס זמן רב יותר מהרגיל, ע"כ לקחו כוס של זכוכית.

ועיי' בהגדש"פ ויגד אברהם שאפשר הטעם שעשה כן משום דאיתא בשו"ע אור"ח (תע"ב ס"ט) שיעור הכוס רביעית וכו' וישתה כולו לכתחילה או רובו בדיעבד וכו', ויש אומרים שצריך לשתות רוב הכוס אפילו מהזיק כמה רביעיות, וצריך לשתות השיעור שלא בהפסק גדול בניתים עיי"ש. והנה בכוס של כסף קשה להבחין בין שתה רוב או לא, מוש"כ בכלי זכוכית.

15

עיי' בדברי הגה"ק היעב"ץ בהגהותיו בסידור שער השמים: ...והיה אמר"ג (הדגם צ"ז י"ז) בזהר בכוס עגול של זכוכית בהיר ויפה לכוס של ברכה, ולא בגביע כסף וכוס זהב אף שלא חסרו לו כלי שתיה מזהבים וכלים מכלים ושנים יקרים וחשובים, והיה נותן טעם לדבר על בחירתו זאת, משום אל תרא יין כי יתאדם כי יתן בכוס עינו (משלי כג לא), ש"מ דשבח הוא ליהנות גם ממראיתו וטוב מראה עינים מהלך נפש וכו', ע"ש.

האדמו"ר מוויזניץ: אויף סוכות זאגט מען דאך אויך, ס'איז געווען איינער וואס האט געהאט א סוכה וואס איז געווען אינגאנצן מיט אלע חומרות, ס'האט נישט געהאט קיין נאגל, און ס'איז געווען אזעלכע וואס האבן געהאט אלע הלכה שאלות.

רבינו: דער ראפשיצער רב דער זרע קודש האט דאך געהאט אלע קולות ווי דופן עקומה...¹²

אין צאנז האט מען געפירט מיש ערב פסח - דעם חמציגן מיש - אין ביהמ"ד, און דארט האט ער אויך געפירט שפעטער דעם סדר, אינדערפרי האט ער געפירט דארטן א חמציגן מיש, און ביינאכט האט ער דארט געפירט דעם סדר, ס'איז א קפידא געווען.¹³

על כן לא נכון הדבר לברוח מן המקום החמץ ממקום הנסיון והיצר, ולשבת בבית אחר המנוקה לעולם מן החמוצים, אלא חובה לבער ולהכשיר את הבית שבו אוכלים חמץ במשך השנה ושם דייקא צריכון לאכול מצה שגם היא כבחה היתה להתחמץ ולפיול ברשת היצר, ועל ידי זה כובשין ומשברין את השמן ומתגברים עליו, ולכן לא רצה זקני בבית מיוחד לפסח, אלא בדק בחורין וסדקין בבית דירתו של כל השנה, ומשם גירש את היצר הרע.

[ועיין בס' בית אהרן בליקוטים שהרה"ק מקארלין סירב לקנות כלים חדשים לפסח, כי אז לא יוכל הרה"ק הקדושת לוי ללמוד זכות על עבודת ישראל בקראצן שווענקן רייבן וכו', ומקור לזה בפסחים (ז:) ברב אשי שהיה עשיר ואעפ"כ לא קנה סכניו חדתא]. הבארון הודה לרבנו מאד על שגילה את עינו להבין ולהשכיל יסוד הדברים, וגמר אומר שמהיום והלאה יעשה כדבר רבנו, וינקח את ארמונו הקבוע, ובתור תודה על שזיכהו רבנו לעשות מצוה כהלכתה שלח בכל שנה ב' אלפים רייניש לטובת הישיבה בווישניצא.

12

עיי' בס' י"ג אורות (ח"ב) שבכל יום מימות השנה עסק רבינו (הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ ז"ל) בעניני סוכה, לפעמים בהלכותיה ולפעמים באיזה עשייה בתיקון הסוכה. ועם כל זה נעשה סוכתו בצירוף כל הקולות שנאמרו בסוכה כלבוד, דופן עקומה, וכדומה.

ושמעתי מזהרה"ק מקאלאשיץ ז"ל והוא נסתפק אם נהג בכל הקולות במשך הסך הכל של השנים, דהיינו שכל שנה הי' נוהג בקולא אחרת, או שמא נהג בכל הקולות בכל שנה ושנה, ע"ש.

13

ומן הראוי להעתיק כאן דברות קודש שהשמיע כ"ק מרן רבינו שליט"א בסעודת רעוא דרעוין פ' בחקותי תשס"ג מה שאמר לבאר מלתא בטעמא בענין מנהגו של מרן הדברי חיים לאכול הסדר באותו מקום שאכל החמץ, על פי מה דמתאמרא משמיה דהרה"ק מוהר"ד מבעלזא לפרש הכתובים (שמות י"ז) ופרעה הקריב וישאור בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נוסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה', וביאר על פי מה שאמר הרה"ק השר שלום מבעלזא ז"ע על הפסוק (שמות י"ז) ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא, כי אמר אלהים פן

האדמו"ר מוויזניץ: דאכט זיך אין נאך פלעצער האט מען זיך אזוי געפירט, אין קאלוב נוצט מען נאר גלאז, אין קאסאן נוצט מען גלאז. אפשר זידיט שוויב אויך.¹⁶

ישאל א' מבניו: ווי אזוי איז געווארן אן השתנות?

רבינו: דער זיידע רבי שלום אליעזר'ל האט אויך גענוצט נאר גלאז. כ'שטעל מיר פאהר אז ביי צאנזער אייניקלעך נוצט מען היינט אויך גלאז, כ'האב נישט געזעהן, אבער כ'שטעל מיך אזוי פאר.¹⁷

האדמו"ר מוויזניץ: דאס וואס דער רבי האט פריער געזאגט וועגן די עקסטער דירה (מה שאמר רבינו עבוד מרן הדברי חיים דל), די שאלה איז צי ער וואלט ווען געקענט האבן נאך א דירה?

א' מבניו: מ'מיינט צו זאגן אז דער צאנזער רב אויב ס'וואלט געווען א ערנסטע חומרא וואלט ער קיין געלט נישט געשפארט.

רבינו: יא, דער זיידע דער דברי חיים וואלט נישט געשפארט אויף קיין געלט ביי אזעלכע זאכן. כאטשיג ער האט נישט געהאט, ווייל דאס גאנצע געלט האט ער אויסגעטיילט פאר צדקה, כידוע.

האדמו"ר מוויזניץ: מ'עסט ערב פסח מצות?

רבינו: יא יא.

האדמו"ר מוויזניץ: ווען עסט מען דעם מצות, פאר הצות?

רבינו: יא אוודאי פאר הצות.

האדמו"ר מוויזניץ: ביידע נעכט?

רבינו: יא, די ערשטע נאכט עסט מען דעם אפיקומן אויך פאר הצות, מ'פראבירט שטארק אויב ס'געלונגט, רוב יארן איז אזוי. אבער געווענמליך איז שוין ממש... כהצות... אזוי נאנט צו הצות.

האדמו"ר מוויזניץ: ביי אונז פראבירט מען, אבער נישט אלץ געלונגט, מ'האט פראבירט אפילו הלל אויך צו זאגן פאר הצות.

רבינו: דער ביאור הגר"א (סי' תע"ז) זאגט אז דאס איז אלץ דעם כוס רביעי וואס דארף זיין פאר הצות.¹⁸

16

כמו כן מובא שהרה"ק רבי אלימלך מטאשע ז"ל היה לוקח לכוס של אליהו כוס מקריסטל שאביו הרה"ק בעל בני שלשים ז"ל קיבל למשלוח מנות ממרן הדברי חיים ז"ל

17

אגב, יש לציין שבדרכי חיים ושלום (אות תקצד) כי הגה"ק ממונקאטש לקח לכוס ראשונה של קידוש גביע מכסף, ושאר הכוסות היו מזכוכית.

18

כ"ב בבאור הגר"א (שם) על הרמ"א שכ' שיקדים עצמו לגמור ההלל קודם הצות, דטעמו משום כוס ד', וציין לסי' תע"ב, והבונה דכל ד'

אבער ביי אונז איז דאס שוין נישט, דאס גייט שוין נישט,¹⁹ דעם אפיקומען פראבירט מען מקפיד צו זיין ס'זאל זיין פאר הצות.

האדמו"ר מוויזניץ: מ'זאגט תורה אויך מסתמא.

רבינו: היי יאר איז אזוי געווען, איך האב געגעסן דעם אפיקומן ממש ביי הצות, אבער דער עולם נישט. מ'זעט דאך צו עסן א סעודה פאר'ן עולם.

איך ווארט זיי זאלן צוענדיגן צו עסן, זיי זאלן קענען עסן געהעריג א סעודה. מ'איז דאך הונגעריג..., ס'איז דאך שוין אינמיטן די נאכט, און ווען דער עולם איז פארטיג מיט די סעודה, איז מען ממשיך ווייטער.

דער פעטער ז"ל פלעגט אויך אזוי טוהן, איך געדענק ווען איך בין געווען (כשנת תשכ"ז) ביי די סדרים, ער האט פאר זיך גענומען דעם אפיקומן תיכף (לפני הצות), און געוויזן אז די מסובין זאלן ממשיך זיין מיט די סעודה, און ער האט געווארט נאכדעם ביז זיי האבן געענדיגט די סעודה.

האדמו"ר מוויזניץ: און די ערשטע כוית מצה?

רבינו: יא, דאס עסט יעדער איינער פאר הצות, ביידע נעכט.

האדמו"ר מוויזניץ: אבער מ'עסט דאס צוזאמען מיטן רבי'ן, דער גאנצער עולם?

רבינו: יא.

א' הנוכחים: ס'איז נישט דער גאנצער עולם ביים סדר, נאר די חתנים זענען ביים סדר.²⁰

מסות צריך לשתות בלילה כמו אכילה מצה. וכ"כ בשו"ע הרב (סי' תע"ז ס"א), וה"ל בזה, וכ"ה בלקוטי מהר"ח.

ועי' בפמ"ג (שם), דרך החיים ושו"ת בנין שלמה (סי' כ"ט) שאם איחר לשתות כוס רביעית לאחר הצות, ישתה אותו בלא ברכה, שהרי בשאר ימות השנה ברכת בורא פרי הגפן פוסלת מזה שישתה אח"כ, ורק בליל פסח מברך על כוס וכוס שהוא מצוה בפני עצמה, וא"כ כשתה אחר הצות הרי הוא כשתה יין בעלמא שא"צ ברכה על כוס רביעי.

אבל עיין בויגד משה (עמוד רפ"ז) שכונת הפמ"ג ודה"ח רק כשתאחר ולא אמר הגדה עד אחר הצות, אבל כשתאחר רק עד שתיית כוס רביעי, בודאי יכול לברך גם לפי דעתם עכ"ד.

19

עיי' תוס' מגילה (דף כ"א ע"א ד"ה לאתויי), חק יעקב (פס"ג), שאין צריך להחמיר לומר הלל קודם הצות כי ההלל שאחרי האפיקומן הוא מדרבנן, וכ"כ בפסקי הגר"א (סי' קצ"א).

ועיין בכף החיים (פס"ד) שכתב שעפ"י המדרש טפי עדיף לקרות את ההלל מחצות ואילך, ע"ש.

רבינו: יא, יא, מ'פארשטייט, מ'רעדט פון די מסובין ביים סדר.

האדמו"ר מוויזניץ: דער טאטע ז"ל פלעגט ארויס צו גיין נאך די הגדה, ער האט געמאכט א הפסק, דער עולם האט דעמאלטס געגעסן די כזיתים מצה און מרור און מ'האט אהנגעהויבן צו עסן די סעודה, ערשט נאכדעם איז דער טאטע צוריק אריין געקומען.

האט א איד געפרעגט – ס'איז געווען א איד ר' מענדל וואלף מיללער, ר' נפתלי לעבאוויטש'ס שווער²¹ – צי מ'מעג מיסב זיין, אזוי ווי דער רבי איז דאך במילא נישט אינעווייניג צי ער מעג עסן די מצה בהסביבה, האט דער טאטע ז"ל געזאגט ניין.

רבינו: ער האט נישט געלאזט מיסב זיין?

האדמו"ר מוויזניץ: ניין.

רבינו: אפילו ער איז נישט דארט געווען?

האדמו"ר מוויזניץ: זעהט אויס ער האט געהאלטן אז ס'האט מיט'ן מקום, בבית רבו, אזוי איז געווען דאס מציאות, ער האט נישט געלאזט.

א' הנכחים: בחורים בכלל האבן מיסב געווען אמאל?

רבינו: ווען איך בין געווען א בחור, האב איך געהערט פון חסידי'שע אידן פונדערהיים, אז א בחור איז זיך נישט מיסב ביים סדר, אפילו בן אצל אביו (עיינ בשו"ע או"ח סי' תע"ב ס"ה), איך האב מיך געוואונדערט דערויף האב איך אפגעמאכט אז איך מוז דאס פרעגן דעם פעטער ז"ל.

איז געווען ערב פסח נאכמיטאג, שוין נאכן מצות באקן, בין איך אריבערגעגאנגען צום פעטער ז"ל. ער איז געזעסן און ער האט אריינגעקוקט אין א ספר, אינמיטן דערוועג האט ער מיך, ער איז געווארן אזוי איבערראשט, און ער האט אזוי געקוקט אויף מיר, ס'איז דאך ערב פסח נאכמיטאג,

20

מודי שנה בשנה מעריך כ"ק מרן שליט"א את שני ימים הראשונים של חג הפסח, ובמיוחד הסדרים בליל התקדש חג הפסח, יחד עם מאות החתנים תלמידיו הנאמנים הקרויים בנים, סביב לשלחן.

21

הרה"ח ר' נפתלי שליט"א זכה רבות בשנים, ועוד בימי בחרותו, להעלות על הכתב את דברות קדשו של רביה"ק הדברי יואל ז"ל מפי השמועה, יחד עם להבחל"ח הרה"ח ר' מאיר ישראל גאלדבערגער ז"ל, והי' להם קביעות בכל יום ד' בשבוע לבוא אל הקודש פנימה, בשעה מאוחרת בלילה, ולעבור עם רביה"ק ז"ל על החידושים של ליל שב"ק וס"ג משבוע העבר, וכשהגיע לפרקו לקח אותו דודו הרה"ח ר' מענדל וואלף ז"ל לחתן לבתו שתהי'.

וואס זיך איך דא. האט ער מיך געפרעגט וואס איך וויל. האב איך אים געזאגט אז איך בין געקומען בעמ"א א ערב פסח מצה – ס'איז געווען דארט אין די זייט אזא ווייסע בלעכענע שאפע וואו די מצות זענען געליגן, נאר ער אליין האט געהאט דאס שליסל פון די שאפע – ער האט זיך אויפגעשטעלט און האט עס געעפענט, ער האט אזוי ארומגעקוקט און ער האט געזוכט צווישן די מצות, די מצה, יענע מצה, ביז ער האט מיר געגעבן א מצה, און ער האט זיך צוריק אראפגעזעצט.

האב איך געפרעגט צו איך קען אים עפעס פרעגן. האט ער מיר געזאגט, אדרבה פרעג. האב איך אים דאס געפרעגט, צו ס'איז אמת א א בחור איז נישט מיסב. האט ער עס מיר באשטעטיגט, און מיר געזאגט "יא, ס'איז אמת, אינדערהיים האט א בחור נישט מיסב געווען".

א' מבנינו: ווען מ'איז געזיצן ביים רבי'ן האט מען מיסב געווען?

רבינו: איך? א תלמיד בפני רבו? ניין.

רבו מובהק איז דאך זיכער דא דער איסור פון כמורא שמים (עיי' תוס' ב"ק מ"א).

א' מבנינו: ביים טאט'ן האט מען יא מסב געווען?

האדמו"ר מוויזניץ: די קינדער זענען ביי אונז יא מסב.

רבינו: יא, די קינדער זענען יא מסב.

וכיכר את רבינו בברכת לחיים

האדמו"ר מוויזניץ: אפשר זאל מען מאכן א ברכה?

רבינו: ס'איז גוט, ברא"ח בעלמא קני ... (לשון הגמ' במס' ב"מ ב.).

האדמו"ר מוויזניץ: מ'מישט זיך נישט מיט וויין אויך נישט?

רבינו: 'שיח"ה כשת"ח... (לשון נופל על לשון המשנה במס' שבת פו. מנן לסיכה שהיא כשת"ח).

ווען ס'איז געווען די קריג, ביי ערשטע וועלט'ס קריג, האט מען פארבאטן בראנפן, די רעגירונג האט נישט געלאזט טרונקען קיין בראנפן, און ס'איז געווען דער מנהג אין סיגוט אז חנוכה נאכ'ן צינדן האט מען געזאגט לחיים אויף בראנפן, אבער מ'האט דאך נישט געטארט, האט דער זיידע דער עצי חיים גערעדט פון בראנפן, ער האט געזאגט 'שיח"ה כשת"ח'. אזוי האט ער געזאגט אזא ווערטל.

דער טאטע ז"ל האט דערציילט אז ער האט עס שפעטער געזעהן אין לאגער, דארט איז געווען א עס. עס. מאן וואס ער האט ליעב געהאט צו טרינקען, און ווען מ'האט נאר

גערעדט פון בראנפן איז ער שוין געווארן אזוי בגילופין, און מ'האט אים מיטן רעדן אליין געקענט אונטער קיפן.²²

ונעתיק כאן העובדא באריכות כפי שמוכח בס' ומושה היה רועה (חלק ב): ביים עצי חיים ז"ל איז געווען איינגעפירט דער מנהג פון בית צאנו, אז חנוכה נאך די תורה האט מען געטרונקען לחיים און מען האט דערביי משמיע געווען דברי תורה.

אין די צייטן פון די ערשטע וועלט מלחמה איז געווען פארבאטן צו נוצן אלקאהאלישע געטראנקען, ווייל אלע משקאות וכדו' האט געהערט צום מיליטער. פארשטייט זיך אז חסיד'ישע אידן האבן זיך פארשאפט ברוינפן צו זאגן לחיים אבער מען האט דאס געמוזט באהאלטן, אזוי איז אויסגעקומען אז אסאך מאל האט מען נישט געהאט קיין בראנפן צום טיש.

איינמאל חנוכה ביים טיש פון עצי חיים נאכ'ן תורה זאגן האט מען געזען אז עס איז נישטא קיין בראנפן, האט זיך דער עצי חיים אנגערופן בדרך הלצה "הכמינו ז"ל זאגן (יומא ע"ה) סיכ"ה (שיחה) כשתיה, און אז מ'קען נישט טרינקען בראנפן וועלן מיר רעדן פון בראנפן" ווייל שיח"ה איז אזוי ווי סיכ"ה....

האט דער רבי געזאגט "ווען איך האב געהערט נאכדערציילן די מעשה, האב איך מיך זייער געוואונדערט, ווייל ווי באקאנט איז דער טאטע געווען גאר אן ערנסטער מענטש, און ער האט קיינמאל נישט געווערטלט, וכפרט זאגן אוועלעך ווערטלעך ברבים, אנדערש ווי דער פעטער ז"ל וועלכער פלעגט יא אז זאגן ווערטלעך, כידוע".

"פארשטאנען דאס ווערטל" האט דער רבי אויסגעפירט "האב איך ערשט אין די מלחמה יארן".

דער רבי האט דערציילט "אין לאגער וואו איך בין געווען איז דער בלאק עלטסטער געווען א גרויסער רשע מרושע פון סלאוואקיי, פארקאש האט ער געהייסן, מומש א לעבעדיגער הונט. מ'האט אבער געוואוסט, אז ער איז א גרויסער שיכור, און ווען איך האב געדארפט פון אים א טובה, בין איך צוגעגאנגען צו אים - די דייטשע שפראך האב איך דאך געקענט - האב איך אנהענגען מיט אים א שמועס און אים געזאגט, אז איך האב אמאל געטרינקען א געוויסן בראנפן... און עס האט געארבעט".

"אנגעהויבן האט זיך דאס ווען ער איז אמאל אריבערגעגאנגען עטליכע אידן אינמיטן ווינטער, ווען די אידן האבן געארבעט אין די שרעקליכע קעלט, און ער האט געהערט ווי איינער רופט זיך אן אז "א גלעזל בראנפן וואלט ווען יעצט גוט געווען".

ווי נאר דער רשע האט דאס געהערט איז ער צוריק געקומען און ער האט געפרעגט "וואס האסטו געזאגט?!" האט מען אים גענטפערט אז מ'האט געשמעקט אז ווען זיי האבן ווען דא א פלעשל בראנפן וואלט מען ווען בעסער געקענט ארבעטן.

אנשטאט ער זאל שרייען און שלאגן אזוי ווי ער פלעגט אלעמאל טון, איז ער יעצט געווען רואיג און ער פרעגט די אידן "איר האט שוין אמאל געטרונקען בראנפן?!" "אדווא" האבן אים די אידן גענטפערט. "ווי אזוי טרינקט איר בראנפן?" האט דער רשע געוואלט וויסן. די אידן האבן אים

במילא, איך זאג אויך אזוי, שיחה איז כשתיה. **האדמו"ר מוויזניץ:** מ'פלעגט זיך נישט מישן אפילו ביי די פעטערס אויך נישט? איך פרעג בכלליות.

רבינו: מ'איז נישט אזוי ארום געפארן פסח, מ'איז נישט ארום געגאנגען. מ'איז נישט געווען קיין קארם מ'איז נישט געפארן.

*

האדמו"ר מוויזניץ: מיין שוואגער ר' דוד בעריש (הרב דקהלתינו ב"פ שליט"א) איז געווען דא,²³ האט ער פארציילט וועגן א שאלה וואס ער האט געהאט מיט יארן צוריק וועגן א הויז וואס ער האט געוואלט קויפן, האט ער געהאט א שאלה וועגן די ביימער, אז דער טאטע (חותנו רבינו הברך משה ז"ל) האט געשיקט צום סאטמאר רב ז"ל פרעגן און ער האט נישט געוואלט מקיל זיין. ער האט אים קודם אליין

דערציילט, אז מען גיסט אריין אביסל בראנפן אין א קליין גלעזלע, אזא ספעציעלע 'בראנפן גלעזלע' און מ'טרונקט אביסל לחיים.

"ניין איר ווייסט נישט" האט דער רשע געזאגט, און ער האט אנגעהויבן צו רעדן מיט ביידע באקן "מען פולט אן א גרויס גלעזל מיט פיינע בראנפן, און מען זופט דאס אויס...". און ער האט אזוי גערעדט א לענגערע צייט פון אזא סארט בראנפן און א צווייטע סארט בראנפן, און ער האט זיך אפגערעדט אז עס איז שוין איינס און א האלב יאר וואס ער האט שוין נישט געטרינקען קיין בראנפן, ווייל דער געזעץ ביי די דייטשן איז געווען אז סאלדאטן טארן נישט טרונקען קיין בראנפן.

בשעת מעשה רעדענדיג פונעם בראנפן האט מען געזעהן ווי ער ווערט ממש שיכור פונעם רעדן, און די אויגן גלאנצן אים ווי ביי א שיכור.

ווען איך האב דאס געזעהן האט איך מיך באלד דערמאנט די מעשה פונעם טאטן 'שיחה כשתיה'. און ער האט דאס אקצעפטירט ווי א סגולה בדוק ומנוסה, אז דער רשע ווערט שיכור רעדענדיג פון בראנפן. און עס האט געארבעט, ווען איך בין צוגעגאנגען צו אים און געוואלט עפעס פועל'ן ביי אים, האט איך אנגעהויבן צו רעדן פון בראנפן.

אזוי, זאגט ער מיר דו האסט געטרונקען יענעם ברוינפן... איך האב אמאל געטרינקען יענעם ברוינפן און יענעם בראנפן, און מ'האט אנגעהויבן צו זען בחוש ווי זיין פנים הויבט אן רויט צו ווערן פון שכרות. ער איז ממש שיכור געווארן כאילו ער האט געטרונקען בפועל. אזוי האט איך געקענט בעטן די טובה וואס איך האב זיך גענויטיגט, און ס'איז געלונגען, זייענדיג בגילופין און צופרידן אז ער קען מיט עמיצן רעדן איבער בראנפן.

דער רבי האט אויסגעפירט "דאס איז געווען לכאורה פון דעם וואס דער טאטע האט משפיע געווען דעם 'סיכ"ה כשתיה', אז רעדן פון ברוינפן זאל האבן דעם זעלבן כח ווי ברוינפן".

23

בן הגה"צ ר' אלעזר מייזליש ז"ל אבד"ק איהעל, חותנו של כ"ק אדמו"ר מוויזניץ מאנסי שליט"א.

ס'איז געדרוקט (ש'ת דברי יואל ח"א י"ד סי' צ"ב), ער שרייבט עס פארן איידעם, פאר מיין פעטער (כ"ק הנה"צ מהר"י ז"ל ח"ד) דער סיגוטער רב.²⁷

ס'איז דא מענטשן כסדר וואס האבן די שאלה, זיי ווילן פארברייטערן זייער הייזער, און מ'דארף אראפ שניידן, ס'איז ערנסטע שאלות.

האדמו"ר מוויזניץ: יא, מ'זוכט מקיל צו זיין, ס'קען זיין גרויסע שאדנ'ס.

רבינו: דער דרכי תשובה (ש'ת צבי תפארת סימן ו') שרייבט אז ער האט מקובל אז ס'שאדט פארן מורה דוראה וואס איז מקיל.²⁸ ער ברענגט אזוי בשם זיין פאטער.²⁹

א' הנוכחים: ס'איז געווען אזא שאלה וועגן א פירות בוים אין בית החיים צי מ'מעג אראפ שניידן.³⁰

27 וול"ק שם (אות ט): וכן קבלתי מאבא מארי הגה"ק זלה"ה שבכל אופן ואופן אף במקום שהוא חיתר גמור מצד הדין עדיין יש מקום לחוש לחשש סכנה ח"ו (עי' כ"ק צא: וצאות ריה"ח סי' נ"א) ולא רצה מעולם להורות בדבר זה, עי"ש.

28 וע"ע בזה בשו"ת מנחת אלעזר (ח"ג סימן י"ג) שהביא קבלה זו מאבותיו הקדושים, עיי"ש.

29 עיי"ש לשונו, אמנם יהיה איך שיהיה אינו רוצה להכניס עצמי בהוראה זו, כי כך מקובלני מבית אבא מארי הגאון הקדוש וצל"ה (הנה"ק בעל שם שלמה ז"ל) שגם על המורה להתיר לקצוץ יש חשש סכנה ר"ל, ואם היה אירע עובדא בפ"ק בגברא דלא קפיד אסכנה ורצה רק להגיד לו מעיקר הדין שלח אל הבד"ץ דיני דמאת והוא לא רצה להודקם לזה.

30 כבר נדפס בספרינו 'משולחן מלכים' חלק ד' שיחה ארוכה שנו"נ כ"ק רבינו שליט"א עם להבחל"ח כ"ק מרן הגאון בעל שבט הלוי ז"ל בנידון דידן, השיחה התקיימה ביום א' פ' תצוה בשנת תשע"א לפ"ק בביקור קצר שערך רבינו שליט"א בעיר בני ברק יצ"ו על אם דרך חזרתו הביתה משב"ק מרומם תחת כותרת 'בעבור אבותינו פ' תרומה העעל"ט, שערך בעיר האבות סיגוט יצ"ו, לרגל יומא דהילולא של מרן הגה"ק בעל קדושת יום טוב ז"ל, ובתוך הדברים סיפר לו רבינו שחזר עתה מעיר סיגוט והתחילו לעסוק בחידוש הבית החיים בעיר האבות שמה, ומצאו שמה אילנו נושאות פרי, ושאל אותו מרן שליט"א האם מותר לקצוץ עץ פרי, ומרן הגאון ז"ל התיר אם ליכא ברירה אחרת.

כמו כן יש לציון שבשנת תשל"ב פנה האדמו"ר מקערעסטיר- בערבעשט שליט"א בשאלה לפני ג' רבנים, ח"ה כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל, והגה"צ רבי חנני יו"ט ליפא טייטלבוים ז"ל אבד"ק גירבאטור, ולהבחל"ח אל כ"ק הגאון הגדול בעל שבט הלוי ז"ל, כדת מה לעשות באילן הגדול בבית"ח בסיגוט שהשרשים עקרו הרבה מציבות ממוקומם, האם מותר לקוצצו ע"י נכרי בכדי שלא יפריע את מנוחתם של שוכני עפר.

געפרעגט, און זעהט אויס אז ס'איז געווארן שוועריקייטן, האט ער געזאגט ווייסטו וואס כ'זועל שיקן מיין זוהן (רבינו שליט"א) נאכאמאל און ער האט עס נישט געוואלט מתיר זיין, מ'האט שטארק מחמיר געווען אויף דעם?

רבינו: דאס איז שוין זייער אן אלטע מעשה, ס'איז געווען אזוי, ער, ר' דוד בעריש, האט זיך געוואלט אהערציען פון שיקאגא,²⁴ האט ער געוואלט קיפן א הויז און ער איז געווארן געווארן אז ס'איז אמאל געווען דארט א פירות בוים דערויף וואס דער גוי האט אראפגעשניטן, ער האט געדארפט צוריק אהיימפארן קיין שיקאגא, האט דער מאמע ז"ל מיך געבעטן כ'זאל ארויספארן פרעגן דעם פעטער די שאלה,²⁵ איך בין געווען פרעגן און דער פעטער ז"ל האט נישט געוואלט מסכים זיין דערצו.

למעשה שפעטער א צייט איז מיין שוואגער ר' דוד אליינס נאכאמאל געווען פרעגן, ער האט געוואלט קיפן ער האט זיך דאך געוואלט אהערציען, איז ער ארויסגעפארן נאכאמאל פרעגן און דער פעטער האט נישט מסכים געווען, ער האט געזאגט 'כ'האב דאך שוין געזאגט אז מ'זאל נישט קיפן, ער האט געדענקט אז מ'האט אים שוין געפרעגט אויף דעם, און ער האט מחמיר געווען.

אין אבני צדק (י"ד סי' מ"ה) איז דאך דא א תשובה וועגן דעם.²⁶

דער פעטער ז"ל אין א תשובה ברענגט דעם אבני צדק, און נאכדעם שרייבט ער אז ער האט מקובל פונעם קדושת יו"ט, אז אפילו במקום היתר איז עס אויך א סכנה. ער שרייבט אז דער מאמע, דער קדושת יו"ט, האט קיינמאל נישט געוואלט פסקנ'ן אויף דעם.

24 שבתחילה לאחר חתונתו הי' דר שם כמה שנים בשכנת אביו ז"ל ודודו הגה"צ מוויזניץ ז"ל ששמשו שניהם שם ברבנות.

25 רבינו הדברי יואל ז"ל הי' דר אז במקום הנופש 'בעל-הארבער' לצורך בריאות.

26 עיי' בשו"ת אבני צדק למרן הייטב לב (י"ד סימן מ"ה), ויסוד הדברים הוא על פי מה שכתב היעב"ץ שם דמותר על ידי גוי, אמנם בפוסקים פלפלו בזה מכה דין שליחות לנכרי לחומרא ומכה דין יד פועל כיד בעה"ב, ומכה דין אמירה לנכרי, ומכה דין גרמא, וע"כ כתבו שימכרנו לנכרי בקנין כסף ושטר והגוי יקצצם, עיי' בזה גם בשו"ת בית שלמה (י"ד סימן קצ"א), ובשו"ת בית יצחק (י"ד סימן קמ"ב), ובשו"ת יד יצחק (ח"ג סימן ת"ט), ובשו"ת ערוגת הבושם (י"ד סימן ק"ט). ובשו"ת מהרש"ם (ח"א סימן כ"ב).

דא אין מאנסי, ער איז געווען ביי ר' יוסף אפאר וואכן, די ערשטע נאכט האט ער זיך אראפ געלייגט און האט נישט געקענט שלאפן די גאנצע צייט ביז פארטאגס, האט ער געהייסן מיזאל אויפועקן ר' יוסף קוק צי מ'האט נישט פארבויפט קיין פענסטער, איז מען געגאנגען אינדרויסן האט מען געזעהן אז ס'איז געווען פארבויפט א פענסטער, האט מען נאך יענע נאכט גערופן עמיצער וואס האט געמאכט א לעכל אינעם פענסטער, ער האט אזוי מורא געהאט אפילו אויף איין מאג צו לאזן א פענסטער פארבויפט.

ס'איז געווען אמאל דא אין ביהמ"ד, ס'זענען אראפ געפאלן קינדער, כ'געדענק מיאזי אים געקומען זאגן אז די ווייבער זאגן מ'דארף איבער קוקן די מוזהות אז עס פאסירט אזעלכע זאכן, האט ער געזאגט, די מוזהות דארף מען? מיזאל קוקן צי ס'איז נישט צוגעמאכט קיין פענסטער.

רבינו: יא, א ביהמ"ד איז נישט אנדערש מיט דעם.³⁴

*

האדמו"ר מוויזניץ: וויאזוי איז דער מנהג, ביי די סדר נעכט זאגט מען תורות?

רבינו: יא, ביידע, די ערשטע נאכט און די צווייטע נאכט.

האדמו"ר מוויזניץ: ס'איז דא פלעצער וואו מ'רעדט נישט אויס ביים גאנצן סדר.

רבינו: ס'איז נישט קיין סתירה.

דאס הייסט נישט אויסגערעדט... אויסגערעדט הייסט אז מ'רעדט דברי חולין...

האדמו"ר מוויזניץ: מ'פירט אין ביהמ"ד?

רבינו: ניין, אין שטוב. הינטן איז דא א גרעסער פלאץ, דעם סדר מואכט מען דארט.

האדמו"ר מוויזניץ: אזוי? און ס'איז דא פלאץ פאר יעדן?

רבינו: ניין, ס'איז טאקע נישט דא גענוג...

דער ייטב לב האט נישט געפירט דעם סדר אין ביהמ"ד, ווייל ער האט געוואלט יו"ט עסן פיש, און דארט האט מען נישט געגעסן פיש, די ווייניגער חסידים, קאסובער חסידים,

³⁴ עיי' מה שכתב החיד"א (מביא הכף החיים סי' קמ"ו) שד"ן זה הוא אפילו בכותלי בית הכנסת משום שגם שם מצוינו מוזיקים, וז"ל החיד"א: ועודתי זו ששמעתי מפיו רבנן זקני שער בעיה"ק ירושלם ת"ו ממששים שאירעו בימימה שהיו מוזיקים בבכה"ל שבירושלם ת"ו, שיש שם כמה ס"ת ומקור דרדק, ואמרו המקובלים דבכל מקום קדושה סביב רשעים יתחלכו רחוק ד' אמות, והסטרטא אחרא שואבת איזה ניצוצי קדושה, וידעתי ענינים נוראים בזה, וא"כ יש לחוש... עכ"ל.

האדמו"ר מוויזניץ: וואס האט מען געטוהן?

רבינו: מ'האט עס פארקויפט פאר א גוי, און נאכדעם האט מען עס אראפ גענומען... דער פראבלעם איז געווען ווייל די שרשים האבן געלייגט צוגרונד די קברים, עס גייט אריין אין קבר אריין.³¹

האדמו"ר מוויזניץ: וועגן פארשטאפן די לעכער איז אויך דא פון רבי יהודה החסיד (אות כ"ג).³²

רבינו: איר מיינט וועגן אינגאנצן פארמאכן פענסטער'ס און מיהרן.

האדמו"ר מוויזניץ: יא, מ'דארף עפעס איבערלאזן אפען.

וויפיל דארף מען טאקע איבערלאזן אפען ווען מ'ווייל יא פארמאכן?

רבינו: ס'איז גענוג א כלשהו.³³

האדמו"ר מוויזניץ: ווען דער טאטע ז"ל איז געווען אין שפיטאל, איז ער נאכדעם אהיים געקומען צו ר' יוסף ניימאן,

31

ונעתיק כאן מתוך דברות קודש שהשמיע מרן רבינו שליט"א במסיבה של מצוה לטובת המתיבתא ומעמד צאתכם לשלום קודם יציאתו לעיר סיוגט: "כעב א שבה והודאה פאר הייליגן באשעפער, ס'איז דא עסקנים, חשובע עסקנים וואס זיי האבן אויפגעטוהן כמה ענינים לטובה אין סיוגט... א חלק פון בית החיים אפילו דארט ווי ס'איז יא באנוצט האט מען אנגעבויפט מ'האט געמאכט דערפון א פעלד, די גוים האבן אנגעבויפט ביימער - פירות ביימער - צווישן די קברים צווישן די שורות, - א גוי איז א גוי - די ביימער האבן ווארצלן, די ווארצלן גייען אריין אין די קרקע, זיי צושפרייט זיך און זיי גייען אריין אין די קברים, ס'איז א שאלה אין הלכה ס'איז א פירות בוים, א פירות בוים טאר מען נישט אפשיידן, ווי אזוי זאל מען זיך דא נוהג זיין, זאל מען אפשיידן די בוים, איז עס א שאלה פון אפשיידן א פירות בוים, זאל מען נישט אפשיידן וועט דאס מאכן חורבנות אויף די קברים, א ערנסטע הלכה שאלה וואס מ'האט".

32

המקור לאיסור לסתום חלונות דלתות או פתחים אחרים הוא מדברי רבי יהודה החסיד בספר חסידים (סי' אלף קמ"ו) וז"ל: אלא מכאן שסכנה לסתום חלונות ופתחים, לפי שגם נגור לשדים שאין להם לעבור אלא באותו הדרך ומטריח השדים במקום אחר, ומניין שאין השדים יכולים לילך כי אם במקום הנגור להם כדאמר בפ' כל הבשר (חולין ק"ה) שהשד היה עומד תחת המרוב ושבר החביות כי לא היה לו לזוז משם.

ובצוואתו מביא עצה לכך, וז"ל: לא יסתום אדם חלון או פתח לגמרי שלא ייוקו השדים כי דרכם לצאת בו, אלא יקוב נקב קטן בו, עכ"ל.

33

עיי' שם בצוואת ריה"ח שכ' בפ' הלשון אלא יקוב נקב קטן בו. - וכן מובא בספר שמירת הגוף והנפש (סי' רט ט"ד) מכמה אחרונים, אך יש לציין שמביא בשם הרה"ק מבעלזא ז"ל שישאיר נקב מלוא אגרוף של תינוק וישם גייר בתוך הנקב מולו לטיח משני צדדי הנקב, עיי"ש.

וואס האבן דארט געוואוינט האבן נישט געגעסן קיין פיש, און ער האט נישט געוואלט זיי זאלן זעהן ווי ער עסט פיש.³⁵

ער האט געהייסן אין שטוב מיזאל פארהענגען די פענסטער כדי מיזאל נישט זעהן אז ער עסט פיש.

האדמו"ר מוויזניץ: דער סאטמארער רב ז"ל האט יא געגעסן פיש?

רבינו: אנהייב יארן דאזיגן איז אמעריקא האט ער געגעסן, שפעטער שוין נישט, פשוט ס'איז געווען שווער צוציגרייטן אזויפיל, ס'האט זיך געמאכט שוועריקייטן, ס'איז איינמאל

35

תחת אחד השיחים כאשר דיבר מרן רבינו שליט"א בענין זה האריך לבאר באריכות כדלהלן:

אין סיגעט זענען געווען קאסובער חסידים - ווינצער חסידים וואס האבן נישט געגעסן קיין פיש אין פסח, ס'איז געווען פלעצער וואס די סוחרים האבן גענומען פיש און מ'האט זיי אנגעשמירט מיט ספירט. כדי ס'זאל אויסקוקן גלאנצעדיג און פריש.

ס'איז אזוי, דאס האט זיך געוואנדן אין די מקומות, א שטאט וואס איז געווען על שפת הים, וואס מ'האט געכאפט פיש לעבעדיג און מ'האט עס גלייך געברענגט, דארט איז נישט געווען קיין חשש. א שטאט וואס איז שוין געווען אביסל ווייטער, האט מען דאך שוין געברענגט, האט מען שוין געמאכט קונצן ס'זאל זיך האלטן פריש, איז געגאנגען אז מ'האט אריין געלייגט אביסל שפירטוס, האט זיך אזוי געמאכט די חומרא, אזוי האט זיך עס אנגעהויבן (זע' בפרי מגדים (סי' תמ"ז א"א סקמ"ו) שמוכר חשש זה).

אין סיגעט איז געווען א וואסער, סיגעט הייסט א האלב אינזל אויף אונגאריש, פון צוויי זייטן איז דא דארט וואסער, פון איין זייט גייט דער טייטש (טאט), און פון איין זייט גייט דער איזא, מ'האט געשריבן אויפן גט אין סיגעט 'סיגעט מתא דיתבא על נהר טייטש ועל נהר איזא', איז עס ווי האלבע אינזל, וועגן דעם האט מען דארט געהאט גענוג פיש.

די קאסובער חסידים וואס עס זעהט אויס אז דארט (במקומות שני בתחילה קודם סאט ליטע) איז נישט געווען קיין וואסער, און מ'האט געדארפט ברענגען פיש פון ערגעץ אנדערשט, האבן זיך גוים באפאסט מיט די זאכן, אידן האבן נישט געברענגט קיין פיש, אינדערהיים האבן עס געטון גוים.

אין שולחן ערוך (ע"י סי' תס"ג) שטייט אזויפיל אז אויב מ'טרעפט א חיטה אין זפק, איז געפערליך... אינדערהיים זענען אלע רבנים געווען פארנומען פסח מיט די שאלות.

אויף פיש שטייט גארנישט אויב מ'טרעפט, ווייל די ברויט וואס זיי עסן איז ווייניק, איז עס נתאכל געווארן, א ווייזל איז הארט, דער מנהג איז געווען אז מ'האט פסח נישט געגעסן די בני מעיים (דלפעמז נמצאים שם שיורי כרשני חמץ שאכלה התנוגלת), אפילו פיסלעך פון די עופות האט מען נישט געגעסן מ'האט טעמא ווייל זיי טרעטן (תמיד ברגלים על הארץ) אבער ביי פיש איז נישטא די חששות.

פארדארבן געווארן... בקיצור, האט ער דעמאלטס אויפגעהערט.³⁶

האדמו"ר מוויזניץ: דער רבי עסט פיש?

רבינו: יא. היינט קען מען דאך צוגרייטן פריער, ס'איז דא היינט פרויער'ס, היינט איז דא גרויסע כלים, ס'איז אלעס גרינגער, און מ'קויפט די לעבעדיגע פיש פאר יו"ט במילא איז נישטא קיין חשש.³⁷

36

ע' במחזור דברי יואל לחג הפסח (עמ' מ"ח אות פ"ו) מנהגו של רבינו ז"ל בה: בפסח אכל רבינו דגים שנקנו דוקא בעודם חיים והוכנו ותבשלו לפני החג לצורך כל ימי הפסח, וכן נהג רבינו מבית אביו ז"ל, וכן אח"כ בעיירות ששימש ברבנות אורשיווא וקראלי.

אולם כשנתקבל לאב"ד בעיר סאטמאר לא אכל דגים מחמת תקנה קדומה אשר תיקן הגאון רבי יהודה גרינוואלד זצ"ל אבד"ק סאטמאר שלא לאכול דגים בפסח (מחמת שראה פעם בערב פסח בבית יהודי ברייה של דגים שבו חי הרבה פירווי חמץ ומדועע מזה ופירסם איסור להשתמש בדגים), ובמקום דגים אכל מאכל הנעשה מבשר טחון ומבושל כעין דגים מומלאים (הקפיד על הקורין למאכל זה "פאלשטע פיש" ואבר שבעיניו זה אינו נכון), ובעת שאכל הבשר שנעשה כעין דגים וחילק מזה שיריים בסעודות יו"ט אח"כ צאו בסעודה שלישית, ציוה שיוודיעו לציבור שזה בשר כדי שלא יכשלו במאכלי חלב טרם יעברו שש שעות. - ואח"כ כשהגיע רבינו לאמעריקא שוב אכל רבינו דגים בפסח מ"ל שקנו אותם חיים והוכנו ותבשלו לפני החג לכל ימי הפסח, על פי חומרותיו דהיינו ששינו המים קודם הפסח, ופ"א קרה (פה באמעריקא) שבישלו הדגים במים שלא סינו מקודם, ואמר אז רבינו "הלא הייתי רב בעיר סאטמאר וגם בעיר סאטמאר לא אכלתי דגים בפסח מחמת תקנת מהר"י גרינוואלד, ע"כ גם כעת לא אוכל דגים בפסח", ובשנה שאחריה שוב אכל רבינו דגים ממש בפסח, אולם ברבות השנים הפסיק לאכול דגים בפסח (כיון שהי' טוהר מרובה להבין לפני הפסח דגים לכל סעודת החג עבר כל האורחים המרובים שהיו סמוכים על שולחנו, ולא רצה שיכינו דגים עמו בלבד ולאורחים לא לכן חדל מאכילת דגים בפסח).

ואגב, מדי דברי בו מן הראוי לציין דבר נפלא, כידוע היה דרכו של רבינו הק' להסתיר כל עבודתו מעין הרואים, אבל שונה היה דרכו בעת אכילת הדגים בשבת קודש, שאז היה נראה לעין כל גודל עבודתו בקודש שהיה מתלהב עד למאז, והיה דרכו להכות על השולחן בידי הקדושים וכמה פעמים צעק: שא שא! והיה תואר פניו משתנים מגודל התלהבותו ודבוקותו. ואירע פעם אחת בשבת חול המועד פסח בעיר סאטמאר, שכ"ק הרמ"א פריינד ז"ל (בעל עטרת יהושע, ראש ישיבתו הק' בירושלים עה"ק ואח"כ גאב"ד העדה החרדית בעה"ק) אשר לפני המלחמה הי' דר בעיר סאטמאר כמה שנים, ואיתרמי לו שלא היה לו בביתו חמץ (טשאלעט) לסעודת שבת קודש, על כן הלך לסעוד אצל מרן רבינו הק', אבל חשב בנפשו שהכל שאין רבינו אוכל דגים בפסח, רק הנקרא "פאלשע פיש" הנעשה מבשר, שהרי לא יזכה לראות עבודת רבינו באכילת הדגים, אבל לגודל תמחונו הבחין שהיתה עבודתו בקודש כמו בכל שבת קודש בשעת אכילת הדגים בלי שום שינוי כלל.

37

ע' בפמ"ג בא"ב סו"ס תמ"ז שכ': דגים חיים שקורין קארפען שולחים מעיר לעיר, וכדי שישארו חיים מנחים פרוסה חמץ עם יין שרף לפיו וכו', אבל בפסח אם נשארו חיים אין חשש וכו' ע"כ.

האדמו"ר מוויזניץ: ביי אונז עסט מען נישט קיין פיש.
רבינו: איך ווייס אז אין וויזניץ האט מען נישט געגעסן קיין פיש.
האדמו"ר מוויזניץ: דער טאטע ז"ל האט געזאגט אז אין סקווירא האט מען אויך אמאל נישט געגעסן קיין פיש. אבער נאכדעם האט ער געהערט אז דער סערעטער רב האט געגעסן פיש אין בעלזא ווייל דער אהבת ישראל האט אים געהייסן,³⁸ האט ער אויך אהנגעהויבן צו עסן.

*

האדמו"ר מוויזניץ מאנסי: וואס טוט מען וועגן געבראקט'ס אזא יאר ווי יעצט (שחל יום אחרון של פסח בשבת), קאכט מען עס דאנערשטאג?
רבינו: צי מ'קאכט עס ערב יו"ט צי אים יו"ט? וועגן די שאלה צי מ'מועג קאכן אום יו"ט, וועגן מתוך, אויב ס'איז דא קינדער איז עס נישט קיין שאלה, קען מען דאך אויך קאכן דעם ערשטן טאג יו"ט אויפן צווייטן טאג. געווענליך איז דאך דא קינדער אין שטוב. און ביי קינדער האט מען נישט מקפיד געווען, פאר קינדער האט מען געגעבן געבראקט'ס. אז ס'איז דא קינדער איז נישט קיין שאלה, און אז ס'איז נישטא קיין קינדער מעצם ההלכה מועג מען עס דאך עסן, און ס'איז דא אנדערע אידן וואס עסן יא געבראקט'ס, אין שטאט איז דאך דא אלע סארטן אידן, ס'איז דא חולים און זקנים.

38

ועי' טו"ז ומג"א שכתבו מפורש דמותר לאכול דגים והיינו דבשקנים אותן הם חיים כי זולת זה אין לאוכלן בפסח כמבואר בפמ"ג (סי' תמ"ז בא"א בסופו) ועי' ש באורחות חיים סקב"ב, ובסידור הגריעב"ז (שע' האיתן דכ"א) כתב זמין בשר דגים ויין ע"ש ובלקט וישר מההת"ד (עמ' פ"ו) ולא רצה לקנות לפסח מודג שנחתך בסכין של גוים עכ"ל. ועי' ביפה ללב (ח"ב סי' תע"ג) שכתב סמוכין לאכול דגים בפסח מש"ס סוטה (דף י"א) ושמור"ד (פ"א) וזה לשון המדרש והגמרא, דרש רב עירא בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נאלו ישראל ממצרים, ומה עשו בשעה שהיו הולכות לשאוב מים, הקב"ה מזמן להם דגים קטנים בכדיהן ושואבין מחציה מים ומחצה דגים, ומוליכות אצל בעליהן ושופות להם שתי קדרות אחת של חמין ואחת של דגים, ומאכילות אותן וכו'.

כ"ק האהבת ישראל מוויזניץ ז"ל ציוה לבנו רבי ברוך האבד"ק סערעט ז"ל שהי' חתן הגה"ק מהר"ד מבעלזא ז"ל, שיאכל בבעלזא על שולחן חותנו דגים בפסח, כי אינו הגון לנהוג במנהגים וחומרות כשהוא סמוך על שולחן אחרים, ושם אין מקפידין על זה.
 ואגב, מתאמרי משמיו (של האהבת ישראל ז"ל) שבלייל הסדר יוצאים אכילת הדגים באמירת 'מגיד', כי מגיד"ה הוא אותיות דגים"ס.

האדמו"ר מוויזניץ מאנסי: ביי אונז מאכט מען עס יא דאנערשטאג, נאר מ'נוצט נישט מער די כלים...
רבינו: יא, אזוי מוחט מען.
 אין צאנז האט מען מקיל געווען אויף געבראקט'ס מיט מילעך אדער מי פירות.³⁹
 אין סיגוט נישט, אין סיגוט האט מען זייער מקפיד געווען.⁴⁰
 אין שינאווא האט מען נאך מער מקיל געווען, אין שינאווא האט מען געגעסן איי מיט צוויבל, מ'האט עס געמאכט מיט שמאלץ און מ'האט געבראקט מצה.⁴¹

39

עיי' בס' אור ישרים (עמ' ל"ג) אחד שאל מהר"ק ר"מ מלעכאוויטש בפסח כאשר יש לו פרה חולבת ויחלבו אותה בכלי יבש, אם רשאי לבשל החלב עם מצה כתושה, כי מי פירות הוא לענין שרייה, ועין לו בדבר אשר החמירו רבותינו הקדושים אין לנו לחפש קולות בדבריהם.

ועיי' בהגדת עבודת ישראל (עמ' רפג ורפג ס' שארית ברוך) שהמגיד מקאנאניץ נהג שפעם אחת בתוך חג הפסח היה מטיביל חתיכת מצה ברוטב חתח, ואמר שעושה זה למען להראות אשר געבראקט שרייה אין חלילה חמין, ואמר שהוא בקי בשיעור חליטה וסוכך עליה.

40

מן הענין להעתיק מה שכתוב בהגדה ברוך משה (בצל תמיד פרק ל"ד ס"ח), אמר רבינו כי בבית סיגוט הקפידו שלא להשרות המצה אף במי פירות, כמו כן הקפידו שלא לאכול המאכל ביצים ובצללים עם המצה. וסיפר רבינו כי לאחר שנתייתם מאביו ומאמו נסע על חג הפסח לבית זקינו הר"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט ז"ל, והתפלא לראות כי בבית צאנז אין מקפידים כל כך שיהיו המצות מכוסים בעת הסעודה, וכן הקילו להשרות המצה במי פירות לחוד, וכן אכלו המאכל ביצים ובצללים ושומן עם המצה, והוא היה גילי מבית אביו בסיגוט להקפיד על כך ביותר.

ופעם בשיח סוד עם כמה רבנים דיברו מזה, ושאלו את רבינו מה טעם לא הקפיד מרן הדברי חיים מצאנז על כך, ואמר רבינו כי יתכן מפני שמרן הדברי חיים היה מחבב ומחשיב עד מאד את גדולי אשכנז כמו הנודע ביהודה והחתם סופר, ובהיות שהם אכלו שרייה בפסח, לכן לכבודם לא רצה להחמיר כל כך, כדי לגלות דעת שאין זה חמין אלא חומרא בעלמא. [בשו"ת דברי חיים (ח"ב אה"ע סימן מ"א) 'פוק חזי בין תקיפי קדמאי הנודע ביהודה ז"ל שידוע תוקפו בהלכה וכי לא נצחו כמעט אדם מעולם', עוד כתב (ח"ב אה"ע סימן ה) 'איני ח"ו כחולק על מרן רשכבה"ג החתם סופר ז"ל כי איני בקי בשיחת חולין דיליה].

41

עיי' בהגש"פ עטרת יהושע (אות פ"א) מה שסיפר כ"ק הנאב"ד ירושלים הרמ"א פריינד ז"ל, כי הר"ק בעל דברי חיים מצאנז זללה"ה היה אוכל מאכל הבצים והבצללים בשבת עם המצה, ולא חשש בזה משום מצה שרייה, אך אמר כי אביו הר"ק מהגניאד וק"ו הר"ק מנאסויד זללה"ה אף שידעו ממנהגו של הר"ק מצאנז לא הקילו בזה לעצמם.

ובהערות למטה כתוב שאולי טעמו של הר"ק מצאנז להקל בזה יתכן עפ"י"מ שכתב בשערי תשובה (סי' ת"ט) ז"ל: ועכ"פ נראה דאף המחמיר

האדמו"ר מוויזניץ: מ'הייבט אהן צו באקן די ערב פסח מצות נאך חצות, מיט הלל?
רבינו: יא.

אין סקווירא זאגט מען הלל מיט א ברכה.

דאס איז פון טשערנאביל, אין טשערנאביל איז דער מנהג אז זיי זאגן מיט א ברכה.⁴⁴

האדמו"ר מוויזניץ: יא, זיי האבן מקובל אז דאס איז איינס פון די זאכן, וואס דער מאור עינים האט מקבל געווען פון אליהו הנביא.

רבינו: ביי אונז זאגט מען אויך הלל, אבער אהן א ברכה. עס שטייט נישט אין די משנה אז מ'מאכט א ברכה, שטייט נאר אז מ'זאגט הלל.

האדמו"ר מוויזניץ: איינמאל זאגט מען הלל, אדער אפאר מאל?

רבינו: איין מאל זאגט מען עפ"ר, אבער אז מ'באקט לענגער זאגט מען מער.⁴⁵

האדמו"ר מוויזניץ: ביי אונז זאגט מען דריי מאל הלל דייקא.

וכירכו רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן הצלחה און סיעתא דשמיא, יארך ימים על ממלכתו, דער אויבערשטער זאל העלפן מיט שמחה וחדוה הרחבת הדעת און סיעתא דשמיא אהן קיין עגמת נפש, מ'זאל קענען משפיע זיין פאר אידישע קינדער תורה ומהרה און קדושה מיט השפעות טובות בגשמיים וברוחניות וכל מייל דמיטב תמיד.

האדמו"ר מוויזניץ: אמן, א ישר כח.

נפחד רבינו ממנו בברכת א גוט מועד,

ולויה את רבינו החוצה ברוב ידידות.

44

מנהג זה מוזכר בס' שולחן הטהור מהר"ק מהר"א מקאמארנא ז"ל (ס' יד: דה) והר"ק המאור עינים מטשערנאביל ז"ל הנהיג לומר בברכה, ובבית טשערנאביל מקובל שהוא א' מארבעה עינים שקיבל המאור עינים מאליהו הנביא זל"ש.

ויש לציין שמוכבא שהר"ק רבי איציק'ל מנעשכיו ז"ל לא הניח כלל לומר הלל בשעת האפייה כלל, שחשש שמו יותו רוק מפי העוסקים על העיסה, וכן מוכבא במנהגי מהר"ם שיק (אות י"ד).

45

וכן הי' המנהג אצל מרן רבינו הדבר"י ז"ל, שאמרו קאפיטל א' ממזמורי ההלל בכל מיירע, ואחר כל מיירע הלך רבינו עם כל המתעסקים לרחוץ את הידים, והחליפו הכלים, ובערב פסח הי' שם רביז"ל לכה"פ אצל עשרה מיירע'ס או יותר, נמצא שנמרו את ההלל פ"א ואף התחילו עוה"פ את המזמורים הראשונים.

אין צאנו האט מען געבראקט אין מילעך, מ'איז אליינס געגאנגען צו די מעלך, און מ'האט אויסגעווישט די כלי אז ס'זאל נישט זיין קיין טראפ וואסער, ס'איז געווען ריינע מילעך פון א קיד, און מ'האט געבראקט, אזוי איז געווען אין צאנו.

נאך היינט אויך, ס'איז דא פון די צאנזער אייניקלעך וואס מוהען אזוי.... נישט אזוי?

א' מבנינו: כ'מיון בעיקר די פרויען, זיי עסן די היינטיגע מילעכ'יג'ס מיט געבראקט, ס'איז דאך היינט נישטא קיין ריינע מילעך, אלעס קומט שוין צוגעלייגט וואסער וכדו'.

א' מבנינו: מ'זאגט אז רבי אייזיק'ל זידיטשויבער האט איינגעטונקען דעם כזית מצה אין וויין בסוף ימיו, ער האט עס נישט געקענט עסן.

רבינו: יא, ער האט זיך פארלאזט אז ס'איז מי פירות אהן קיין וואסער דערין.

מ'זאגט עפעס נאך אז דער ערשטער בעלזער רב (הר"ק השר שלום דל) האט געגעסן זוף מיט זיין מאמע, און זי האט געבראקט,⁴² און ער האט געגעסן מיט איר פון איין שיסל. אפילו ס'איז געווען געבראקט....

האדמו"ר מוויזניץ: אלץ כיבוד אם מסתמא.

רבינו: יא, ער האט גערוקט די מצה אין די זייט מיט'ן לעפל, און געגעסן פון איין שיסל.⁴³

מהאי טעמא, אין צריך להחמיר שלא לטבל מצה אפיה במים או במשקה אם נתן מיד לתוך פיו דפשיטא דאין בזה שיעור להחמין כלל עכ"ד. ואף שהמנהג הוא להחמיר גם בזה, מ"מ במאכל הביצים והבצלים שבאכילתו עם מצה אין חשש מצה שרויה במים אלא במי פירות שלדעת השו"ע הרב אין להחמיר בזה, א"כ בצירוף זה שנתן מיד לתוך פיו לא חשש לזה.

ואגב, עיין בס' מרא דשמעתתא (אות קצ"ה) בענין מצה שרויה סיפר לי עוד מה ששמע מוקינו הר"ק מנאסויד זיע"א עובדא דהוי אצל מרן הק' מצאנו זיע"א שנפלה פעם מצה לתוך מרק חם במטבח, ונעשה מזה רעש גדול שלא ידעו מה לעשות, ושאל הדברי חיים לסיבת הרעש, והשיבו לו שנפלה מצה לתוך המרק, ואמר הדברי חיים בלשון קדשו: "חמץ זה חמץ, אבל האם מצה זה חמץ, אתמהא". וצויה להביא לו המרק ואכל אותה. והוסף רבינו זיע"א ואמר לי, שאינו יודע אם היה שם כ' בתוך המרק נגד המצה או לא.

42

בשנות זקנותה, כי לא הי' יכולה לאכול מצה, והניחה המצה בתוך הרומב.

43

עיי' בס' י"ג אורות (ח"ב) ושאר שכיבוד אם היא מדאורייתא, ומנהג איסור געבראקט'ס היא רק מדרבנן, ע"ש.

ויזמרון לך שיריך ורחשיך בירושלים קרתא דשופרא

מהררי ציון קרתא קדישא, נשגד ברכותינו בנחורא נפישא, לכבוד מע"כ ידידנו
האי מרגניא טבתא, מלא מדע וחכמתא, עומד לנס עמו, מה טוב טעמו, מכבד את
ה' בהונו, נודע בדקת פורונו, עושה כשלמה אורה, בונה ומקים עולמות של תורה,
ראש וראשון לכל דבר קודש, לבו בווער למען קרן הבנין דקהלתנו פה עיר הקודש,
פועל פעולות גדולות ונפלאות, כתב שם טוב לו יאות.

ה"ה הרבני הנגיד המפואר מוה"ר

עקיבא צבי קליין

הי"ד

מראשי תכבדי קהילתנו דהן בקרית מלך רב

מראשי וועד קרן הבנין
דקהלתנו ומוסדותינו דהן פעה"ק ת"ז

זמירות יאמרו ותשבחות ישמיעו
לרגל שמחת הולדת נכדו

אצל חנו וחישוב, איוב וחזק, וז' וזב' לו פכ"ב, כש"ת
הי"ד טובי' גדלי' שפיטצער הי"ד

תקרב ריגתנו, לפני ה' אלוהינו, שירנו מע"כ מכל יו"ה רב נחת
דקדושה, במרה גרושה, עדי נוכח בקרוב הימים, לתשועת
עולמים, ותחיתנו עינינו, בביאת גואלינו, ומלכנו בראשית,
במהרה בימינו אמן.

המברכים בחוקרה והערכה
וועד קרן הבנין
פעה"ק ירושלים תובב"א

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

דרשת פתיחת זמן הקיץ

מכ"ק רבינו הגה"ק ריש מתיבתא רבתי שליט"א

יום ג' אמור תשפ"ד לפ"ק

בהיכל המתיבתא הק' סניף ויואל משה בקרית יואל יצ"ו

אויבערשטער איז א וותרן ער איז מוחל, דו וועסט זיך אן עצה געבן, דאס איז איין אופן וואס דער יצר הרע קומט, און די צווייטע אופן קומט דער יצר הרע און ער זאגט, דו ביסט שוין אזא זינדיגער, אזא חוטא אזא פושע, פאר דיר נוצט שוין נישט קיין תשובה, דו ביסט שוין פארפאלן, ער ווארפט אריין א מענטש אין יאוש, אז דער מענטש האט שוין נישט חלילה קיין תקומה.

זאגט ער, 'חסד' איז 'מין', און 'דין' איז 'שמאל'. זאגט אברהם די נשמה פאר'ן יצר הרע, אם 'השמאל' און דו וועסט קומען מיט 'דין', און דו וועסט זאגן אז דער אויבערשטער איז א קל קנא נוקם, איז 'זאימנה' וועל איך זאגט אז דער אויבערשטער איז א רחום וחנן. אם 'הימין' טאמער וועסטו קומען זאגן דער אויבערשטער איז מלא רחמים, מ'קען זיך ארויס דרייען, 'זאשמאלה' דעמאלטס וועל איך גיין לינקס, און איך וועל זאגן אז דער אויבערשטער איז דין וגבורה, דער אויבערשטער איז גארנישט מוחל, ער איז אויף גארנישט מוותר, אזוי זאגט דער זיידע ז"ל אין ישמח משה.

עס איז ידוע 'אברהם' איז 'חסד', און 'יצחק' איז 'גבורה', און 'יעקב' איז ביידע, מידת 'תפארת', צוזאם געשטעלט 'חסד' מיט 'גבורה'. קען זיין אזוי, ווען יצחק אבינו האט געזעהן יעקב אבינו שטייט אין פסוק זיירא את ריח

מיר געפינען די וואך אין די סדרה, ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו. זאגט די מדרש, 'עליונים שאין להם יצר הרע', די מלאכים וואס זיי האבן נישט קיין יצר הרע, 'די להם באמירה אחת' איז גענוג אז מ'זאגט זיי איין ווארט, 'תחתונים שיצר הרע מצוי בהם', וואס האבן יא א יצר הרע, 'חלואי בב' אמירות יעמדו', דארף מען זיי זאגן צוויי אמירות, וועגן דעם שטייט די וואך אין די סדרה 'אמור ואמרת'.

קען זיין דאס ענין אזוי, עס איז דא א שוין ווארט אין ישמח משה פר' לך, מיינט ער אויס דעם פסוק ויאמר אברהם אל לוי, אברהם אבינו האט געזאגט פאר לוי, 'הפרד נא מעלי אם השמאל ואימנה', אז דו וועסט גיין אויף די לינקע זייט וועל איך גיין אויף די רעכטע זייט, 'זאם הימין ואשמאלה' אז דו וועסט גיין אויף די רעכטע זייט וועל איך גיין אויף די לינקע זייט.

טייטשט ער אויס דעם פסוק אזוי, דער זוה"ק זאגט אז 'אברהם' מיינט מען די נשמה קדישא, די נשמה רעדט צו 'לוי' מיינט מען דער יצר הרע, וואס דער יצר הרע קומט אויף צוויי מיני חסות. אדער קומט ער און זאגט אים: מזה וואס דו ווילסט, דער אויבערשטער וועט מוחל זיין, דער אויבערשטער איז א רחום וחנן, דער

בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריה בני כריח שדה אשר ברכו ה' זאגט רש"י כריח שדה של תפוחים, דאס מיינט אן אתרוג (כ"כ התוס' תענית כט: ד"ה של תפוחים יש מפרשים תפוחים כריח אתרוגים).

די גמרא זאגט אין סוכה, רבה זאגט לולב בימין ואתרוג בשמאל. די וואך אין די סדרה שטייט 'ולקחתם לכם ביום הראשון', דער מדרש זאגט 'ראשון לחשבון עוונות', ווען א איד מאכט זיך א חשבון הנפש ער וויל זיך נעמען צו טוהן דעם רצון ה', קומט דער יצר הרע אים שטערן, אדער זאגט דער יצר הרע לאז אפ ס'איז גוט ווי אזוי ס'איז, דער אויבערשטער איז א רחום וחנון, דער אויבערשטער וועט מוחל זיין, דעמאלטס דארף מען האבן דעם 'שמאל'. אדער קומט דער יצר הרע און זאגט ווען ער מאכט א חשבון הנפש, דו ביסט שוין אזוי פארפאלן און פארזינדיגט אז ס'נוצט נישט גארנישט, איז דארף מען צו האבן ביידע מידות, לולב דארף צו זיין 'בימין', מ'דארף וויסן אז ס'איז דא א ימין, דער אויבערשטער איז א רחום וחנון, אבער מ'דארף אויך וויסן אז אתרוג איז 'בשמאל', ס'איז דא א לינקע האנט אויך כביכול, דער אויבערשטער איז אויף גארנישט מוותר.

יעקב אבינו איז אריין געגאנגען נעמען די ברכות פון יצחק אבינו, שטייט אין פסוק 'וירח את ריה בגדיו' דרש'נט מען (פנהדרין לו:) אל תיקרי בגדיו אלא בגודיו, די וואס האבן חוטא געווען, האט יצחק אבינו ממליץ טוב געווען, און ער האט געזאגט 'ראה ריה בני' יעקב אבינו איז מידת תפארת, א התכללות פון חסד און גבורה, 'כריח שדה אשר ברכו ה' אזוי ווי דער ריה שדה, אזוי ווי דער אתרוג, וואס 'לולב בימין און אתרוג בשמאל', ס'איז דא ביידע בחינות, אזוי אויך דארף יעדער איד וויסן פון ביידע בחינות, ער דארף צו וויסן אית דין ואית דיין, אבער עס כל זה ווען א איד טוט תשובה איז דער אויבערשטער א חנון המרבה לסלוח, ער נעמט אהן די תשובה פון יעדן איינציגן איד.

קען נאך זיין, ס'איז ידוע פון אר"י הקדוש 'תורה שבכתב' איז 'דין', דער אריה"ק האט געזאגט 'תורה שבכתב מפי הגבורה' שמענו, דאס איז מידת 'גבורה', און 'תורה שבעל פה' דאס איז רחמים, אזוי ווי דער רא"ש זאגט אין בבא קמא, יעדע הלכה למשה מסיני איז לקולא, תורה שבעל פה איז מקיל, אין די תורה שטייט 'ארבעים יכנו', איז געקומען תורה שבעל פה און געזאגט אז נאר ניין און דרייסיג, אין די תורה שטייט

'עין תחת עין', איז געקומען תורה שבעל פה און געזאגט מ'זאל נאר באצאלן געלט, אזוי זעהט מען אלעמאל הלכה למשה מסיני איז לקולא. און משה קיבל תורה מסיני, ער האט מקבל געווען ביידע תורות, סיי תורה שבכתב און סיי תורה שבעל פה. תורה שבכתב איז 'דין' דאס איז גבורה, פון דעם דארף מען צו וויסן אז דער אויבערשטער איז נישט מוחל קיין שום זאך נישט, ס'איז בחינת גבורה, און די תורה שבעל פה וואס איז 'רחמים' פון דעם זעהט מען אז דער אויבערשטער איז מלא רחמים, ער איז מקבל יעדן איינציגן איד בתשובה.

האט יצחק אבינו געבענטשט יעקב אבינו 'ויתן לך האלקים מטל השמים' זאגט דער מדרש, 'זה מקרא', דאס איז תורה שבכתב וואס איז דין, מפי הגבורה שמענו, 'זמשמי הארץ זה משנה', ורוב דגן זה תלמוד, משנה און תלמוד דאס איז תורה שבעל פה, דאס איז רחמים, ביידע מידות פונעם הייליגן באשעפער.

קען זיין, די גמרא זאגט (קידושין לו:) אם פגע כך מנוול זה משכחו לבית המדרש, אם פגע כך מנוול זה דער יצר הרע, איז משכחו לבית המדרש, מיט וואספארא מענה דער יצר הרע וועט קומען, טאמער וועט ער קומען מסית זיין און זאגן אז מ'קען טוהן וואס מ'וויל און דער אויבערשטער איז מוחל, וועט מען לערנען תורה שבכתב וואס איז 'דין', און טאמער וועט ער קומען און זאגן אז חלילה מ'האט שוין אזויפיל געזינדיגט און מ'קען שוין נישט מתקן זיין, וועט מען לערנען תורה שבעל פה וואס דאס איז רחמים, ביידע מידות פון הקב"ה.

מ'זעהט אין פסוק בסוף התורה, 'לכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל', מור"א פארשטייט יעדער איינער אז דאס איז 'יראה', און 'הגדול' איז דאך 'חסד', ביידע מידות, דין מיט חסד, אשר עשה משה לעיני כל ישראל, בראשית איז דא א גרויסע ב', א ביי"ת רבתי, און דער אגרא דכלה זאגט ביי"ת רבתי איז בגימטריא אתרוג' לולב הד"ס ערב"ה, לכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל, דאס וואס מ'זעהט ביי די ד' מינים 'לולב בימין און אתרוג בשמאל', עס איז דא ביידע מידות ביים הייליגן באשעפער.

וועגן דעם 'עליונים שאין להם יצר הרע די להם באמירה אחת', פאר זיי איז גענוג איין אמירה, ס'איז נישטא קיין יצר הרע, ער קומט נישט מסית זיין צו גארנישט, טוען זיי דעם רצון ה' מיט איין אמירה, אבער 'תחתונים שיצר הרע מצוי בהם', א בשר ודם האט יא א יצר הרע, איז 'הלוואי בשתי אמירות יעמדו', וועגן דעם

שטייט 'אמור ואמרת', אז ס'דארף זיין צוויי אמירות, טאמער קומט דער יצר הרע אויף אזא אופן, דער יצר הרע האט צוויי וועגן וויאזוי ער קומט צו א מענטש ווי דער ישמה משה זאגט, אדער קומט ער און ער שרעקט אפ א מענטש דו ביזסט פארפאלן פאר דיר נוצט שוין גארנישט, אדער קומט ער און זאגט דו קענסט טוהן וואס דו ווילסט דער אויבערשטער איז מוחל, דער אויבערשטער איז א גוטער ער איז מוחל. ס'איז אמת, מ'דארף צו גלייבן אין ביידע מידות, ביידע איז אמת, אבער דער אויבערשטער איז סתם אזוי נישט מוותר, חלילה צו זאגן אז דער אויבערשטער איז א וותרן, ער איז קיין שום זאך נישט מוותר, נישט קיין דבר גדול און נישט קיין דבר קטן. אבער ווען איינער בארעכנט זיך ער מאכט א חשבון הנפש און ער וויל חזור זיין בתשובה, איז נישט פארמאכט קיין וועג, ס'איז גארנישט פארשלאסן, דעמאלטס איז דער אויבערשטער א חנון המרבה למלות, ער איז א רחום וחנון.

*

קען נאך זיין, עליונים שאין להם יצר הרע די להם כאמירה אחת, תחתונים שיצר הרע מצוי בהם הלוואי בשתי אמירות יעמדו.

שטייט אין ספרים אז ס'איז דא צוויי מיני הסתות פונעם יצר הרע, ס'איז דא אמאל וואס דער יצר הרע קומט איינרעדן א מענטש צו טוהן אן עבירה, רעדט ער אים צו טוה די עבירה, תאות היצר, תאות הבהמית, און אזוי רעדט ער אים צו די עבירה. ס'איז אבער דא אמאל וואס ער קען נישט צוגיין אים איינרעדן צו טוהן אן עבירה, טוט ער עס פארשענערן און פארגלעטן, עס איז נישט אזא גרויסע עבירה, ווי דער בעל שם הקדוש זאגט 'שוהט משום מאי מחייב משום צובע', ער פארבט אים איין די עבירה פאר א מצוה.

ב'האב געקלערט אזוי, די גמרא זאגט אז תורה מגינא ומצלא, די תורה איז מציל פון עבירה, אם פגע כך מנוול זה משכחו לביהמ"ד, די תורה האט א געוואלדיגן כח קעגן דעם יצר הרע.

ס'איז דא 'שיעור עיון' און ס'איז דא 'שיעור פשוט', ביידע זאכן איז א כח קעגן דעם יצר הרע מבטל צו זיין די כוחות היצר, טאמער קומט דער יצר הרע בפשוט, ער זאגט אויף אן עבירה אז ס'איז אן עבירה, ער רעדט איין צו טוהן אן עבירה, איז די 'שיעור פשוט' האט א געוואלדיגער כח הקדושה מבטל צו זיין דעם כח היצר.

טאמער קומט דער יצר הרע מיט אן התחכמות, ער קומט בערמה וכמרמה, און ער טוט שוין באגלייטן אזוי אז ס'איז נישט קיין עבירה, ער טוט עס פארשענערן, עס ווערט גאר א מצוה, דעמאלטס מיט 'שיעור פשוט' קען מען דאס נישט מנצח זיין, אויף דעם דארף מען לערנען 'שיעור עיון', דער כח פון 'שיעור עיון' וואס א מענטש איז זיך מעמיק און ער לייגט אריין דעם קאפ ראשו ורובו אין די תורה הקדושה, ער איז זיך מייגע צו פארשטיין א קשיא, צו פארשטיין א תירוץ, צו פארשטיין די פלוגתא, צו פארשטיין די הוה אמינא מיט די מסקנא, א קשיא פון די ראשונים, א תירוץ פון די אחרונים, ער איז זיך מייגע מיטן מה, דעמאלטס העלפט אים דער אויבערשטער, ער איז אים מאיר עינים צו פארשטיין די תורה הקדושה, און דער אויבערשטער איז אים מאיר עינים צו פארשטיין די תחבולות היצר, די ערמה און די מרמה פונעם יצר הרע.

וועגן דעם 'עליונים שאין להם יצר הרע די להם כאמירה אחת', אבער 'תחתונים שיצר הרע מצוי בהם הלוואי בשתי אמירות יעמדו', וואס מ'לערנט 'שיעור עיון' און מ'לערנט 'שיעור פשוט', מיט דעם וועט מען קענען מנצח זיין דעם יצר הרע.

*

נאך קען זיין, די משנה זאגט, כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת. די תורה הקדושה האט א געוואלדיגן כח, אז מ'לערנט תורה יגעת ומצאת תאמין, דעמאלטס איז מען זוכה צו כתר של תורה, אבער די תורה האט נאך א כח, די תורה האט א כח משפיע צו זיין יראת שמים. ווען מ'זיצט און מ'איז עוסק בתורה איז די תורה אליין האט א כח הקדושה משפיע צו זיין יראת שמים פאר ווער ס'איז עוסק בתורה.

עליונים שאין להם יצר הרע, די מלאכים לערנען אויך תורה, אבער תחתונים שיצר הרע מצוי בהם הלוואי בשתי אמירות יעמדו. ווען מ'זיצט און מ'איז עוסק בתורה איז מען זוכה צו חכמת התורה אבער די תורה איז אויך משפיע צוויי אמירות, מ'זאל זוכה זיין אויך צו יראת שמים.

דאס גייט נישט פון זיך אליינס יראת שמים, אז מ'איז עוסק בתורה, מ'לערנט א מוסר ספר, מ'לערנט א ספר פון תלמידי בעל שם הקדוש, איז עס מלהיב לבבות, עס רעדט ווערטער צום הארץ, עס איז מעורר די הערצער צו אידישע קינדער לאבינו שבשמים. 'הלוואי בשתי

אמירות יעמדו' אז מ'איז עוסק בתורה און מ'איז עוסק אין ספרי מוסר, דעמאלטס קען מען מנצח זיין דעם יצר הרע.

*

מ'האט אהנגעהויבן דעם זוממער זמן צו לערנען "פרק המפקיד", יעדער איינער זעהט "פרק המפקיד" האט צו טוהן מיט פקדון. "שנים אוהזין" האט צוטוהן מיט אבידה ומציאה, "המפקיד" האט שוין צוטוהן מיט א שומר חנם און א שומר שכר. מ'געבט צו האלטן פאר יענעם א חפץ און דער שומר האט מקבל געווען שמירה, איז דא חיובים פון א שומר חנם, און חיובים פון א שומר שכר, און נאכדעם איז דא פון א שואל, און פון א שוכר.

ווען א מענטש איז זיך מתכוון, דער אויבערשטער האט געגעבן פאר א איד א נשמה טהורה, און ווי די גמרא זאגט אז א מענטש איז זיך מקבל אויף זיך חיוב שמירה, ער דארף עס משמר זיין בטהרה, א איד דארף אפהויבן זיין נשמה וואס ער האט באקומען, ווען עס קומט דער זמן וואס מ'דארף אפגעבן דעם פקדון פאר'ן בעל בית, ער זאל חלילה נישט שולח זיין, חלילה נישט פושע זיין אינעם פקדון, נאר מיט א שמירה מעולה אפצוהויבן די נשמה, עס איז א ריינע הייליגע נשמה וואס מ'האט באקומען פונעם בורא כל עולמים, און מ'דארף אויף דעם זייער אכטונג געבן, א חיוב שמירה אפצוהויבן די נשמה פאר'ן בעל בית.

*

דער דין איז א שומר וואס איז נאנס געווארן, אפילו א שומר שכר איז דאך פטור באונסין, אז עס האט פאסירט אן אונס, איז דער דין אז א שומר וואס האט געקענט מקדם זיין ברועים ובמקלות, ער האט געקענט פון פריער זעהן וואס עס גייט פאסירן, און ער האט זיך נישט באווארענט, אפילו אויב שפעטער געשעהט אן אונס איז ער חייב, ווייל דאס נישט געטוהן וואס ער דארף צו טוהן זיך צו באווארענען פון דעם אונס וואס עס גייט קומען, דאס איז א פשיעה, במילא איז ער חייב באונסקן.

יעדער איד קען מקדם זיין ברועים ובמקלות, מיט דעם וואס ער איז עוסק בתורה וואס איז א תבליץ קעגן דעם יצר הרע, נאכדעם קען ער קומען מיט א מענה אז יצרו אנסו, ער האט זיך נישט געקענט באהערשן קעגן דעם שטארקן יצר הרע. ווי די גמרא זאגט ער איז א 'נורא'

און מענטש איז א 'בשרא', קען ער זיך נישט שלאגן מיטן יצר הרע, אבער דו האסט דאך געקענט מקדם זיין ברועים ובמקלות, ער האט געקענט זיצן און עוסק זיין בתורה, און ווען ער וואלט עוסק געווען בתורה וואלט דער יצר הרע נישט געהאט קיין שליטה אויף אים, אז עס א פשיעה.

א שומר וואס האט געקענט מקדם זיין ברועים ובמקלות, דאס קען מען זאגן אויף די בחורישע יארן, דער מענטש איז זיין לעבן ווען עס קומט דער זמן און מ'גייט ארויס פון ישיבה, דאס לעבן איז מלא נסיונות, מלא מכשולות, און מ'דארף האבן געוואלדיגע סייעתא דשמיא אז מ'זאל זיין ערליך און אפגעהיטן, די בחורישע יארן דאס איז א פעסטער יסוד, אז מ'האט שיינע בחורישע יארן, מ'זיצט און מ'לערנט מ'דינט דעם באשעפער, מ'איז א ווארימער חסידישער בחור, א בחור איז זיך מעמיק אין תורה, ער איז עוסק בתורה בהתמדה, ער איז א בחור מיט יראת שמים, א בחור וואס ער דאווענט מיט א ווארעמקייט, א בחור וואס ער האט א געפיל צו יעדע דבר שבקדושה, מיט א געהויבנקייט און מיט אן התרוממות הנפש, א ווארעמער הייסער חסידישער בחור, דאס איז א פעסטער יסוד פאר זיין גאנץ לעבן, אפילו ווען ער איז שוין שפעטער אין די גוי'אישע גאס על המחיה ועל הכלכלה, דער יסוד וואס ער האט זיך איינגעקויפט, וואס ער האט געהאט אין די בחורישע יארן, דאס באגלייט אים זיין גאנצן לעבן.

עס איז דא שווערע נסיונות, אבער א שומר וואס האט געקענט מקדם זיין ברועים ובמקלות, ער האט געקענט מקדם זיין אין די בחורישע יארן, דעמאלטס האט ער געקענט אראפ לייגן א פעסטן יסוד, אראפ לייגן א ערליכער יסוד, צו זיין ערליך און אפגעהיטן, און אויסנוצן די צייט ווען מ'איז אין די ישיבה אויף לימוד התורה, אויף התעלות ביראת שמים, תורה עבודה וגמילות חסדים. אז ער האט געטוהן וואס ער דארף צו טוהן אין די בחורישע יארן, און שפעטער אז ס'פאסירט עפעס אן אונס, איז דא א מענת אונס. אבער טאמער האט ער פארנאכלעסיגט די בחורישע יארן, און שפעטער וויל ער זאגן א מענת אונס, דעמאלטס איז נישטא קיין מענת אונס, ווייל אויב וואלט ער געהאט שענערע בחורישע יארן, בעסערע בחורישע יארן, וואלט ער ניצול געווארן, און שומר שהיה יכול לקדם ברועים ובמקלות איז נישטא קיין מענת אונס.

כ'רעד דא צו די בחורים, עמץ זענטס יעצט אין די תקופה פון לעבן, די שנות הבחרות וואס דאס איז געבענטשטע יארן, מ'קען אין די יארן קונה שלימות זיין א שטארקע שלימות, א שלימות אין תורה, שלימות אין יראת שמים, שלימות אין מידות טובות, שלימות אין עבודת ה', שטייגן אין תורה, שטייגן מידות טובות, שטייגן אין עבודת ה'.

מ'איז אפגעזונדערט פון די גאס, דער פעטער ז"ל האט מייסד געווען די ישיבה, ער האט ארויס געברענגט אהער מחוץ לעיר, א מקום מוכשר מאוד בחורים זאלן שטייגן אין תורה ויראת שמים, אויב מ'שטייגט מ'זומט וואס מ'דארף צו טוהן, מ'נוצט אויס די צייט, מ'שטייט אויף אינדערפרי צום לערנען, מ'דאווענט ווי עס דארף צו זיין, מ'לערנט ווי אזוי עס דארף צו זיין, מ'איז זוכה להבין ולהשכיל ללמוד וללמד און לשמור ולעשות, מ'איז זוכה צו דינען דעם באשעפער, און דאס איז א פעסטער יסוד פאר'ן גאנצן לעבן, עמץ מאכטס יעצט דעם יסוד.

דארף יעדער בחור צו וויסן ווען ער קומט אין די ישיבה, וואס איז דער תכלית, וואס איז דער צוועק פון קומען דא אין דעם מקום, דער תכלית איז עוסק צו זיין בתורה, שטייגן אין תורה, איך זאל האבן טאקע דעם פעסטן יסוד פאר מיין גאנצן לעבן, טאמער חלילה טוה איך פארנאכלעסיגן מיט נארישקייטן מיט לבטלה, אז עס א פסידא דלא הדר, מ'קען דאס קיינמאל מער נישט האבן צוריק, מ'וועט עס קיינמאל מער נישט קענען פאררעכטן, און עס וועט מיר פעלן אין די יארן פון מיין לעבן די שיינע בחור'ישע יארן.

דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל קענען זיצן עוסק זיין בתורה מתוך הרחבת הדעת און טוהן וואס מ'דארף צו טוהן, יעדער בחור זאל שטייגן לפי ערכו ולפי בחינתו, לויט זיינע כשרונות, ארויף צו ברענגען אויף די העכסטע מדריגה וואס איז פאר אים מעגליך.

א שומר וואס האט געקענט מקדם זיין ברויעם ובמקלות, עס איז ידוע די טייטש ביי משה רבינו, רש"י זאגט כל עליותיו של משה בהשכמה היו, כל עליותיו וואס ער איז נתעלה געווארן, וואס ער איז געשטיגן און געוואקסן, איז געווען בהשכמה, מיטן אויפשטיין אינדערפרי, אין דעם איז שטארק תלוי די עליה פון א מענטש.

דאס איז געזאגט געווארן פאר יעדן איינעם, אוודאי קיינער קען זיך נישט צוגלייכן צו משה רבינו, אבער יעדער איינער כפי ערכו וכפי ערך נשמתו, שומר שהיה יכול לקדם ברועים ובמקלות, ער האט געדארפט אויפשטיין אינדערפרי און דורך דעם שטייגן אין זיינע מדריגות, און ער איז נישט אויפגעשטאנען אינדערפרי, ער האט פארנאכלעסיגט די טייערע שעות באשמורת הבוקר, איז ער חייב ווייל דאס איז א פשיעה.

עס איז ידוע דאס ווארט, דער רבי פון לובלין ז"ל האט געזאגט, די גמרא זאגט אין בבא קמא דף צ"ב, כל החלאים התלויים במרה, אלע מחלות וואס איז תלוי אין די גאל, פת שחרית מבטלת, איז די פרישטיג מבטל, אזוי זאגט די גמרא.

האט דער רבי פון לובלין געזאגט, פ"ת איז בגימטריא תלמוד, ת"פ. דורך דעם וואס מ'לערנט גמרא פאר'ן דאווענען איז מען מבטל ת"פ מחנות פון מלאכי חבלה, וואס אין די מלאכי חבלה איז תלוי אלע חלאים רעים. און דורך דעם זענען די תפילות עולה לשמי מעל אן קיין עיכובים, ס'איז לרחמים ולרצון פאר'ן הייליגן באשעפער.

קען נאך זיין, כל החלאים התלויים במרה פת שחרית מבטלת, שטייט אין תולדות, זלא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם על כן קרא שמה מרה. ולא יכלו לשתות מים, מים מיינט מען תורה, ממרה פון ביטערקייט, מ'האט נישט געפילט קיין מתיקות התורה, מ'האט געבעד נישט מרגיש געווען די זיסקייט פון תורה, נאר דאס פארקערטע, 'כי מרים הם, זאגט ער, זיי זענען ביטער, 'על כן קרא שמה מרה' האט ער געזאגט אז ער פילט נישט קיין טעם אין תורה, און די תורה האט נישט קיין מתיקות, נאר די תורה איז ביטער. אזוי זאגט דער תולדות.

חלילה אז מ'איז נישט מרגיש די מתיקות התורה, פילט מען דאס פארקערטע, פילט מען א דערביטערטקייט, און פון די מרירות קומט די חולי הנפש, דאס נפש ווערט קראנק, ווייל ער פילט נישט קיין מתיקות התורה.

פת שחרית, פ"ת האמיר געשמועסט איז בגימטריא תלמוד, פת שחרית צו לערנען אינדערפרי באשמורת הבוקר פאר'ן דאווענען, איז אלע חלאים התלויים במרה, די אלע חולי הנפש וואס איז תלוי אין מרה און די ביטערקייט, ווייל מ'פילט נישט קיין טעם און מתיקות התורה, מ'פילט געבעד א דערביטערטקייט, על כן קרא

שמה מרה, פת שחרית מבטלת, דער כח הקדושה פון די תורה הקדושה וואס מ'לערנט אינדערפרי איז מבטל דאס מרירות וואס מ'שפירט געבעך אין די תורה, דורך דעם איז מען זוכה מרגיש צו זיין א זיסקייט אין די תורה, א לעבעדיגקייט אין די תורה, אזוי באקומט מען אהבת התורה, א חשק צו לערנען, אז מ'פילט די זיסקייט פון די תורה דאס ברענגט שוין נאכדעם חשק, דאס ברענגט התמדה.

*

דאס איז אלעס אז מ'שטייט אויף אינדערפרי, אמאל איז געווען בימי קדם יעדער חסידישער איד איז אויפגעשטאנען פארטאג'ס לערנען, מ'האט געלייגט אין דעם א געוואלדיגן דגוש אויף אויפשטיין פארטאג'ס, אזוי זענען געשטיגן גדולי ישראל, אזוי זענען געשטיגן ערליכע אידן, אזוי זענען געוואקסן חסידישע אידן, חסידים ואנשי מעשה, מ'איז אויפגעשטאנען פארטאג'ס.

דער מנהג המדינה אין אמעריקא איז צו פארפעניען אויף די נאכט, און דורך דעם אז מ'לייגט זיך שפעט שלאפן קען מען נישט אויפשטיין פארטאג'ס. די ישיבה דא איז מיוסד על דרך החסידות ווי חסידים ואנשי מעשה, אזוי ווי מ'איז געווען מימים ימימה, א שטארקער יסוד אויפצושטיין אינדערפרי עוסק צו זיין בתורה פאר'ן דאווענען. צו דעם איז דא דער יסוד אז מ'זאל זיך לייגן צייטליך ביי די נאכט, מ'זאל קענען אויפשטיין אינדערפרי עוסק צו זיין בתורה, און דורך דעם וועט דער אויבערשטער העלפן מ'וועט זוכה זיין מרגיש צו זיין מתיקות התורה.

*

מ'האט אהנגעהויבן פרק המפקיד, סוגיות עמוקות, דער אויבערשטער זאל העלפן מיר זאלן זוכה זיין צו לערנען בעיון, מ'זאל זוכה זיין זיך מעמיק צו זיין בדברי חז"ל, די גמרא מיט תוס' ראשונים ואחרונים, מ'זאל זוכה זיין צו לערנען און פארשטיין אמת'דיג נישט זיך צו נארן, מ'לערנט אמאל און מ'זאגט זיך אליינס ווייל מ'לייגט נישט גענוג צו די קאפ, נאר זעהן דער מה און די קאפ זאל ליגן אין די תורה, מ'זאל וועלן פארשטיין א קשיא, מ'זאל וועלן פארשטיין א תירוץ, לעבן אין די תורה, לעבן מיט א קשיא, לעבן מיט א תירוץ, א שיינע סברא, א שיינע חסבר, א פלוגתא, אין וואס קריגן זיך די תנאים, אין וואס קריגן זיך די אמוראים, אין וואס קריגן

זיך די ראשונים, דאס געבט חיות דקדושה פאר א מענטש, און שמחה, פיקודי ה' ישרים משמחי לב, דאס הייבט אויף א בחור מיט אן התרוממות הנפש, און דאס געבט גליק און פרייד פאר יעדן איינעם.

צו פארשטיין טאקע באמת, איז דא אין די ישיבה תלמידי חכמים מובהקים, די מגידי שיעור וואס זיי לערנען פאהר די שיעורים, דארף יעדער בחור זעהן זיך צוצושטעלן מיטצוהאלטן די שיעורים, דאס וועט זיין א גרויסער עזר מ'זאל טאקע פארשטיין באמת וואס מ'לערנט.

מ'האט גערעדט פון שיעור עיון, מ'איז אויך דא א סדר פון שיעור פשוט, דאס איז א גרויסע סדר אין די ישיבה אדורך צו לערנען מערערע פרקים אין די מסכתא, מסכת בבא מציעא, לערנען און חזר'ן מ'זאל זיך קענען פארהערן די מסכתא סוף יאהר. וועגן דעם דארף מען צו לערנען בהתמדה, אויסצונוצן די צייט, לערנען שעות רצופות אהן א הפסק, און חלילה נישט מבטל זיין דער זמן לבטלה.

*

החכם ענינו בראשו איז ממעט אוועק צו פארן פון די ישיבה, אוועק צו גיין פון די ישיבה, אוודאי מ'קען נישט שטערן א בחור פון אוועק צו פארן, יעדער פארשטייט א בחור האט אמאל אן ענין אז ער מוז אוועק פארן פון די ישיבה, אבער ממעט צו זיין דארף מען. בפרט זוממער ווען מ'איז א שווערע תקופה אין די גאס, דאס פריצות איז איום ונורא, און מ'דארף זיין ערליך און אפגעהיטן, יעדן טאג וואס מ'זיצט דא אויף דעם בארג פון די ישיבות איז א געבענטשטער טאג, מ'קען זיין ערליך אפגעהיטן, אפגעהיטענע אויגן און אפגעהיטענע מחשבות, און אוודאי איז אשדא אז מ'זיצט אוועק, ווען מ'זיצט ארויס אויף די גאס, דער אויבערשטער זאל האלטן די רעכטע האנט מ'זאל ניצול ווערן פון מכשולות.

*

די זמני הישיבה איז איינגעטיילט אין פיר חלקים אינעם טאג, אינדערפרי פאר'ן דאווענען, פארמיטאג, און נאכמיטאג, און נאכדעם צווישן מנחה און מעריב. מ'דארף זעהן אויסצונוצן די זמנים, קומען צייטליך אין ביהמ"ד און זיצן און לערנען אהן א הפסק דעם סדר הלימודים וואס די ישיבה האט מסדר געווען, די פרקים וואס די ישיבה האט מסדר געווען, די שולחן ערוך וואס

בחורים איז עס אויך דא, א איד דארף צו פילן א טעם אין שבת קודש.

עס ויצן חסידישע אידן, באקאנט דער דברי יחזקאל אין פרשת כי תבוא, ווי ער רעדט אזוי די מעלות פון שלש סעודות, ויצן חסידים ואנשי מעשה מיט אן התרוממות הנפש, מיט א ווארימקייט, מיט א חמימות, דאס געבט אריין א חיות דקדושה אויף א גאנצע וואך.

ווייל איך מעורר זיין דא, ווייל מ'דארף מעורר זיין די בחורים, נישט אלע בחורים שטייען צוזאמען ביי שלש סעודות אזוי ווי עס באדארף צו זיין, און איך וויל זאגן פאר דעם בחור, אזוי איז עס אין די בחור'ישע יארן, ווי אזוי וועסטו אויסזעהן אין די שפעטערדיגע יארן?, וואספארא קרירות וועט דעמאלטס זיין? מ'דארף זיך אליינס דאס פרעגן. מ'דארף האבן אן השתוקקות צו ערליכקייט, אן השתוקקות צו חסידישקייט, אן השתוקקות צו פרומקייט, מ'זאל וועלן זיין א חלק פון די חסידישע חבריא.

מוצאי שבת קודש אין די זוממער חדשים, דארף מען זעהן זיך מסדר צו זיין סעודת מלוה מלכה במוקדם, כדי מ'זאל קענען מאכן נאכט, און אויפשטיין זונטאג אינדערפרי צו די פרישע וואך בשעתו, מ'זאל קענען דאווענען, און לערנען אפילו פאר'ן דאווענען, אזוי ווי א חסידישער איד הייבט אהן די וואך.

*

די ישיבה איז מיוסד אויף תורה, עבודה, וגמילות חסדים.

גמילות חסדים איז אז יעדער בחור דארף צו גיין נאך געלט, איינמאל-צוויי מאל אין זמן מוז ער גיין נאך געלט, ווייל מ'דארף זיך אויסלערנען צו גיין נאך געלט, מ'דארף זיך אויסלערנען צו טוהן א טובה פאר א צווייטן, בגופו ובממונו.

במילא וויל איך מחזק זיין די גבאים וואס זענען עוסק אין גמילות חסדים, אז מ'זאל זעהן די בחורים זאלן זיך צושטעלן, ארויסצוהעלפן איינער דעם צווייטן, א צווייטן בחור צי א צווייטן איד.

*

מ'דארף נאכאמאל איבער חור'ן די תקנה פון גיין צו חתונות - דער אויבערשטער זאל העלפן עס זאל זיך מערן שמחות אין אידישע הייזער - א בחור אין די ישיבה גייט נישט צו קיין חתונות, דאס איז שוין א תקנה

די ישיבה האט מסדר געווען צו לערנען, אזוי איז מען מצליח.

*

דאס דאווענען, די בחורים דאווענען אין די ישיבה, זאל מען דאווענען מיט אן התלהבות, מיט א ווארעמקייט, אויפן קול, במתינות, אזוי ווי עס פאסט זיך פאר א בחור א ירא שמים.

אורדאי א חסידישער בחור ווייסט מ'גרייט זיך געהעריג צו צום דאווענען, א חסידישער בחור גייט אין מקוה יעדן טאג, אז מ'געוואוינט זיך דאס איין אין די בחור'ישע יארן ווערט עס א חלק פונעם לעבן אויף די שפעטערדיגע יארן אויך.

*

די גאנצע וואך איז איינגעטיילט די סדרי הלימודים, פרייטאג און שבת, ס'איז דא א לאנגער פרייטאג נאכמיטאג, און א לאנגער שבת נאכמיטאג, יעדער זאל זעהן אויסצונוצן די זמנים צו לערנען און צו חור'ן, לערנען חומש רש"י, לערנען א חסידיש ספר.

די סעודות שבת קודש אין די ישיבה, די נישט היוזגע בחורים עסן צוזאמען, ליל שבת קודש ויצט מען צוזאמען, אדער אפילו די סעודת יום שב"ק דארף מען אויך זעהן צו ויצן צוזאמען און זינגען זמירות שירות ותשבחות פאר'ן באשעפער, עס זאל זיין א געהויבענער שבת טיש, מיט אן התרוממות הנפש.

ביותר דארף מען רעדן איבער סעודה שלישית פון שבת קודש, זמן רעוא דרעוויין, חסידישע אידן ויצן און זענען ממשיך קדושת שבת אפילו נאכ'ן זמן פון שבת קודש, אזוי איז מען ממשיך קדושת שבת אויף די ששת ימי המעשה.

עס איז דא בחורים און אויך יונגעלייט וואס זענען מזלזל אין סעודה שלישית, איך הער דאך פון פארשידענע ווינקלען אין קרית יואל, פארשידענע מקומות, עס איז דא וואס קומען דאווענען מנחה און מ'דאווענט מעריב, דאס איז עס...

ער טוט א טובה פאר'ן באשעפער, ער וואשט זיך צו א בילקעלע ער כאפט אריין א כזית פאר שלש סעודות, און ער קוקט אויפן זייגער ס'איז שוין דער זמן, מ'קען אנמלויפן פון שבת קודש, דאס איז א קלות, א קרירות, א קאלטקייט, דאס איז ביי בעלי בתים, און אפילו ביי

פונעם פעטער ז"ל בשעתו, און איך וויל בעסן קינער זאל נישט מזלול זיין אין דעם, עס איז שוין געווען וואס זיי האבן מזלול געווען, און מ'האט געדארפט צו נוצן אן עונש, אין עונשן אלא אם כן מזהירן, וויל איך מזהיר זיין מ'זאל עס נעמען זייער ערנסט.

*

אבער כ'מוז רעדן פון אן ענין וואס כ'האב נישט געקלערט אז כ'זעל מוזן רעדן דערפון. דאס ענין פון דרייוון, אז בחורים דרייוון א קאר, אן ענין חמור מאוד, דער פעטער ז"ל איז יודע אז ער האט שווער ארויס געשמעלט א בחור פון די ישיבה, אינדערהיים און אפילו דא, זייער שווער. יא, אן עזות פנים האט ער יא משלח געווען, אבער אפילו א בחור האט געהאט א דורכפאל האט ער געזוכט צו האלטן, און ער האט געזאגט אין די ישיבה שנת תשכ"ו, האט ער גערעדט דעם ענין פון דרייוון א קאר, און כ'זעל נאכזאגן לשונו הק' וואס ער האט גערעדט דעמאלטס.

ער האט אהנגעהויבן צו רעדן פון גיין אין די גאס, ווי אזוי די גאסן זעהן אויס בימיו - די עמאלטס/דיגע גאסן קומט נישט צו צו די היינטיגע גאסן - "דאס איז גענוג נאר אויף צו גיין, אבער אז מ'ברויך נאך פארהן מיט א קאר, גאנץ ניו יארק קאן מען אויספארהן אויפאיינמאל אנקוקן פאר זיך, דאס טאר מען זעכער נישט, אין קורצן די זאך איז נפרץ ביי די בחורים מוז איך עס ארויס זאגן".

זאגט ער אזוי, "פון היינט מאל אהן א בחור איינמאל אז עס וועט פארקומען אז ער וועט גיין דרייוון א קאר, זאג איך אים איך וויל אים נישט האבן דא, ער האט נישט וואס צו טוהן, ער האט נישט קיין דריסט רגל אין דעם ביחמ"ד, די צוויי זאכן אינאיינעם קען נישט גיין בשום אופן שבעלם".

און ער זאגט ווייטער, "מען איז מחויב, אז איינער וועט וויסן ווער עס האט דאס געטאן, איז ער מחויב צו קומען דערציילן" - דאס הייסט ער איז מחויב אז איינער ווייסט אויף א צווייטן בחור אז ער דרייווט מוז ער קומען דערציילן - "מען זאל וויסן מ'זאל פון אים פטור ווערן" - זייער שטרענגע לשונות - "דאס מוז אויסגערטן ווערן, עס זאל נישט קענען מער פארקומען אז בחורים זאל אליינס גיין דרייוון קארן, אלץ בחור ווען מ'איז אין די ישיבה קען דאס נישט און דאס טאר נישט געשעהן".

דאס האב איך איבער געזאגט כלשונו, און איך וויל דאס זאגן פאר יעדן בחור, איך מיין יעדן איינציגן בחור דא, א בחור וואס וועט דרייוון א קאר האט נישט קיין פלאץ אין די ישיבה, דאס הייסט אונז זענען מיר מוזהר ועומד אז א בחור וואס ער דרייווט א קאר טאר זיך נישט געפינען אין די ישיבה, און מ'זאל דאס וויסן און פארשטיין.

עס קומען ארויף בחורים וואס זיי לערנען נישט אין די ישיבה און זיי דרייוון יא, צי אפילו חתנים וואס זיי לערנען שוין נישט אין די ישיבה און זיי דרייוון יא, צי אפילו יונגעלייט קליין און זיי רעדן צו, קום! קום! די הנהלת הישיבה וועט דאס נעמען זייער ערנסט און זייער שטרענג.

*

מ'דארף האבן אסאך סייעתא דשמיא אין אלע ענינים, אין כפרט אין השקפות אין דעות אין אמונה אין ביאת המשיח, דאס דארף שטענדיג ליגן אויף די מחשבה, נישט ווערן מושפע פון די גאס, נישט פון די גוי'שע גאס, כ'רעד יעצט פון די אידישע גאס, מ'דארף דאס שטענדיג געדענקען, א כלל, ציונות איז אבי אבות הטומאה, און פון דעם ווערט נתפשט מינות און אפיקורסות אויף די גאנצע וועלט, דארף מען וויסן, שקיך תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא, אין קורצן אהן א שום חכמות, דאס איז עס.

*

דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל קענען זיצן על מי מנוחות און עוסק זיין בתורה מיט הרחבת הדעת, דער אויבערשטער זאל העלפן אלע בחורים תלמידי הישיבה זאלן זוכה זיין צו שטייגן מעלה מעלה בסולם העולה בית קל, צו שטייגן אין תורה און יראת שמים, יראת ה' טהורה און מידות טובות, אויפן וועג וואס דער פעטער ז"ל דער מייסד הישיבה האט אונז געלערנט, און דער טאטע ז"ל בשעתו וואס ער איז געווען דא און געפירט די ישיבה מרחיב געווען די גבולי הקדושה. די ישיבה האט זוכה געווען צו זיין סמוך ונראה צו די קברי צדיקים, זאל דער אויבערשטער העלפן פון דעם זאל נשפע ווערן השפעה קדושה פאר אלע תלמידי הישיבה זיי זאלן זוכה זיין צו זיצן און לערנען בהתמדה, שטייגן אין תורה און יראת שמים, דינען דעם הייליגן באשעפער מיט אלע רמ"ח אברים און אלע שם"ה גידים, אין תורה עבודה וגמילות חסדים, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן מיר וועלן זוכה זיין מקבל צו זיין פני משיח צדיקנו במהרה בימינו אמן.

חיי יודור וישבחור

סימן טוב ומזל טוב אמירה, בשיר וקול תודה נשירה, לכבוד ידידנו היקר ערוכה ושמירה, הבחור החשוב מאוד נעלה, מוכתר בכל מדה ומעלה, הטוב ומטיב לזולתו, מעשי חסד פעילות, מסור בכל לב ונפש לימינו, לרוות צמאי אנשי שלומינו, להנות ממקור חייו, בהקלטות השיחות קודש בבית רבינו, ובביקורי קודש פועל עבורינו, שנוכל לסדרם במטיב מאמצינו, במדור משולחן מלכים נור גליונינו, לרבבות תלמידים וחסידים מוגש עבודתינו.

ה"ה הבחור הולות

לזנני יר"ט ליפא דייטש

אשר זכה לשרת בקודש במסירות ונאמנות
לפני ולפנים אצל כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל שמואלת אירוסיו למזל טוב ובשעתו

ובהאי עידנא דארוותא, נשגר לו כסא דברכתא, מלא טיבותא, ביקר ורבותא,
על התמסרותו הנאמנה בקליטת השיחות קודש אצל כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
להרות צמאן אנשי שלומינו בכל קצוי תבל במדור "משולחן מלכים" בגליונינו

והבית בהבנותו על אדני יסודותיו, יהא מלא ברכת ה' על כל גדותיו, לעד ולנצח לדורותיו, תורה וגדולה
במשכנותיו, לתפארת בית אבותיו, ימלא ה' כל משאלותיו, ויצליח בכל מפעלותיו.

הולותמים למען שמו באהבה ובהודאה

הנחלת הקהילה

מערכת "קול התאחדותינו"
באה"ב

מערכת "קול התאחדותינו"
באה"ק

סימן טוב ומזל טוב

למען רביא רבין זה ונמר אש
תאן ואיתכנסו

תאו וא'תכנסו
לה' יולא דבר 'וחא'

בחדות ובתירוטנות דקדושה הגו לזוידע לכל הקהל הקודש,
שכמדי שנה בשנה יתאספו בטקאלות עם קודש ברוב עם הדרת מלך
בקול רנה ותודה חמוץ חוגג, אצל טעמוד הרכבות

תהלה
תבנה

ביום ל"ג בעומר

יום א' פרשת בחקותי הבעל"ט

שיחקו במעמד רבבות אנשי שיחי כולם באו וקבעו לך
עם שלומי אמוני ישראל מרחבי ניו יארק רבתי

עם שלומי אמוני ישראל מרחבי ניו יארק רבתי

בשטח העמק רחבת ידים
בזצר ביהמ"ד הגדול
דקרת יואל יצ"י

בשעה 6:45 אחצ'ה

שישנו וישמחו כל הקהל הקודש וקנים עם נערים בתופים ובמחולות
בהורא עילאח וברספי אש קודש לכבוד חתנא אליהי רשב"י זי"ע

אשרי עין ראתה כהן בעבודתו, בהדלקת המדורה
לעיתותי ערב כעת נעילת שער ע"י

לעיתותיו ערב בעת נעילת שער ע"י

ב"ק מרן רבננו הגה"ק של"ט"א

קול חוצב להבות א"ש:

לפני מעמד ההדלקה ישמיע ב"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
דברי תורה והתעוררות בעדל קדושת וסעלת היום

היו רצון שיבחנו הנחל של חוגג אלקי דרשי יגיע וישפיע שמע רב בכל העולמות ויתברכו בולם ממנו חכמות, וכדא רואיכי שטוען לסמוך עליו לחסדך בכל משאלות לבכם לטובת, אבייר.

תפילה תפילה

תורתו מן לני היא מאדית עדינו
הוא ימליך טוב בעדינו אדוננו בר דודא